
PORTRETY BOTANIKÓW POLSKICH • PORTRAITS OF POLISH BOTANISTS

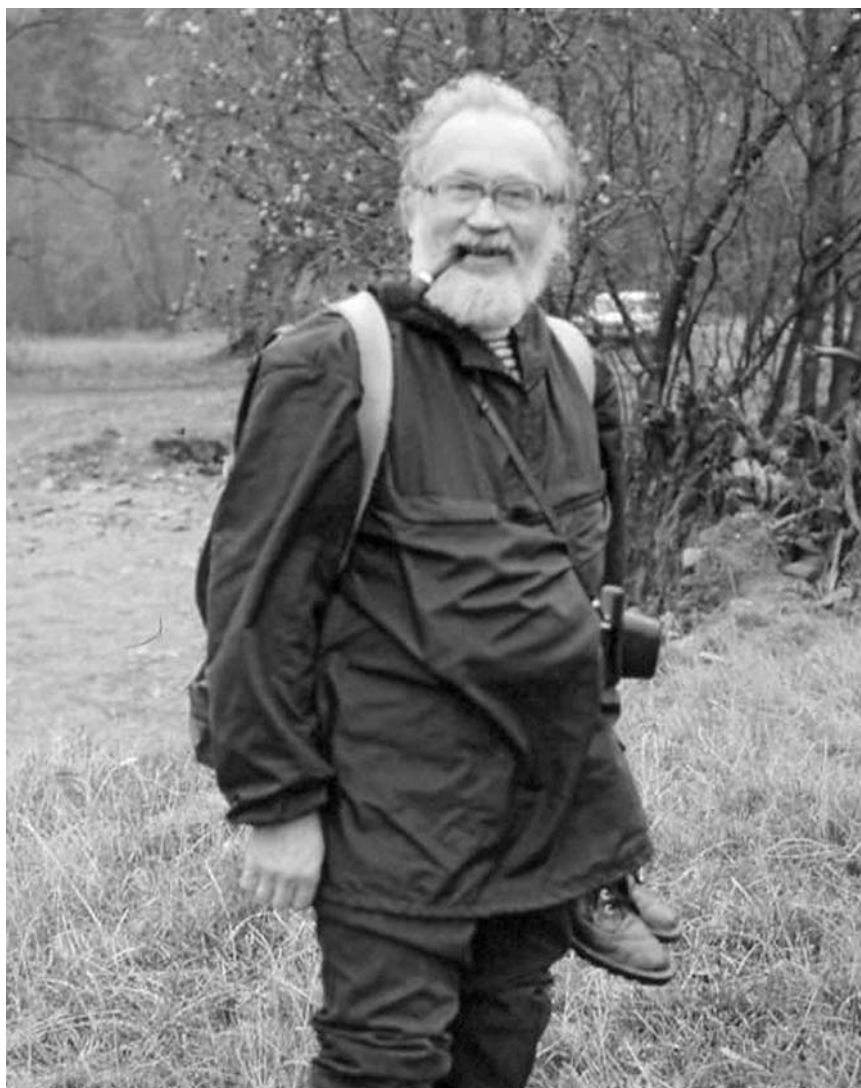
Adam JASIEWICZ (1928–2001) – systematyk, fitogeograf, fitosocjolog, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, dyrektor tegoż Instytutu, redaktor *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, współredaktor i redaktor 3 tomów *Flory polskiej*, redaktor 3 tomów *Flory Polski*, członek rad naukowych kilku instytucji naukowych i in.

Fotografia na szczycie Olimpu w Grecji wykonana w 1976 r., fot. A. Jasiewicz jun. Właściciel: Adam Jasiewicz jun.

Opracował: Piotr KÖHLER

Janusz NOWAK (1930–2004) – lichenolog (systematyk, fitosocjolog i geograf porostów), profesor Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, organizator zielnika porostów w Instytucie Botaniki PAN, długoletni kierownik Zakładu Briologii i Lichenologii Instytutu Botaniki PAN, członek Komisji Biologicznej Oddziału PAN w Krakowie, jeden z najwybitniejszych lichenologów polskich swoich czasów.

Zdjęcie o wymiarach 9 × 13 cm. Autor: Hanna Wójciak. Zdjęcie wykonane w Beskidzie Niskim w 1985 r. Właściciel: mgr Barbara Morawska-Nowak.

Opracował: Piotr KÖHLER

ROZSTANIA • OBITUARIES

WSPOMNIENIE O PROF. DR. HAB.
ELIGIUSZU CZOSNOWSKIMA remembrance of Professor
Eligiusz Czosnowski

W dniu 17 września 2011 roku w wieku 84 lat, zmarł emerytowany profesor Wydziału Biologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, prof. Eligiusz Czosnowski – botanik specjalizujący się w anatomii, morfogenezie i embriologii roślin. Prof. Czosnowski urodził się 25.12.1927 roku w Swarzędzu, w rodzinie inteligenckiej. Jego ojciec, Adam Czosnowski, był z zawodu kreślارzem i projektantem odcinka linii kolejowej łączącej Swarzędz z Poznaniem; matka Maria, z zawodu nauczycielka, osierociła syna rok po porodzie. Wojna przerwała jego naukę w szkole powszechnej w Swarzędzu, zdążył ukończyć jedynie pięć klas. Okres okupacyjnego wysiedlenia rodzina Czosnowskich przetrwała początkowo w Krakowie, później w Zakopanem, gdzie ojciec znalazł zatrudnienie jako zawiadowca stacji. Piękno zakopiańskiej przyrody, a także botaniczne

pasje starszego brata Jerzego kształtowały zamiłowanie przyrodnicze Eligiusza Czosnowskiego od najwcześniejszych lat. Po powrocie z wygnania, kontynuował naukę w gimnazjum handlowym w Poznaniu, które ukończył w 1948 roku, ale nie znajdując satysfakcji w przedmiotach ścisłych, zdecydował się na kontynuowanie nauki w Państwowej Szkole Ogrodnictwa, słynnej „Zembałówce”. Zdobyta tam wiedza o roślinach uprawnych i zawarte przyjaźnie zaowocowały w czasie jego dalszej kariery zawodowej. Studia wyższe na Wydziale Biologii ukończył w 1956 roku pracą magisterską „Wpływ światła, niektórych cukrowców oraz kwasu β -indolilooctowego na rozwój zarodków pozbawionych liścieni w hodowli *in vitro*”. W październiku 1956 roku został asystentem w Zakładzie Botaniki Ogólnej Uniwersytetu Poznańskiego. Wraz z bratem, doc. Jerzym Czosnowskim, pionierem poznańskiej szkoły kultur *in vitro*, rozwijał prace eksperymentalne z dziedziny indukcji tkanki kalusowej u łubinu. Kalus ten przekazywał później jako materiał podstawowy do dalszych eksperymentów w Katedrze Biochemii Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu. Jego współpraca z prof. Jerzym Pawelkiewiczem, genetykiem Stefanem Jaranowskim oraz sadownikiem Jerzym Wierszyłowskim trwała wiele lat.

Równocześnie doskonalił się w embriologii opisowej i eksperymentalnej pod kierunkiem prof. Stefana Krupko oraz prof. Henryka Teleżyńskiego z Uniwersytetu Warszawskiego, który był także promotorem jego pracy doktorskiej. Stopień doktora nauk biologicznych E. Czosnowski uzyskał 11 czerwca 1964 roku na podstawie pracy „Rozwój woreczka zalążkowego i wczesna embriogeneza u *Prunus cerasifera* Ehrh.”. Oprócz prac eksperymentalnych pełnił funkcję opiekuna Koła Naukowego studentów na Wydziale Biologii, organizował świetne wycieczki terenowe dla I roku, a także wielokrotnie uczestniczył jako egzaminator w egzaminach wstępnych na kierunku Biologia. Był sekretarzem Sekcji Popularyzacji Wiedzy Polskiego Towarzystwa Botanicznego, a także wygłaszał liczne prelekcje w szkołach średnich Poznania i Wielkopolski. W październiku 1975 roku

uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy „Rozwój bielma u *Prunus cerasifera* Ehrh. ze szczególnym uwzględnieniem struktur biorących udział w zapewnianiu centralnej wakuoli woreczka zalążkowego”.

Prowadził wykłady z kultur *in vitro* dla III roku biotechnologii, oraz wykłady i ćwiczenia z histologii dla kierunku biologia eksperymentalna. Prof. Eligiusz Czosnowski był opiekunem 38 prac magisterskich dotyczących szeroko traktowanej indukcji hormonalnej procesów kalusowania, organogenezy *in vitro*, głównie w rodzinie *Papilionaceae* (*Lupinus*, *Vicia*, *Pisum*, *Phaseolus*) oraz mikrorozmnażania licznych gatunków roślin uprawnych. Wiele z tych prac dotyczyło badania symbiotycznych układów *Rhizobium* z roślinami motylkowatymi, pozakorzeniowych symbioz roślin niemotylkowatych z bakteriami wiążącymi wolny azot atmosferyczny, bądź też anatomii brodawek korzeniowych. Szereg interesujących eksperymentów dotyczył wprowadzania *Rhizobium* do kultur kalusa korzeniowego konicyzny, łubinu i fasoli. Opiece nad magistrantami poświęcał niemal cały swój czas. Prowadził seminaria magisterskie dla studentów IV i V roku. Proponował interesujące tematy prac, dbając o ich jak najlepsze wykonanie, a także troszcząc się o osobisty rozwój studentów przygotowujących magisterium, traktowanego przez niego jako pierwszy (i jego zdaniem najważniejszy) stopień naukowy. Był promotorem pracy doktorskiej studenta z Libii Mohammeda Abu Bakra „In vitro culture of endosperm of *Paonia lactiflora*”, której obrona odbyła się w listopadzie 1998 roku. Recenzował prace doktorskie, granty międzyuczelniane i prace naukowe nadsyłane przez redakcje różnych czasopism.

Publikował głównie w *Biuletynie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk* oraz w *Wiadomościach Botanicznych*. Prace te dotyczyły różnych aspektów embriologicznych w obrębie rodziny *Rosaceae*.

W roku 2000 wraz z A. Wilkins i L. Ratajczakiem opublikował w *Genetica Polonica* interesującą pracę o organo-specyficznych markerach organogenezy wskazujących na wczesnym etapie regeneracji czy w kalusie u *Brassica* rozwinię

się pąk pędowy czy korzeń. W wyniku pracy zespołowej w ramach grantu międzyuczelnianego UAM-AR na temat indukcji termicznej w rozwoju kwiatostanu brokuła w 2002 roku ukazała się publikacja w wydawnictwie internetowym AR.

Prof. Eligiusz Czosnowski w Zakładzie Botaniki Ogólnej przepracował nieprzerwanie 48 lat. Za pełną oddania pracę naukową i dydaktyczną otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrody Rektora za działalność naukową i dydaktyczną.

Elżbieta ZENKTELER

WYKAZ PRAC E. CZOSNOWSKIEGO

- CZOSNOWSKI E. 1965. The development of the ovule and embryo sac and the early development stages of the seed of *Prunus cerasifera* Ehrh. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* 6: 37–78.
- CZOSNOWSKI E. 1966. Badania embriologiczne nad przedstawicielami podrodziny *Prunoideae*. I. Rozwój zalążka, woreczka zalążkowego, bielma i zarodka. *Wiadom. Bot.* 10(3): 189–208.
- CZOSNOWSKI E. 1969. Growth in vitro of pollen tubes in *Hemerocallis fulva* L. and *H. citrina* Baroni. I. Influence of sucrose. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* 9: 27–35.
- OSZKINIS W., CZOSNOWSKI E., KRZYŻAN-GRABOWSKA J. 1969. Embryology of *Rosa canina* L. cv. Inermis. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* 10: 11–34.
- CZOSNOWSKI E. 1970. Anatomia integumentów *Prunus cerasifera* Ehrh. I. Integumenty nasion rozwijających się w naturze. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Prace Komisji Biologicznej* 33(9): 3–20.
- CZOSNOWSKI E. 1970. Anatomia integumentów *Prunus cerasifera* Ehrh. II. Integumenty nasion hodowanych in vitro. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Prace Komisji Biologicznej* 33(9): 21–34.
- CZOSNOWSKI E., MŁODZIANOWSKI F. 1970. Procesy regeneracyjne pędu róży w hodowli in vitro. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Prace Komisji Biologicznej* 33(9): 35–38.
- CZOSNOWSKI E., WIERSZYŁŁOWSKI J., KATULSKA C., RADZISZEWSKA E. 1970. Zmiany morfologiczno-anatomiczne u owoców wiśni *Hiszpanka Czarna późna* wywołane mieszaniną auksynowo-giberelinową (Cerasit). *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Prace Komisji Nauk Rolniczych i Leśnych* 29: 61–69.

CZOSNOWSKI E. 1973. Distribution of starch, proteins and lipids in the storage tissues of the seed and in the seedling cotyledons of *Prunus cerasifera* Ehrh. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* **14**: 7–12.

CZOSNOWSKI E. 1976. Rozwój bielma u *Prunus cerasifera* Ehrh. ze szczególnym uwzględnieniem struktur biorących udział w zapelnianiu centralnej wakuoli woreczka zalążkowego. Seria Biologia, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, nr 7. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań. Praca habilitacyjna.

CZOSNOWSKI E., LORENC-PLUCIŃSKA G., JANČAK-DOPIERAŁA B. 1978. Distribution and mobilization of reserve substances and localization of sphaerosomes in the cotyledons of *Lupinus luteus* L. cv. 'Express'. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* **18**: 3–13.

CZOSNOWSKI E., DOMKA L. 1981. Callus formation from organs of some *Papilionaceae* plants in an in vitro culture. *Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań, Série D* **21**: 39–45.

WILKINS A., RATAJCAK L., CZOSNOWSKI E. 1993. Organ-specificity of esterase isoenzymes in *Brassica* seedlings. *Genetica Polonica* **34**(2): 147–152.

CZOSNOWSKI E., KORDAKOW J., KNAFLEWSKI M., KAŁUŻEWICZ A. 2002. Effect of thermal conditions on the initiation of broccoli curd. *Electronic Journal of Polish Agricultural Universities* **5**(5).

ROCZNICE, JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

80. ROCZNICA URODZIN DR KRYSZYNY JUCHNIEWICZ

80th anniversary of Dr. Krystyna Juchniewicz birthday

Dr Krystyna Juchniewicz urodziła się dnia 17 czerwca 1931 roku w Warszawie, jako córka inż. Zygmunta Juchniewicza i Aurelii z Kurnatowskich. Ojciec był leśnikiem, absolwentem Wyższej Szkoły Lasowej we Lwowie. Jako Nadleśniczy, w latach międzywojennych zarządzał lasami Sękocińskimi pod Warszawą. Pracował tam również przez cały okres okupacji, pomagając

żołnierzom walczącym z Niemcami. Po upaństwowieniu lasów został zmuszony w 1950 roku do przejścia na emeryturę.

Krysia, w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum, początkowo uczyła się w domu. Później uczęszczała m.in. do Gimnazjum i Liceum Heleny Miklaszewskiej w Łodzi. Maturę uzyskała w XVI Państwowym Gimnazjum i Liceum Żeńskim (dawniej T. Czapczyńskiego) w Łodzi w 1948 roku. Po maturze, od września 1948 roku do listopada 1949 roku pracowała jako sekretarka w Zjednoczeniu Energetycznym Okręgu Łódzkiego w Łodzi. W roku akademickim 1949/1950 podjęła studia na Wydziale Biologii Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi, po czym przeniosła się na Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Łódzkiego, na którym ukończyła studia I stopnia w 1953 roku. W latach 1954–1958 była zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Warszawie. Według świadectwa prof. Hanny Cieczkottowej, jej wieloletniego zwierzchnika i kierownika „Krystyna Juchniewicz zgłosiła się do pracy w Pracowni Paleobotanicznej Muzeum Ziemi w marcu 1958 r. z określonym celem rozpoczęcia badań paleobotanicznych. Chętnie zgodziła się na

Ryc. 1. Pracowniczki Działu Paleobotanicznego Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, 1976 rok. Od prawej: Zofia Baranowska-Zarzycka, Aleksandra Kohlman-Adamska, Krystyna Juchniewicz i Urszula Półtorak (fot. L. Dwornik).

Fig. 1. Workers of the Palaeobotanical Division of the Museum of Earth, Polish Academy of Sciences in Warsaw, 1976. From the right: Zofia Baranowska-Zarzycka, Aleksandra Kohlman-Adamska, Krystyna Juchniewicz and Urszula Półtorak (phot. L. Dwornik).

specjalizację w dziedzinie oznaczania liści roślin kopalnych przy zastosowaniu analizy nabłonkowej. Metoda ta nie była w Polsce wówczas stosowana, toteż K. Juchniewicz musiała włożyć wiele trudu w opanowanie techniczne tej pracochłonnej metody. Prace zaczęła od zorganizowania wielkiej kolekcji porównawczej ponad 900 preparatów skórki z roślin współczesnych, najczęściej spotykanych w stanie kopalnym, co bardzo ułatwia dokonanie oznaczeń, bodaj częściowo umożliwiając identyfikację nabłonków kopalnych.”

Z dniem 1 marca 1958 roku Krystyna Juchniewicz została przyjęta do pracy w Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w charakterze pracownika inżynierjno-technicznego, będąc formalnie w 1958 i 1959 roku na

etacie [Państwowego] Instytutu Geologicznego. Jej praca magisterska pt. „Epidermy niektórych gatunków roślin jednoliściennych” była przygotowaniem do późniejszych badań flory kopalnej Turowa. Wykonała ją jako ekstern w 1961 roku na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem prof. Henryka Teleżyńskiego. Przez wszystkie lata pracy pod kierunkiem prof. H. Czeczottowej, K. Juchniewicz uczestniczyła w corocznych, zespołowych ekspedycjach do kopalni węgla brunatnego w Turosszowie, podczas których zbierano materiały do badań paleobotanicznych. Jednocześnie organizowała swój warsztat badawczy specjalizując się – wówczas jako jedyna w Polsce – w analizie nabłonkowej szczątków roślin trzyczorzędowych. Zgromadziła bogatą

kolekcję preparatów nabłonek liści kopalnych i współczesnych (ponad 1000 preparatów), z których część pozyskała na drodze wymiany z zagranicznych ośrodków badawczych.

W okresie od 1 czerwca 1962 roku do 31 maja 1967 roku pracowała w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie na etacie starszego asystenta, od 1 czerwca 1967 do 31 grudnia 1972 r. na etacie pracownika inżynierjno-technicznego, od 1 stycznia 1973 r. jako starszy inżynier laboratoryjny, od 1 września 1974 r. – adiunkt muzealny, od 1 grudnia 1989 r. – kustosz. Przeszła na emeryturę z dniem 27 września 1991 roku.

Krystyna Juchniewicz w 1971 roku obroniła pracę doktorską pt. „Flora kopalna Turowa w świetle analizy nabłonkowej”, wykonaną pod kierunkiem prof. Henryka Teleżyńskiego na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego. Temat pracy doktorskiej został wybrany przez prof. H. Cieczottową, za co wdzięczna Autorka nazwała jej imieniem nowy dla nauki kopalny gatunek – *Nectandrophyllum cieczottii*. Wyniki badań nabłoneków uzupełniły listę florystyczną miocenu Turowa o osiem nowych gatunków. Pracę doktorską opublikowała w 1975 roku. Jest to pierwsze w polskiej literaturze paleobotanicznej i na długie lata jedyne opracowanie *cuticulae dispersae*, czyli wydobytých z osadu drobnych fragmentów kopalnych liści. Wyniki badań tego typu szczątków kopalnych stanowią ważne uzupełnienie składu każdej flory kopalnej i wnoszą istotne dane do jej charakterystyki, trudne bądź niemożliwe do uzyskania w wyniku badań szczątków kopalnych innego rodzaju. Metoda analizy kutykularnej w badaniach węgla brunatnych była w owych latach w Europie w początkowej fazie jej stosowania, a w Polsce były to wówczas badania pionierskie. W miarę postępu tych badań stało się oczywiste, że analiza nabłonkowa jest nieodzowna w badaniach liści kopalnych, warunkuje bowiem ich prawidłowe oznaczenie. Co więcej, metoda ta umożliwiając rozpoznanie facjalne złóż węgla brunatnego, pozwala stosunkowo szybko i tanio określić wartość przemysłową węgla brunatnego, w związku z czym ma także duże znaczenie praktyczne.

Dr K. Juchniewicz, w pełni zdając sobie z tego sprawę, zamierzała wykorzystać metodę analizy nabłonkowej opracowując projekt kompleksowych interdyscyplinarnych badań facjalno-genetycznych miocennskich węgla brunatnych na przykładzie flory Turowa (rok 1974). Projekt ten jednak nie wszedł w etap realizacji z przyczyn od Autorki niezależnych. Należy zauważyć, że tego typu badania były wtedy w Europie w początkowym stadium.

Krystyna Juchniewicz brała czynny udział w wielu krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, referując wyniki swoich badań oraz propagując metodę analizy nabłonkowej. Uczestniczyła m.in. w XII Międzynarodowym Kongresie Botanicznym w Leningradzie (1975) i w Sympozjum International Association for Angiosperm Palaeobotany w Liblicach (ČSSR, 1977). Dzięki znajomości języków obcych (niemiecki, francuski, rosyjski, angielski) nawiązała kontakty naukowe z wieloma wówczas wybitnymi paleobotanikami, nie tylko w Europie, ale i w obu Amerykach. W ramach delegacji służbowych Muzeum Ziemi wyjeżdżała kilkakrotnie za granicę, w tym do NRD (1963), ZSRR, gdzie w 1969 roku odbyła trzymiesięczny staż w Instytucie Botaniki im. Komarowa Akademii Nauk ZSRR w Leningradzie, a także do Czechosłowacji (1972). Dzięki tym wyjazdom była doskonale zorientowana w aktualnych trendach w badaniach paleobotanicznych trzeciorzędu i mogła pogłębiać swoją wiedzę w zakresie analizy nabłonkowej flor miocennskich. Z wyjazdów zagranicznych przywoziła także bogate materiały porównawcze. W 1977 roku przebywała w Ogrodzie Botanicznym w Suchumi, który był wówczas jednym z centrów badań paleobotanicznych pod kierunkiem wybitnego paleobotanika, profesora A. A. Kolakovskiego.

Dzięki swoim zagranicznym kontaktom naukowym wzbogaciła także zbiory biblioteczne Działu Paleobotanicznego Muzeum Ziemi PAN o ponad 600 sztuk odbitek prac paleobotanicznych, głównie z zakresu analizy nabłonkowej roślin kopalnych i współczesnych. Doceniała znaczenie popularyzacji badań paleobotanicznych publikując artykuły popularno-naukowe.

Była także m.in. Autorką konspektu wystawy zatytułowanej „Z czego powstał węgiel”, zorganizowanej w Muzeum Ziemi PAN, adresowanej głównie do młodzieży szkolnej; ponadto brała czynny udział w przygotowaniu w Muzeum Ziemi PAN wystaw czasowych z zakresu paleobotaniki. Samodzielnie opracowała część paleobotaniczną wystawy stałej z zakresu geologii historycznej, a wspólnie z dr Katarzyną Krajewską opracowała część merytoryczną wystawy czasowej pt. „Rośliny lasu karbońskiego”.

Krystyna Juchniewicz odznaczała się zawsze dużą niezależnością, jako pierwsza – i jedyna z całego zespołu Pracowni Paleobotanicznej Muzeum Ziemi PAN – ukończyła doktorat za czasów kierownictwa prof. Hanny Czaczkowej. Miała dużą i wszechstronną wiedzę paleobotaniczną oraz doskonały warsztat pisarski, wyróżniający się logicznym, precyzyjnym i zwięzłym językiem. W miarę upływu lat stan jej zdrowia utrudnił jej prowadzenie intensywnych badań naukowych, ale nie ograniczył możliwości poznawczych i intelektualnych, które skierowała na inny obszar zainteresowań. W wieku 72 lat podjęła studia teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie, które ukończyła w 1997 roku pracą magisterską wykonaną pod kierunkiem ks. dr. hab. J. Miazka i, wykorzystując swoje umiejętności pisarskie, przystąpiła do pisania książek, które zostały opublikowane w wydawnictwach kościelnych.

ŹRÓDŁA

- JUCHNIEWICZ K. 1998. Pracownia Paleobotaniczna Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk – 50-lecie istnienia. *Wiadom. Bot.* **42**(2): 67–70.
- JUCHNIEWICZ K. 2006. Mój Ojciec. W: B. BUCHALCZYK (red.), Magdalena. Historia-Przyroda-Ludzie. Część II. Biuro Usług Turystycznych „Mokotów”, Warszawa, s. 242–249.
- JUCHNIEWICZ K. Moja korespondencja. Archiwum Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie.
- MIREK Z., MUSIAŁ L., WÓJCICKI J. J. (red.) 1995. Kto jest kim w botanice polskiej. *Polish Botanical Studies, Guidebook Series* **14**: 1–436.
- ZASTAWIAK E., KÖHLER P. 2001. Polskie Badania Paleobotaniczne Trzeciorzędu. *Botanical Guidebooks* **25**: 3–159.
- Ewa ZASTAWIAK-BIRKENMAJER
- SPIS PUBLIKACJI DR KRYSZCZYNY JUCHNIEWICZ Z ZAKRESU PALEOBOTANIKI
- JUCHNIEWICZ K. 1966. O metodach badania anatomicznego liści w paleobotanice. *Wiadom. Bot.* **10**(2): 115–121.
- JUCHNIEWICZ K. 1967. Kolekcja okazów paleobotanicznych z Wiesa bei Kamenz. *Prace Muzeum Ziemi* **10**: 217–219.
- JUCHNIEWICZ K. 1970. X-lecie młodzieżowego koła PT-MNoZ w Wałbrzychu. *Przegląd Geologiczny* **18**(2): 112.
- JUCHNIEWICZ K. 1970. Nowe dane o florze kopalnej Turowa na podstawie analizy nąblonkowej. *Kwartalnik Geologiczny* **14**(4): 810–818.
- JUCHNIEWICZ K. 1971. Flora kopalna Turowa koło Bogatyni w świetle analizy nąblonkowej. Autoreferat rozprawy doktorskiej. Archiwum Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki PAN, Kraków.
- JUCHNIEWICZ K. 1972. Zastosowanie analizy nąblonkowej w badaniach paleobotanicznych. Streszczenia Komunikatów 40 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Warszawa, 19–22 września 1972 r., s. 55.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. Rośliny kopalne turoszowskiego węgla. *Problemy* **3**: 35–36.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. Piękna Abchazja. *Przyroda Polska* **11**: 25.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. 50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego i XL Zjazd PTB. *Przegląd Geologiczny* **21**(4): 237–238.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. Analiza nąblonkowa jako nowa samodzielna metoda badawcza w paleobotanice. *Przegląd Geologiczny* **21**(11): 579–584.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. Rośliny kopalne turoszowskiego węgla. *Problemy* **3**(324): 35–36.
- JUCHNIEWICZ K. 1973. Zastosowanie analizy nąblonkowej w badaniach paleoekologicznych. *Wiadom. Bot.* **17**(4): 209–217.
- JUCHNIEWICZ K. 1974. XLI Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego. *Przegląd Geologiczny* **22**(4): 173–174.
- JUCHNIEWICZ K. 1974. Flora miocenska z Kreuzau (recenzja). D. K. Ferguson – The Miocene flora of Kreuzau, Western Germany, I. The leaf remains. *Przegląd Geologiczny* **22**(11): 572–573.
- JUCHNIEWICZ K. 1975. Flora kopalna Turowa w świetle analizy nąblonkowej. 1. Cuticulae dispersae zawarte w ilach. *Prace Muzeum Ziemi* **24**: 65–132.

- JUCHNIEWICZ K. 1975. Stosunki paleohydrologiczne i geneza węgla brunatnych facji markoduriowej. *Przegląd Geologiczny* **23**(3): 110–112.
- JUCHNIEWICZ K. 1975. Przydatność analizy nablónkowej w badaniach stratygraficznych oraz petrografii węgla. *Przegląd Geologiczny* **23**(4): 184–187.
- CZECZOTT H., JUCHNIEWICZ K. 1975. Monocotyledoneae – Palmae. W: H. CZECZOTT (red.), Flora kopalna Turowa koło Bogatyni. *Prace Muzeum Ziemi* **24**: 57–64.
- JUCHNIEWICZ K. 1975 (recenzja). H. Walther. 1972. Studien über tertiäre *Acer* Mitteleuropas. *Wiadom. Bot.* **19**(1): 96–97.
- JUCHNIEWICZ K. 1976. Autochtonia i allochtonia węgla z punktu widzenia paleobotaniki. *Przegląd Geologiczny* **24**(1): 15–18.
- JUCHNIEWICZ K. 1976. XLIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Toruniu. *Przegląd Geologiczny* **24**(2): 110–111.
- JUCHNIEWICZ K. 1976. XII Międzynarodowy Kongres Botaniczny (sprawozdanie). *Przegląd Geologiczny* **24**(1): 58–59.
- JUCHNIEWICZ K. 1977. Międzynarodowe sympozjum paleobotaniczne. *Przegląd Geologiczny* **25**(12): 676.
- JUCHNIEWICZ K. 1978. Classification and identification of cuticulae dispersae of Miocene Angiosperms. W: Z. KVAČEK, F. SCHAARSCHMIDT (red.), Proceedings of the International Symposium on Advances in Angiosperm Palaeobotany, Liblice (ČSSR), June 13–17, 1977. *Courier Forschungsinstitut Senckenberg* **30**: 95–99.
- JUCHNIEWICZ K. 1978. Biografia naukowa prof. Hanny Czeczotowej. (maszynopis). Archiwum Muzeum Ziemi PAN, Warszawa.
- CZECZOTT H., JUCHNIEWICZ K. 1980. Palmae II. W: A. SKIRGIELLO (red.), Flora kopalna Turowa koło Bogatyni. *Prace Muzeum Ziemi* **33**: 23–29.
- JUCHNIEWICZ K. 1984. Tropikalny las w Turossowie. *Poznaj Swoj Kraj* **27**(279): 23.
- JUCHNIEWICZ K. 1992. Uwagi o paleoekologii flory mioceńskiej w sferosyderytach Turowa. *Przegląd Geologiczny* **40**(3): 166–168.
- JUCHNIEWICZ K. 1996. Flora nablónkowa. W: L. MALINOWSKA, M. PIWOŃSKI (red.), Budowa geologiczna Polski. Atlas skamieniałości przewodnich i charakterystycznych. 3a Kenozoik. Trzecie wydanie. Neogen. Polska Agencja Ekologiczna, Warszawa. s. 932–939.
- JUCHNIEWICZ K. 1996. Profesor Anna Czeczott (1888–1982). *Wiadom. Bot.* **40**(3–4): 85–89.
- JUCHNIEWICZ K. 1998. Pracownia Paleobotaniczna Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk – 50-lecie istnienia (Palaeobotanical Laboratory of the Museum of Earth, Polish Academy of Sciences – 50th anniversary of establishment). *Wiadom. Bot.* **42**(2): 67–70.

PROFESOR ROMANA IZMAIŁOW, POWAŻNY UCZONY I DYDAKTYK¹

**Prof. Romana Izmailow – a serious scientist
and didactician**

Profesor Romana Maria Izmailow jest Małopolanką, ukończyła studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w roku 1963. Magisterium zdobyła pod naukową opieką profesor Marii Skalińskiej w Katedrze Anatomii i Cytologii Roślin. W pracy magisterskiej pt. „Badania embriologiczne nad gatunkiem *Ranunculus cassubicus*” opisała bardzo rzadko spotykane apomiktyczne drogi rozmnażania, a wyniki Jej badań zostały szybko opublikowane m.in. w *Acta Biologica Cracoviensia*. Tuż po magisterium odbyła staż asystencki w Katedrze Anatomii i Cytologii Roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego. Niestety wobec braku etatu nie została zatrudniona na uczelni, pomimo to pracowała

¹ Tekst referatu wygłoszonego przez prof. Józefa Bednarę w czasie uroczystej sesji naukowej pt. „Dokonywania embriologa, lichenologa i fitogeografa w nauce” w auli Collegium Novum UJ, w dniu 27 czerwca 2011 roku, patrz *Wiadomości Botaniczne* **55**(3–4): 90–95 (2011).

w Katedrze przez cztery lata jako asystent – wolontariusz. Ostatecznie w roku 1967 mgr Romana Izmałow została zatrudniona na Uniwersytecie Jagiellońskim najpierw jako asystent naukowo-techniczny, później asystent i starszy asystent. Wówczas prowadziła już liczne zajęcia dydaktyczne, jednocześnie przygotowywała pracę doktorską i publikowała na bieżąco wyniki swoich badań. Już pierwsze Jej publikacje zostały zauważone i docenione. Wiele fotografii, cytatów i obszernych komentarzy z publikacji Romany Izmałow zostało zamieszczone w znanym podręczniku *Embriologia roślin kwiatowych*, który w tym czasie pisał Profesor Bohdan Rodkiewicz, pracujący na uniwersytetach w Łodzi i Lublinie. Jak wiadomo podręczniki są specyficznymi publikacjami, gdzie ze względu na ograniczoną objętość tekstu mogą być zawarte jedynie

ważniejsze i bardzo wiarygodne materiały dostępne z wszelkich źródeł na świecie. Wyniki badań Romany Izmałow stanowią bodaj najobszerniejszą część wspomnianego podręcznika przyjętą od jakiegokolwiek pojedynczego autora. Ten fakt trzeba traktować jako formę uznania dla młodego naukowca ze strony osoby z dużym doświadczeniem, a jednocześnie krytycznym umysłem, nie ulegającym nieuzasadnionym fascynacjom.

W kolejnych podręcznikach również znalazły się owe wcześniejsze oraz późniejsze materiały Romany Izmałow, zwłaszcza w rozdziałach o apomiksji, bo w tej dziedzinie stała się Ona wysokiej klasy specjalistą.

Romana Izmałow doktoryzowała się w roku 1972 na podstawie pracy „Zagadnienia mechanizmów różnicowania kariologicznego w obrębie

Ryc. 1. III Konferencja Embriologów Roślin, Lublin, 18–21.06.1986 (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 1. 3rd Conference of Plant Embryologists, Lublin, 18–21.06.1986 (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

Ryc. 2. Konferencja Embriologów Roślin Słowacji, Czech i Polski, Nitra, 20–23.09.1993. Od lewej: prof. dr hab. Romana Izmailow, prof. dr hab. Krystyna Turała-Szybowska, prof. Karol Erdelsky (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 2. Conference of Slovak, Czech and Polish Plant Embryologists, Nitra, 20–23.09.1993. From the left: Professor Romana Izmailow, Professor Krystyna Turała-Szybowska, Professor Karol Erdelsky (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

gatunku zbiorowego *Ranunculus cassubicus* L.” Promotorem pracy, podobnie jak przy magisterium, była profesor Maria Skalińska, chociaż praca powstała już w Zakładzie Cytologii i Embriologii Roślin UJ, bowiem w 1970 roku nastąpiła zmiana nazwy Katedry Anatomii Roślin na Zakład Cytologii i Embriologii Roślin. Praca habilitacyjna dr Romany Izmailow została sfinalizowana w roku 1989 i była kontynuacją tego samego nurtu tematycznego, choć dotyczyła innych gatunków roślin, a mianowicie kariologii i biologii rozmnażania 11 gatunków z rodzaju *Alchemilla*. Zarówno praca doktorska jak i habilitacyjna wyróżniały się; pierwsza została nagrodzona Nagrodą III stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, druga Nagrodą Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Tytuł naukowy profesora dr hab. Romana Izmailow otrzymała od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2005 roku.

Zainteresowania naukowe profesor Romany Izmailow konsekwentnie dotyczą procesów reprodukcyjnych roślin, zarówno na drodze rozmnażania płciowego jak i apomiktycznego oraz kariologii roślin nasennych. Znajduje to odbicie w dorobku publikacyjnym, który daje się podzielić na trzy grupy tematyczne.

1. Kariologia i cytotaksonomia roślin okrytozalążkowych.
2. Badania procesów reprodukcyjnych u taksonów apomiktycznych lub wykazujących tendencje do występowania elementarnych procesów apomiktycznych.
3. Wpływ zanieczyszczeń środowiska na procesy reprodukcyjne roślin.

Ryc. 3. Spotkanie uczestników programu SOCRATES ERASMUS w Ośrodku Recepcyjno- Konferencyjnym Rektora UJ w Modlnicy, maj 1996. Od lewej: dr hab. Maria Kościńska-Pająk, dr hab. Andrzej Jankun, prof. dr hab. Romana Izmailów (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 3. Participants of the SOCRATES ERASMUS programme during the meeting in the Jagiellonian University Rector's Conference and Reception Centre in Modlnica, May 1996. From the left: assistant professor Maria Kościńska-Pająk, assistant professor Andrzej Jankun, Professor Romana Izmailów (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

Zwłaszcza w odniesieniu do dwu ostatnich grup tematycznych pani prof. Romana Izmailów wykazała ogromną intuicję naukową. Odpowiednie badania zostały podjęte nieco wcześniej niż tematyka ta spopularyzowała się i była realizowana w innych ośrodkach badawczych. Były to badania pionierskie, co zapewniło pierwszeństwo cytowania w piśmiennictwie światowym, w wymiarze merytorycznym rzuciły one światło na powstawanie gatunków i ich współczesną ewolucję. Zwraca przy tym uwagę niezwykła

rzetelność badań. Opracowywane przez profesor Romanę Izmailów gatunki były najpierw badane kariologicznie (ustalano liczby chromosomów), następnie analizowano ich drogi reprodukcji, a wreszcie wykonywano eksperymentalne krzyżowania. Te wnikliwe badania wzbogaciły wiedzę o tym, jak współcześnie powstają nowe gatunki roślin oraz jakie mechanizmy mogą wpływać na zmianę sposobu rozmnażania z seksualnego na apomiktyczne. Wiarygodność tych wyników podnosi fakt, że część badań przeprowadzono nie tylko na roślinach z populacji polskich, ale także z krajów ościennych, np. Słowacji i Niemiec.

Wpływ zanieczyszczeń środowiska na procesy reprodukcyjne roślin jest nowym i mało zbadanym zagadnieniem opracowywanym przez prof. R. Izmailów. Z pionierskich wyników badań opisujących struktury reprodukcyjne

Ryc. 4. Prof. dr hab. Romana Izmailów podczas sesji posterowej, 22nd Conference on Embryology; Plants, Animals, Humans, Osieczany, 14–17.05.1997 (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 4. Professor Romana Izmailów during the poster session, 22nd Conference on Embryology; Plants, Animals, Humans, Osieczany, 14–17.05.1997 (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

Ryc. 5. Aula Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego, wrzesień 2003, podczas promocji habilitacyjnych. Od lewej: prof. dr hab. Lesław Przywara, prof. dr hab. Bogdan Zemanek, prof. dr hab. Romana Izmailów (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 5. During the postdoctoral degree promotion in the Aula of Collegium Maius, Jagiellonian University, September 2003. From the left: Professor Lesław Przywara, Professor Bogdan Zemanek, Professor Romana Izmailów (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

roślin rosnących na terenach poprzemysłowych o podwyższonej zawartości metali ciężkich wynika, że niektóre gatunki nie wykazują zaburzeń rozwojowych i mogłyby być stosowane do zagospodarowania skażonych nieużytków. Z kolei u innych taksonów stwierdzono liczne zakłócenia struktur embriologicznych zarówno w męskiej, jak i żeńskiej linii płciowej. Te obserwacje są niezwykle wartościowe, stanowią bowiem istotne uzupełnienie badań nad relacjami pomiędzy roślinami a toksycznymi metalami.

Innym ważnym polem działania profesor Romany Izmailów była dydaktyka, tu także Jej dokonania są imponujące. Prowadziła wszystkie typy zajęć i na różnych poziomach kształcenia: wykłady obowiązkowe, monograficzne, ćwiczenia laboratoryjne, zajęcia terenowe, pracownie magisterskie i seminaria. Pod Jej kierunkiem

powstały liczne prace magisterskie i doktorskie. Opiekowała się także stażami naukowymi osób z uczelni zagranicznych. Do działalności dydaktycznej trzeba także zaliczyć liczne konsultacje na rzecz młodszych pracowników nauki, własnej i innych uczelni, w zakresie trudnych zagadnień.

Należy także wspomnieć o dokonaniach z pogranicza działalności dydaktycznej i organizacyjnej, świadczonych na rzecz własnego wydziału i uczelni. Mam tu na myśli wieloletnią pracę w Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej jako egzaminatora, wiceprzewodniczącego i przewodniczącego. Ponadto profesor Romana Izmailów aktywnie uczestniczyła w pracach Rady Pedagogicznej i Programowej Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, Senackiej Komisji Dydaktycznej, a także rektorskiej Komisji Statutowo-Prawnej. Ponadto

Ryc. 6. XII International Conference on Plant Embryology, Kraków, 5–7.09.2005. Od lewej: prof. dr hab. Szczepan Biliński, prof. dr hab. Elżbieta Kuta, prof. Val Raghavan, na drugim planie prof. dr hab. Romana Izmailow, prof. dr hab. Stefania Loster (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 6. 12th International Conference on Plant Embryology, Cracow, 5–7.09.2005. From the left: Professor Szczepan Biliński, Professor Elżbieta Kuta and Professor Val Raghavan. In the background: Professor Romana Izmailow, Professor Stefania Loster (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

Ryc. 7. XII International Conference on Plant Embryology, Kraków, 5–7.09.2005. Od lewej: prof. dr hab. Elżbieta Kuta, prof. dr hab. Stefania Loster, prof. dr hab. Romana Izmailow (własność archiwum Zakładu Cytologii i Embriologii Roślin).

Fig. 7. 12th International Conference on Plant Embryology, Cracow, 5–7.09.2005. From the left: Professor Elżbieta Kuta, Professor Stefania Loster, Professor Romana Izmailow (from the archive of the Department of Plant Cytology and Embryology).

przez 14 lat pełniła funkcje zastępcy dyrektora Instytutu Botaniki UJ, będąc odpowiedzialną za dydaktykę.

Wielokrotnie była wyróżniana nagrodami JM Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, uzyskała także nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa i Techniki. Społeczność botaniczna Polski przyznała Jej zaszczytny tytuł Honorowego Członka Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Odejście z czynnego życia zawodowego zapewne nie sprawi, że profesor Romana Izmałłow zrezygnuje ze swojej pasji, jaką jest praca naukowa. Ufam, że Pani Profesor, która jest dla mnie wzorem naukowca i dydaktyka oraz nie-doścignionym wzorem skromności, nadal będzie służyła młodszym kolegom swoją wiedzą i doświadczeniem oraz że będą się ukazywały Jej kolejne publikacje.

Józef BEDNARA

Ryc. 1. Początki eksploracji lichenologicznych. Lata 60. XX wieku (fot. J. Nowak).

Fig. 1. Beginnings of lichenological explorations, 1960s. (phot. J. Nowak).

Badała wysokie góry, obszary polarne w okolicach obydwu biegunów Ziemi, a prace na temat porostów tych regionów opisujące wiele nowych gatunków, przyniosły jej międzynarodową sławę.

BIOGRAFIA – NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

Maria Olech urodziła się w Nowym Sączu, u stóp Beskidu Sądeckiego. Otrzymała na chrzcie imię Maria, ale w środowisku botaników używa do dzisiaj drugiego imienia Agnieszka, a wśród alpinistów i polarników – pseudonimu Agata. Jej matka Maria z Maciuszków, która zajmowała się domem i wychowywaniem czworga dzieci, posiadała chlubną przeszłość konspiracyjną, w czasie okupacji działała pod pseudonimem „Czarnula”, a po wojnie z zaangażowaniem pracowała społecznie. Ojciec Ludwik Olech, absolwent studiów rolniczych, przekazał córce zainteresowanie przyrodą i pasję turystyczną – od dzieciństwa jeździła z nim na wycieczki, najpierw w pobliżu w Beskidy, później dalej – w Tatry. W latach 1947–1954 przyszła pani profesor uczęszczała do szkoły podstawowej w Nowym Sączu. W średniej szkole, w II Liceum Ogólnokształcącym (1954–1958) w rodzinnym mieście miała bardzo dobrą nauczycielkę biologii, Ewę Berger (zwaną przez młodzież Medużą), która zachęciła ją do nauki tego przedmiotu. W latach 1958–1963 Maria Olech studiowała biologię na

ROCZNICE, JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

WŚRÓD POLARNYCH ŁODÓW I TATRZAŃSKICH TURNI – ŻYCIORYS NAUKOWY LICHENOLOGA PROF. DR HAB. MARII OLECH¹

**Amid pack ice and Tatra peaks
– scientific biography of lichenologist
Prof. dr hab. Maria Olech**

Pragnienie poznawania dalekich ładów, odkrywania nowych organizmów, towarzyszyło uczonemu od dawna i było potężnym czynnikiem rozwoju biologii. Pani profesor Maria Olech zrealizowała swoje młodzieńcze pasje.

¹ Tekst referatu wygłoszonego przez prof. Alicję Zemanek w czasie uroczystej sesji naukowej pt. „Dokonywania embriologa, lichenologa i fitogeografii w nauce” w auli Collegium Novum UJ, w dniu 27 czerwca 2011 roku, patrz *Wiadomości Botaniczne* 55(3–4): 90–95 (2011).

Ryc. 2. Promocja doktorska, Collegium Novum UJ, 1969 (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 2. Doctoral promotion, Collegium Novum, Jagiellonian University, 1969 (from the collection of M. Olech).

Uniwersytecie Jagiellońskim, któremu pozostała wierna do dzisiejszego dnia. W czasie studiów (Ryc. 1) zainteresowała się roślinami i zdecydowała, że będzie pisać pracę magisterską w Instytucie Botanicznym, w ówczesnej Katedrze Systematyki i Geografii Roślin. Botanikę wykładali wówczas jedni z czołowych przyrodników w tej części Europy, tworzący tzw. krakowską szkołę geobotaniczną. Żył jeszcze długoletni mistrz tej szkoły prof. Władysław Szafer (1886–1970), który już nie wykładał, ale jego idee ochrony przyrody były bardzo żywe w środowisku. Dużą popularnością wśród studentów cieszyły się wycieczki florystyczne prof. Bogumiła Pawłowskiego (1898–1971), systematyka i fitosocjologa, jednego z najlepszych znawców flory europejskich gór, wielkiego miłośnika Tatr. Zajęcia botaniczne prowadził również prof. Jan Kornaś (1923–1994), fitogeograf, fitosocjolog i taksonom, w późniejszych latach badacz afrykańskich paprotników, uczony ogromnej wiedzy, bardzo wymagający od siebie i pracowników. Od początku studiów Maria Olech miała nietypowe zainteresowania, pasjonowały ją bowiem rośliny

niższe – mchy i porosty. Żaden z botaników pracujących wówczas w Instytucie nie zajmował się porostami. Opiekunem jej pracy magisterskiej został prof. Bronisław Szafran (1897–1968), badacz mszaków, autor klasycznych opracowań dotyczących mchów Polski, człowiek niezwyklej skromności i życzliwości dla ludzi. W 1963 roku M. Olech obroniła pracę magisterską pt. „Zbiorowiska porostów naziemnych w Dolinie Kobylańskiej”. Badania nad porostami były przez długi czas zaniedbane w Polsce, również i w środowisku krakowskim. Dopiero w drugiej połowie XX wieku zwiększyło się zainteresowanie tą grupą organizmów, kiedy okazało się, że bardzo silnie reagują na zanieczyszczenia i mogą być indykatorami skażeń powietrza. W poznawaniu porostów przyszła pani profesor była początkowo samoukiem, później pomagał jej dr Janusz Nowak (1930–2004), doktor Uniwersytetu Jagiellońskiego, później profesor Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk. Janusz Nowak należał wtedy do najlepszych znawców porostów w naszym kraju, był współautorem pierwszego polskiego

klucza do ich oznaczania. W latach 1964–1968 Maria Olech była słuchaczem studiów doktorskich w Instytucie Botanicznym UJ. W 1969 roku obroniła pracę doktorską pt. „Stosunki lichenologiczne Beskidu Sądeckiego” (Ryc. 2) wyróżnioną nagrodą Ministra. Promotorem pracy był pierwotnie prof. B. Szafran, ale zmarł na rok przed obroną, dlatego promotorstwo przejął prof. J. Kornaś. W 1968 roku M. Olech rozpoczęła pracę na stanowisku starszego asystenta, trzy lata później (1971) została adiunktem Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii Instytutu Botaniki UJ. Była pierwszym profesjonalnym lichenologiem zatrudnionym na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Dużo wcześniej, bo już w czasie studiów, zaczęła rozwijać swoją drugą oprócz nauki pasję – poznawanie i eksplorowanie gór. Przyjęta w poczet członków Klubu Wysokogórskiego, zrobiła wiele dróg wspinaczkowych, najpierw w Tatrach, później w Alpach i innych górach. Uczestniczyła też w eksploracjach jaskiń w Polsce i na Ukrainie (Ryc. 3). Zdolność do pokonywania trudnych górskich tras miała się okazać nie tylko szkołą charakteru i wytrzymałości, ale również umiejętnością bardzo przydatną przy opracowywaniu rozprawy habilitacyjnej. Praca ta dotyczyła bowiem porostów wysokogórskich i zatytułowana była „Zbiorowiska porostów w wysokogórskich murawach nawapiennych w Tatrach Zachodnich” (1985). Zawierała ona wnikliwe opisy zbiorowisk piętra subalpejskiego i alpejskiego, złożonych w dużej mierze z porostów. Zanalizowała je zmodyfikowaną metodą fitosocjologiczną Braun-Blanqueta (była to jedna z pierwszych tego typu prac w górach systemu alpejskiego). W 1985 roku Maria Olech po pomyślnym kolokwium uzyskała habilitację, a w 1986 roku została docentem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Była już wtedy cenionym badaczem porostów gór i można było przypuszczać, że dalej rozwijać się będzie głównie w tym kierunku.

W roku 1982 nastąpiło wydarzenie, które zmieniło jej perspektywy badawcze, a w konsekwencji i całe życie. Profesor Instytutu Geografii UJ Zdzisław Czeppe (1917–1991) zaproponował jej uczestnictwo w uniwersyteckiej wyprawie na

Spitsbergen. Instytut Geografii ma długie tradycje eksploracji polarnych. W latach 30. XX w. badania geomorfologiczne na Spitsbergenie prowadził prof. Mieczysław Klimaszewski (1908–1995). Jego uczeń Z. Czeppe – geomorfolog i geograf fizyczny, zorganizował wiele wypraw na Spitsbergen (południowo–zachodni półwysep Sörkapp Land), gdzie prowadzono kompleksowe badania środowiska geograficznego. Maria Olech wzięła udział w dwóch ekspedycjach, w 1982 i 1985 roku, trwających łącznie 6 miesięcy. Bazą uniwersyteckich wypraw był dwuizbowy domek na Pallfyodden, dawna chata traperska, tzw. hus (Ryc. 4). Mieszkała również przez pewien czas samotnie w innym domku, na Breinesflyi, bez elektryczności i wody, ale za to w ogromnym luksusie, jakim jest dla przyrodnika bliski kontakt z naturą. Nad fiordem Hornsund znajduje się Polska Stacja Polarna Instytutu Geofizyki PAN, założona w 1957 roku przez Stanisława Siedleckiego (1912–2002) (syna sławnego krakowskiego zoologa Michała), geologa, taternika, jednego z najbardziej znanych polarników swoich czasów. Był on człowiekiem ogromnej kultury, bardzo lubianym przez kolegów. Młodą polarniczkę darzył osobistą przyjaźnią, o czym świadczy fakt, że specjalnie dla niej napisał

Ryc. 3. W „Jaskini Optymistycznej”, Ukraina (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 3. In ‘Optymistyczna Cave’, Ukraine (from the collection of M. Olech).

Ryc. 4. Spitsbergen, baza UJ na Pallfyodden. Od lewej: Kazimierz Walasz (ornitolog, UJ), Maria Olech, Jacek Piasecki (glaciolog, UW) (fot. B. J. Kapuściński).

Fig. 4. Spitsbergen, Jagiellonian University base at Pallfyodden. From the left: Kazimierz Walasz (ornitologist, Jagiellonian University), Maria Olech, Jacek Piasecki (glaciologist, Wrocław University) (phot. B. J. Kapuściński).

wiersz o porostach (Pamiętkowa księga... 1992: 210). Zadaniem naukowym Marii Olech było badanie porostów oraz zbiorowisk roślinnych tundry, która występuje na terenach wolnych od lodu. Tundra arktyczna przypomina roślinność wysokogórską piętra alpejskiego i cechuje się dużym bogactwem porostów przystosowanych do życia w skrajnie trudnych warunkach klimatycznych. Na Sörkapp Landzie nie było dotychczas lichenologa, stąd też teren ten był bardzo atrakcyjny badawczo. Maria Olech pracowała w terenie blisko 20 godzin na dobę, co było możliwe dzięki temu, że w czasie arktycznego lata słońce nie zachodzi. Przez pewien czas towarzyszył jej kolega z Instytutu Botaniki UJ – Eugeniusz Dubiel, fitosocjolog, obecnie emerytowany profesor, który koncentrował się na badaniach roślin naczyniowych.

Pod koniec lat 90., już jako znany badacz Antarktyki, Maria Olech powróciła na daleką północ. Francuski żeglarz polskiego pochodzenia, dr Janusz Kurbiel, zaproponował jej udział w wyprawie naukowo-odkrywczej, która

miała na celu opłynięcie jachtem wszystkich lądów wokół bieguna północnego. Podróż zaplanowana została na wiele lat. Jej pierwsze etapy odbyły się w latach 1997, 1998 i 1999 (Ryc. 5). W ciągu tych lat (po kilka miesięcy każdego roku) zbadano północne wybrzeże Norwegii, Spitsbergenu, Islandii i Grenlandii (zwłaszcza jej wschodnie wybrzeże dziewicze z lichenologicznego punktu widzenia). Podróżowano jachtem „Vagabond’elle”, w kiluosobowej załodze. Celem tego przedsięwzięcia była dokładna eksploracja obszarów niedostępnych dla samolotów i dużych statków polarnych. Podczas gdy jacht stał w pobliżu brzegów, Maria Olech podpływała pontonem na ląd (Ryc. 6), żeby zbierać porosty, glony i grzyby. Pozyskiwanie porostów rosnących na skale polegało na wykonywaniu ich młotkiem – była to ciężka „praca górnicza lichenologa”, dochodziło do tego noszenie bardzo ciężkiego plecaka, na zimnie i w wietrze. Dodatkowych emocji dodawała świadomość występowania w tym obszarze niedźwiedzia polarnego. Na szczęście nie doszło do żadnego

niebezpiecznego spotkania. Wyprawa ta zyskała duży rozgłos jako wyczyn sportowy.

W 1986 roku rozpoczęła się antarktyczna przygoda badawcza Marii Olech. Została wtedy zaproszona do wzięcia udziału w XI wyprawie polarnej Polskiej Akademii Nauk do Stacji Antarktycznej im. Henryka Arctowskiego. Stacja założona w 1977 roku należała do Zakładu Biologii Antarktyki PAN. Położona jest na Wyspie Króla Jerzego, nad Zatoką Admiralicji, w archipelagu Szetlandów Południowych w zachodniej Antarktyce. Wyspa znajduje się w odległości ok. 120 km od wybrzeży Antarktydy. Założycielem stacji i jej długoletnim kierownikiem był prof. Stanisław Rakusa-Suszczewski. Maria Olech odbyła łącznie 10 wyjazdów w okolice bieguna południowego – były to głównie polskie wyprawy antarktyczne, trwające od 3 do 17 miesięcy, brała też udział w międzynarodowych projektach badawczych koordynowanych przez SCAR (Scientific Committee on Antarctic Research). Eksploracje prowadziła w latach 1986–1988,

1989/1990, 1991–1993, 1995/1996, 1998/1999, 2001/2002, 2003/2004, 2005/2006, 2006/2007, 2008/2009. Szerokim echem na świecie odbiły się dwa jej pobyty na dalekim południu. W latach 1991–1993, jako pierwsza w historii kobieta, kierowała XVI wyprawą antarktyczną zimującą na Antarktydzie w Stacji im. H. Arctowskiego (Ryc. 7). Warunki panujące na tej stacji były o wiele lepsze niż w traperskich chatkach na Spitsbergenie. Było tu laboratorium, biblioteka, a uczeni mieli do dyspozycji łódzie i pontony. Były to czasy przemian organizacyjnych nauki polskiej, pojawił się wówczas pomysł likwidacji tej unikatowej placówki. Pani profesor twardo przeciwstawiła się temu projektowi. Odmówiła przerwania wyprawy, i co więcej, zorganizowała międzynarodową akcję, która w konsekwencji doprowadziła do utrzymania stacji działającej z powodzeniem po dziś dzień.

Na przełomie lat 2003/2004 M. Olech była przez 3 miesiące kierownikiem naukowym 23. Indyjskiej Ekspedycji na Antarktydę zorganizowanej

Ryc. 5. Na jachcie „Vagabond’elle” (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 5. On board of yacht „Vagabond’elle” (from the collection of M. Olech).

Ryc. 6. Na Grenlandii (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 6. In Greenland (from the collection of M. Olech).

przez National Centre for Antarctic and Ocean Research. Tym razem polarniczka przebywała na Antarktydzie kontynentalnej, w stacji Maitri, w Oazie Schirmachera. Jest to obszar niezamrażony, w którym występuje skąpa roślinność, głównie glony, porosty i mchy. Badania dotyczyły bioróżnorodności i ekologii rosnących tam organizmów. W oparciu o analizę rozmieszczenia gatunków poszukiwano podobieństw i różnic między zachodnią a wschodnią Antarktyką. W wyprawie uczestniczyło osiemdziesięciu Hindusów; ona – jedyna kobieta, była ich kierowniczką naukową (Ryc. 8). Początkowo traktowali ją z rezerwą. Ale wszystko zmieniło się, kiedy razem wyruszyli w teren. Docenili jej doświadczenie, odporność oraz troskę o uczestników wyprawy. Kiedy pobyt w Maitri dobiegł końca, byli już przyjaciółmi. Rezultatem tego pobytu na Antarktydzie była monografia (2010) na temat porostów i grzybów naporostowych Oazy Schirmachera opracowana wraz z hinduskim współpracownikiem. W pięknie wydanej

pracy zamieszczono opisy 59 gatunków wraz z kolorowymi mapami ich rozmieszczenia, w tym dwóch nowych dla nauki.

W czasie wszystkich ekspedycji Maria Olech nie traciła kontaktu z rodzimą uczelnią, do której wracała po każdej wyprawie, żeby prowadzić zajęcia ze studentami oraz opracowywać

Ryc. 7. Antarktyka, 1993 (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 7. The Antarctic, 1993 (from the collection of M. Olech).

Ryc. 8. Maria Olech wraz z hinduskimi asystentami, Antarktyda (ze zbiorów M. Olech).

Fig. 8. Maria Olech with her Hindu assistants, the Antarctic (from the collection of M. Olech).

przywiezione materiały. W 1992 roku uzyskała tytuł profesora nauk biologicznych, w 1993 – stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 2002 – profesora zwyczajnego.

DOROBEK NAUKOWY

Prof. Maria Olech jest autorką lub współautorką ok. 350 publikacji naukowych i popularnonaukowych, w tym wielu monografii i rozdziałów w książkach. Jej prace dotyczą głównie taksonomii, geografii i ekologii porostów, w mniejszym stopniu mchów, glonów i grzybów. Terenem jej eksploracji są góry i obszary podbiegunowe. Jest jedyną w świecie znawczynią porostów rosnących w pobliżu obydwu biegunów Ziemi.

BADANIA GÓR

Zestawiając całościowo dorobek dotyczący gór, trzeba podkreślić, iż jej badania poświęcone są porostom Karpat – ich różnorodności

biologicznej, ekologii, fitogeografii i reakcji na antropopresję. Jak wspomniano wyżej, rozprawa doktorska Marii Olech dotyczyła Beskidu Sądeckiego, później prowadziła badania w Beskidzie Niskim. Praca habilitacyjna poświęcona była Tatrom, do których powracała później wielokrotnie. W 2004 roku opublikowała ważne podsumowanie na temat porostów Tatr, pierwszą krytyczną listę porostów Tatrzańskiego Parku Narodowego: *Lichens and lichenicolous fungi of the Tatra National Park. A checklist. Porosty Tatrzańskiego Parku Narodowego. Adnotowana lista taksonów*.

BADANIA OBSZARÓW POLARNYCH

ARKTYKA

W Arktyce M. Olech prowadziła badania głównie na Spitsbergenie – półwyspie Sørkapp Land nad różnorodnością biologiczną tundry arktycznej, a szczególnie porostów, mszaków

i grzybów. Wraz z E. Dubielem analizowała strukturę i rozmieszczenie zbiorowisk roślinnych tundry, opisując 28 nowych zbiorowisk, które zostały przedstawione na mapach. Mapa fitosocjologiczna (1991) była pierwszym tego typu opracowaniem dla Arktyki. W 2008 roku podobne opracowanie wraz z mapą powtórzyli w tym samym terenie jej uczniowie (Michał Węgrzyn, Maja Lisowska i Piotr Osyczka), co pozwoliło na prześledzenie zmian roślinności, jakie nastąpiły w ostatnim dwudziestolecu.

ANTARKTYKA

Do najważniejszych prac opublikowanych w rezultacie eksploracji antarktycznych należą:

Cała Antarktyka

- Pierwsza krytyczna lista porostów antarktycznych – *Annotated checklist of Antarctic lichens and lichenicolous fungi* (2001);

- Opracowanie taksonomiczne rodzaju *Caloplaca* w Antarktyce (1993, 1995, wraz z Ulrikem Søchtingiem z Uniwersytetu w Kopenhadze);

- Opracowanie taksonomiczne i ekologiczne rodzaju *Lepraria* w Antarktyce (2010, wraz z Martinem Kukwą z Uniwersytetu Gdańskiego).

Wyspa Króla Jerzego

- Monografia porostów Wyspy Króla Jerzego – *Lichens of King George Island, Antarctica*. (2004);

- Monografia rodzaju *Cladonia* z Wyspy Króla Jerzego – *The lichen genus Cladonia of King George Island, South Shetland Islands, Antarctica* (2005, wraz z Piotrem Osyczką z UJ).

Antarktyda – Oaza Schirmachera

- Monografia porostów i grzybów naporostowych Oazy Schirmachera – *Lichens and lichenicolous fungi of Schirmacher Oasis, Antarctica* (2010, współautor Shiv Mohan Singh).

ZAGADNIENIA LICHENOLOGII POLARNEJ (ARKTYKA I ANTARKTYKA)

Wiele problemów badanych przez Marię Olech dotyczy szerokich zagadnień aktualnych dla obydwu biegunów:

- Ekologia porostów ornitokoprofilnych Arktyki i Antarktyki;

- Pierwotna sukcesja porostów, grzybów i roślin naczyniowych w Antarktyce;

- Antropogeniczne przemiany flory i szaty roślinnej;

- Badania ekofizjologiczne glonów i porostów (współpraca z Hubertem Harańczykiem z Instytutu Fizyki UJ).

- Zasiedlanie terenów odsłoniętych spod lodu przez wiechlinę roczną (*Poa annua*).

OPISY TAKSONÓW NOWYCH DLA NAUKI

W Tatrach, w Arktyce i na Antarktyce M. Olech opisała blisko 100 nowych dla nauki taksonów porostów, grzybów naporostowych i autonomicznych, sinic i glonów, a także 5 nowych rodzajów. Współautorami niektórych nowych opisów taksonów są inni badacze: Piotr Mleczko, Piotr Osyczka (UJ), Jan Bystrek (Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Paweł Czarnota (Uniwersytet Rzeszowski), Teresa Mrozińska i Andrzej Massalski (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach), Vagn Alstrup i Ulrich Søchting (Uniwersytet w Kopenhadze).

MONITORING ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA

Od wielu lat M. Olech prowadzi w Polsce wraz z zespołem współpracowników monitoring biologiczny, z użyciem porostów jako indykatorów skażeń powietrza. Bierze również udział wraz z Piotrem Osyczką w monitoringu biologicznym Antarktydy – prowadzą pomiary skażenia środowiska metalami ciężkimi i radionuklidami, współpracując z Instytutem Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN.

ORGANIZACJA NAUKI

Jako pierwszy specjalista lichenolog na Uniwersytecie Jagiellońskim pani profesor stworzyła od podstaw warsztat naukowy w zakresie tej specjalności. W 1994 roku zorganizowała w Zakładzie Taksonomii Roślin i Fitogeografii IBUJ Pracownię Lichenologii i Lichenoindykacji. W 1996 roku Pracownia ta została połączona z Pracownią Dokumentacji Badań Polarnych

(działającą od 1979 roku w Instytucie Geografii UJ) i przekształcona w Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej im. prof. Z. Czeppego. Maria Olech kierowała Zakładem w latach 1996–2011. Jest ponadto wiceprzewodniczącą Komitetu Badań Polarnych PAN.

W Instytucie Botaniki UJ zorganizowała dwie międzynarodowe konferencje poświęcone tematyce polarnej, które zgromadziły badaczy z różnych części świata. Pierwsza dotyczyła badań botanicznych Antarktyki (1996) – „Antarctic research in coastal and terrestrial areas: Antarctic research on taxonomy and ecology of algae” (1–3 X 1996). Drugą było XXIX Międzynarodowe Sympozjum Polarne (2003) – International Polar Symposium (19–21 IX 2003). Kierowała wieloma polskimi i międzynarodowymi projektami badawczymi.

Zorganizowała międzynarodowy zespół do badań sukcesji pierwotnej w Antarktyce oraz do badań ultrastrukturalnych i molekularnych glonów antarktycznych. Zainicjowała międzynarodowy program badawczy dotyczący regionów polarnych „Aliens in Antarctica”.

Bardzo ważne było też założenie od podstaw w UJ zielnika porostów. Obecnie zawiera on okazy z Europy, Ameryki Północnej i Południowej, Afryki Południowej, Arktyki i Antarktyki. Jeśli chodzi o porosty polarne (ok. 40000 jednostek), jest to jeden z największych i najcenniejszych zbiorów tego typu na świecie (zwłaszcza ze Spitsbergenu).

DYDAKTYKA

Od początku swojej działalności pani profesor prowadziła zajęcia dydaktyczne ze studentami Uniwersytetu Jagiellońskiego. Najpierw były to ćwiczenia, później wykłady z systematyki roślin, mikologii, lichenologii i lichenoidnyacji. Jej kurs biologii polarnej był jedynym tego typu w Polsce. Wraz z geografami prowadziła wykład zatytułowany „Środowiska polarne Ziemi”. Jej zasługą stało się zorganizowanie nowego kursu praktycznego „Rośliny zarodnikowe”, prowadzonego w okresie wakacyjnym w Gorcach. M. Olech wykładała również w innych

uczelniach – Akademii Sztuk Pięknych („Przyroda Antarktyki”) oraz w Podyplomowym Studium Trenerów Alpinizmu („Ochrona przyrody górskiej”). Prowadziła wykłady za granicą, na uniwersytetach w Kopenhadze, Tokio, w USA, a także w Indiach (National Centre for Antarctic and Ocean Research). Dydaktyka jest jej wielką pasją. Wypromowała 200 magistrów, 8 doktorów, uczestniczyła jako recenzent w 6 przewodach profesorskich. Wśród jej uczniów jest grupa młodych badaczy, którzy „zarazili się” od niej bakcyłem eksploracji polarnych i uczestniczą od dawna w wyprawach na Spitsbergen oraz na Antarktykę. Do jej największych osiągnięć należy stworzenie polskiej szkoły lichenologii polarnej.

Pani profesor Maria Olech jest członkiem wielu towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych. Za swoją działalność naukową i dydaktyczną była wielokrotnie nagradzana przez rodzimą uczelnię. Otrzymała 8-krotnie nagrody rektora UJ, uhonorowana została nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W 1999 roku uzyskała prestiżowy Laur Jagielloński przyznawany przez najstarszą polską uczelnię najwybitniejszym uczonemu. Od 2001 roku wchodzi w skład elitarnego Explorers Club, zrzeszającego odkrywców z całego świata. Wyrazem uznania przez władze miasta było przyznanie tytułu „Krakowianka Roku 2006”. W 2011 roku dwaj duńscy współpracownicy nazwali jej imieniem gatunek porostu *Massalongia olechiana* Søchting, Alstrup 2011. W Antarktyce, na Wyspie Króla Jerzego istnieje łańcuch wzgórz Olech Hills, upamiętniający działalność polskiej polarniczki.

W książce *Zdobywcy świata* (Wierzbą 2004) jeden z rozdziałów poświęcony jest pani profesor, podobnie jak w opracowaniu *Uczeni przed lustrem* (Bętkowska 2006). W gazetach ukazały się wywiady na temat jej działalności naukowej i eksploratorskiej (m.in. Lisińska-Kozioł 2004, Bętkowska 2005, 2007). Opublikowano tam wyjątki z jej polarnego dziennika, którego fragmenty warto przytoczyć:

„Cała zima, wiele długich miesięcy upłynęło w kompletnej izolacji. Chwilami było bardzo

ciężko i mieliśmy problemy. W takich sytuacjach wychodzi z ludzi to, co najlepsze, ale i te ciemne strony skrywane pod płaszczykiem uprzejmości i ogłady. (...) Myślę, że kobieta na stacji łagodzi obyczaje. Często jednak miewałam ochotę uciec stąd jak najdalej, ale na szczęście nie [było] dokąd” (30 października 1992) (Wierzba 2004: 153).

„Wśród ciszy i niezmierzonej przestrzeni człowiek odnosi wrażenie, że był tam od zawsze. Tym razem spędziłam na Antarktydzie trzy miesiące, ale wydawało mi się, że parę lat. Częściej też widziałam siebie we właściwych proporcjach (...) Człowiek na Antarktydzie znaczy tyle, ile potrafi zrobić dla siebie i innych ludzi (...)” (Liśńska-Kozioł 2004).

Droga Jubilatko, kochana Agnieszko – w imieniu własnym oraz w imieniu wszystkich kolegów z Instytutu Botaniki UJ składam Ci serdeczne gratulacje i życzenia dalszej wspinałej kondycji twórczej, eksploratorskiej oraz wielu sukcesów. Myślę, że głębokim przesłaniem Twojej działalności jest podziw dla przyrody i pragnienie ocalenia jej od zniszczenia. Sądzę też, że jest Ci bliska mistyka wysokich gór i wielkich polarnych przestrzeni, o których pisało wielu podróżników i artystów. W dziejach Uniwersytetu Jagiellońskiego nie było podobnej do Ciebie kobiety, przetrwałaś szlaki eksploracji zarezerwowane dotąd wyłącznie dla mężczyzn. Młodym badaczom i studentom warto przypominać Twoje słowa: „Marzeń nie trzeba się bać, tylko trzeba je realizować”.

LITERATURA

- BĘTKOWSKA T. 2005. Jestem szczęściarą. *Alma Mater*, październik, **74**: 87–91.
- BĘTKOWSKA T. 2006. Jestem szczęściarą. W: T. BĘTKOWSKA, E. DZIWIŚ. *Uczeni przed lustrem*. Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- BĘTKOWSKA T. 2007. Nie boję się marzyć. *Kraków*, wrzesień, **9**(35): 88–90.
- LISIŃSKA-KOZIOŁ M. 2004. Zupełnie inny świat. O Antarktydzie i Hindusach rozmowa z prof. Marią Olech z Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Dziennik Polski* (Kraków), **113**, 16 V 2004, s. 6.
- Pamiętkowa księga przyjaźni. Stanisław Siedlecki. 1992.

R. W. SCHRAMM [red.], K. BIRKENMAJER et al. [aut.], nakł. R. W. Schramm, Poznań.

WIERZBA K. 2004. *Zdobywcy świata*. Wydaw. Esprit S. C., Kraków.

Alicja ZEMANEK

PROFESOR ADAM ZAJĄC – JUBILEUSZ 70-LECIA¹

Professor Adam Zajac – 70th anniversary

Jubileusz 70-lecia urodzin i 45-lecia pracy naukowej to godne rocznice i dobra okazja do spojrzenia wstecz i prześledzenia przebytej drogi oraz ocenienia dokonań. Takie spojrzenie jest pomocne w ustalaniu dalszej marszruty, w przemyśleniu zamierzeń. Służy zatem przyszłości. Niekiedy takie oglądanie się za siebie, spoglądanie wstecz, może przynosić rozczarowania i pewien zawód. Profesor Adam Zajac należy jednak do tych osób, których dorobek naukowy, będący owocem przebytych lat, z pewnością nie zasmuci i nie rozczaruje; napełni raczej dumą i ucieszy. Jest to bowiem dorobek liczbowo – znaczący, a jakościowo – bardzo doniosły. Ale po kolei.

¹ Tekst referatu wygłoszonego przez prof. Zbigniewa Mirka w czasie uroczystej sesji naukowej pt. „Dokonywania embriologa, lichenologa i fitogeografa w nauce” w auli Collegium Novum UJ, w dniu 27 czerwca 2011 roku, patrz *Wiadomości Botaniczne* **55**(3–4): 90–95 (2011).

Drogę swoją rozpoczyna w roku 1940, w Bielsku-Białej, a więc w miejscowości, która wydała co najmniej kilku wybitnych profesorów botaniki, nie mówiąc o nie mniej wybitnych profesorach innych specjalności. Z miejscem tym pozostaje złączony szczególnymi więzami do dziś. Studiuje w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej, specjalizując się w botanice. Kończy je w roku 1966 pracą magisterską poświęconą taksonomicznej wartości cech morfologii nasion w rodzinie *Caryophyllaceae*. Do badań tych nawiąże jeszcze w następnych latach, m.in. w swej rozprawie doktorskiej. Po ukończeniu studiów i obronie magisterium, w tym samym roku 1966 zostaje asystentem w Katedrze Botaniki Systematycznej i Geografii Roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jak sam kiedyś zauważył, botaniką zajmowałby się tak czy inaczej, bo zawsze była ona jego pasją. To jednak, że trafił do placówki kierowanej przez jednego z najwybitniejszych polskich fitogeografów, profesora Jana Kornasia, zadecydowało w sposób zasadniczy o kształcie jego naukowej drogi. Swoimi pracami wpisał się w szerokie spektrum uprawianych w Katedrze przez swego Mistrza prac geobotanicznych od florystyki, taksonomii i fitosocjologii po fitogeografię. Rozpoczyna od prac florystycznych na Pogórzu Wielickim i w Beskidzie Wyspowym. Do badań tych, wówczas niedokończonych, wróci po latach i rozwinie je w odniesieniu do innych obszarów beskidzkich, w związku z przejęciem po swym Mistrzu Atlasu Karpackiego, ale o tym później.

Pierwsza jego praca, która ukazała się w roku 1968, ma charakter taksonomiczny, a poświęcona jest rewizji krytycznego kompleksu *Carex flava* w Polsce. Taksonom (z sekcji *Fugacia* i *Cae-spitosa*) reprezentującym trudny rodzaj *Cerastium* poświęcona jest jego rozprawa doktorska, która ukazała się drukiem w formie obszernej, prawie 100-stronicowej monografii w roku 1975. Obronił ją jednak znacznie wcześniej, bo już w 4 lata po ukończeniu studiów w roku 1970. W tym pierwszym okresie poświęcił także wiele czasu skrajnie trudnej pod względem taksonomicznym grupie *Polygonum aviculare*, którą studiował m.in. w czasie swego półrocznego pobytu

na stypendium rządu fińskiego u wybitnego taksonoma i fitogeografa Jaakko Jalasa w Helsinkach. Równolegle prowadzi niemal od początku kilkutorowe prace wyznaczające później główne kierunki jego pracy badawczej. Są to przede wszystkim prace nad florą i roślinnością synantropijną, zarówno ruderalną jak i segetalną. Cykl ten, na który w całym okazałym dorobku opublikowanym do dziś składają się aż 44 pozycje, rozpoczyna „Flora synantropijna linii kolejowej Czechowice–Zembrzydowice” (ukazała się w roku 1969). Później dochodzą badania flory miasta Tarnowa (1980) i Krakowa (2003). Na osobną wzmiankę zasługują całościowe opracowania szaty roślinnej Krakowa i okolicy (wspólnie z prof. A. Medvecką-Kornaś) oraz Ziemi Myślenickiej (1993). Badał także roślinność Czortkowa na Ukrainie (1981), pisał o nowych obcych przybyszach synantropijnych takich jak *Veronica peregrina* (1990), czy zbiorowiskach upraw segetalnych Macedonii (1993) oraz obcych gatunkach kenofitów, wkraczających na obszar Karpat (1998, 1999, 2001, 2008) i Sudetów (1999). Wiele publikacji dotyczących flory synantropijnej odnosi się do całej Polski. Jest wśród nich współautorska praca poświęcona aktualnej liście kenofitów występujących w naszym kraju (1998) oraz opublikowane także we współautorstwie prace z 2006 i 2008 roku na temat „Geograficznych i ekologicznych aspektów rozprzestrzeniania się gatunków obcych w Polsce”.

W ostatnich latach zwraca także uwagę na ważne, z różnych względów, gatunki inwazyjne, zarówno te rekrutujące się spośród rodzimych składników flory jak i spośród gatunków obcych (2009, 2010). Podejmuje także badania nad drogami migracji obcych gatunków na terenie Polski.

Bardzo wcześnie, bo już z początkiem lat 1970., rozpoczął badania nad zasięgami roślin synantropijnych. W tej grupie szczególnie interesowały go stare gatunki antropofitów, czyli archeofity. W roku 1975 opublikował wraz z małżonką pełną listę gatunków archeofitów znanych z obszaru Polski, a w 1977 roku, wspólnie z Alicją Piekiełko, pracę poświęconą archeofitom w polskim piśmiennictwie średniowiecznym.

Pogłębione studia nad tą grupą zaowocowały obszerną, oryginalną, ponad 200-stronicową monografią, omawiającą w sposób całościowy i wieloaspektowy „pochodzenie archeofitów występujących w Polsce”. Praca ta, opublikowana w 1979 roku, stała się podstawą habilitacji (1980) i uzyskania w 1981 roku stanowiska docenta. Dziś profesor A. Zając należy do najlepszych znawców środkowoeuropejskich archeofitów. Poza pracą habilitacyjną, wyniki badań nad archeofitami zostały później opublikowane w 4 częściach w wersji anglojęzycznej w *Pracach Botanicznych Zeszytów Naukowych UJ* (1983–1988). Tematyce dotyczącej archeofitów pozostał wierny do dziś, pogłębiając i poszerzając stale studia nad tą grupą (1997, 1998); zwrócił m.in. uwagę na wymieranie gatunków chwastów segetalnych pod wpływem intensyfikacji upraw; opracował też kilka spośród ginących gatunków tej grupy w formie mini-monografii do *Polskiej Czerwonej Księgi* (2001). Warto także wspomnieć o prowizorycznej liście archeofitów Węgier, którą przygotował wspólnie z małżonką Marią Zając i A. Terpó.

Fitogeografia, która od początku stanowi punkt ciężkości w badawczych zainteresowaniach profesora Adama Zająca, jest też najbogatsza w osiągnięcia. Do takich należy niewątpliwie wspomniane już studium fitogeograficzne poświęcone archeofitom. Najważniejszym jednak osiągnięciem jest *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*, którego założenia i metodykę z inicjatywy profesora J. Kornasia opracował w drugiej połowie lat 1970. W tamtym czasie udało mu się także zorganizować ogólnopolską sieć współpracowników, a w roku 2001 – po ćwierćwieczu konsekwentnej i wyłożonej pracy – zredagował i opublikował wspólnie z żoną profesor Marią Zając to monumentalne dzieło, którego pełniejsze i uzupełnione drugie wydanie przygotowuje obecnie wraz z tym samym, szerokim gronem współpracowników ze wszystkich ośrodków akademickich kraju. Trzeba przy tej okazji podkreślić ogromne, mobilizujące znaczenie tego przedsięwzięcia dla kartografii regionalnej w różnych częściach Polski oraz powstanie narzędzi badawczych,

jakimi są m.in. różne wersje programów kartograficznych zbudowanych przy tej okazji na bazie ATPOL-u oraz wytworzenie pewnego standardu kartograficznego, jakim stała się sieć kwadratów przyjęta w tym opracowaniu. Ważnym pokłosiem *Atlasu* jest seria problemowych prac poświęconych elementom kierunkowym i innym elementom flory Polski (2001, 2011) oraz całościowe opracowanie florystycznych podstaw podziału geobotanicznego Polski, które profesor A. Zając opublikował ostatnio (2010) wspólnie z żoną. Warto tu także wymienić pracę dyskutującą – w świetle danych *Atlasu* – zasadność wyróżniania ważnej jednostki fitogeograficznej, jaką jest Dział Północny (Zając, Zając 2001).

Omawiając to najpoważniejsze pole zainteresowań badawczych profesora A. Zająca, jakim jest fitogeografia, nie sposób nie podkreślić wagi jego udziału – jako regionalnego współpracownika – w wydawanym „Atlasie Flory Europy” – od początku prac nad tym dziełem. Zaangażowany do tej pracy jeszcze w latach 1970. przez profesora Jana Kornasia, jako jego asystent, po śmierci Mistrza pełni te obowiązki od lat samodzielnie. Pomocą jest mu dziś niewątpliwie ogromna baza danych, którą przez lata zgromadził w ramach prac nad *Atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. W każdym z kilkunastu wydanych dotychczas tomów „Atlasu Flory Europy” jego nazwisko figuruje wśród kilkunastu innych osób z Polski, współpracujących przy wydawaniu tego podstawowego dla Europy dzieła.

Kolejne bardzo ważne przedsięwzięcie kartograficzne, to *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach Polskich*. Zostało ono rozpoczęte i przez ponad ćwierć wieku prowadzone przez profesora J. Kornasia, a po jego śmierci zostało przejęte i jest kontynuowane przez profesora A. Zająca, który od początku lat 1970. był jednym ze współpracowników, zaangażowanych w przygotowaniu tego dzieła. Przejmując je po śmierci swego Mistrza, zmienił metodykę *Atlasu*, przechodząc na formę kartogramu i zaangażował wielu młodszych kolegów, także spoza własnego Instytutu do współpracy. Jest to niewątpliwie jedno z najważniejszych

przedsięwziąć naszej regionalnej kartografii roślin. Z *Atlasem* tym – jak wspomniałem, profesor A. Zając związany jest niemal od początku swojej pracy. Już 40 lat temu opublikował wraz z Januszem Guzikiem pierwszą współautorską pracę z tego zakresu w ramach ukazującej się wówczas serii artykułów pod wspólnym tytułem „Materiały do Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach Polskich” – była ona poświęcona *Carex pendula* (1971). Później opublikował w tej serii także inne gatunki.

Gdy mowa o pracach kartograficznych, na szczególniejszą uwagę zasługują kolejne ważne przedsięwzięcia regionalne, a wśród nich atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych Krakowa i okolicy, który przygotował w większym zespole badawczym i wydał wspólnie z małżonką profesor Marią Zając oraz profesorem B. Zemanikiem w 2006 r. pod tytułem *Flora cracoviensis secunda* (Atlas).

Ważnym opracowaniem tematycznym w zakresie kartografii jest *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych chronionych w Polsce* (1997). Jego regionalnym odpowiednikiem, poszerzonym o gatunki z regionalnej „czerwonej listy” (której profesor A. Zając jest także współautorem – 1998), jest „Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w woj. krakowskim. Gatunki prawnie chronione, ginące, narażone i rzadkie” (1998).

Wyróżniającą się, odrębną grupę prac stanowią publikacje florystyczne, zarówno opracowania ogólnopolskie jak i flory regionalne. Pomijając liczne notatki florystyczne i omawiane już opracowania dotyczące różnych aspektów flor synantropijnych, chcę wskazać przede wszystkim na flory regionalne słabo wcześniej poznanych obszarów i towarzyszące im analizy geobotaniczne. Do takich należy m.in. opublikowana wraz z trzema innymi współautorami *Flora Płaskowyżu Kolbuszowskiego* (w 1979 r.) i opublikowana parę lat później w dwu częściach analiza geobotaniczna tego obszaru (1983). Warto tu wymienić także prace z obszaru Karpat Polskich, m.in. z Beskidu Niskiego wciąż nieopublikowane, ale bardzo zaawansowane oraz opublikowaną we współautorstwie z żoną Marią Zając i Marianem Ciaciurą florę *Roślin naczyniowych*

Zaodrza, która ukazała się drukiem w roku 1993.

Na odrębne odnotowanie zasługują opracowania trudnych grup taksonomicznych do III tomu wydawnictwa *Flora Polski* – rodzaje *Cerastium*, *Polygonum*, *Reynoutria* i *Bilderdykia*. Najważniejszym jednak opracowaniem źródłowym dla flory Polski jest obszerny, bo liczący 442 strony, krytyczny wykaz roślin naczyniowych Polski, którego profesor A. Zając jest jednym z głównych współautorów – i nie mówię tego *pro domo sua* jako jeden z czwórki współautorów. Drugie już wydanie tego opracowania z roku 2002 jest podstawowym dziś kompendium wiedzy na temat flory roślin naczyniowych Polski.

W tym samym czteroosobowym zespole autorskim, z udziałem specjalistów od grup krytycznych, opracowana została także terenowa *Flora roślin naczyniowych Polski*, która przygotowana jest obecnie do druku.

Uroczystość dzisiejsza² z pewnością nie jest momentem właściwym dla szczegółowego i pełnego omawiania dorobku; stąd nie o wszystkim zamierzam mówić; pomijam np. kilka skądinąd ważnych i oryginalnych prac fitosocjologicznych. Chcę jednak zwrócić jeszcze uwagę na publikacje Jubilata poświęcone gatunkom chronionym, oraz gatunkom rzadkim, wymierającym i zagrożonym.

Wymieranie gatunków to problem o zasięgu światowym, na który zwracano uwagę już od przełomu lat 1960. i 1970. U nas problem ten przykuwał uwagę profesora Jana Kornasia, który w przeglądowych artykułach informował nas w tamtym czasie na bieżąco o publikacjach ukazujących się na ten temat za granicą. Zwracał także uwagę na zagrożenia dotyczące flory Polski. Tematyka ta dość szybko została podjęta przez różnych badaczy w Polsce, znajdując swój wyraz m.in. w rozrastającej się liście gatunków chronionych oraz opracowywanych kolejnych edycjach ogólnopolskiej czerwonej listy i czerwonej księgi a także ich regionalnych

² Patrz przypis na początku tekstu.

odpowiednikach. Ta ważna z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności tematyka znalazła się także z czasem w kręgu zainteresowań badawczych profesora A. Zająca. Wymieniłem już przy okazji omawiania prac kartograficznych atlas dawnego woj. krakowskiego poświęcony tym gatunkom specjalnej troski, jak je niekiedy nazywamy, oraz ogólnopolski atlas roślin chronionych. Tu chciałbym wspomnieć o innych publikacjach z tego zakresu. Należą do nich mini-monografie 6. gatunków ginących i zagrożonych, opracowane do ogólnopolskiej czerwonej księgi roślin naczyniowych. Obecnie, te same gatunki, wraz z kilku dalszymi, opracowane zostały przez profesora A. Zająca do nowego wydania tej księgi, które ukaże się zapewne w przyszłym (2012) roku. Zagadnienia problemowe dotyczące zarówno gatunków chronionych jak i ginących czy zagrożonych, omówione zostały przez Niego w kilku ważnych artykułach przygotowanych najczęściej wspólnie z żoną, profesor Marią Zając.

I jeszcze jedna niewielka grupa publikacji, którą w każdym innym przypadku można by pominąć przy tego typu ogólnym omówieniu. Tu jednak chcę je przywołać. Mam na myśli 6 artykułów, które Jubilat poświęcił omówieniu dorobku i działalności swego Mistrza, profesora Jana Kornasia. Wszystkie napisane zostały bardzo rzeczowo a zarazem ciepło. To co istotne, pozwalają one dostrzec nie tylko wielkość i znaczenie prac samego profesora J. Kornasia, ale także pełniej uchwycić konsekwencję, z jaką nasz Jubilat kontynuuje i twórczo rozwija dzieło swego poprzednika oraz jego własny, oryginalny wkład w rozwój badań geobotanicznych, szczególnie fitogeografii. Ze swym już opublikowanym dorobkiem naukowym profesor Adam Zając należy niewątpliwie do grona najwybitniejszych polskich fitogeografów, a dorobek ten jest szeroko znany i ceniony zarówno w Polsce jak i w Europie. Cenione są w szczególności źródłowe opracowania fitogeograficzne i ogólnopolskie syntezy, takie jak *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych Polski*.

Nie rozwijam tu ważnych wątków dotyczących bardzo znaczącego dorobku Jubilata na

gruncie edukacji (dość byłoby wspomnieć pokazną liczbę magistrantów i wypromowanych doktorów). Nie omawiam też dużego zaangażowania organizacyjnego tak na gruncie krakowskim jak i ogólnopolskim. Pragnę jednak podkreślić jego wyjątkową dbałość o rozwój własnego Instytutu. Jako wieloletni dyrektor poświęcił tej sprawie znaczną część swego czasu, a także sił i serca, a rezultaty łatwo dziś może dostrzec każdy, kto odwiedza siedzibę Instytutu Botaniki UJ w krakowskim ogrodzie botanicznym. W szczególny sposób troszczył się zawsze o unikatowe zbiory Instytutu, zarówno zbiory zielnikowe jak i zbiory kopalne. Nie tylko zadbał o ich właściwe zabezpieczenie, ale także o ich dynamiczny rozwój, dzięki czemu jest to dziś jeden z pięciu największych w kraju i najlepiej utrzymanych zbiorów botanicznych. Rozbudowane zaplecze zielnikowe w ogrodzie botanicznym i nowoczesne, pojemne szafy kompaktowe dają możliwość dalszego rozwoju i powiększania zbioru.

Chciałbym przywołać w tym omówieniu także wątek bardziej osobisty, choć przecież nie odezwany od aktywności naukowej Jubilata. Od wielu lat współpracujemy na niwie zarówno czysto badawczej, jak i organizacyjnej. Wspominałem już choćby duże ogólnopolskie przedsięwzięcia takie jak *Flowering Plants and Pteridophytes of Poland. A checklist*, czy *Flora Polski* wraz kluczem do oznaczania roślin naczyniowych. Przez 12 lat, aż do tego roku, miałem możliwość współpracy z moim szanownym kolegą Adamem jako dyrektor Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk. Udało nam się zawsze na gruncie koleżeńskim rozwiązywać wiele problemów i podejmować wspólne przedsięwzięcia, nie naruszając przy tym nigdy interesu instytucji, które każdemu z nas powierzono i którym staraliśmy się służyć jak najlepiej. Zawsze udało nam się też wspierać ważne dla środowiska przedsięwzięcia czy to dotyczące wspólnie prowadzonej biblioteki, czy zbiorów zielnikowych, czy wspomnianych już przedsięwzięć badawczych lub wydawniczych. Dostrzegałem w tym zawsze dbałość z Jego strony o całość polskiej geobotaniki, dla której krakowska szkoła geobotaniczna

i w ogóle ośrodek krakowski są solidną podstawą i mocnym filarem.

Chciałbym w tym gronie podkreślić także pewną cechę Jubilata, która mnie zawsze uderzała, a jest nią jego szczególny związek z macierzystą uczelnią i będącym jej częścią, Instytutem. Zawsze czuł się dumny z możliwości pracy w tej właśnie uczelni. Jako dyrektor Instytutu zabiegał zawsze o to, by kierowana przez niego placówka była jej godna. Miarą tych więzi i symbolicznym ich wyrazem jest dedykowanie najpoważniejszego dzieła, jakim jest wspomniany już *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* umiłowanej Almae Matri, wyrażone, jak przystało na szacowną uczelnię, w łacińskim brzmieniu:

Almae Matri Jagiellonicae academiæ Polonarum omnium antiquissimæ sexta post renovationem saecularia celebranti sacrum esse voluerunt redactors et auctores.

Na zakończenie pewna refleksja. Wiem, że 70 lat zobowiązuje, wiek to godny, a pod względem naukowym owocnie przeżyty, co widać było gołym okiem choćby z przytoczonego dorobku, stanowi podstawę do tego, by myśleć o osobie profesora Adama Zająca jako Dostojnym Jubilacie. Muszę jednak powiedzieć, że z niemałą trudnością przychodzi mi myśleć o moim szanownym koledze jako o „dostojnym Jubilacie”, szczególnie gdy znam go na co dzień jako osobę pełną sił twórczych i młodzieńczego wręcz zaangażowania w pracę. Korzystając z tego wyróżnienia, jakim jest możliwość przemawiania w tak szacownym gronie, chciałbym w swoim własnym imieniu, ale także w imieniu polskich botaników, bo wypowiadał te słowa nie tylko jako kolega, ale także jako przewodniczący Komitetu Botaniki PAN, życzyć Ci szanowny Jubilacie, drogi Adamie, przede wszystkim dalszych sił do pracy i twórczej inwencji, dla sprośnięcia czekającym Cię jeszcze zadaniom. Życzę także radości z wykonywanej pracy i wszelkiego dobra, także tego, które wyprowadza nas poza codzienny trud pięknej skądinąd naukowej pracy twórczej.

Zbigniew MIREK

PROFESOR ADAM ZAJĄC – 70 LECIE URODZIN GEOBOTANIKI I TAKSONOMIA

Professor Adam Zajac – geobotanist and taxonomist 70th anniversary of his birthday

Adam Zajac urodził się 26 listopada 1940 roku w Bielsku-Białej, gdzie spędził dzieciństwo (Ryc. 1) i wczesną młodość. Jego ojciec Konstanty, z zawodu technik mechanik, był zapalonym turystą, matka Zofia Anna pracowała jako księgowa w aptece. W latach 1947–1954 uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie do Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Asnyka w Bielsku-Białej (1954–1958) (Ryc. 2). Pierwszą pasją przyszłego botanika była chemia, którą studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1958–1960. W 1961 roku przeniósł się na Wydział Biologii i Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. W tym czasie zainteresował się roślinami, do czego przyczynił się sławny profesor UJ Władysław Szafer (1886–1970), paleobotanik i fitogeograf. Będąc jeszcze studentem, Adam Zajac złożył wizytę profesorowi; w trakcie rozmowy zwierzył się

Ryc. 1. Najwcześniejsze zdjęcie. Bielsko-Biała, 1941 (ze zbiorów A. Zająć).

Fig. 1. Earliest photograph. Bielsko-Biała, 1941 (from the collection of A. Zająć).

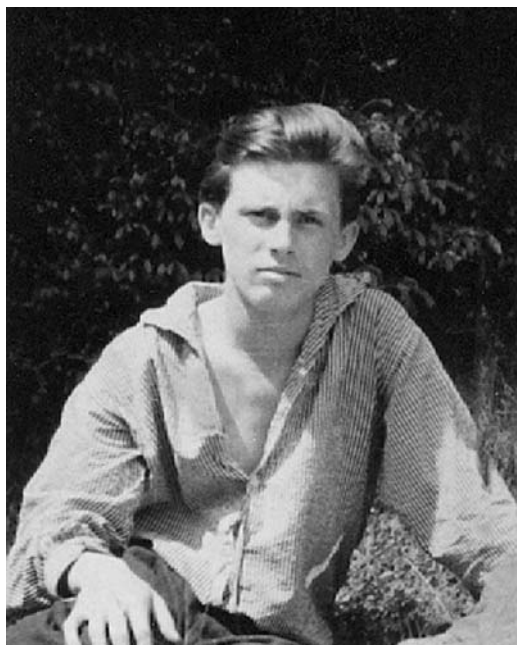
mu, że chce zrobić mapę rozmieszczenia storczyków na świecie. Profesor przyjął go bardzo życzliwie, ofiarował mu stertę odbitek, a kiedy za jakiś czas otrzymał gotową mapę, polecił dr Wandzie Wróbel-Stermińskiej powiesić ją w pracowni naukowej Ogrodu Botanicznego, co stało się powodem wielkiej dumy młodego adepta fitogeografii. W 1966 roku A. Zająć obronił pracę magisterską z botaniki, poświęconą taksonomii i morfologii nasion w rodzinie *Caryophyllaceae*. Opiekunem pracy był Kazimierz Kostrakiewicz (1907–1975), systematyk, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego, później organizator Zakładu Botaniki WSP w Krakowie, bardzo dobry, a jednocześnie surowy dydaktyk.

W 1966 roku Adam Zająć rozpoczął pracę na etacie naukowo-technicznym w Katedrze Systematyki i Geografii Roślin Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jego mistrzem stał się Jan Kornaś (1923–1994), geograf roślin, fitosocjolog i taksonom, sprawujący wtedy kierownictwo Katedry, a później dyrekcję Instytutu. Jako następca profesora Szafera był on przez długie lata naukowym przewodnikiem krakowskiej szkoły geobotanicznej, uczonym wielkiej

rangi, o ogromnej erudycji i krytycznym umyśle, a przy tym bardzo wymagającym szefem. Adam Zająć pracował w ścisłym związku z J. Kornasiem, najpierw jako uczeń, później współpracownik, wreszcie partner naukowy i kontynuator wielu idei nauczyciela. Nie należał do pokornych uczniów. W odróżnieniu od Jana Kornasia, niezmiernie precyzyjnego i krytycznego, ale nie lubiącego szerokich, mało udokumentowanych hipotez, Adama Zająć zawsze pociągały śmiałe idee, szerokie rozważania, wielkie syntezy. Od swego mistrza przejął dobry warsztat naukowy, świadomość konieczności gromadzenia faktów, gruntowną znajomość flory oraz najważniejszych problemów szeroko pojętej geobotaniki, zwłaszcza florystycznej i historycznej geografii roślin. W początkowym etapie działalności inspirujący wpływ na A. Zająć mieli również inni profesorowie jagiellońskiej uczelni: Bogumił Pawłowski (1898–1971), taksonom, fitogeograf i fitosocjolog, jeden z najlepszych znawców flory Alp i Karpat oraz Jan Walas (1903–1991), geograf roślin i fitosocjolog, badacz karpackiej szaty roślinnej, zawsze chętny do rozmów z młodymi. Już jako dojrzały uczony A. Zająć wiele skorzystał z dyskusji z wybitnymi fitogeografami, kartografami europejskiej flory, Hermannem Meuselem (1909–1997) z uniwersytetu w Halle (w dawnej NRD) oraz z Jaakko J. Jalasem (1920–1999) z uniwersytetu w Helsinkach w Finlandii, których odwiedził w czasie wyjazdów zagranicznych.

Jak większość botaników, przyszły profesor rozpoczął działalność naukową od zagadnień florystyki i systematyki roślin kwiatowych, a jego pierwsza publikacja dotyczyła taksonomii rodzaju *Carex* (Zająć 1968)¹. W 1969 roku został przeniesiony na naukowy etat asystenta, a następnie adiunkta, na którym pracował w latach 1973–1980, w Zakładzie Taksonomii Roślin i Fitogeografii Instytutu Botaniki UJ. Pracę doktorską zatytułowaną „Krytyczna rewizja polskich

¹ Publikacje prof. Adama Zająć cytowane w tekście odnoszą się do *Bibliografii prac Adama Zająć zestawionej przez Marię Zająć*, patrz *Wiadomości Botaniczne* 55(3–4): 72–81 (2011).

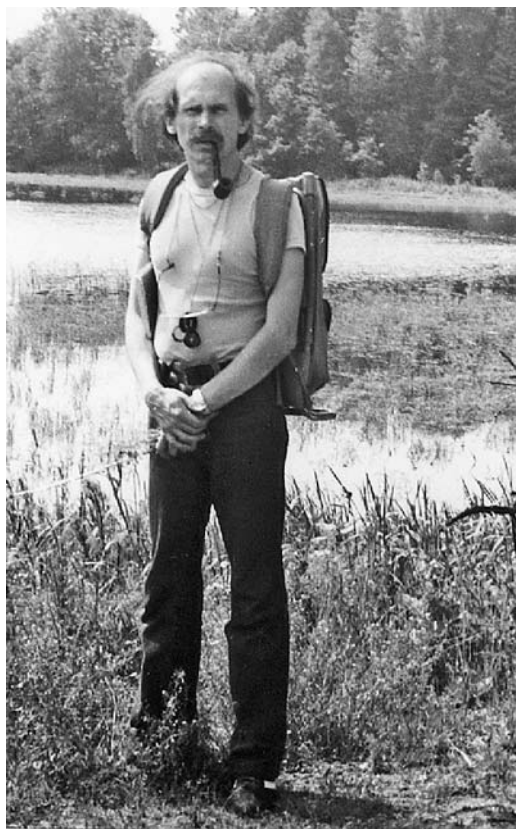
Ryc. 2. Uczeń szkoły średniej. Bielsko-Biała, 1958 (ze zbiorów A. Zająca).

Fig. 2. Pupil of secondary school, Bielsko-Biała, 1958 (from the collection of A. Zając).

przedstawicieli rodzaju *Cerastium* L., sekcji *Fugacia* i *Caespitosa*” obronił w 1970 roku (promotorem był prof. J. Kornas). Oprócz systematyki, zaczął się interesować coraz głębiej geografią roślin, a zwłaszcza zagadnieniami synantropizacji flory oraz kartografii florystycznej. W tym okresie współautorką niektórych publikacji była jego pierwsza żona dr Eugenia Urszula Zając, asystent, a później adiunkt Instytutu Botaniki UJ. Habilitował się w 1980 roku na podstawie monografii *Pochodzenie archeofitów występujących w Polsce*. Temat pracy, pionierski w tej części Europy, wymagający syntezy ogromnej liczby danych, początkowo nie uzyskał akceptacji prof. Kornasia (trzeba było wielu dyskusji, żeby przekonać go, że jest to wykonalne zadanie). Monografia okazała się dużym sukcesem i jest obecnie poszukiwaną pozycją przez botaników nie tylko polskich. Począwszy od roku 1981 Adam Zając (Ryc. 3) pracował na stanowisku docenta Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tytuł profesora (Ryc. 4) oraz stanowisko profesora

nadzwyczajnego uzyskał w 1993 roku, profesora zwyczajnego – w 1999 roku. Zaczął wówczas łączyć pracę naukową i dydaktyczną z funkcjami organizacyjnymi na uczelni. Jeszcze za życia prof. Kornasia przejął od niego obowiązki dyrektora Instytutu Botaniki, które sprawował przez 16 lat (1992–2008); dłużej, bo 18 lat (1993–2011) był kierownikiem Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii (Ryc. 5). W 1983 roku zorganizował w tym Zakładzie Pracownię Chorologii Komputerowej, która w niedługim czasie stała się liczącym się ośrodkiem kartografii florystycznej w tej części Europy. W tworzeniu Pracowni, a później w realizacji śmiałych inicjatyw kartograficznych wiele pomogła mu jego druga żona prof. Maria Zając, uczennica, inspiratorka oraz współautorka wielu publikacji, później następczyni w kierowaniu Zakładem i Instytutem. Rozpoczęcie szeroko zakrojonych prac nad kartografią flory polskiej sprawiło, że od tej pory większość jego wysiłków naukowych koncentrowała się na florystycznej geografii roślin. Dużą rolę zaczęła też odgrywać koordynacja i redakcja prac zespołowych nad atlasami rozmieszczenia roślin naczyniowych Polski. Adam Zając wielokrotnie wyjeżdżał za granicę w celach naukowych: do Austrii, Czech, dawnej Jugosławii, Niemiec, Słowacji, Szwecji, na Ukrainę, Węgry i do Związku Radzieckiego. Przez dłuższy czas pracował na uniwersytetach w Helsinkach (1972, pół roku) oraz w Bagdadzie w Iraku (1980, trzy miesiące). W ostatnich latach poznał dużą część obszaru śródziemnomorskiego Europy, uczestnicząc w seminariach terenowych Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Od 1968 roku jest członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W 2004 roku otrzymał wraz z żoną Marią wysokie odznaczenie PTB – Medal im. prof. Władysława Szafera, jako wyraz uznania dla wydania *Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* (2001). W 2010 roku Czeskie Towarzystwo Botaniczne (Czech Botanical Society) przyznało mu członkostwo honorowe. W 1994 roku został członkiem z wyboru The Committee for Mapping the Flora of Europe (Helsinki). Od 2005 roku jest redaktorem serii

Ryc. 3. W terenie, 1986 (ze zbiorów A. Zająca).

Fig. 3. In the field, 1986 (from the collection of A. Zając).

monograficznej „Botanical Papers” wydawanej w Instytucie Botaniki UJ. Jest też członkiem rad redakcyjnych czasopism: *Acta Botanica Casubica*, *Acta Botanica Warmiae et Masuriae*, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*, *Biodiversity Research and Conservation*, *Polish Botanical Studies*; był również członkiem rady redakcyjnej *Biuletynu Ogrodów Botanicznych Muzeów i Zbiorów*.

UCZONY

Adam Zając jest wybitnym uczonym o szerokich zainteresowaniach naukowych, obejmujących fitogeografię, taksonomię roślin naczyniowych oraz fitosocjologię. Jest w tej mierze kontynuatorem kierunków rozwijanych od dawna w krakowskiej szkole geobotanicznej

przez znakomitych poprzedników – Mariana Raciborskiego, Władysława Szafera, Jana Kornasia i innych badaczy. Szczególnie wiele uwagi poświęcił zagadnieniom geografii roślin, a zwłaszcza problematyce rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce, kartografii florystycznej oraz synantropizacji naszej flory. Opublikował dotychczas ponad 150 prac, w tym ok. 120 naukowych, wśród których jest wiele monografii.

Najwcześniejszym obszarem jego zainteresowań była taksonomia roślin naczyniowych, a zwłaszcza rodzaj *Cerastium* z rodziny *Caryophyllaceae*, któremu poświęcił dysertację doktorską (Zając 1975). Rodzaj ten opracował do trzeciego tomu *Flory Polski*, wydanego w 1992 roku, w którym ukazały się też jego studia na temat rodzajów *Bilderdykia*, *Polygonum* i *Reynoutria*. Pracami łączącymi zagadnienia systematyki i geografii roślin są monografie regionalne, publikowane tradycyjnie w krakowskim ośrodku. Adam Zając wydał wraz ze współpracownikami monografię na temat Płaskowyżu Kolbuszowskiego, gdzie po raz pierwszy w Polsce przedstawiono zasięgi gatunków w formie kartogramów (Dubiel et al.; flora – 1979, zagadnienia geobotaniczne, Cz. 1, 2 – 1983). Opublikował również monografię florystyczną z obszaru Zaodrza, na zachód od Szczecina (Zając et al. 1993).

Wiele uwagi skupił na problematyce synantropizacji flory Polski i Europy Środkowej, zainicjowanej u nas przez Jana Kornasia. Szeroką recepcję zyskała wspomniana wyżej praca habilitacyjna na temat pochodzenia archeofitów w naszym kraju, opublikowana w języku polskim (Zając 1979) oraz w czterech częściach wydanych po angielsku (Part I – Zając 1983; Part II, III – Zając 1987; Part IV – Zając 1988). Archeofitom – najstarszej grupie roślin synantropijnych przybyłych do naszego kraju do końca XV wieku poświęcił wiele szczegółowych studiów, np. na temat ich obecności w polskim piśmiennictwie średniowiecznym (Piekielko, Zając 1977) oraz cykl nowszych prac, dotyczących m.in. aspektów ich współczesnego zagrożenia i ochrony w Polsce (Zając, Zając 2001). Na uwagę zasługuje pierwsza lista gatunków synantropijnych Węgier opracowana wraz z Andrássem

Ryc. 4. Prezydent Polski Lech Wałęsa nadaje Adamowi Zającowi tytuł profesora, 1993 (ze zbiorów A. Zająca).

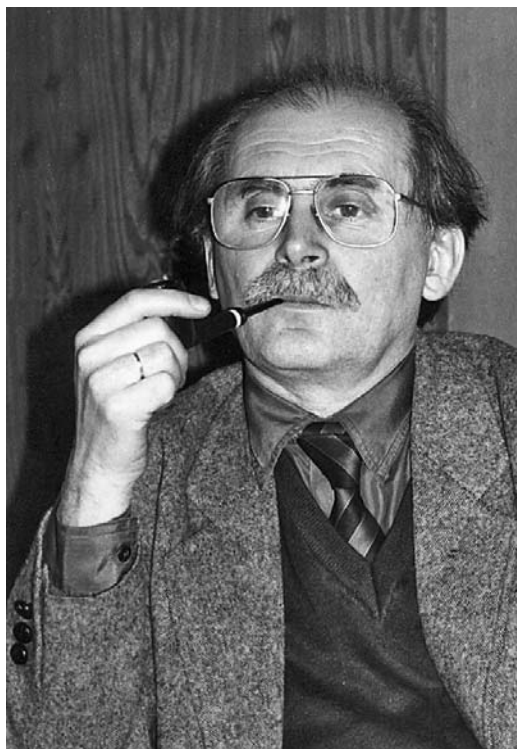
Fig. 4. President of Poland Lech Wałęsa confers the title of Professor on Adam Zając, 1993 (from the collection of A. Zając).

Terpó i Marią Zając (1999). Ogłosił też wykazy innych grup roślin synantropijnych Polski: apofitów (Zając, Zając 1992) oraz kenofitów (Zając et al. 1998). W 2000 roku jako dyrektor Instytutu Botaniki UJ współorganizował międzynarodowe sympozjum pt. „Phytogeographical problems of synanthropic plants” (Zając et al. 2003).

Adam Zając jest współautorem kilku ważnych prac syntetycznych, bardzo szeroko cytowanych. Pierwszą z nich jest krytyczna lista roślin naczyniowych Polski (aktualne nazwy roślin i ich synonimy) w dwóch edycjach, przy czym wydanie 2. jest zmienione i uzupełnione (Mirek et al. 1995, wyd. 2 – 2002). Profesor uczestniczył też w pracach koncepcyjnych i konsultacjach dotyczących tzw. „czerwonych list” roślin zagrożonych i ginących; jest autorem lub współautorem kilku rozdziałów do *Polskiej czerwonej księgi roślin* (1993, wyd. 2 – 2001).

Znaczącym osiągnięciem ostatnich lat jest monograficzne opracowanie Marii i Adama Zająców *Elementy geograficzne rodzimej flory Polski* (2009) – jedno z najważniejszych współczesnych uogólnień z zakresu florystycznej geografii roślin naszego kraju. Dla dalszego rozwoju florystyki i systematyki kluczowe znaczenie miało sporządzenie pod koniec XX w. komputerowej bazy gatunków flory polskiej, jako podstawy prac kartograficznych.

Publikacje Adama Zajęca z zakresu kartografii florystycznej Polski prowadzone i koordynowane we współpracy z Marią Zając zyskały szczególne uznanie. Wykonanie ich stało się możliwe dzięki stworzeniu nowoczesnego warsztatu badawczego w Pracowni Chorologii Komputerowej. Lata 90. XX w. były to czasy początków komputeryzacji w Polsce. Wiele wysiłku kosztowało zdobycie odpowiednich komputerów, programów

Ryc. 5. W pracy, 1995 (fot. A. Mróz).

Fig. 5. At work, 1995 (phot. A. Mróz).

oraz zainspirowanie do pracy informatyków, głównie Józefa Gajdę, który pod jego kierunkiem opracował autorski program dotyczący map zasięgowych gatunków sporządzanych metodą kartogramów. W rezultacie współpracy z botanikami z całej Polski, ukazało się kilka tomów atlasów rozmieszczenia roślin. Książki te, ilustrowane kolorowymi mapami, opublikowane są w wersji polsko-angielskiej, dzięki czemu dostępne są również czytelnikowi zagranicznemu. Pomnikowy charakter ma *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* (ATPOL) opublikowany w 2001 roku, dedykowany Uniwersytetowi Jagiellońskiemu z okazji sześćsetnej rocznicy jego odnowienia przypadającej na rok 2000 (Zajac, Zajac 2001). To wielkie narodowe dzieło kartograficzne, wzorowane na innych tego typu publikacjach na świecie, uwzględnia ok. 4,5 mln danych florystycznych i zawiera mapy rozmieszczenia 2303 gatunków (ok. 90% naszej

flory). Atlas opracowany został „tylko” przez 27 autorów, ale liczba współpracowników sięgała blisko 200 osób. Stał się on programem badawczym i przyczynił się do powstania wielu opracowań regionalnych w całym kraju. W Pracowni Chorologii Komputerowej redagowano również inne atlasy: *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych chronionych w Polsce* (Zajac, Zajac 1997), *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w woj. krakowskim. Gatunki prawnie chronione, ginące, narażone i rzadkie* (Zajac, Zajac 1998) oraz atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych okolic Krakowa pt. *Flora Cracoviensis Secunda (Atlas)* (Zajac et al. 2006). Tytuł ostatniej publikacji nawiązuje do pierwszej nowoczesnej *Flory okolic Krakowa (Flora Cracoviensis)* wydanej w 1859 roku przez klasyka naszej botaniki Feliksa Berdaua (1826–1895). Obecnie trwają prace nad *Atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach Polskich*, zainicjowanym wiele lat temu przez Jana Kornasia. Adam Zajac koordynuje razem z żoną zbieranie danych kartograficznych z terenu Polski do atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Europie (*Atlas Florae Europaeae*) i wraz z innymi botanikami polskimi i zagranicznymi jest współautorem tego dzieła.

ORGANIZATOR NAUKI

Wiele sił i energii poświęcił Adam Zajac pracy organizacyjnej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Najważniejsze punkty tej działalności to: dyrekcja Instytutu Botaniki (1992–2008), kierownictwo Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii IBUJ (1993–2011), zorganizowanie w tym Zakładzie Pracowni Chorologii Komputerowej (1983) (Ryc. 6). Był też przez dwie kadencje przedstawicielem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi do Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dyrektorem Instytutu przyszło mu być w niełatwym czasie transformacji finansowej uczelni. W okresie jego kadencji Instytut uzyskał cały historyczny budynek Collegium Śniadeckiego UJ stojący w Ogrodzie Botanicznym przy ul. Kopernika 27, użytkowany wcześniej jedynie częściowo. Po remoncie kapitalnym połączonym z rewitalizacją (1995–2000) urządzone

zostały nowe pracownie oraz sala wykładowa na II piętrze. Szczególnie wiele zawdzięczają mu instytutowe zbiory naukowe. W 2001 roku herbarium zostało przeniesione do odnowionego budynku przy ul. Kopernika 31 i wyposażone w nowoczesne szafy kompaktowe. W 2003 roku powstało w sąsiedztwie tego obiektu Muzeum Paleobotaniczne. Powyższe inwestycje można było zrealizować dzięki wieloletnim, mozolnym staraniom dyrektora o fundusze, zarówno w UJ, jak i m.in. w Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej oraz w Komitecie Badań Naukowych. Ulubionym warsztatem pracy Adama Zająca jest zielnik, który zwykle określa łacińskim słowem *herbarium*, podkreślając często, jak ważna jest dobra dokumentacja badań taksonomicznych i florystycznych, umożliwiającą solidną weryfikację publikowanych danych, nawet po wielu latach. Sam też przyczynił się do wzbogacenia kolekcji zielnikowej, ponieważ z każdego wyjazdu, zwłaszcza zagranicznego, przywozi

własnoręcznie zebrane arkusze, często kosztem dużego wysiłku (w ostatnich latach są to głównie zbiory z obszaru śródziemnomorskiego).

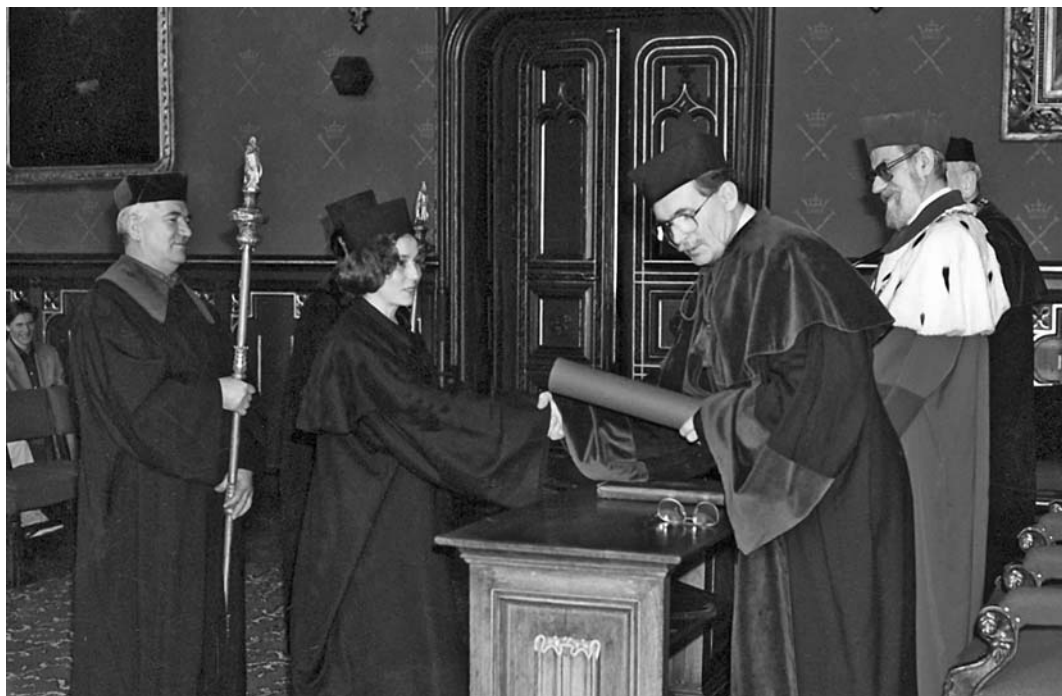
NAUCZYCIEL AKADEMICKI

Adam Zając w swojej długoletniej pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim prowadził różnego typu zajęcia ze studentami biologii, oraz biologii i geologii kierunku ochrona przyrody. Były to początkowo ćwiczenia i terenowe zajęcia florystyczne, później seminaria i wykłady. Wykładał systematykę roślin, problematykę synantropizacji szaty roślinnej i ochrony przyrody, prowadził kursy monograficzne, jak np. „Rośliny pustyni świata”. Jego wykłady, wygłaszane z dużym połotem i świadczące o wielkiej erudycji autora, nawiązują często do najnowszej problematyki dyskusyjnej, wymagającej dalszych badań. Jako dydaktyk Adam Zając posiada dużą zdolność nawiązywania bezpośredniego kontaktu ze studentami, potrafi też zachęcić młodych ludzi do

Ryc. 6. Wraz z żoną prof. Marią Zając w Pracowni Chorologii Komputerowej, Instytut Botaniki, 2009 (fot. A. Mróz).

Fig. 6. With wife, prof. Maria Zając, in the Laboratory of Computer Chorology, Institute of Botany, 2009 (phot. A. Mróz).

Ryc. 7. Promocja doktorska, Collegium Novum, 1993. Adam Zając wręcza dyplom doktorski Bożenie Kotońskiej (fot. A. Mróz).

Fig. 7. A doctoral promotion ceremony, Collegium Novum, 1993. Adam Zając gives doctoral diploma to Bożena Kotońska (phot. A. Mróz).

pracy badawczej. Nic dziwnego zatem, że jego dorobek dydaktyczny jest bogaty. Opiekował się dziesiątkami prac magisterskich, wypromował 11 doktorów z szeroko pojętej systematyki i geografii roślin. Był recenzentem w 10 przewodach habilitacyjnych i 23 pracach doktorskich (Ryc. 7). O tym, jak jest ceniony przez studentów świadczy fakt, że na ostatnim wykładzie z systematyki roślin otrzymał oprawiony w ramki wiersz, specjalnie napisany przez nich na tę okazję. Warto podkreślić, że jako długoletni dyrektor Instytutu oraz kierownik Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii Adam Zając zawsze inspirował do pracy uczniów i kolegów, dla których nigdy nie żałuje czasu. Kierując ogólnopolskimi pracami kartograficznymi, zachęcał do podejmowania tematów badawczych botaników z różnych ośrodków, a wielu z nich osobiście wykształcił w badaniach terenowych oraz w metodyce opracowania wyników.

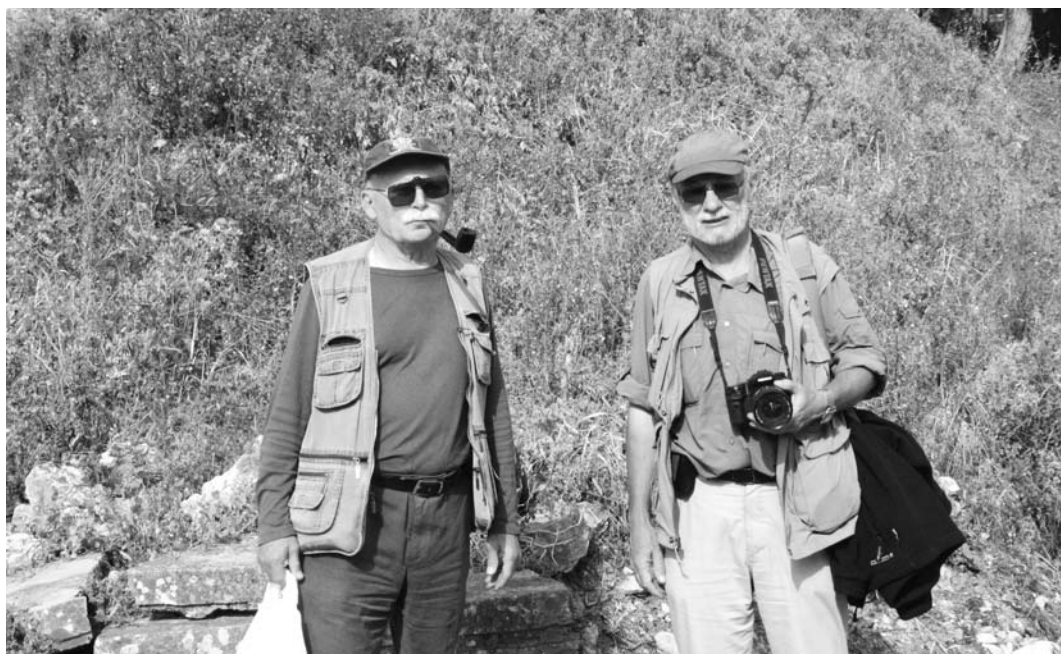
Prof. Adam Zając ma szerokie spojrzenie na naukę, podkreślając równorzędność dyscyplin i specjalności, a zwłaszcza konieczność utrzymania tzw. klasycznych kierunków badań w dobie rewolucji molekularnej w biologii. Rozumie też i popularyzuje humanistyczne podstawy ochrony przyrody oraz wielostronne odniesienia nauk o życiu, promieniujących swymi wynikami na różne dziedziny kultury. Wielką pasją jest dla niego zbieranie roślin, zwłaszcza w nowym terenie, odwiedzanym po raz pierwszy (Ryc. 8, 9). Píše o tym w artykule „Zając nad Tygrysem i Eufraatem”, opublikowanym w tomie wydanym przez Janusza Bogdana Falińskiego (Zając 1999: 80):

„Bo to jest tak z botanikami: nie pamiętają imion kolegów z klasy maturalnej, w pamięci zatarły się rysy twarzy pięknych i młodych koleżanek, ale pozostało w niej miejsce, w którym to pierwszy raz zobaczyło się nowy dla siebie gatunek rośliny”.

Ryc. 8. Grecja, Olimp, 2010 (fot. A. Mróz).

Fig. 8. Greece, Mt. Olympus, 2010 (phot. A. Mróz).

Ryc. 9. Wraz z prof. Bogdanem Zemankiem. Grecja, Korfu, 2010 (fot. A. Zemanek).

Fig. 9. With prof. Bogdan Zemanek. Greece, Corfu, 2010 (phot. A. Zemanek).

Oprócz botaniki interesuje się literaturą popularnonaukową, szczególnie pasjonują go współczesne koncepcje fizyki teoretycznej i kosmologii oraz zagadnienia kultury starożytnej. Posiada bogatą kolekcję płyt muzyki klasycznej. Od 46 lat pali fajkę, a począwszy od 1998 roku jest członkiem zwyczajnym Pierwszej Krakowskiej Łoży Fajki. Wyrazem wysokiego uznania dla Adama Zająca jest utworzenie poświęconych mu nazw roślin: nowego rodzaju południowo- i środkowoamerykańskiego storczyka *Adamanthus* opisanego przez prof. Dariusza Szlachetko oraz dwóch gatunków – karpackiego jastrzębca *Hieracium zajacii* opisanego przez prof. Zbigniewa Szelągę i trawy – ostnicy *Stipa adamii* odkrytej w Kazachstanie przez jego dawnego doktoranta, a obecnie współpracownika dr. Marcina Nobisa (Szlachetko, Smiszek 2007, Nobis 2010, Szeląg 2010). W 2010 roku wydany został specjalny numer *Biodiversity Research and Conservation* (Vol. 19), dedykowany profesorowi, a w następnym ukazał się tom *Geobotanist and Taxonomist. A volume dedicated to Professor Adam Zajac on the 70th anniversary of his birth* (zbiór studiów opracowanych przez trzydziestu badaczy z Polski, Czech i Ukrainy) (Zemanek 2011). W opracowaniach tych zamieszczono artykuły na temat jego życia i działalności (Jackowiak, Żukowski 2010; Zemanek 2011). W czasie uroczystej sesji naukowej pt. „Dokonania embriologa, lichenologa i fitogeografa w nauce”, zorganizowanej przez Instytut Botaniki UJ w auli Collegium Novum w dniu 27 czerwca 2011 roku, dorobek prof. Adama Zająca zaprezentował prof. Zbigniew Mirek w referacie „Adam Zajac w kręgu fitogeografii”, natomiast sam jubilat wypowiedział się na szerszy temat „Tajemnice natury motorem poszukiwań naukowych”.

Panie Profesorze, Drogi Adamie, przyjmij gratulacje oraz podziękowania od całego środowiska botaników! Niech pasja poszukiwania prawdy o roślinach, o kosmosie i człowieku będzie dla Ciebie zawsze źródłem radości, a także nieustannej fascynacji. I niech spełnią się słowa Twego ulubionego poety Antony'ego de Mello:

„Otwórz ramiona na powitanie przyszłości.
To co najlepsze dopiero nadejdzie”.

LITERATURA

- JACKOWIAK B., ŻUKOWSKI W. 2010. Professor Adam Zajac – a sketch on His scientific output on the 70th birthday. *Biodivers. Res. Conservation* **19**: 3–6.
- NOBIS M. 2010. *Stipa adamii* sp. nov. (Poaceae) from the western Tian-Shan, and some remarks on the taxa of the section *Smirnovia* occurring in Kazakhstan. *Nordic Journal of Botany* **28**: 733–738.
- SZELĄG Z. 2010. A new species in *Hieracium lycopifolium* Agg. (Asteraceae) from the Western Carpathians. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **79**(3): 245–248.
- SZLACHETKO D. L., SMISZEK M. 2007. Nouveaux genres dans le complexe *Maxillaria* (Orchidaceae). *Richardiana* **7**(1): 26–32.
- ZEMANEK A. 2001. Geobotanist and taxonomist – scientific biography of Professor Adam Zajac. W: B. ZEMANEK (red.), *Geobotanist and Taxonomist. A volume dedicated to Professor Adam Zajac on the 70th anniversary of his birth*. Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow, s. 8–14.
- ZEMANEK B. (red.) 2011. *Geobotanist and Taxonomist. A volume dedicated to Professor Adam Zajac on the 70th anniversary of his birth*. Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow.

Alicja ZEMANEK

BIBLIOGRAFIA PRAC ADAMA ZAJĄCA

Bibliography of papers by Adam Zajac

1968

- ZAJĄC A. 1968. *Carex serotina* Mér. subsp. *pulchella* (Lönnr.) v. Ooststr., w Polsce – *Carex serotina* Mér. subsp. *pulchella* (Lönnr.) v. Ooststr. in Poland. *Fragm. Florist. Geobot.* **14**(2): 205–209.

1969

- FREY A., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1969. Niektóre rzadsze rośliny miasta Tarnowa – Some rare plants of synanthropic flora in Tarnów (Southern Poland). *Fragm. Florist. Geobot.* **15**(4): 435–438.
- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1969. Flora synantropijna linii kolejowej Czechowice-Zebrzydowice – The synanthropic flora of the Czechowice-Zebrzydowice railway line (Southern Poland). *Fragm. Florist. Geobot.* **15**(3): 271–282.

1971

- GUZIK J., ZAJĄC A. 1971. Materiały do atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach polskich. 4. *Carex pendula* Huds. – Materials to the Atlas of Distribution of Vascular Plants in the Polish Carpathians Mts. 4. *Carex pendula* Huds. *Fragm. Florist. Geobot.* **17**(4): 513–524.

1972

- ZAJĄC A. (co-author) 1972. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 1. Pteridophyta (Psilotaceae to Azollaceae). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1973

- TRZCIŃSKA-TACIK H., ZAJĄC E.U., ZAJĄC A. 1973. Mapa zbiorowisk roślinnych Rolniczego Zakładu Doświadczalnego UJ Gaik-Brzezowa. – The map of the plant associations of the Gaik-Brzezowa Agricultural Experimental Station of the Jagiellonian University. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **1**: 57–85.

- ZAJĄC A. (co-author) 1973. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 2. Gymnospermae (Pinaceae to Ephedraceae). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1973. Badania nad zasięgami roślin synantropijnych 3. *Corydalis lutea* DC. 4. *Linaria cymbalaria* (L.) Mill. 5. *Impatiens Roylei* Walp. – Studies on the distribution of synanthropic plants. 3. *Corydalis lutea* DC. 4. *Linaria cymbalaria* (L.) Mill. 5. *Impatiens Roylei* Walp. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **1**: 41–55.

- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1973. Nowe badania nad rozmieszczeniem gatunków synantropijnych w Ameryce Północnej. *Wiadom. Bot.* **17**: 163–165.

- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1973. P. Kallio, U. Laine i Y. Mäkinen: *Vascular flora of Inasri Lapland. I. Introduction and Lycopodiaceae – Polypodiaceae. 2. Pinaceae and Cupressaceae.* 1969, 1971. *Rep. Kevo Res.* **5**: 1–108, **8**: 73–100. *Wiadom. Bot.* **17**(4): 284–285. [recenzja]

1974

- ZAJĄC A. 1974. Critical remarks of *Cerastium subtetrandrum* Murb. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **43**(3): 369–376.

- ZAJĄC A. 1974. Zofia i Witold H. Paryscy: *Encyklopedia Tatrzańska. Sport i Turystyka*, Warszawa 1973, str. 700. *Wiadom. Bot.* **18**(3): 226–227. [recenzja]

- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1974. Rozmieszczenie *Illecebrum verticillatum* L. (Caryophyllaceae) w Polsce. – *Illecebrum verticillatum* L. (Caryophyllaceae) in Poland. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B* **27**: 219–226.

1975

- DUBIEL E., LOSTER S., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1975. Notatki florystyczne z Beskidu Niskiego i Dołów Jasielsko-Sanockich. – Some records on the Flora of the Beskid Niski Range and Doły Jasielskie Depressions. *Fragm. Florist. Geobot.* **21**(4): 459–461.

- ZAJĄC A. 1975. The Genus *Cerastium* L. in Poland. Section *Fugacia* and *Caespitosa*. *Monogr. Bot.* **47**: 1–99.

- ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1975. Lista archeofitów występujących w Polsce. – The list of archaeophytes occurring in Poland. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **3**: 7–16.

1976

- ZAJĄC A. (co-author) 1976. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 3. Salicaceae to Balanophoraceae. The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1977

- PIEKIELKO A., ZAJĄC A. 1977. Archeofity w polskim piśmiennictwie średniowiecznym. – Archaeophytes in the Mediaeval Polish Literature. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **5**: 149–152.

1978

- ZAJĄC A. 1978. Atlas of distribution of vascular plants in Poland (ATPOL). *Taxon* **27**(5/6): 481–484.

- ZAJĄC A. 1978. Limbrey S.: *Soil Science and Archaeology.* 1975. London, New York, San Francisco, Academic Press, str. xv + 384. *Wiadom. Bot.* **22**(2): 132–133. [recenzja]

- ZAJĄC A. 1978. Smith Ph. M.: *The Chemotaxonomy of Plants.* (A series of student texts in Contemporary Biology). 1976, Bristol, Edward Arnold, str. 313. *Wiadom. Bot.* **22**(2): 131–132. [recenzja]

- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu roślin naczyniowych w Polsce”. *Wiadom. Bot.* **22**(3): 145–155.

1979

- DUBIEL E., LOSTER S., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1979. Flora Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Materiały do Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. – The Flora of the Kolbuszowa Plateau. Materials for the Atlas of Distribution of Vascular Plants in Poland. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **7**: 1–218.

- ZAJĄC A. 1979. Pochodzenie archeofitów występujących w Polsce. – The origin of the archaeophytes occurring in Poland. *Rozprawy Habilitacyjne UJ* **29**: 1–213.

- ZAJĄC A. (co-author) 1979. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 4. Polygonaceae. The Committee for Map-

ping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1980

MEDWECKA-KORNAŚ A., ZAJĄC A. 1980. Szata roślinna miejskiego województwa krakowskiego. – Vegetation of the City-Voivodeship of Kraków. *Folia Geographica Series Geographica-Physica* **13**: 75–103.

ZAJĄC A. (co-author) 1980. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 5. Chenopodiaceae to Basellaceae. The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1981

PORADA A., ZAJĄC A. 1981. Materiały do Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach polskich. 8. *Melilotus altissima* Thuill. – Materials to the Atlas of Distribution of Vascular Plants in the Polish Carpathians Mts. 8. *Melilotus altissima* Thuill. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **8**: 25–33.

ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1981. Roślinność ruderalna Czortkowa (NW część USRR). – Ruderal Vegetation of the Czortków Town (N.W. Part of the UKR. S.S.R.). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **8**: 125–144.

1983

DUBIEL E., LOSTER S., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1983. Wartość metody kartogramu w przedstawianiu lokalnego rozmieszczenia gatunków. – The Value of the Cartogram Method in the Presentation of Local Plant Distribution. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **11**: 77–85.

DUBIEL E., LOSTER S., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1983. Zagadnienia geobotaniczne Płaskowyżu Kolbuszowskiego Cz. I. Elementy kierunkowe i gatunki górskie. – Geobotanical problems of the Kolbuszowa Plateau. Part I. Directional Elements of the Flora and Mountain Species. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **11**: 7–39.

DUBIEL E., LOSTER S., ZAJĄC E. U., ZAJĄC A. 1983. Zagadnienia geobotaniczne Płaskowyżu Kolbuszowskiego Cz. II. Lokalne rozmieszczenie roślin. – Geobotanical problems of the Kolbuszowa Plateau. Part II. Local Distribution of Plants. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **11**: 41–75.

ZAJĄC A. 1983. Studies on the Origin of Archaeophytes in Poland. Part I. Methodical consideration. – Badania nad pochodzeniem archeofitów występujących w Polsce. Cz. I Rozważania metodyczne. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **11**: 87–107.

ZAJĄC A. (co-author) 1983. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 6. Caryophyllaceae (Alsinoideae to Parony-

chioideae). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1986

KOTOŃSKA B., ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1986. Comparison of lists of endangered and threatened species in Europe in taxonomical and phytogeographical respect. W: Streszczenia referatów i plakatów. 47 Zjazd PTB, Łódź, 3–6 września 1986. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Łódzki, Uniwersytet Łódzki, Łódź, s. 18.

ZAJĄC A. (co-author) 1986. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 7. Caryophyllaceae (Silenioideae). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

1987

ZAJĄC A. 1987. Studies on the Origin of Archaeophytes in Poland. Part II. Taxa of Mediterranean and Atlantic-Mediterranean Origin. – Badania nad pochodzeniem archeofitów występujących w Polsce. Cz. II. Taksony pochodzenia śródziemnomorskiego i atlantycko-śródziemnomorskiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **14**: 7–50.

ZAJĄC A. 1987. Studies on the Origin of Archaeophytes in Poland. Part III. Taxa of Irano-Turanian, Euro-Siberian-Irano-Turanian and Mediterranean-Irano-Turanian origin. – Badania nad pochodzeniem archeofitów występujących w Polsce. Część III. Taksony pochodzenia irano-turańskiego, eurosyberyjsko-irano-turańskiego i śródziemnomorsko-irano-turańskiego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **15**: 93–129.

ZAJĄC A., KOTOŃSKA B., ZAJĄC M. 1987. Stan prac nad „Atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” (ATPOL) w końcu 1985 roku. – State of Work on the Atlas of Distribution of Vascular Plants in Poland (ATPOL) in the end of 1985. *Wiadom. Bot.* **31**(2): 109–123.

1988

LATOWSKI K., ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1988. [R, V] *Lindernia procumbens* (Krock.) Philcox. W: A. JASIEWICZ (red.), Materiały do poznania gatunków rzadkich i zagrożonych Polski. Cz. I. *Fragm. Florist. Geobot.* **33**(3–4): 416–421.

ZAJĄC A. 1988. Studies on the Origin of Archaeophytes in Poland. Part IV. Taxa of Pontic-Pannonian, Mediterranean-South Asiatic, South Asiatic and Middle European origin. – Archaeophyta anthropogena, Archaeophyta resistentia, Archaeophytes of unknown origin. – Badania nad pochodzeniem archeofitów występujących w Polsce. Część IV. Taksony pochodzenia pontyjsko-pannońskiego, śródziemnomorsko-południowo-azjatyckiego, południowoazjatyckiego i środkowoeuropejskiego. Archaeophyta anthropogena, archaeophyta resistentia. Archeofity o

nieznanym pochodzeniu. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 17: 23–51.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1988. Zbiorowiska z klasy *Isoëto-Nanojuncetea* na dnach wysychających stawów w południowej części Kotliny Oświęcimskiej. – Communities of the Class *Isoëto-Nanojuncetea* on the bottoms of drying-up ponds in the S part of the Oświęcim Basin (Southern Poland). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 16: 155–160.

1989

ZAJĄC A. 1989. Aktualny stan prac nad „Atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. W: Materiały z Konferencji „Roślina a środowisko” zorganizowanej z okazji 48 Zjazdu PTB w Katowicach w dniach 5–9 września 1989. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Śląski w Katowicach, Katowice, s. 92.

ZAJĄC A. (co-author) 1989. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), *Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe*. 8. Nymphaeaceae to Ranunculaceae. The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.

ZAJĄC A., KOTOŃSKA B., ZAJĄC M. 1989. Materiały do Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach Polskich. 11. *Cruciata laevipes* Opiz. – Materials to the Atlas of Distribution of Vascular Plants in the Polish Carpathian Mts. 11. *Cruciata laevipes* Opiz. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 18: 79–88.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1989. Nowe stanowisko *Carex strigosa* Huds. na Pogórzu Śląskim. – A New Locality of *Carex strigosa* Huds. in the Silesian Foothills. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 18: 89–93.

1990

ZAJĄC A. 1990. C. Biological aspects of scale in mapping distribution of vascular plants. International Association for Vegetation Science. ‘Vegetation processes as subject of geobotanical map’. Warsaw, April 8–12, 1990. Abstracts of papers C and posters P. J. B. FALIŃSKI (red.), Warszawa-Białowieża.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1990. Nowy kenofit w Polsce – *Veronica peregrina* L. – A new kenophyte in Poland – *Veronica peregrina* L. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 21: 145–150.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1990. Rozmieszczenie *Silene borysthénica* (Gruner) Walters w Polsce. – Distribution of *Silene borysthénica* (Gruner) Walters in Poland. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 21: 151–155.

1991

ZAJĄC A. 1991. Aspects of scale in cartogram maps. Proceedings of XXXIII Symposium of IAVS, Warsaw, April 8–12, 1990, J. B. FALIŃSKI (red.). *Phytocoenosis*

3 (N. S.), *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 2: 371–374.

ZAJĄC A. (co-author) 1991. W: J. JALAS J., J. SUOMINEN (red.), *Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe*. 9. Paeoniaceae to Capparaceae. The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki University Printing House, Helsinki.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1991. Atlas of Distribution of Vascular Plants in Poland (ATPOL) – current state of work, perspectives. Proceedings of XXXIII Symposium of IAVS, Warsaw, April 8–12, 1990, J. B. FALIŃSKI (ed). *Phytocoenosis* 3 (N. S.), *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 2: 375–380.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1991. Stan prac nad „Atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” (ATPOL) na koniec 1989 roku. – State of work on the ‘Atlas of Distribution of Vascular Plants in Poland’ (ATPOL) at the end of 1989. *Wiadom. Bot.* 34(3): 15–17.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1991. Study on distribution in Poland of native vascular plants of agricultural and industrial importance. Plant Genetic Resources Conversation. W: Polish Gene Bank Reports 1986–1990, IHAR Radzików, s. 239–246.

1992

ZAJĄC A. 1992. Problemy chorologiczne i taksonomiczne w polskich gatunkach rodziny *Cruciferae*. W: Streszczenia referatów i plakatów 49 Zjazdu PTB, Kielce. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Kielecki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego, Kielce, s. 152–153.

ZAJĄC A. 1992. Rodzaj *Bilderdykia* Dumort. (*Polygonum* L. pro p.). W: A. JASIEWICZ (red.), *Flora Polski. Rośliny Naczyniowe*. 3. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, s. 129–130.

ZAJĄC A. 1992. Rodzaj *Cerastium* L., Rogownica. W: A. JASIEWICZ (red.), *Flora Polski. Rośliny Naczyniowe*. 3. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, s. 284–294.

ZAJĄC A. 1992. Rodzaj *Polygonum* L., Rdest. W: A. JASIEWICZ (red.), *Flora Polski. Rośliny Naczyniowe*. 3. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, s. 118–127.

ZAJĄC A. 1992. Rodzaj *Reynoutria* Hoult. (*Polygonum* L. pro p.). W: A. JASIEWICZ (red.), *Flora Polski. Rośliny Naczyniowe*. 3. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, s. 127–129.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1992. A tentative list of segetal and ruderal apophytes in Poland. – Prowizoryczna lista apofitów segetalnych i ruderalnych w Polsce. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* 24: 7–23.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1992. Atlas rozmieszczenia roślin

naczyniowych w Polsce (ATPOL). W: Streszczenia referatów i plakatów 49 Zjazdu PTB, Kielce. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Kielecki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego, Kielce, s. 154.

1993

ZAJĄC A. 1993. Ex. *Dianthus glabriusculus* (Kit.) Borb. [*Dianthus collins* Waldst. Et Kit. subsp. *glabriusculus* (Kit.) Soó] – goździk łysy. W: K. ZARZYCKI, R. KAŻMIERCZAKOWA (red.), Polska czerwona księga roślin. – Polish Plant Red Data Book. Instytut Botaniki PAN, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 56–57.

ZAJĄC A. 1993. Profesor Jan Kornaś as plant geographer. *Fragm. Florist. Geobot. Suppl.* 2(1): 57–65.

ZAJĄC A. 1993. Szata roślinna Ziemi Myślenickiej. W: K. GERMAN (red. nauk.), Monografia Ziemi Myślenickiej. 3. Geografia. Universitas, Wyd. Literackie, Kraków, s. 87–94.

ZAJĄC A., CIACIURA M., ZAJĄC M. 1993. Rośliny naczyniowe Zaodrza (na zachód od Szczecina). – The vascular plants of Zaodrze (to the west of Szczecin). *Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia* 142: 1–153.

ZAJĄC A., ZEMANEK A. 1993. Anna Medwecka-Kornaś and Jan Kornaś – an outline of their biographies and research activity. *Acta Soc. Bot. Poloniae* 62(3–4): 113–122.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1993. E. *Lindernia procumbens* (Krocker) Philcox – lindernia mułowa. W: K. ZARZYCKI, R. KAŻMIERCZAKOWA (red.), Polska czerwona księga roślin. – Polish Plant Red Data Book. Instytut Botaniki PAN, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 159–160.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1993. Ex. *Carex secalina* Willd. ex Wahlenb. – turzycza żytowa. W: K. ZARZYCKI, R. KAŻMIERCZAKOWA (red.), Polska czerwona księga roślin. – Polish Plant Red Data Book. Instytut Botaniki PAN, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 250–251.

ZAJĄC M., ZAJĄC A., DRENKOWSKI R. 1993. Zbiorowiska segetalne upraw zbożowych Macedonii. – The segetal communities of cereal crops of Macedonia. W: F. B. FALIŃSKI, Z. MIREK (red.), Polskie badania geobotaniczne poza granicami kraju. Materiały 36 Seminarium Geobotanicznego, Warszawa, 15–16.03.1991. *Wiadom. Bot.* 37(3/4): 87–88.

1994

ZAJĄC A. 1994. Obituary. The Life and Work of Professor Jan Kornaś (26 April 1923 – 8 August 1994). *Fragm. Florist. Geobot.* 39(2): 682–684.

ZAJĄC A. 1994. The centres of origin of ruderal anthropophytes occurring in Poland. W: S. MOCHNACKÝ, A. TERPÓ (red.), Antropization and Environment of Ruderal Settlements. Flora and Vegetation. Proceedings of International Conference, Sátorlajújhely, 22–26. August 1994. Botanical Garden, P. J. Šafárik University, Košice, s. 220–225.

ZAJĄC A. (co-author) 1994. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 10. Cruciferae (Sisymbrium to Aubrieta). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki University Printing House, Helsinki.

ZAJĄC A. 1994. Wspomnienie pośmiertne. Prof. dr Jan Kornaś (26 IV 1923 – 8 VIII 1994). *Fragm. Florist. Geobot. Ser. Polonica* 1: 362–363.

1995

MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1995. Vascular plants of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. *Polish Botanical Studies. Guidebook Series* 15: 1–303 + Errata: 305–308.

ZAJĄC A. 1995. Fakty i idee w badaniach i nauczaniu profesora Jana Kornasia. – Professor's Jan Kornaś ideas and facts in research work and teaching. W: Z. MIREK, J. WÓJCICKI (red.), Szata roślinna Polski w procesie przemian. Materiały konferencji i sympozjów 50 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Kraków 26.06–01.07.1995. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Krakowski, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, s. 465.

1996

ZAJĄC A. (co-author) 1996. W: J. JALAS, J. SUOMINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 11. Cruciferae (Ricota to Raphanus). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki University Printing House, Helsinki.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1996. Archaeophytes in Poland: origin and recognition criteria. II. Anthropization and Environment of Ruderal Settlements Flora and Vegetation. W: S. MOCHNACKÝ, A. TERPÓ (red.), Proceedings of International Conference Tarcál – Tokaj, Hungarian Republic, 24–28. July 1996. Botanical Garden, P. J. Šafárik University, Košice, s. 14–21.

1997

ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 1997. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych chronionych w Polsce. – Distribution Atlas of Vascular Plants Protected in Poland. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1997. Potencjalne internetowe bazy florystyczne jako pochodne lokalnych baz i centralnej bazy ATPOL (Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce). Infobazy '97. Bazy danych dla Nauki. W: A. KRUTEL, J. POĆWIARDOWSKA, J. WYRWIŃSKI (red.), Materiały z konferencji organizowanej pod patronatem Komitetu Badań Naukowych. Gdańsk, 23–25 czerwca 1997. Centrum Informatyczne TASK, Gdańsk, s. 83–88.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1997. Floristic database and programme for preparing distribution maps of vascular plants in

- Poland. Chorological Problems in the European Flora. VIII Meeting of the Committee for Mapping the Flora of Europe. August 8–10, 1997, University of Helsinki, Finland, Abstracts. Finnish Museum of Natural History, Botanical Museum, Helsinki, s. 53.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1997. Local cartogramme projects for vascular plants distribution in Poland. Chorological Problems in the European Flora. VIII Meeting of the Committee for Mapping the Flora of Europe. August 8–10, 1997, University of Helsinki, Finland, Abstracts. Finnish Museum of Natural History, Botanical Museum, Helsinki, s. 54.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1997. Mountain vascular plants in correlation to the plant communities in the Polish lowland. W: IAVS' 97 Symposium, České Budějovice, Czech Republic, 18–23 August 1997. Conference Abstracts. Faculty of Biological Sciences, University of South Bohemia, České Budějovice, s. 107–108.
- 1998
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1998. Osiągnięcia i plany badawcze florystycznej geografii roślin na terenie polskich Karpat i ich przedpola. – Achievements and research project in floristic plant geography on the Polish Carpathians territory and its foreland. W: J. MIĄDLIKOWSKA (red.), Materiały konferencji i obrad sekcji 51 Zjazdu PTB – Gdańsk 1998. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 549.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M., TOKARSKA-GUZIŁ B. 1998. Kenophytes in the flora of Poland: list, status and origin. W: J. B. FALIŃSKI, W. ADAMOWSKI, B. JACKOWIAK (red.), Synanthropization of plant cover in new Polish research. *Phytocoenosis* 10 (N. S.), *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 9: 107–116.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. Comparing the Distribution of Plants Protected by Law and of Plants in the Polish Plant Red Data Book. W: H. SYNGE, J. AKEROYD (red.), Planta Europa. Proceedings of the Second European Conference on the Conservation of Wild Plants, 9–14 June 1998, Uppsala, Sweden. The Swedish Threatened Species Unit, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala, Plantlife, London, s. 215–220.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. Comparison between distribution areas of protected vascular plants and taxa from the 'Polish Plant Red Data Book'. W: H. SYNGE, J. AKEROYD (red.), Conference Documentation. Planta Europa. Second European Conference on the Conservation of Wild Plants, 9–14 June 1998, Uppsala, Sweden. The Swedish Threatened Species Unit, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala, Plantlife, London, s. 43.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. Czerwona lista roślin naczyniowych byłego woj. krakowskiego. – The Red List of Vascular plants of the former Cracow Province. *Ochrona Przyrody* 55: 25–35.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. (RED.) 1998. Distribution Atlas of Vascular Plants in Cracow Province. Legally protected, endangered, vulnerable and rare species. – Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w woj. krakowskim. Gatunki prawnie chronione, ginące, narażone i rzadkie. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. Processes of mountain massifs penetration by kenophytes: an example of the Polish Carpathians. W: J. B. FALIŃSKI, W. ADAMOWSKI, B. JACKOWIAK (red.), Synanthropization of plant cover in new Polish research. *Phytocoenosis* 10 (N. S.), *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* 9: 203–209.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. The distribution areas of archaeophytes in Poland – by type. III. Antropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation. W: S. MOCHNACKÝ, A. TERPÓ (red.), Proceedings of International Conference Zemplínska Šírava, 23–26. 6. 1998. Botanical Garden, P. J. Šafárik University, Košice, s. 8–13.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1998. The role of herbarium materials in phytogeographical computer data banks. W: L. STUCHLIK (red.), Botanical collections throughout the world. Proceedings of the Second International Conference on the Preservation of Botanical Collections, Cracow, June 26–29 1997. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 77–82.
- 1999
- TERPÓ A., ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1999. Provisional list of Hungarian archaeophytes. *Thaiszia* 9(1): 41–47.
- ZAJĄC A. 1999. Zając nad Tygrysem i Eufratem. W: J. B. FALIŃSKI (red.), Wyprawy po zielone runo. Wspomnienia, listy i dzienniki polskich geobotaników z badań poza granicami kraju. *Phytocoenosis* 11 (N. S.), *Seminarium Geobotanicum* 7: 79–86.
- ZAJĄC A. (co-author) 1999. W: J. JALAS, J. SUOMINEN, R. LAMPINEN, A. KURTTO (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 12. Resedaceae to Platanaceae. The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki University Printing House, Helsinki.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1999. Gromadne występowanie wybranych gatunków roślin naczyniowych jako podstawa podziału geobotanicznego w byłym województwie krakowskim. – The collective occurrence of selected species of vascular plants as a basis for the geobotanical divisions of the former Cracow voivodeship. *Fragm. Florist. Geobot. Polonica* 6: 127–139.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1999. Mapping projects of vascular plants distribution in Poland. *Acta Bot. Fenn.* 162: 61–66.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 1999. Success factor enabling the penetration of mountain massifs by kenophytes: an example from the Northern part of the Carpathians and the Sudetes.

W: I. CAMARDA, G. BRUNDU (red.), Proceedings 5th International Conference on the Ecology of Invasive Alien Plants 13–16 October 1999 – La Maddalena – Sardinia – Italy. Dipartimento di Botanica ed Ecologia Vegetale Università degli Studi di Sassari, Sardinia, s. 128.

2000

ZAJĄC A. 2000. Humanistyczne aspekty badań przyrodniczych. W: B. ZEMANEK (red.), Przyroda – Nauka – Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI wieku. – Nature – Science – Culture. Humanistic context of natural sciences at the beginning of 21st century. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, s. 13–20.

ZAJĄC A. 2000. Jan Kornaś (1923–1994), Botanik, Geograf roślin, Fitosocjolog, Taksonom. W: A. ZEMANEK (red.), Uniwersytet Jagielloński. Złota Księga Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. Część I: Biografie uczonych. Wydawnictwo Naukowe DWN, Kraków, s. 280–287.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2000. Processes of Speciation in Synanthropic Floras. W: B. JACKOWIAK, W. ŻUKOWSKI (red.), Mechanisms of Anthropogenic Changes of Plant Cover. Bogucki Wydawnictwo Naukowe S.C., Poznań, s. 31–38.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2000. Phytogeographical and syntaxonomical dependence of species reaching their western and northwestern limits of distribution in Poland. *Fragm. Florist. Geobot.* **45**(1–2): 413–422.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2000. Rośliny naczyniowe chronione w Polsce – stopień zagrożenia i obszary ich gromadnego występowania. – The protected vascular plants in Poland – degree of endangerment and areas of their common occurrence. *Fragm. Florist. Geobot. Polonica* **7**: 145–157.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2000. Rules of local distribution of anthropophytes in the former Kraków voivodeship. Phytogeographical problems of synanthropic plants. W: IV Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation. 13–15 September, Cracow, Poland, Abstracts. Jagiellonian University, Institute of Botany, Cracow, s. 15.

2001

ZAJĄC A. 2001. Ex. *Dianthus glabriusculus* (Kit.) Borb. Goździk łysy. W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 109–110.

ZAJĄC A. 2001. Jubileusz Profesora dr. hab. Krzysztofa Rostańskiego. – Jubilee of Prof. dr hab. Krzysztof Rostański. *Wiadom. Bot.* **45**(3/4): 85–86.

ZAJĄC A. 2001. Merytoryczne aspekty skali w badaniach fitogeograficznych. – Essentials aspects of scale in phytogeographical investigations. W: E. ZENKTELER (red.),

Botanika w dobie biologii molekularnej. Materiały sesji i sympozjów 52 Zjazdu PTB w Poznaniu. Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań, s. 115.

ZAJĄC A. 2001. Faliński B., Ćwikliński E., Głowacki Z. Atlas geobotaniczny doliny Bugu. Część I: od Niemirowa do ujścia. *Phytocoenosis* Vol. 12 (N. S.), *Supplementum Cartographiae Geobotanicae* **12**, 2000, Warszawa – Białowieża. *Wiadom. Bot.* **45**(1/2): 119–121. [recenzja]

ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. – Distribution Atlas of Vascular Plants in Poland. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Cr. *Adonis flammea* Jacq. Miłek szkarłatny. W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 144–145.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Cr. *Allium rotundum* L. Czosnek kulisty. W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 425–426.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Cr. *Kickxia spuria* (L.) Dumort. Kiksja zgiętoostrogowa. W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 328–330.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Cr. *Lindernia procumbens* (Krocker) Philcox. Lindernia mułowa. W: R. KAŻMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 322–324.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Endangerment status of old synanthropic species (archaeophytes) in Poland with suggestions for their protection. *Planta Europa*. W: Third European Conference on the Conservation of Wild Plants, 23–28 June 2001, Průhonice, the Czech Republic. *Planta Europa*, Průhonice, s. 37.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Success factors enabling the penetration of mountain areas by kenophytes: an example of the northern Polish Carpathians. W: G. BRUNDU, J. BROCK., I. CAMARDA, L. CHILD, M. WADE (red.), Plant Invasions. Species Ecology and Ecosystem Management. Backhuys Publishers, Leiden, s. 271–279.

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. The geographical element of the native representatives of the Gramineae (Poaceae) occurring in Poland. W: L. FREY (red.), Studies on Grasses in Poland. Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 129–139.

- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. The role of apophytes as aggressive plants in the vegetation of Poland. W: Conference Abstracts, 6th International Conference 'Ecology and Management of Alien Plants Invasions(EMAPi)', 12–15 September 2001, Loughborough University, United Kingdom. Loughborough University, Leicestershire, s. 75.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2001. Zasadność wyróżniania „Działu Północnego” w świetle danych zasięgowych „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce – ATPOL”. – The Northern Division distinguishing in the aspect of distribution data from the 'Distribution Atlas of Vascular Plants in Poland – ATPOL'. *Acta Botanica Warmiae et Masuriae* 1: 15–24.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A., KUCHARCZYK M. 2001. En. *Conringia orientalis* (L.) Dumort. Pszonacznik wschodni. W: R. KĄZMIERCZAKOWA, K. ZARZYCKI (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. – Polish Red Data Book of Plants. Polska Akademia Nauk, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 172–173.
- 2002
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2002. Flowering Plants and Pteridophytes of Poland. A Checklist. – Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2002. Fitogeografia. – Phytogeography of grasses in Poland. W: L. FREY (red.), Polska Księga Traw. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, s. 125–139.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2002. Projects on the distribution atlases in Poland. W: R. M. MLEZIVOVÁ (red.), IXth Congress of the Czech Botanical Society, Floras, Distribution Atlases and Vegetation Surveys in Central Europe. Lednice, Czech Republic. August 19–23, 2002. Abstracts. Czech Botanical Society, Prague, s. 34–35.
- 2003
- ZAJĄC A. 2003. Moje widzenie krakowskiej szkoły geobotanicznej – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. W: Sesja Jubileuszowa 90-lecia Instytutu Botaniki, 220-lecia Ogrodu Botanicznego UJ pt. Naukowe Szkoły Botaniczne w Krakowie – Tradycje i Nowe Zadania. Kraków, 27–28 IX. 2003. Uniwersytet Jagielloński: Ogród Botaniczny – Instytut Botaniki, Sekcja Historii Botaniki PTB, Kraków, s. 5–6.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M., ZEMANEK B. (red.). 2003. Phytogeographical problems of synanthropic plants. Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2003. Różnorodność gatunkowa – rośliny naczyniowe i inne. W: R. R. ANDRZEJEWSKI, A. WEIGLE (red.), Różnorodność biologiczna Polski. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa, s. 67–82.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2003. Rules of local distribution of anthropophytes in the former Kraków voivodeship. W: ZAJĄC A., ZAJĄC M., ZEMANEK B. (red.), Phytogeographical problems of synanthropic plants. Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow, s. 93–103.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2003. Taxonomic and phytogeographical issues in Gramineae required to be solved for the second edition of 'Distribution Atlas of Vascular Plants in Poland' (ATPOL). W: L. FREY (red.), Problems of grass biology. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 119–124.
- 2004
- ZAJĄC A. (co-author) 2004. W: A. KURTTO, R. LAMPINEN, L. JUNIKKA (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 13. *Rosaceae* (*Spiraea* to *Fragaria*, excl. *Rubus*). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2004. Wybrane aspekty oceny fitogeograficznej flory Polski. W: E. JENDRZEJCZAK (red.), Streszczenia referatów i plakatów 53 Zjazdu PTB, Toruń–Bydgoszcz, 6–11 września 2004. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Bydgoski, Oddział Toruński, Wydawnictwa Uczelniane ATR w Bydgoszczy. Toruń – Bydgoszcz, s. 104–105.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2004. The Analyses of Rarity Reasons of Polish Vascular Flora. W: Workshops Planta Europa IV. Abstracts Book of Thematic Workshops. Planta Europa 4th European Conference on the Conservation of Wild Plants. Valencia (Spain), 17–20th September 2004. Planta Europa, Valencia, s. 31.
- 2005
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2005. Element kierunkowy zachodni we florze roślin naczyniowych Polski. W: B. JACKOWIAK., Z. CELKA (red.), Taksonomia, chorologia i ekologia roślin w dobie zagrożenia różnorodności biologicznej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, s. 59–67.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2005. P0788. Correlations and differences between local and general ranges of vascular plants and mosses. W: XVII International Botanical Congress. Vienna, Austria, Europe 17–23 July 2005. Abstracts. Austria Center Vienna, s. 364.
- 2006
- TOKARSKA-GUZIŁ B., ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2006. Geographical and ecological aspects of the spread of alien plant species in Poland. W: W. RABITSCH, F. ESSL, F. KLINGENSTEIN (red.), Neobiota. From Ecology to Conservation. 4th European Conference on Biological Invasions, Vienna (Austria), 27–29 September 2006. Book of Abstracts. Federal Agency for Nature Conservation, Bonn, s. 256.

- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2006. The origin of weeds in the main types of weed communities in Poland. W: L. SILVA (red.), International Symposium Intractable Weeds and Plant Invaders, 17–21 July 2006, Ponta Delgada, Azores, Portugal. Programme and Abstracts. Universidade dos Açores, Serviço de Desenvolvimento Agrário, Ponta Delgada, s. 23.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2006. Western element in the vascular flora of Poland. *Biodivers. Res. Conservation* **1–2**: 57–63.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A., ZEMANEK B. (red.) 2006. Flora Cracoviensis Secunda (Atlas). Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.
- 2007
- ZAJĄC A. 2007. Moje widzenie botaniki w Polsce na początku XXI wieku. – My insight into the Polish botany at the beginning XXI century. W: E. J. KĘPCZYŃSCY (red.), Botanika w Polsce – sukcesy, problemy, perspektywy. Streszczenia referatów i plakatów 54 Zjazdu PTB, Szczecin 3–8 września 2007. Oficyna IN PLUS, Szczecin, s. 10.
- ZAJĄC A. 2007. Moje widzenie krakowskiej szkoły geobotanicznej. – Cracow scientific geobotanical school in my view. W: A. ZEMANEK, B. ZEMANEK (red), Naukowe szkoły botaniczne w Krakowie – tradycje i nowe zadania. Kraków, Ogród Botaniczny – Instytut Botaniki UJ, s. 81–88.
- ZAJĄC A. (co-author). 2007. W: A. KURTTO, S. E. FRÖHNER, L. R. LAMPINEN (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 14. *Rosaceae* (*Alchemilla* and *Aphanes*). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2007. Fitogeografia traw występujących w Polsce. W: L. FREY (red.), Księga Polskich Traw. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków, s. 169–188.
- 2008
- TOKARSKA-GUZIŁ B., ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2008. Geographical and ecological aspects of the spread of alien plant species in Poland. W: W. RABITSCH, F. ESSL, F. KLINGENSTEIN (red.), Biological Invasions – from Ecology to Conservation. Neobiota, 7. Berlin, s. 143–152.
- ZAJĄC M., PODGÓRSKA M., ZAJĄC A. 2008. Penetration of invasive anthropophyte species into the Polish Carpathians. W: P. PYŠEK, J. PERGL (red.), 5th European Conference on Biological Invasions. Neobiota: Towards a Synthesis. Prague (Czech Republic), 23–26 September 2008. Institute of Botany Průhonice, Academy of Sciences, Czech Republic, s. 124.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2008. State of research on invasive species in Poland. W: E. ŠTEFANIĆ, S. RAŠIĆ (red.), 2nd International Symposium 'Intractable Weeds and Plant Invaders'. September 14–18, 2008, Osijek, Croatia. Faculty of Agriculture University of J. J. Strossmayer in Osijek, s. 37.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A., TOKARSKA-GUZIŁ B. 2008. The dynamics of the biodiversity of old weeds in Poland. W: M. PALOWSKA, B. TOKARSKA-GUZIŁ, G. WOŹNIAK (red.), VIII International Conference on Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and vegetation in a changing landscape. Katowice, Poland, 30.06–02.07.2008. University of Silesia, Faculty of Biological and Environmental Protection, Katowice, s. 69.
- 2009
- ZAJĄC A., TOKARSKA-GUZIŁ B., ZAJĄC M. 2009. The role of rivers and streams in the migration of alien plant into the Carpathians. W: BIOLIEF. World Conference on Biological Invasions and Ecosystem Functioning. Porto (Portugal) 27–30 October, Book of Abstracts. BIOLIEF, Porto, s. 61.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2009. Apophytes as invasive plants in the vegetation of Poland. *Biodivers. Res. Conservation* **15**: 35–40.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2009. Collecting data, databases and maps of weeds in Poland. W: EWRS. 1st EU – Weed Mapping Meeting, May 14th, 2009 Prague, 2010. Česká Zemědělská Univerzita v Praze, Prague, s. 2.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2009. Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. – The geographical elements of native flora of Poland. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A., TOKARSKA-GUZIŁ B. 2009. Extinct and endangered archaeophytes and the dynamics of their diversity in Poland. *Biodivers. Res. Conservation* **13**: 17–24.
- 2010
- ZAJĄC A. 2010. Inwazje roślinne. *Wszechświat* **111**(10–12): 293–297.
- ZAJĄC A. (co-author). 2010. W: A. KURTTO, H. E. WEBER, R. LAMPINEN, A. N. SENNIKOV (red.), Atlas Florae Europaeae. Distribution of Vascular Plants in Europe. 15. *Rosaceae* (*Rubus*). The Committee for Mapping the Flora of Europe, Societas Biologica Fennica Vanamo, Helsinki.
- ZAJĄC A., MYTNIK-EJSMONT J. 2010. Professor Jan Kornaś (1923–1994). W: D. L. SZLACHETKO, J. MYTNIK-EJSMONT, M. KRAS, M. GÓRNIK, Orchidaceae of West-Central Africa, 1. Gdańsk University Press, Gdańsk, s. 9.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2010. Floristic Foundations of the Geobotanical Division of Poland. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **79** Suppl. 1: 61.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2010. Florystyczne podstawy geobotanicznego podziału Polski. W: Planta in vivo, in vitro

et in silico. Streszczenia referatów i plakatów LV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Warszawa, 6–12 września 2010. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Warszawa, s. 69.

2011

ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2011. Directional northern element in the flora of vascular plants in Poland. *Biodivers. Res. Conservation* **21**: 19–26.

ZAJĄC A., TOKARSKA-GUZIŁ B., ZAJĄC M. 2011. The role of rivers and streams in the migration of alien plants into the Polish Carpathians. *Biodivers. Res. Conservation* **23**: 17–30.

ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2011. Methodical problems in distinguishing the group of archaeophytes. Metodyczne problemy przy wydzielaniu grupy archeofitów. *Acta Botanica Silesiaca* **6**: 55–62.

OPRACOWANIA APLIKACYJNE

Pakiet programów „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” 1985. (współautor).

Pakiet programów graficznych Bio-Geo. 1990 (współautor).

Program MiniATP 1991 (współautor).

Program RegATP 1992 (współautor).

Rezerwat przyrody „Bielinek” – synteza stanu oraz potrzeby ochrony. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1992.

Opracowanie i waloryzacja przyrodnicza projektowanego rezerwatu „Bagno Rozwarowo”. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1993.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Dziwnów (woj. szczecińskie) – synteza stanu oraz potrzeby ochrony. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1993.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Kamień Pomorski (woj. szczecińskie) – synteza stanu oraz potrzeby ochrony. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1993.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Rewal (woj. szczecińskie) – synteza stanu oraz potrzeby ochrony. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1993.

Waloryzacja przyrodnicza gminy Wolin – E część (woj. szczecińskie) – synteza stanu oraz potrzeby ochrony. Opracował zespół: Adam Zajac, Maria Zajac, Marian Ciaciura. Szczecin, Kraków, 1993.

Zestawiła
Maria ZAJĄC

ROCZNICOWE SPOTKANIA POŚWIĘCONE ZOFII RADWAŃSKIEJ-PARYSKIEJ (1901–2001)

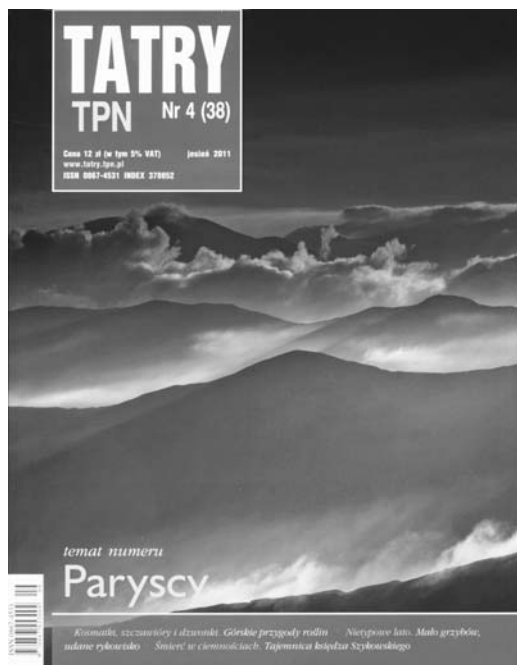
Anniversary symposia kept in honour of
Zofia Radwańska-Paryska (1901–2001)

Ryc. 1. Zofia Radwańska-Paryska (fotografia z lat 30. XX wieku – ze zbiorów Z. i W. H. Paryskich w TPN).

Fig. 1. Zofia Radwańska-Paryska (photo from 1930. – from the collection of Z. and W. H. Paryski kept in the Tatra National Park).

W roku bieżącym przypada 110 rocznica urodzin i dziesiąta rocznica śmierci dr Zofii Radwańskiej-Paryskiej – botaniczki i zasłużonej działaczki ochrony przyrody. Przez całe swoje długie życie angażowała się w poznanie flory i roślinności Tatr oraz ochronę tego unikatowego skrawka polskiej przyrody. Prowadziła między innymi pionierskie badania nad florą synantropijną Tatr. Była organizatorką i pierwszą kierowniczką Tatrzańskiej Stacji Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Zakopanem. Należała do najwybitniejszych alpinistek polskich okresu międzywojennego. Jako pierwsza kobieta uzyskała oficjalnie status przewodnika tatrzańskiego. Obie wymienione na wstępie rocznice stały się okazją do zorganizowania specjalnych sesji wspomnieniowych. Pierwsza, bardziej okazała, była poświęcona Zofii Radwańskiej-Paryskiej i jej mężowi Witoldowi H. Paryskiemu, a zorganizowana została przez Tatrzański Park Narodowy w dniach 17–18 czerwca 2011 roku w Zakopanem. Jej pokłosiem

Ryc. 2. Faksymile tomu czasopisma „Tatry” dedykowanego Zofii i Witoldowi Paryskim.

Fig. 2. Reproduction of the cover of the ‘Tatry’ journal volume dedicated to Z. and W. H. Paryski.

są m.in. teksty zamieszczone w tomie czasopisma *Tatry* (Ryc. 2), dedykowanego Paryskim oraz przygotowany do druku specjalny tom pokonferencyjny, który zawierać będzie teksty wszystkich prelegentów. Drugą, mini-sesję, poświęconą wyłącznie Z. Radwańskiej-Paryskiej zorganizował w dniu 25 października 2011 roku Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Obszerne wspomnienia poświęcone autorce *Zielonego świata Tatr* i szczegółowe omówienie jej dorobku zostało przygotowane przez prof. H. Piękoś-Mirkową i niżej podpisanego. Postać Zofii Radwańskiej-Paryskiej, osoby zasłużonej a wciąż niewystarczająco znanej szerszemu gronu botaników, należącej do najwybitniejszych w Polsce popularyzatorów wiedzy o świecie roślin i szacie roślinnej naszych najwyższych gór, godna jest ze wszech miar przypomnienia.

Zbigniew MIREK

80. ROCZNICA URODZIN PROFESORA KAZIMIERZA ZARZYCKIEGO

80th anniversary of birth of Professor Kazimierz Zarzycki

Profesor Kazimierz Zarzycki należy do grona najbardziej zasłużonych geobotaników działających po drugiej wojnie światowej. Współczesne pokolenie zna go choćby z najnowszych publikacji: *Polskiej Czerwonej Księgi Roślin*, *Ekologicznych liczb wskaźnikowych roślin naczyniowych Polski*, czy całej serii ważnych prac pienińskich, nie mówiąc o wielu innych wcześniejszych. Przez ponad 40 lat kierował zakładem Ekologii Roślin Instytutu Botaniki PAN w Krakowie, a przez dwie trzyletnie kadencje był dyrektorem tej placówki. Jest, wśród botaników, jednym z nielicznych członków rzeczywistych PAN. Nadal, mimo upływających lat, przychodzi do Instytutu niemal codziennie, służąc swoją radą młodszym kolegom i doktorantom. Uroczyste obchody Jego osiemdziesiątych urodzin, które wypadały w grudniu 2010 roku, postanowiliśmy przenieść na pierwszy kwartał 2011 roku (koniec marca 2011 roku), by połączyć je z innymi ważnymi dla Instytutu wydarzeniami. Spotkanie rocznicowe odbyło się w Sali Muzeum Botanicznego Instytutu w dniu 29 marca 2011 roku. Towarzyszyła mu sesja z trzema wystąpieniami. Dwa przygotowały bliskie współpracownicy Profesora – prof. Krystyna Grodzińska i prof. Elżbieta Pancer-Kotejowa (Ryc. 1), które omówiły dorobek naukowy Jubilata. Trzecie wystąpienie zostało przygotowane przez niżej podpisanego jako dyrektora Instytutu a poświęcone było historii i współczesności Instytutu Botaniki PAN jako ogólnopolskiego centrum badań flory i mykobioty Polski (końcowy fragment tego wystąpienia drukujemy w innym miejscu tego tomu – patrz tekst „Spotkanie z logosem”). Obok analizy dorobku i działalności naukowej Jubilata, w wystąpieniach pojawiały się raz po raz bardziej osobiste wspomnienia, ocieplające i ubarwiające atmosferę sesji. Dodatkowym wydarzeniem uświetniającym Jubileusz było otwarcie bardzo interesującej wystawy fotografii z parków narodowych Ameryki Północnej profesora

Ryc. 2. Otwarcie wystawy profesora Andrzeja Tarkowskiego (na pierwszym planie wraz z małżonką) (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 2. Opening of the photo exhibition of Prof. Andrzej Tarkowski (in the foreground, with his wife) (phot. K. Romeyko-Hurko).

A. Tarkowskiego, w tzw. „Sali błękitnej” Instytutu (Ryc. 2). Wystawę otworzył Autor (obecny wraz z małżonką), przybliżając wszystkim kulisy jej powstawania i interesująco opowiadając o swojej pasji fotograficznej. Otwarcie wystawy poprzedziło specjalne przyjęcie zorganizowane w Sali im. Prof. B. Pawłowskiego dla pracowników, członków Rady Naukowej i zaproszonych gości. Ważnym elementem całości obchodów było także oficjalne otwarcie Centrum Książki Przyrodniczej przy Instytucie, w nowo oddanym do użytku pawilonie, tzw. „Liściu” (nazwa, która spontanicznie się pojawiła i przyjęła, a związana jest z charakterystycznym kształtem budynku), połączonym ze starym budynkiem IB PAN od

Ryc. 1. Kolejni prelegenci, od góry: prof. Elżbieta Pancer-Kotejowa, prof. Krystyna Grodzińska, prof. Zbigniew Mirek; z lewej strony każdej fotografii prof. Kazimierz Zarzycki (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 1. Prof. Kazimierz Zarzycki (on the left) and the consecutive speakers at the celebration (from top): Prof. Elżbieta Pancer-Kotejowa, Prof. Krystyna Grodzińska, Prof. Zbigniew Mirek (phot. K. Romeyko-Hurko).

Ryc. 3. Jubilat, prof. Kazimierz Zarzycki prezentuje książkę *Karol Darwin w oczach polskich botaników XIX–XXI w.* w nowo otwartym Centrum Książki Przyrodniczej (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 3. Prof. Kazimierz Zarzycki presenting his latest book 'Charles Darwin in the eyes of Polish botanists of 19th–21st cent.' in the newly open Natural History Book Center at the Institute (phot. K. Romeyko-Hurko).

strony ulicy Lubicz (patrz osobny tekst poświęcony Centrum Książki Przyrodniczej w niniejszym zeszycie). W Centrum odbyła się promocja najnowszej książki Profesora K. Zarzyckiego (*Karol Darwin w oczach polskich botaników XIX–XXI w.*); tam też miało miejsce oficjalne składanie życzeń Jubilatowi (Ryc. 3). Całość spotkania upłynęła w bardzo miłej, cieplej, niemal rodzinnej atmosferze.

Zbigniew MIREK

PRO MEMORIA

200-lecie urodzin ks. Józefa Kalasatego Wyszyńskiego (4 VII 1811–21 V 1874), księdza, przyrodnika amatora, popularyzatora botaniki, ur. w Tomaszowie Lubelskim, zm. w Krakowie,

autora wielu artykułów w *Bibliotece Warszawskiej*; zaprzyjaźniony z rodzicami Józefa Rostańskiego wpłynął na zainteresowania botaniczne przyszłego profesora UJ (zob. *Wiadom. Bot.* 38(1/2): 118, 1994).

190-lecie urodzin, 130-lecie śmierci ks. Ambrożego Franciszka Kossarzewskiego (1821–7 I 1881), księdza, przyrodnika amatora, ur. w parafii Powońdeń w dawnym pow. telszewskim na Litwie, zm. na zesłaniu w Tomsku, pioniera litewskiego ruchu krajoznawczego, autora prac przyrodniczych, w tym botanicznych, etnograficznych i językoznawczych.

120-lecie urodzin Zofii Zweigbaum (1891–IX 1944), mikologa i fitopatologa, ur. w Warszawie (zginęła w czasie powstania warszawskiego), asystenta katedry fitopatologii

SGGW, pracownika Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, autorki prac naukowych z mikologii i fitopatologii, np. *Grzyby okolic Skierniewic* (1925) oraz wielu artykułów popularnonaukowych, broszur i ulotek na temat chorób roślin użytkowych i sposobów ich zwalczania.

100-lecie urodzin Wandy Wróbel-Stermińskiej (21 VII 1911–28 II 1983), botanika, ur.

w Strzyżowie nad Wisłokiem, zm. w Krakowie, adiunkta, p.o. dyrektora Ogródu Botanicznego UJ, autorki ponad 90 publikacji głównie popularnonaukowych dotyczących kolekcji roślin krakowskiego Ogródu Botanicznego (zob. *Wiadom. Bot.* 47(1/2): 67, 2003).

100-lecie urodzin Aliny Skirgiello (3 XI 1911–10 X 2007), mikologa, ur. w Klinie na po-

graniczu dawnej Rzeczypospolitej i Ukrainy, zm. w Warszawie, członka honorowego PTB, współtwórcy i kierownika przez 51 lat Sekcji Mikologicznej PTB, założycielki i redaktora czasopisma *Acta Mycologica*, laureatki Medalu Władysława

Szafera i Medalu Bolesława Hryniewieckiego, profesora Uniwersytetu Warszawskiego, kierownika Zakładu Systematyki i Geografii Roślin, dyrektora Instytutu Botaniki, prodziekana Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, dziekana Wydziału Biologii UW, opiekuna naukowego Pracowni Mikologii Instytutu Botaniki PAN, autorki ponad 180 publikacji, w tym tomów *Borowikowe (Boletales)* w dziele *Flora polska. Grzyby* [t. 1] (1960) oraz *Luskowcowate (Pluteaceae)* (1999) w 27 tomie tego dzieła ukazującego się wówczas pt. *Flora Polski. Grzyby (Mycota)* (redagowała lub współredagowała 27 tomów tej serii), inicjatorki i kierownika

krajowych i międzynarodowych projektów badawczych dotyczących grzybów Polski, autorki wielu ważnych do dzisiejszego dnia prac popularnonaukowych, np. *Grzyby niższe* (1954), czy rozdziału „Grzyby” w książce *Rośliny zarodnikowe* wydanej wspólnie z Zbigniewem Podbielkowskim i Ireną Rejment-Grochowską (1961, wyd. 2 – 1979 i 1980, wyd. 3 – 1982, wyd. 4 – 1986).

100-lecie urodzin Henryka Błaszczyka (14 XII 1911–5 II 1984), botanika, asystenta

naukowo-technicznego Ogródu Botanicznego UJ, ur. w Częstochowie, zm. w Krakowie, autora kilkunastu prac naukowych z zakresu florystyki, systematyki i paleobotaniki, m.in. opracowania rodziny *Solanaceae* w dziele *Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem*

ościenne (t. 10, 1963) oraz kilkudziesięciu artykułów i notatek popularnonaukowych; był autorem większości rysunków w *Roślinach polskich* (wyd. 2. 1953) (zob. *Wiadom. Bot.* 48(1/2): 40–41, 2004).

40-lecie tragicznej śmierci Bogumiła Pawłowskiego w schronisku „Spilios Agapitos”

po wypadku na stokach Olimpu w Grecji (25 XI 1898–27 VII 1971), jednego z najwybitniejszych botaników polskich, systematyka, współtwórcę fitosocjologii w naszym kraju, zaliczanego do najlepszych znawców roślin europejskich gór, profesora UJ i PAN, wielkiego

miłośnika flory Tatr, nauczyciela akademickiego cieszącego się szczególną sympatią studentów (zob. *Wiadom. Bot.* 40(3/4): 94, 1996; 42(3/4): 104, 1998).

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH DICTIONARY OF POLISH BOTANISTS

81. MARIANNA JADWIGA (MARIA) GAWŁOWSKA

1. DATA I MIEJSCE URODZENIA I ŚMIERCI. UR. 7 VIII 1910 Kraków, Wielkie Księstwo Krakowskie, Cesarstwo Austro-Węgierskie, zm. 24 I 2010, Kraków.

2. RODZINA. Ojciec – Karol Gawłowski, pracownik fizyczny (woźny) w Banku Polskim w Krakowie, następnie konduktor w krakowskich tramwajach; matka – Jadwiga z domu Korzeniowska; rodzeństwo: Anna Kołłątaj, mgr inż. rolnik, pracownik Izby Rolniczej w Krakowie, Józef – lekarz w Krzeszowicach, Jadwiga – prof. dr hab., pracownik naukowy Zakładu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Ignacy – inż. leśnik, absolwent Wydziału Leśnego UJ, Barbara Mrocza – mgr chemii, pracownik Państwowej Inspekcji Handlowej, Elżbieta Rokita – lekarz pediatra w Krakowie.

3. WYKSZTAŁCENIE. 1916/1917–1919/1920 – Szkoła Powszechna 4-klasowa w Krakowie, 1920/1921–1927/1928 – Państwowe

X Gimnazjum Żeńskie w Krakowie, V 1928 – egzamin dojrzałości tamże. 1928/1929–1932/1933 – studia w zakresie botaniki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. 1928/1929 – Wyższe Studium Handlowe w Krakowie, I rok (całość edukacji trwała 3 lata), świadectwo ukończenia IX 1929. 1931/1932 – roczne Studium Pedagogiczne przy UJ.

4. STOPNIE NAUKOWE I DANE BIBLIOGRAFICZNE ROZPRAW. 23 VI 1933 – mgr filozofii w zakresie botaniki na podstawie rozprawy „Przyczynek do znajomości flory kopalnej w Cimoszkowiczach” napisanej na Wydziale Filozoficznym UJ (promotor: prof. Władysław Szafer), praca publikowana: Przyczynek do znajomości flory kopalnej w Cimoszkowiczach. Contribution to the knowledge of the fossil flora of Cimoszkowicze. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego* 1934 **10**: 519–545. 26 V 1936 – dyplom nauczyciela szkół średnich z przyrodoznawstwa jako przedmiotu głównego i geologii z geografą jako przedmiotu dodatkowego Komisji Egzaminów Państwowych na Nauczycieli Szkół Średnich w Krakowie. 29 VI 1960 – nadanie przez Radę Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ stopnia naukowego doktora nauk przyrodniczych na podstawie pracy „*Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. na ziemiach polskich” (promotor: prof. dr hab. Bogumił Pawłowski); praca doktorska składała się z 3 części: dwóch opublikowanych (*Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. na ziemiach polskich. *Dissertationes Pharmaceuticae* 1956 **7**: 141–164; Badania nad rozmieszczeniem *Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. w Polsce. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 1957 **3**(1): 61–68) i trzeciej złożonej w maszynopisie (Badania nad *Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. w Polsce). 17 VI 1967 – uchwała Wydz. Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Krakowie o nadaniu stopnia naukowego docenta nauk farmaceutycznych w zakresie farmakognozji na podstawie opublikowanej rozprawy „*Pimpinella nigra* Willd. w Polsce. Azulen jako czynnik chemotaksonomiczny.” Akademia Medyczna w Krakowie, Kraków, 119 s. [uchwała

prawdopodobnie następowała po kolokwium habilitacyjnym, ale brak o nim informacji], 13 II 1968 – zatwierdzenie przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej uchwały Wydz. Farmaceutycznego AM o nadaniu stopnia.

5. PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ. 1931–1933 – jeszcze w czasie studiów pracowała naukowo jako wolontariusz w Instytucie Botanicznym UJ, 1933–1934 – stypendystka Funduszu Kultury Narodowej w Instytucie Botanicznym UJ. 1 IX 1934 – 30 VI 1935 [gimnazjum zlikwidowane w VI 1935] – Komunalne Gimnazjum Koedukacyjne w Nowym Bytomiu Śląskim [obecnie dzielnica Rudy Śląskiej], nauczycielka biologii. 1 VII 1935 – IX 1939 [do wybuchu II wojny światowej] – Państwowe Gimnazjum i Liceum Koedukacyjne w Nowej Wsi Śląskiej [obecnie Wirek – dzielnica Rudy Śląskiej], nauczycielka biologii. W czasie II wojny światowej: nauczycielka przedmiotów przyrodniczych w zorganizowanym tajnym nauczaniu w zakresie szkolnictwa średniego: V 1940 – IX 1940 – Zarógów pow. Miechów, IX 1940 – IX 1942 – Gołyszyn pow. Miechów, IX 1942 – IX 1943 – Minoga pow. Miechów, IX 1943 – I 1945 – Gołyszyn pow. Miechów. Od II 1945 pracowała na Kursach Licealnych dla Dorosłych w Krakowie [brak informacji o zakończeniu tej pracy]. 1 III 1945 – 1 IX 1947 [niekiedy podawała: do 1 IX 1946] – Prywatne Żeńskie Gimnazjum ss. Kanoniczek św. Ducha de Saxia w Krakowie, nauczycielka biologii. 1 IX 1946 – 31 VIII 1950 – Państwowe Liceum i Gimnazjum Królowej Wandy w Krakowie, nauczycielka biologii. Równocześnie: 1 IX 1947 – 31 VIII 1948 – Zakład Farmakognozji na Wydz. Farmaceutycznym UJ, starszy asystent, 1 IX 1948 – 1 IX 1949 – Instytut Botaniczny na Wydz. Matematyczno-Przyrodniczym UJ, starszy asystent. Akademia Medyczna im. M. Kopernika w Krakowie, Wydział Farmacji, Zakład Farmakognozji, następnie Katedra i Zakład Farmakognozji (pracowała na pełnym etacie, było to jej jedyne miejsce pracy): 1 IX 1950 – 31 I 1957 – starszy asystent, 1 II 1957 – 30 IX 1967 – adiunkt, 1 X 1967 – 30 IX 1969 – wykładowca [pomimo uzyskania zatwierdzenia habilitacji nie została zatrudniona na etacie docenta], 1 X 1969

– 30 IX 1972 – starszy wykładowca, 1 X 1972 – 30 IX 1973 – adiunkt (ze stopniem dr hab.), 1 X 1973 – emerytowana.

6. PODRÓŻE NAUKOWE. [sporo podróżowała, ale brak na ten temat informacji]

7a. ZAKRES BADAŃ BOTANICZNYCH. Paleobotanika, morfologia, systematyka, geobotanika, kariologia, botanika farmaceutyczna, ochrona przyrody, historia botaniki.

7b. LICZBA WSZYSTKICH PUBLIKACJI BOTANICZNYCH, MIEJSCE OPUBLIKOWANIA PEŁNEJ BIBLIOGRAFII PRAC, WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRAC. Opublikowała co najmniej 61 prac, ich spis nie został nigdzie opublikowany, niepublikowany – w posiadaniu autora niniejszego biogramu. Najważniejsze z prac: 1. 1935. Jezierze (*Najas*) w dyluwjum polskim. *Najas in the Polish Diluvium*. *Starunia* 6: 1–13; 2. 1956. *Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. na ziemiach polskich. *Dissertationes Pharmaceuticae* 7: 141–164; 3. 1958. *Klucz do oznaczania krajanek i mieszanek ziołowych*. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa, 256 s.; 4. 1961. Systematyka wewnątrzgatunkowa *Heracleum sphondylium* L. i *Heracleum sibiricum* L. występujących w Polsce i krajach ościennych. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 7: 3–39; 5. 1964. *Pimpinella nigra* Willd. w Polsce. Część I. *Dissertationes Pharmaceuticae* 16(4): 541–546; 6. 1967. *Pimpinella nigra* Willd. w Polsce. Część III. Liczba chromosomów *Pimpinella nigra* Willd. i gatunków pokrewnych. *Dissertationes Pharmaceuticae et Pharmacologicae* 19(4): 439–450; 7. 1967. *Pimpinella nigra* Willd. w Polsce. Część IV. Morfologiczna i mikrochemiczna analiza zmienności populacji *Pimpinella nigra* Willd. i *Pimpinella saxifraga* L. *Dissertationes Pharmaceuticae et Pharmacologicae* 19(4): 451–462; 8. 1967. Metoda oznaczania zawartości składników wyciągów roślinnych na podstawie granicy wykrywalności chromatograficznej. *Dissertationes Pharmaceuticae et Pharmacologicae* 19(2): 187–194 [współautorka: Maria Oświecimska]; 9. 1968. Pomocnicze metody oznaczania taksonów zbiorowego gatunku *Achillea millefolium* L. s.l. Część II. Analiza morfologiczna i biometryczna wybranych taksonów.

Herba Polonica 14(1–2): 51–58 [współautorka: Maria Oświecimska]; 10. 1969. *Pimpinella nigra* Willd. w Posce. Część V. *Pimpinella nigra* Willd. in Poland. Part V. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* 15(1): 49–57.

7c. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE. 1. Paleobotanika – zajmowała się nią tylko w początkowym okresie swej działalności naukowej. Na podstawie analizy pyłkowej dolnej warstwy torfu ze stanowiska w Cimoszkowiczach (Nowogrodzkie) wyróżniła trzy fazy florystyczno-klimatyczne, a wiek flory określiła na optimum klimatyczne interglacjału Masovien II; na podstawie analizy szczątków makroskopowych oraz analizy pyłkowej górnej warstwy torfu z tego stanowiska również wyróżniła trzy fazy wskazujące na interstadiał, jednakże nie zdołała określić jego wieku [patrz: p. 4, praca mgr]. Zrewidowała przynależność systematyczną będących ówczesnie w polskich zbiorach okazów kopalnych owoców *Najas* [patrz p. 7b, poz. 1]. 2. Morfologia i systematyka – zrewidowała pozycję systematyczną gatunku *Najas polonica* opisanego na podstawie obecności wyrostków na owocach przez A. Zalewskiego w 1896 z jeziora Sobieraj w Ziemi Dobrzyńskiej i zredukowała ten takson do formy: *Najas marina* L. f. *tuberculata* mihi [patrz p. 7b, poz. 1]. Szczegółowo opisała występujące w Polsce odmiany i formy *Heracleum sphondylium* i *H. sibiricum*, wyróżniła odmianę *H. sphondylium* L. var. *chaetocarpoides* Gawłowska n. var. różniącą się od formy typowej brakiem miękkiego owłosienia na załączni, ale porośniętej bardzo drobnymi, w górę skierowanymi szczecinkami [patrz p. 7b, poz. 2]. Opracowała systematykę wewnątrzgatunkową *Heracleum sphondylium* L. i *H. sibiricum* L. występujących w Polsce i krajach ościennych [patrz p. 7b, poz. 4]. Zestawiła cechy pozwalające odróżnić *Pimpinella nigra* od *P. saxifraga*, przebadła przynależność systematyczną biedrzeńca ze 101 stanowisk w Polsce i na większości stanowisk była to *P. saxifraga* [patrz p. 7b, poz. 5]. Stwierdziła na podstawie badań morfologicznych, że populacje *Pimpinella nigra* i *P. saxifraga* w Polsce są odchylone od typowych i zbliżone wzajemnie do siebie pod względem niektórych cech (np. liczba

szypuł baldachu, kształt odcinków bocznych liści odziomkowych, ich nasady i brzegu), typowo natomiast są wykształcone inne cechy (np. liczba międzywęźli łodygi, barwa powierzchni korzenia), na podstawie analizy zmienności sugerowała, że odchylenia od cech typowych i formy przejściowe powstały prawdopodobnie na drodze introgresji (przebiegającej w obu kierunkach) [patrz p. 7b, poz. 7]. Ułożyła klucz do oznaczania gatunków *Pimpinella nigra* i *P. saxifraga* oraz ich azulenowych form pośrednich, zestawiła tabelę cech gatunkowych *Pimpinella nigra* i *P. saxifraga* [patrz p. 7b, poz. 10]. Na podstawie badań biometrycznych ułożyła klucz do oznaczania taksonów w obrębie zbiorowego gatunku *Achillea millefolium* L. s.l. rosnących na niżu (*A. millefolium* L. subsp. *millefolium* Hayek, *A. pannonica* Scheele, *A. collina* Becker), skorygowała pewne niezgodności występujące w dotychczasowym piśmiennictwie na temat niektórych cech diagnostycznych: cecha kwiatostanów *A. pannonica* opisywanych jako dość gęste okazała się zależna od warunków siedliska, a wszystkie badane taksony wykazywały dołączkowate punktowanie liści [patrz p. 7b, poz. 9]. Opisała wspólnie z Jadwigą Gawłowską budowę anatomiczną korzenia niefarmakopealnego gatunku pochodzącego z Azji *Gentiana macrophylla* Pall. w celu odróżnienia od farmakopealnego europejskiego gatunku *G. lutea* L. Stwierdziła różnice w budowie wtórnej korzenia, głównie w odmiennie wykształconych warstwach zewnętrznych. 3. Geobotanika – opisała rozmieszczenie obu gatunków *Heracleum* w Polsce, przedstawiła je na mapie (*H. sphondylium* – w południowo-zachodniej Polsce, a *H. sibiricum* – w części północno-wschodniej) oraz podała wykaz stanowisk [patrz p. 7b, poz. 2]. Przeanalizowała rozmieszczenie *Pimpinella nigra* i *P. saxifraga* i stwierdziła, że *P. nigra* występuje głównie na niżu polskim, *P. saxifraga*, jako młodszy gatunek, jest bardziej plastyczna, dlatego też jest znacznie szerzej rozpowszechniona [patrz p. 7b, poz. 5]. Zestawiła wykaz stanowisk *P. nigra* oraz form pokrewnych na terenie Polski (wraz z mapą) [patrz p. 7b, poz. 10]. 4. Kariologia – stwierdziła u diploidalnego gatunku *Pimpinella nigra* dwojakiego rodzaju

kariotypy liczbowe ($2n = 18$ i $2n = 20$), podobnie u tetraploidalnego gatunku *P. saxifraga* ($2n = 36$ i $2n = 40$), a u *P. maior* – $2n = 18$ [patrz p. 7b, poz. 6, 10]. Prace morfologiczno-systematyczne, geobotaniczne i kariologiczne związane były z badaniami nad roślinami leczniczymi: ze ścisłym rozróżnieniem gatunków i taksonów niższych rangą, z obszarem ich występowania oraz z próbami wyjaśnienia genetycznych uwarunkowań występowania pożądaných cech u zbieranych roślin leczniczych. 5. Botanika farmaceutyczna – zestawiała lecznicze i użytkowe zastosowania *Heracleum sphondylium* [patrz p. 7b, poz. 2]. Ułożyła i opublikowała klucze do oznaczania surowca roślinnego (1. kwiat, korona, płatek, koszyczek kwiatowy, kwiatostan, 2. owoc, nasienie, 3. liść, 4. łodyga i ziele, 5. pączek i młody pęd, 6. kora, 7. drewno, 8. korzeń, kłącze, bulwa, cebula, 9. plecha), uwzględniła 160 surowców zielarskich, w tym niektóre nieoficjalne, częściej spotykane [patrz p. 7b, poz. 3]. Opracowała (wspólnie z Marią Oświecimską) nową metodę zastosowania chromatografii bibułowej do oznaczeń ilościowych na podstawie określenia granic wykrywalności badanej substancji i opisała sposoby wykorzystania tej metody do analizy procentowej zawartości pojedynczych składników w surowcu roślinnym, do sprawdzenia czy badany surowiec odpowiada normie, oraz do celów porównawczych przy oznaczaniu zawartości względnej (wyrażonej w procentach zawartości badanej substancji w wybranej próbce wzorcowej) [patrz p. 7b, poz. 8]. 6. Ochrona przyrody – opublikowała (wspólnie z Jadwigą Gawłowską) opracowania na temat parków narodowych i innych form ochrony przyrody w Polsce, a także dotyczące zasobów roślin przemysłowych i leczniczych i ich ochrony, zamieszczone jako rozdziały w pracy zbiorowej *Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka* (1973) i jej angielskiej wersji *Protection of Man's Natural Environment* (1973). Opracowała (wspólnie z J. Gawłowską i J. Guzikiem) rozdział „Ochrona naturalnej szaty roślinnej” do zbiorowego dzieła *Szata roślinna Polski* pod redakcją W. Szafera i K. Zarzyckiego (t. II, wyd. II i III). Łącznie z ochrony przyrody opublikowała 10 prac powstałych w ostatniej dekadzie działalności

naukowej. 7. Historia botaniki – napisała 6 biogramów botaników związanych z Akademią Medyczną w Krakowie lub z polskim zielarstwem.

8. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZATORSKA I KOLEKCJONERSKA. Przed wojną: 1933/1934 – odbyła praktykę nauczycielską w X Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. Królowej Wandy w Krakowie; prowadziła wykłady dla Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego w Nowym Bytomiu i Nowej Wsi Śląskiej (była to działalność społeczna). W szkołach średnich uczyła biologii. Na tajnych kompletach w okresie II wojny światowej uczyła zarówno przedmiotów przyrodniczych, jak i humanistycznych. Na Wydz. Farmacji AM w Krakowie: prowadziła ćwiczenia z farmakognozji, ćwiczenia z oceny wartości surowców leczniczych, a także ćwiczenia z farmakognozji na Kursach dla Pomocników Aptekarskich; pod jej kierunkiem powstało co najmniej kilkanaście prac magisterskich. Opiekowała się zbiorami zielnikowymi katedry i uzupełniała je w czasie wycieczek, oznaczając je i inwentaryzując.

9. DZIAŁALNOŚĆ W INNYCH DZIEDZINACH. [brak informacji]

10. WAŻNIEJSZE GODNOŚCI I STANOWISKA W INSTYTUCJACH, TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH I REDAKCJACH. Od 3 VI 1935 – współpracowniczka Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności [do końca istnienia Komisji, czyli do 9 VII 1945].

11. NAJWAŻNIEJSZE WYRÓŻNIENIA I ODZNACZENIA. 1953 – wyróżniona nagrodą pieniężną Ministerstwa Zdrowia; 1963, 1965, 1967 – Narody Naukowe III stopnia Rektora AM w Krakowie za osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej; 1973 – nagroda Rektora AM w Krakowie za osiągnięcia w zakresie działalności dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej. 15 IX 1994 – decyzją Prezydenta RP została odznaczona Krzyżem Armii Krajowej; 8 IV 2003 – mianowana przez Prezydenta RP na stopień podporucznika Wojska Polskiego.

12. INNE INFORMACJE. W odpisie aktu urodzenia i niektórych wczesnych dokumentach: Marianna Jadwiga, w późniejszych dokumentach i publikacjach tylko: Maria. Zmuszona trudnymi

warunkami materialnymi przerwała w 1935 pracę naukową na UJ i wyjechała na Górny Śląsk, gdzie podjęła pracę jako nauczycielka gimnazjalna. W czasie II wojny światowej działała w Armii Krajowej: 10 VI 1943 złożyła przysięgę żołnierza AK i przyjęła pseudonim „Kinga”, w 1944 – sanitariuszka w 2 bitwach partyzanckich oddziału AK „Bicza”, w służbie sanitarnej w Punkcie Opatunkowym AK działała do stycznia 1945. W 1949 wchodziła w skład kierowanego przez prof. Mariana Koczwagę zespołu (razem z Olgą Seidl i Kazimierzem Kostrakiewiczem), którego badania nad roślinami saponinowymi w Polsce finansowane były przez Komitet Badań Fizjograficznych Polskiej Akademii Umiejętności. Należała do wielu organizacji: 1945–1950 – Związek Nauczycielstwa Polskiego, od 1 X 1950 – Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia (delegat do Komitetu Obronców Pokoju), od 1951 – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, od 1951 – Liga Kobiet; była członkiem Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego oraz w latach 1931–1935 i 1945–2010 – PTB. Była członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Pochowana została na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

13. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH ŹRÓDEŁ. Archiwalne: Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie – PAU VIII-6a (PAU. Wydz. III Mat.-Przyr. Protokoły posiedzeń, 1935–1939) k. 29; Archiwum UJ – KM 56 (Marianna Gawłowska), PKEN 26 (Maria Gawłowska), WBiNoZ 166 (Maria Gawłowska); Archiwum UJ, Oddział Collegium Medium – DSP AM 13 (Maria Gawłowska). Publikowane: P. Köhler, 2002. *Botanika w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności. Botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1815–1952)*. Studia i materiały do dziejów Polskiej Akademii Umiejętności, t. 2; Z. Mirek, 2010. Maria Gawłowska (1910–2010). [W:] *Botanicy na Cmentarzu Rakowickim*. Inst. Botan. PAN, Kraków, s. 42–43; W. Szafer, 1973. *Wspomnienia przyrodnika. Moi profesorowie – moi koledzy – moi uczniowie*. Zakład Narodowy im.

Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, ss. 315, cyt. s. 191. Informacje ustne uzyskane od Elżbiety Rokity – siostry.

14. MATERIAŁY IKONOGRAFICZNE. Archiwum UJ, Oddział Collegium Medium – DSP AM 13 (Maria Gawłowska). Z. Mirek, 2010. Maria Gawłowska (1910–2010). [W:] *Botanicy na Cmentarzu Rakowickim*. Inst. Botan. PAN, Kraków, s. 42–43.

Piotr KÖHLER

SPRAWOZDANIA ZE SPOTKAŃ NAUKOWYCH SCIENTIFIC MEETING REPORTS

SESJA NAUKOWA INSTYTUTU BOTANIKI UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO „DOKONANIA EMBRIOLOGA, LICHENOLOGA I FITOGEOGRAFA W NAUCE” (KRAKÓW, 27 CZERWCA 2011)

Scientific session of the Institute of Botany of the Jagiellonian University ‘Achievements of embryologist, lichenologist and phytogeographer in the science’ (Kraków, Poland, 27 June 2011)

W dniu 27 czerwca 2011 roku odbyła się w auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego uroczysta sesja naukowa pt. „Dokonywania embriologa, lichenologa i fitogeografa w nauce” zorganizowana przez Instytut Botaniki UJ (Ryc. 1). Okazją do urządzenia tego spotkania było przejście na emeryturę trzech zasłużonych profesorów Instytutu: Romany Izmailów – cytologa i embriologa roślin, Marii Olech – lichenologa oraz Adama Zająca – taksonoma i fitogeografa (Ryc. 2). W sympozjum wzięło udział ponad 200 osób z różnych ośrodków Polski, a także goście z Niemiec i Ukrainy.

Uczestników powitał JM rektor UJ prof. dr hab. Karol Musioł, który wyraził uznanie dla dokonań jubilatów, a także dla wszystkich botaników prowadzących badania nad roślinami

– obiektami przyrody symbolizującymi jej piękno. Obrady prowadził przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Botaniki UJ prof. dr hab. Zbigniew Dzwonko. Pierwszy referat pt. „Prof. Romana Izmaïłow – poważny uczony i dydaktyk” wygłosił prof. dr hab. Józef Bednara z Uniwersytetu im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przypomniał on, że prof. Romana Izmaïłow – pracownik Zakładu Cytologii i Embriologii UJ, jest wychowanką naukową prof. Marii Skalińskiej – twórczyni szkoły naukowej cytologii i embriologii roślin działającej w tym Zakładzie. Następnie omówił główne kierunki poszukiwań badawczych Romany Izmaïłow stwierdzając przy tym, że jej cechą jest niezwykła solidność i dokładność, dzięki czemu nawet dawne prace są wciąż cytowane przez specjalistów. Po wystąpieniu prof. Bednary dyrektor Instytutu Botaniki prof. dr hab. Maria Zając odczytała list gratulacyjny dla prof. Romany Izmaïłow, w którym

podkreśliła jej najważniejsze osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne. Następnie prof. dr hab. Alicja Zemanek z Instytutu Botaniki UJ przedstawiła prezentację „Wśród polarnych lodów i tatrzańskich turni – życiorys naukowy lichenologa prof. dr hab. Marii Olech”. Prelegentka omówiła główne etapy w twórczym życiu jubilatki poczynając od badań porostów gór polskich, poprzez eksploracje w Arktyce (głównie Spitsbergen, Islandia, czy wyprawy wokół Grenlandii na jachcie „Vagabond’ elle”), na badaniach Antarktyki kończąc (liczne wyprawy głównie do Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego w Archipelagu Szetlandów Południowych). Podkreśliła także duże zasługi organizacyjne jubilatki (np. zorganizowanie Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej im. prof. Zdzisława Czeppego w obrębie Instytutu Botaniki UJ) oraz dydaktyczne, w tym wypromowanie 200 magistrantów i 6 doktorantów.

Ryc. 1. Uczestnicy sesji naukowej Instytutu Botaniki UJ „Dokonania embriologa, lichenologa i fitogeografa w nauce” w auli Collegium Novum UJ, 27 czerwca, 2011 (fot. A. Mróz).

Fig. 1. Participants of scientific session of the Institute of Botany, Jagiellonian University ‘Achievements of embryologist, lichenologist and phytogeographer in the science’, the assembly hall, Collegium Novum, 27 June 2011 (phot. A. Mróz).

Ryc. 2. Podczas inauguracji sesji. Od prawej: prof. dr hab. Romana Izmailow, prof. dr hab. Józef Bednara (UMCS), prof. dr hab. Maria Olech i prof. dr hab. Adam Zając (fot. A. Mróz).

Fig. 2. At the opening session. From the right: prof. Romana Izmailow, prof. Józef Bednara (UMCS), prof. Maria Olech, and prof. Adam Zając (phot. A. Mróz).

W czasie przerwy wystąpił dziecięcy zespół instrumentalno-wokalny „Promyki Krakowa” (część instrumentalna zespołu, którego członkowie ubrani byli w ludowe stroje krakowskie), pod dyrekcją Romy Doniec-Krzemień (Ryc. 3). Zespół wykonał jeden z mazurków Fryderyka Chopina, krakowiak i polonez mało znanej kompozytorki polskiej oraz najsłynniejszy polonez epoki przed-chopinowskiej „Pożegnanie ojczyzny” Michała Kleofasa księcia Ogińskiego.

Drugą część konferencji rozpoczęła prof. dr hab. Maria Olech prezentacją „Antarktyka unikatowym laboratorium dla biologa” ukazującą piękne fotografie przyrody polarnej oraz żyjących tam organizmów. Polarniczka przedstawiła fascynujące, interdyscyplinarne zagadnienia badawcze z wielu dziedzin biologii, w tym problemy oczekujące rozwiązania przez przyszłe generacje przyrodników. W liście gratulacyjnym dla jubilatki prof. Maria Zając podsumowała jej

najważniejsze sukcesy jako uczoney i nauczyciela akademickiego. Trzecim spośród jubilatów był prof. dr hab. Adam Zając – taksonom i fitogeograf, długoletni dyrektor Instytutu Botaniki UJ oraz kierownik Zakładu Taksonomii Roślin i Fitogeografii. Jego prace na polu geografii roślin były tematem referatu „Adam Zając w kręgu fitogeografii” wygłoszonego przez prof. dr hab. Zbigniewa Mirka z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN. Autor wystąpienia przypomniał, że uczony jest uczniem znakomitego badacza szaty roślinnej Polski i Afryki Jana Kornasia, mistrza krakowskiej szkoły geobotanicznej. Adam Zając przejął i zrealizował wiele idei swego nauczyciela, a później sam stał się mistrzem dla młodego pokolenia badaczy flory. Prof. Mirek podkreślił zwłaszcza jego ogromne zasługi w opracowaniu i redagowaniu (wraz z żoną prof. Marią Zając) pomnikowego dzieła *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce* (ATPOL) wydanego

Ryc. 3. Prof. Romana Izmailów, prof. Maria Olech i prof. Adam Zając z członkami dziecięcego zespołu instrumentalno-wokalnego „Promyki Krakowa” wraz z ich kierownikiem Romą Doniec-Krzemień (fot. A. Mróz).

Fig. 3. Prof. Romana Izmailów, prof. Maria Olech, and prof. Adam Zając with the members of vocal-instrumental children ensemble ‘Promyki Krakowa’, and with the leader of the ensemble Roma Doniec-Krzemień (phot. A. Mróz).

w 2001 roku. Zaznaczył też, że wyrazem przywiązania jubilata do uczelni była dedykacja dla krakowskiej *Alma Mater* poprzedzająca tę ponad 700-stronicową księgę. Ostatnim punktem programu był referat prof. A. Zająca pt. „Tajemnice natury motorem poszukiwań naukowych”. Znakomite wystąpienie jubilata było pewnym zaskoczeniem dla zebranych, ponieważ nie mówił on o wielkiej pasji swego życia – botanice, ale głównie o innych zainteresowaniach, wykraczających daleko poza biologię, o swoich fascynacjach kosmosem oraz możliwością istnienia pozaziemskich cywilizacji. Wystąpienie zawierało wiele wątków autobiograficznych oraz szerszych przemyśleń jubilata, dotyczyło problemów ogólnonaukowych z filozoficznej

i historycznej perspektywy, a także źródeł inspiracji badawczych oraz spostrzeżeń dotyczących współczesnej nauki i polityki naukowej (szczególnie w Polsce). W liście gratulacyjnym dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi prof. dr hab. Kazimierz Krzemień zwrócił szczególną uwagę na osiągnięcia organizacyjne jubilata oraz sukcesy dydaktyczne.

Należy podkreślić niezwykle serdeczną atmosferę sesji. Oprócz opisanych wyżej wystąpień, adresy gratulacyjne wygłosili goście z wielu ośrodków uniwersyteckich, a jubilaci zostali obdarowani kwiatami i innymi upominkami. Zaprezentowano też wydawnictwa: specjalny numer *Polish Polar Research* (vol. 32, nr 2, 2011) dedykowany prof. Marii Olech, tom

Ryc. 4. Spotkanie towarzyskie w Ogrodzie Botanicznym (fot. A. Mróz).

Fig. 4. Social meeting in the Botanic Garden (phot. A. Mróz).

Ryc. 5. Spotkanie towarzyskie w Ogrodzie Botanicznym UJ. Siedzą od prawej: prof. Anna Medwecka-Kornaś (IB UJ), prof. Krystyna Grodzińska (IB PAN) i prof. Andrzej Manecki (AGH) (fot. A. Mróz).

Fig. 5. Social meeting in the Jagiellonian University Botanical Garden. Sitting from the right: prof. Anna Medwecka-Kornaś, prof. Krystyna Grodzińska, and prof. Andrzej Manecki (phot. A. Mróz).

Biodiversity Research and Conservation (vol. 19, 2010) poświęcony prof. Adamowi Zającowi oraz zbiór artykułów zatytułowany *Geobotanist and Taxonomist. A volume dedicated to Professor Adam Zając on the 70th anniversary of his birth* redagowany przez Bogdana Zemanka.

Po południu odbyło się spotkanie towarzyskie w szklarni Ogrodu Botanicznego (Ryc. 4). Ponieważ dopisała pogoda, rozmowy toczyły się nie tylko pod palmami oranżerii (Ryc. 5), ale również pod gołym niebem, wśród kwitnących kwiatów. Szczególną atrakcją spotkania było wyświetlenie przez profesora Zbigniewa Dzwonko w sali wykładowej na piętrze Collegium Śniadeckiego filmów nakręconych w latach 1975 i 1977 podczas wycieczek Instytutu Botaniki UJ.

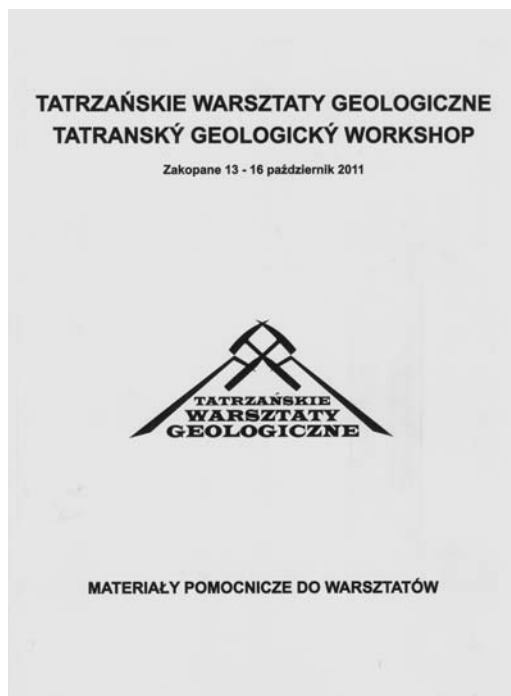
Piotr KÖHLER, Alicja ZEMANEK

TATRZAŃSKIE WARSZTATY GEOLOGICZNE

**Tatranský Geologický Workshop
Zakopane 13–16 X 2011**

Dyrekcja wraz z Centrum Edukacji Przyrodniczej Tatrzańskiego Parku Narodowego wystąpiła z nową inicjatywą – organizacji cyklicznych „Tatrzańskich Warsztatów” o różnej tematyce. Mają one przede wszystkim cel dydaktyczny – wprowadzenie młodego pokolenia w szeroko pojętą problematykę tatrzańską z uwzględnieniem całego tła przyrodniczego i kulturowego Tatr.

Pierwsze z serii „Tatrzańskich Warsztatów” dotyczyły geologii. Przy współpracy z Instytutem Nauk Geologicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskim Towarzystwem Geologicznym, Państwowym Instytutem Geologicznym oraz Instytutem Geologicznym Słowackiej Akademii Nauk zorganizowano Tatrzańskie Warsztaty Geologiczne. Odbywały się one w Zakopanem, w dniach od 13 do 16 października 2011 roku i obejmowały: 1 – geologiczne i przyrodnicze sesje terenowe, 2 – warsztaty geologiczne oraz 3 – plenarną sesję referatową.

Odbyły się cztery geologiczne sesje terenowe poświęcone m.in. seriom osadowym jednostek wierchowych i reglowych Tatr, strefom ścinania w krystaliku na Jarząbczym Wierchu i Wołowcu, zjawiskom krasowym Doliny Zimnej Wody Orawskiej na Słowacji i Tatr Bielskich. Były to wycieczki całodzienne, wymagające umiejętności poruszania się w wysokich górach, w dość trudnych, późnojesiennych już warunkach, toteż nie wszyscy temu sprościli.

Przyrodnicze sesje terenowe były trzy, a ich tematyka dotyczyła następujących zagadnień: 1 – Fauna Tatr – „Park ludzi, dom zwierząt”, 2 – Ekologia lasu, 3 – „Oczami przyrody, czyli pełna inwigilacja”. Wszystkie trzy prowadzili pracownicy Tatrzańskiego Parku Narodowego, trasami wyznaczonymi w obrębie regła dolnego.

Bardzo ważnym punktem programu były warsztaty geologiczne *sensu stricto*. Były to zarówno prelekcje, przygotowane przez geologów z różnych ośrodków badawczych w Polsce (oprócz krakowskich, także z Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie i Uniwersytetu Śląskiego), jak i część praktyczna, czyli

prezentacje różnego typu skał, obserwacje mikroskopowe szlifów, itp. Całą stronę ilustracyjną warsztatów uczestnicy otrzymali także w wydrukowanym tomie pt. „Materiały pomocnicze do warsztatów”, stanowiącym rodzaj elementarza geologii Tatr. Do tego dołączony został pendrive z materiałami w formie elektronicznej.

Jeden dzień poświęcony był referatom plenarnym. Rozpoczęły je dwa wystąpienia – pierwsze, mgr Wiesława Siarzewskiego z TPN, miało dotyczyć historii badań geologicznych w Tatrach, ale właściwie był to zarys historii górnictwa i poszukiwań złota w Tatrach. Natomiast w drugim, prof. Piotr Roniewicz z Uniwersytetu Warszawskiego mówił o historii popularyzacji geologii Tatr. W swoim wystąpieniu zwrócił ponadto uwagę na to, że obecnie na badania w Tatrach musi być wydane specjalne zezwolenie przez dyrekcję TPN (o zezwolenie należy się zwracać wyłącznie w formie elektronicznej). Ale to nie wszystko – nie wolno zbierać żadnych próbek – na zbiór materiału w terenie musi być zgoda samego ministra! Dotyczy to także pozyskiwania próbek z rdzeni wiertniczych. Skończyła się geologia „z młotkiem”, a w związku z tym, musiało dojść do całkowitej zmiany dydaktyki i popularyzacji tej dyscypliny. Autopsję musi zastąpić wizualizacja, realizowana za pomocą przekazu obrazowego – ilustracji, filmów, itp. U samego początku tak rozumianej popularyzacji była audycja radiowa „Jak powstały Tatry” prof. Edwarda Passendorfera – i miało to miejsce grubo przed pierwszą wojną światową. Wkrótce potem Profesor wydał książeczkę pod tym samym tytułem, która była pierwszym wydaniem tego popularnego przewodnika geologicznego. Po wojnie były kolejne wydania (w sumie siedem), każde nieco zmienione i uzupełnione. Przez długie lata było to jedyne źródło na poziomie popularno-naukowym podstawowej wiedzy o geologii Tatr, aż do wydania *Przewodnika geologicznego po Tatrach* przez prof. Zbigniewa Kotańskiego w 1971 roku. Z czasem zaczęły ukazywać się inne tego typu opracowania, np. przewodniki Zjazdów Polskiego Towarzystwa Geologicznego, wydano wieloautorską mapę geologiczną Tatr, początkowo części polskiej

(skala 1 : 30 000), a później (wraz ze Słowakami) całego łańcucha górskiego Tatr (skala 1: 50 000). W 2010 roku ukazał się *Przewodnik po graniach Tatr* poświęcony skałom krystalicznym, autorstwa prof. Aleksandry Gawędy z Uniwersytetu Śląskiego oraz publikacja pt. *Wycieczki geologiczne w Tatry*, opracowana przez dr Marię Bac-Moszaszwili i dr Edytę Jurewicz. Ta ostatnia pozycja wydawnicza pokazuje, jak dzięki nowym możliwościom ilustracyjnym uzyskuje się znakomite efekty poznawcze, a przy okazji skraca znacznie pisany tekst. Istnieją obecnie także programy popularyzujące historię i geologię Tatr, np. 12- odcinkowy program dla szkół o budowie Tatr na kasetach, czy filmy, jak np. „Jak powstały Tatry”, nakręcony przez bratanka profesora Edwarda Passendorfera, znanego reżysera Jerzego Passendorfera.

Kolejne wystąpienia w sesji plenarnej dotyczyły różnych zagadnień związanych z geologią Tatr, zarówno polskich, jak i słowackich. Abstrakty poszczególnych wystąpień wydrukowano w materiałach konferencyjnych razem z przewodnikiem sesji terenowych.

Wymienię tylko kilka wystąpień, głównie z uwagi na osoby ich autorów, ewentualnie istotną dla uczestników Warsztatów tematykę. Prof. Krzysztof Birkenmajer w referacie „Kontakt paleogenu podhalańskiego z jednostkami regłowymi między Doliną Suchej Wody i Doliną Białej Wody” wyjaśnił, dlaczego na tym odcinku brak jest podstawowych zlepieńców i wapieni numulitowych na kontakcie fliszu podhalańskiego z formacjami mezozoiku jednostki regłowej dolnej. W kolejnych referatach przedstawione zostały następujące zagadnienia: „Zagubiony mikro-kontynent: zapis magmatyzmu i metamorfizmu w trzonie krystalicznym Tatr (prof. Aleksandra Gawęda), „Stan badań tatrzańskiego triasu” (prof. Joachim Szulc), „Mikroskamieniałości i biostratygrafia późnego triasu i wczesnej jury w jednostkach regłowych Tatr” (prof. Andrzej Gaździcki), „Skamieniałości śladowe utworów mezozoiku Tatr” (prof. Alfred Uchman), „Historia diagenety basenu podhalańskiego i podścielających go jednostek tatrzańskich na podstawie badań minerałów ilastych”

(prof. Jan Środoń), „Rola Tatr w formowaniu zasobów wód termalnych niecki podhalańskiej” (prof. Józef Chowaniec).

Warsztatom towarzyszyła sesja posterowa oraz wystawa fotograficzna (połączona z konkursem) pt. „Zapisane w skale”, która dokumentowała piękno uchwyconych w kadrze elementów przyrody nieożywionej Tatr. Dodatkowych atrakcji przygotowanych dla uczestników Warsztatów dostarczyła wizyta w geotermalnym kompleksie rekreacyjno-rehabilitacyjnym w Bukowinie Tatrzańskiej, a towarzyskie podsumowanie spotkania miało miejsce podczas uroczystej kolacji w Bąkowej Zoehlinie Wyżniej przy dźwiękach kapeli góralskiej.

Warsztaty, w których uczestniczyło około 100 osób, spotkały się z dużym zainteresowaniem młodego pokolenia geologów. Jak wspomniano powyżej, zamiarem Organizatorów jest kontynuacja „Tatrzańskich Warsztatów”, poświęconych takim zagadnieniom, jak szata roślinna Tatr, ich mykobiota, historia, współczesne zmiany, itp.

Ewa ZASTAWNIAK-BIRKENMAJER

13 ZJAZD UKRAIŃSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO (LWÓW, 19–23 WRZEŚNIA 2011)

**Thirteenth Congress of the Ukrainian Botanical
Society (September 19–23, 2011, Lviv)**

Statutowe, trzynaste z kolei spotkanie botaników ukraińskich miało miejsce we Lwowie – największym ośrodku naukowym i kulturalnym zachodniej Ukrainy. Zjazd zorganizował Lwowski Oddział Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego (UTB) wspólnie z Instytutem Botaniki im. N. G. Kholodny’ego Ukraińskiej Akademii Nauk z Kijowa, Instytutem Ekologii Karpat ze Lwowa i Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu im. Ivana Franka.

Oficjalne otwarcie Zjazdu miało miejsce 20 września w reprezentacyjnej sali głównego budynku Uniwersytetu im. Ivana Franka, w którym mieścił się kiedyś Sejm Galicyjski, a później

Ryc. 1. Logo 13 Zjazdu – *Spiranthes amoena* (Bieb.) Spreng.

Fig. 1. Logo of the 13th Congress of the Ukrainian Botanical Society – *Spiranthes amoena* (Bieb.) Spreng.

funkcjonował znakomity Uniwersytet Jana Kazimierza. Na czele naukowo-programowego komitetu Zjazdu, stał wieloletni prezydent UTB, akademik Ukraińskiej Akademii Nauk – prof. K. M. Sytnik. Polskie Towarzystwo Botaniczne reprezentował prof. dr hab. Kazimierz Dygus z Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania w Warszawie. Obrady plenarne podzielono na część przedpołudniową i poobiednią. W pierwszej części wygłoszono sześć referatów: „Stan i perspektywy rozwoju botaniki oraz zadania dla Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego” (tekst prof. Sytnika został odczytany przez organizatorów), „Integracja i rozwój wiedzy botanicznej w kontekście strategii zachowania bioróżnorodności” (Golubec M. A., Kagalo O. O., Carik J. W., Tasenkiewicz Ł. O., Terek O. I., Danylyk I. M., Berko J. M.), „Populacyjna ekologia roślin: osiągnięcia i perspektywy” (Carik J. W.), „Systemowa fitosozjologia jako podstawa

współczesnego paradygmatu zachowania bioróżnorodności” (Kagalo O. O.), „Współczesny stan ekosystemów stepowych w warunkach antropopresji” (Głuchow O. Z.) i „Tendencje rozwoju szaty roślinnej pod wpływem zmian klimatycznych na Ukrainie” (Didukh Ya. P.). Ostatni referat wywarł silne wrażenie, ponieważ na podstawie wiarygodnych danych uzyskanych we współpracy z ekologami amerykańskimi mówca wykazał, że w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat średnia temperatura okresu zimowego podniosła się o 2 stopnie przy niezmiennych warunkach temperaturowych w okresie letnim. Referat zakończony był przedstawieniem syntetycznego schematu zmian, które mogą nastąpić w szacie roślinnej.

W części popołudniowej uczestnicy Zjazdu mieli przyjemność wysłuchać kolejnych sześciu referatów. W wystąpieniach analizowano tendencje współczesnej systematyki organizmów zarodnikowych, omówionych na przykładzie

śluzowców, grzybów właściwych, porostów oraz zielenic (Dudka I. O., Kondratjuk S. Ya., Carenko P. M.), omówiono metodyczne podstawy wyróżniania krajobrazów roślinnych wraz z niezbędnymi warunkami do zachowania ich walorów (Korzenewskij W. W., Kwitnickaja A. A.), dokonano przeglądu najważniejszych ujęć systematycznych okrytozalążkowych, w których ostatnio przeważają propozycje oparte na kladystyce (Mosyakin S. L.) oraz zróżnicowania taksonomicznego glonów i znaczenia ich substancji o działaniu hormonalnym (Musatenko Ł. I., Wojtenko Ł. W.), zasygnalizowano konieczność uruchomienia mechanizmów kontrolnych dla optymalnego wdrożenia rządowego programu tzw. melioracji leśnych (Trawlew A. P.), a także omówiono metodyczno-dydaktyczne problemy nauczania botaniki w wyższej szkole, wskazując na zalety nauczania problemowego w porównaniu do reproduktywnego, które realizowane jest tradycyjnie (Berko J. M.).

Ryc. 2. Uczestnicy sesji plenarnej 13 Zjazdu Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego przed budynkiem Uniwersytetu im. Ivana Franka we Lwowie (fot. I. M. Danylyk).

Fig. 2. Participants of the 13th Congress of the Ukrainian Botanical Society in front of the building of the Ivan Frank University (phot. I. M. Danylyk).

W kolejnym dniu obrady odbywały się w siedmiu sekcjach (tylko sesje referatowe) w dwóch miejscach we Lwowie. W centrum miasta w budynku Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Ivana Franka przy ul. Gruszeńskiego obradowały 4 sekcje – Geobotaniki i ekologii roślin, Algologii, mikologii, lichenologii i briologii, Selekcji i introdukcji roślin oraz Fizjologii roślin i botaniki strukturalnej. W Instytucie Ekologii Karpat Ukrainiejskiej Akademii Nauk przy ul. Kozielnickiej odbywały się posiedzenia trzech sekcji: Systematyki, florystyki i morfologii roślin naczyniowych, Ochrony zasobów genowych świata roślinnego oraz Kolekcji roślinnych.

Zgłoszono blisko 450 referatów, które w postaci komunikatów ukazały się drukiem w książkowym wydaniu materiałów zjazdowych. Na 13 Zjazdu UTB zgłosiło się ponad 670 uczestników (w tym ponad 60 studentów), spośród których zarejestrowało się 160 delegatów (dane liczbowe od organizatorów Zjazdu). Autorzy doniesień zjazdowych reprezentowali 25 ośrodków naukowych z Ukrainy, przy czym najliczniejszy udział mieli botanicy lwowscy i kijowscy. Zagraniczni uczestnicy pochodzili z Białorusi (Mińsk), Bułgarii (Sofia) i Polski (Warszawa, Kraków, Poznań). Polscy naukowcy zaprezentowali następujące referaty: K. Dyguś – „Ecology of chosen plant species from habitats disturbed by human activity”, J. Mitka (wraz z A. Novikoff) – „The genus *Aconitum* L. in Ukraine”, K. Latowski – „The importance of railroads in shaping the vascular flora” oraz Z. Celka (wraz z I. A. Korotchenko i M. V. Shevera) – „The genus *Malva* L. in the flora of Ukraine”. Wśród wygłoszonych referatów znajdowały się także krótkie, 5-minutowe komunikaty młodych naukowców ukraińskich. Specyfiką tych wystąpień była żywa dyskusja, w której najbardziej doświadczeni uczestnicy nie tylko poruszali sferę merytoryczną, ale wskazywali na uchybienia formalne (sposób mówienia, prezentacja wyników). Wśród standardowych materiałów zjazdowych, które otrzymał każdy uczestnik, poza książką ze streszczeniami zgłoszonych wystąpień, na uwagę zasługuje

książka Michała Gołubca *Na zahist ridnoï movi i kul'turi movleniâ* poświęcona obronie języka ukraińskiego. W tej interesującej publikacji Autor analizuje współczesny stan języka ukraińskiego. Wskazuje na rozpowszechnione niedbalstwo, ubożenie i niepokojącą wulgaryzację ojczystej mowy. Szczegółowo omawia też jaskrawe przykłady utrwalonych rusycyzmów, których w tabelarycznym zestawieniu wymienia blisko 300, podając jednocześnie prawidłowo brzmiące odnośniki. Zdaniem Autora omawiana „lumpenizacja” języka – jak ją nazywa – nie ominęła również sfery naukowej czy duchowej, a nawet religijnej. Podaje przykład wyjątkowo negatywnego przesycenia języka słowem „ekologia”, które zadomowiło się w zupełnie karkołomnych zestawieniach, np. „ekologia kultury”, „ekologia języka”, „ekologia brudu”, a nawet „ekologia miłości” i „ekologia duszy”.

W dniu 22 września odbyły się posiedzenia różnych Komisji Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego i wybór władz. Wieczorem, tradycyjnie na zakończenie Zjazdu, miało miejsce integracyjne spotkanie „zjazdowiczów” – „Botaničnij čaj”. Następnego dnia odbyły się cztery wycieczki zjazdowe do rezerwatów i parków narodowych ziemi lwowskiej.

Lwów przyjął uczestników 13 Zjazdu Ukraińskiego Towarzystwa Botanicznego niezwykle radośnie i gościnnie. Szczególnie dla Polaków atmosfera Lwowa jest nadzwyczaj przyjazna, choć dają się odczuć trudności związane z przygotowaniami do Euro 2012 (zakorkowane ulice!). Ogromne wrażenie robi na zwiedzających Cmentarz Łyczakowski, wraz z cmentarzem Orłąt Lwowskich, niezwykle bogate w zabytki architektury centrum miasta, z przepięknym (ponoć najpiękniejszym w świecie) pomnikiem Adama Mickiewicza. Dla biologów interesujące są bogate zbiory Muzeum Benedykta Dybowskiego, mieszczącego się w budynku Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Ivana Franka przy ul. Gruszeńskiego, w dawnych zabudowaniach Uniwersytetu Jana Kazimierza.

Zbigniew CELKA, Karol LATOWSKI

Z ŻYCIA PTB POLISH BOTANICAL SOCIETY NEWS

MIĘDZY WISŁĄ A NIEMNEM – SESJE TERENOWE LV ZJAZDU POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO (1–5 i 9–12 IX 2010)

**Between Vistula and Neman – Field sessions of
55th Congress of Polish Botanical Society
(1–5 and 9–12 September 2010)**

INFORMACJE OGÓLNE

Od lat ważną częścią Zjazdów Polskiego Towarzystwa Botanicznego są sesje terenowe. Podczas nich można poznać najnowsze odkrycia geobotaniczne oraz z bliska podziwiać unikalne obiekty przyrodnicze. Jest to także okazja do nieformalnych spotkań i swobodnych refleksji nad stanem przyrody i wynikami naszych badań. Sesje terenowe minionego LV Zjazdu objęły nie jeden region geobotaniczny, lecz strefę przejścia między Europą Środkową i Północno-Wschodnią. Prezentowane obiekty leżały na Mazowszu, Polesiu, Podlasiu i Pojezierzu Litewskim. Ich lokalizacja przy granicy wielkich jednostek geobotanicznych skutkuje różnorodnością szaty roślinnej, zwłaszcza że ku północy kształtuje je coraz surowszy klimat i coraz słabsza antropopresja. Dobór prezentowanych obiektów wynikał z ich unikalnych walorów przyrodniczych oraz z poznawczych upodobań botaników prowadzących sesje.

W poszczególnych sesjach przedstawiono szatę roślinną na tle warunków abiotycznych i historii użytkowania terenu. Przedstawiono jej najcenniejsze elementy i interesujące procesy oraz zagrożenia i sposoby ochrony, a także przybliżono historię lokalnych badań botanicznych. Z racji ograniczonego czasu nie pokazano wszystkich cennych obiektów przyrodniczych między Wisłą a Niemnem, ale niektóre wybrane, reprezentatywnie oddające charakter i zmienność omawianych zjawisk (Ryc. 1).

Ryc. 1. Sesje terenowe LV Zjazdu PTB; a – odwiedzone obiekty przyrodnicze: 1 – Puszcza Kampinoska, 2 – warszawski odcinek Doliny Wisły, 3 – Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, 4 – Podlaski Przełom Bugu, 5 – Puszcza Białowieska i jej przedpole, 6 – Dolina Górnej Narwi, 7 – Wysoczyzna Białostocka, 8 – torfowiska północno-wschodniej Polski, 9 – Równina Dajnowska; b – rzeki; c – granica Europy Środkowej; d – granice państw (za Obidziński 2010).

Fig. 1. Field sessions of the 55th Congress of PBS; a – visited sites: 1 – Puszcza Kampinoska forest, 2 – Vistula river valley in Warsaw, 3 – Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie lakeland, 4 – Podlaski Przełom Bugu Gorge, 5 – Puszcza Białowieska forest and its foreland, 6 – Upper Narew river valley, 7 – Wysoczyzna Białostocka upland, 8 – peat bogs of NE Poland, 9 – Dajna Plain; b – rivers; c – boundary of Central Europe; d – state boundaries (after Obidziński 2010).

Sesjom terenowym towarzyszyła obszerna monografia pt. *Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę. Zróżnicowanie i ochrona szaty roślinnej pogranicza Europy Środkowej i Północno-Wschodniej* (Obidziński 2010; Ryc. 2), przygotowana przez ponad 20 autorów głównie młodszego pokolenia, z ośrodków: warszawskiego, białostockiego, białowieskiego, siedleckiego, lubelskiego, łódzkiego i kieleckiego, reprezentujących 16 placówek naukowych. Monografia podsumowuje aktualny stan wiedzy o florze i roślinności

Ryc. 2. Strona tytułowa monografii sesji terenowych LV Zjazdu PTB.

Fig. 2. Cover page of the monograph of field sessions' guidebook of the 55th Congress of PBS.

prezentowanych obiektów. Zredagowano ją tak, aby posłużyła nie tylko uczestnikom zjazdu i zawodowym botanikom, ale również amatorom, zainteresowanym przyrodą omawianego obszaru. Z myślą o tych ostatnich pozycję bogato zilustrowano, a nazwy łacińskie taksonów i zbiorowisk uzupełniono nazwami polskimi. W tym też celu część nakładu monografii przekazano do wojewódzkich bibliotek publicznych i pedagogicznych oraz specjalistycznych bibliotek przyrodniczo-krajoznawczych.

W ramach Zjazdu zrealizowano razem 11 sesji terenowych, w których wzięło udział blisko 200 uczestników. Wycieczki poprowadziło 24 przewodników. Odwiedzono ponad 80 miejsc i przejechano ponad 5000 km. Jednak nie liczby są najważniejsze, chociaż istotne. Walorem sesji jest przekazana przez specjalistów praktyczna wiedza o szacie roślinnej. Wiedza coraz bardziej

unikalna, co potwierdza np. tematyka Seminarium Białowieskiej Stacji Geobotanicznej zrealizowanego w listopadzie 2010 roku. Dodatkową zaletą tego przekazu jest bezpośredni kontakt z przyrodą, a ze względu na liczny udział doktorantów bliska relacja uczeń – nauczyciel.

Warto też zaznaczyć, że organizatorzy sesji terenowych spotkali się z serdeczną pomocą ze strony dyrekcji parków narodowych i krajozrazowych, regionalnych konserwatorów przyrody, administracji Lasów Państwowych oraz zarządców innych odwiedzanych obiektów.

Pozytywne, mimo jesiennej pory i nienajlepszej pogody, opinie uczestników pozwalają organizatorom żywić przekonanie, że sesje terenowe są cennym elementem spotkań botaników i winny pozostać stałym akcentem wszystkich konferencji botanicznych.

Artur OBIDZIŃSKI

PUSZCZA KAMPINOSKA

Marek FERCHMIN, Anna OTRĘBA

W Kampinoskim Parku Narodowym odbyły się dwie jednodniowe sesje terenowe: autokarowa w dniu 10 września, poświęcona ochronie flory i roślinności oraz piesza następnego dnia poświęcona szacie roślinnej wydmy i bagien Puszczy. Pierwszą sesję prowadzili pracownicy parku – mgr Anna Otręba, dr Marek Ferchmin (emeryt) i mgr Anna Kębłowska wraz z gościem dr Dorotą Michalską-Hejduk z Uniwersytetu Łódzkiego.

Wycieczka rozpoczęła się w obszarze ochrony ścisłej „Sieraków”, którego utworzenie ponad 70 lat temu zapoczątkował prof. Roman Kobendza. Uczestnicy sesji zapoznali się tu z charakterystycznym układem roślinności w obrębie typowej parabolicznej wydmy śródlądowej. Obejmuje ona bór wilgotny *Molinio-Pinetum* w misie deflacyjnej, bór mieszany *Quercus roboris-Pinetum* w dolnych partiach ramion wydmy, bór świeży *Peucedano-Pinetum* na łagodnym, wewnętrznym stoku i regenerujący się grąd *Tilio-Carpinetum* na stromym, zewnętrznym, odwiezonym stoku.

Z wydmy przeszliśmy na najciekawszy fragment Długiego Bagna z otwartym torfowiskiem wysokim *Eriophorum vaginatum*-*Sphagnum fallax*. Występuje tu drugie w Puszczy, niewielkie stanowisko rozmarynka – chamedafne północnej *Chamaedaphne calyculata*. Omówienie przeszłości i stanu obecnego tego obiektu stało się przyczynkiem do dyskusji nad możliwościami jego ochrony.

O losach ludzi i narodu wplecionych w dzieje Puszczy Kampinoskiej opowiedział przy Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach wieloletni dyrektor Parku mgr inż. Jerzy Misiak. Chwilą zadumy uczciliśmy pamięć ponad dwóch tysięcy osób zamordowanych w czasie II wojny światowej w Palmirach.

Przejazd przez tarasy zalewowe Wisły, stanowiące strefę ochronną Parku był okazją do poruszenia jednego z największych zagrożeń dla Puszczy, czyli presji urbanizacyjnej.

Następnie udaliśmy się do stanowiska wiśni kwaśnej *Cerasus vulgaris* subsp. *acida*

w dąbrowie świetlistej *Potentillo albae-Quercetum* w Roztoce. Gorąca dyskusja (Ryc. 3) toczyła się nad ewolucją ochrony tego stanowiska oraz być może zbyt pochopną rezygnacją ze statusu gatunku tego taksonu. Tuż obok obejrzeliśmy poletko z naparstnicą zwyczajną *Digitalis grandiflora*, jednym z sześciu zielnych gatunków restytuowanych w Parku w ostatnim dziesięcioleciu.

W okolicy Leszna obserwowaliśmy inwazję czeremchy późnej *Padus serotina*, która występuje tu masowo w drzewostanach na powierzchni 400 ha. Zwalczanie mechaniczne wspomagane jest przez wprowadzanie gatunków rodzimych. Po obiedzie poznaliśmy walory zbiorowisk Olszowieckich Błot, które przybliżyła nam dr Dorota Michalska-Hejduk. Przez zalany szuwar wielkoturzycowy część uczestników doszła na grądzik, by obejrzeć stanowiska nasięźrzału pospolitego *Ophioglossum vulgatum* i staroduba łkowego *Ostericum palustre*.

Sesję poświęconą głównie ochronie czynnej

Ryc. 3. W Rezerwacie Rozтока Kampinoskiego Parku Narodowego (fot. M. Ferchmin).

Fig. 3. In the Rozтока Reserve, Kampinoski National Park (phot. M. Ferchmin).

skończyliśmy w 200-letnim borze obszaru ochrony ścisłej „Nart”. Tak jak prof. Roman Kobendza przed 60 laty podziwialiśmy pochylone masztowe sosny kampinoskie i obserwowaliśmy odnowienie lasu, zdominowane przez dęby i graby. Do Warszawy wróciliśmy pełni wrażeń, obdarowani czterotomową monografią KPN, aby ewentualny niedosyt informacji móc uzupełniać we własnym zakresie.

Sesja piesza drugiego dnia (11 września) odbyła się na trasie wokół Niepustu i miała nieco ponad 10 km długości. Prowadzili ją dr Marek Ferchmin i mgr Anna Kębowska z Kampinoskiego PN.

Zwiedzanie rozpoczęliśmy od uroczyska Paśniki. Przy wejściu na uroczysko, mimo postępującej naturalnej sukcesji lasu, widać mozaikę zbiorowisk łąkowych, szuwarowych, leśnych i zaroślowych. Dominują tu szuwały wielkoturzycowe ze związku *Magnocaricion*, które najskuteczniej opierają się zarastaniu. Najbogatsze florystycznie i najbardziej labilne okazały się natomiast łąki z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*. To właśnie z ich powodu okazało się konieczne zrezygnowanie z ochrony ścisłej i wprowadzenie od 1997 roku corocznego koszenia około 2 ha, czego pozytywne efekty są widoczne.

Kolejne odwiedzane uroczysko, Bór Niepustowy, jest główną częścią obszaru ochrony ścisłej „Cyganka”. Największą jego powierzchnię zajmują różne typy wilgotnościowe grądu *Tilio-Carpinetum*. Obejrzelśmy tu też jabłoń płonkę *Malus sylvestris* – typowo leśne, puszczańskie drzewo. Następnie przeszliśmy przez dąbrowę świetlistą *Potentillo albae-Quercetum*, bór mieszany *Quercus roboris-Pinetum*, ols *Ribes nigri-Alnetum* i łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*.

Z lasów wyszliśmy na Zakrętkową Górę, niewielką wydmy, na której prezentuje się mozaika różnych zespołów ciepłolubnych muraw napiaskowych z klasy *Koelerio-Corynephoretea*, a u podnóża wrzosowiska *Calluno-Ulicetalia*.

Dalsza wędrówka napotkała na niespodziewaną przeszkodę – kładka nad kanałem została zalana na wysokość kilkunastu centymetrów. Wszystkie uczestniczki bez chwili wahania

zdejęły jednak obuwie i przeszły na drugą stronę boso. Ten trud opłacił się sownie widokiem na Niepust – obszerne uroczysko częściowo zalesione a częściowo, do 1976 roku, pełniące rolę pastwiska. Po pożarze w 1988 roku pogorzelisko pozostawiono do naturalnej sukcesji. Na pożarzysku odtwarzają się obecnie bogate florystycznie wrzosowiska *Arctostaphylo-Callunetum* i *Calluno-Genistetum*.

Kolejnym obiektem na trasie naszej wybieczki była Zdrojowa Góra – duża wydma, pokryta na wschodnim stoku dąbrową świetlistą z bogatym runem m.in. z pięciornikiem białym *Potentilla alba*, naparstnicą zwyczajną *Digitalis grandiflora*, ciemniżykiem białokwiatowym *Vincetoxicum officinale*, pajęcznicą gałęziastą *Anthericum ramosum*, lilią złotogłów *Lilium martagon*. Niestety nie udało nam się dojść w części bagiennej Niepustu do zbiorowiska z dominującym fiołkiem mokradłowym *Viola stagnina* ze względu na zalanie stanowiska wodą. U podnóża wydmy, na brzegu torfowiska, zobaczyliśmy jeszcze okaz brzozy czarnej *Betula obscura*.

Ze względu na pogorszenie się pogody zrezygnowaliśmy z końcowego odcinka planowanej trasy. Decyzja była tym łatwiejsza, że wszystkie uczestniczki zwiedziły już Ćwikową Górę i Długie Bagno podczas sesji terenowej poprzedniego dnia. Sesję zakończyliśmy późnym obiadem w Izabelinie, w uroczej restauracji „Biesisko”.

WARSZAWSKI ODCINEK DOLINY WISŁY

Halina GALERA, Piotr SIKORSKI

Obiekty przyrodnicze warszawskiego odcinka Doliny Wisły zwiedzane były w ramach dwóch sesji terenowych. Pierwsza (10 września) dotyczyła wybranych obiektów rozmieszczonych wzdłuż Traktu Królewskiego. Drugą (11 września) poświęcono mało znanym parkom i zieleńcom w Dolinie Wisły.

Pierwszą sesję prowadzili prof. UW dr hab. Barbara Sudnik-Wójcikowska i dr Halina Galera z Instytutu Botaniki Uniwersytetu

Ryc. 4. W Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego (fot. H. Galera).

Fig. 4. In the Botanic Garden of the Warsaw University (phot. H. Galera).

Warszawskiego, dr Bożena Dubielecka i mgr Magdalena Jackiewicz z Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Kustosz Zamku Królewskiego mgr Maria Zawartko-Laskowska i mgr Elżbieta Międzybrodzka z Biblioteki UW.

Przejazd z Ursynowa do historycznego centrum Warszawy stanowił okazję do zapoznania się z przyrodniczymi uwarunkowaniami powstania i rozwoju miasta. Jadąc Doliną Służewiecką, stanowiącą fragment doliny historycznej rzeki Sadurki, minęliśmy kościół p.w. Św. Katarzyny, należący do najstarszej na terenie dzisiejszej Warszawy parafii, założonej w 1238 roku. Następnie przejechaliśmy obok Fortu Ursynów i Fortu im. J. Piłsudskiego, wchodzących w skład XIX-wiecznej Twierdzy Warszawa, której budowa zahamowała rozwój terytorialny miasta na ponad 80 lat.

Goszcząc w Ogrodzie Botanicznym Uniwer-

sytetu Warszawskiego (Ryc. 4), znanym z bogatych kolekcji roślinnych, zwróciliśmy uwagę na położenie Ogródu na skraju Skarpy Warszawskiej – w miejscu, gdzie w XIII w. istniał gród Jazdów.

Po przygotowanym przez Pracowników Ogródu poczęstunku wyruszyliśmy w dalszą drogę Traktem Królewskim, biegnącym przez Historyczny Zespół Miejski – od Belwederu do Zamku. Po drodze wzbudziła zainteresowanie ogromna sztuczna palma, ustawiona na Rondzie de Gaulle’a. Obecność egzotycznej sylwetki tego drzewa w perspektywie Alei Jerozolimskich interpretuje się jako nawiązanie do nazwy ulicy, prowadzącej niegdyś do osiedla żydowskiego, istniejącego w latach 1774–1776 na zachodnich obrzeżach miasta.

Zwiedzanie Zamku Królewskiego rozpoczęliśmy od rozważań nad historycznymi zmianami ukształtowania Skarpy Warszawskiej.

Pani Kustosz zapewniła nam wiele atrakcji, poczynając od zwiedzania komnat należących do Apartamentu Króla i Apartamentu Wielkiego, ze szczególnym uwzględnieniem motywów roślinnych występujących w klasycystycznych dekoracjach tych pomieszczeń, przez rozważania nad panoramami Warszawy przedstawionymi na XVII-wiecznych obrazach B. Bellotta-Canaletta, aż do ogrodów zamkowych i niedawno udostępnionych do zwiedzania Arkad Kubickiego.

Historię i obecny wygląd ogrodów zamkowych mogliśmy następnie porównać z jednym z najciekawszych nowoczesnych założeń ogrodowych Warszawy – ogrodami Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Podziwialiśmy wielopoziomową konstrukcję i ciekawie rozplanowaną kolorystykę ogrodu. Roztaczające się z dachu Biblioteki efektowne widoki na Wisłę i skarpe wiślaną stanowiły tło do rozważań na temat historycznych przemian warszawskiego odcinka Doliny Wisły i znaczenia rzeki w życiu miasta. Zapoznaliśmy się także z organizacją księgozbioru bibliotecznego. Pełni wrażeń, wróciliśmy na Ursynów nieco inną trasą, analizując różnicowanie topograficzne Warszawy.

Drugą sesję (11 września) po mniej znanych terenach zielonych Warszawy poprowadzili dr hab. Jacek Borowski i dr Piotr Sikorski ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Rozpoczęła się ona w Parku Skaryszewskim, pod względem dendrologicznym jednym z najciekawszych parków w Warszawie. Obiekt zakładany w latach 1905–1922, powstawał w czasach zrywu patriotycznego, co przejawiało się zarówno w kształcie całego założenia, rozplanowanego na planie niepodległej ojczyzny, jak i w charakterze licznych rzeźb i pomników. Park tworzony w stylu krajobrazowym z elementami modernistycznymi obfituje w gatunki roślin. Podczas sesji terenowej wraz z uczestnikami szukaliśmy pochodzących z tych czasów rzadkich okazów drzew, takich jak: cypryśnik błotny *Taxodium distichum* ‘Fastigiatum’, okazały korkowiec amurski *Phellodendron amurense*, orzesznik gorzki *Carya cordiformis*, skrzydłorzech kaukaski *Pterocarya fraxinifolia*, kłęk amerykański *Gymnocladus dioica*, jesion amerykański *Fraxinus*

americana ‘Acuminata’, jesion wąskolistny *Fraxinus angustifolia* ‘Monophylla laciniata’ i jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* ‘Jaspidea’.

Prowadzący zwrócili uwagę na skład runa parków oddalonych od naturalnych kompleksów leśnych, gdzie pomimo blisko 100 lat od posadzenia zadrzewień, pojawiły się tylko bardzo nieliczne gatunki leśne. Kontrastowało to z oglądanym później runem w parku w Natolinie, gdzie w miejscu trawników zalesionych 60 lat temu, występuje obecnie runo zdominowane przez liczne gatunki leśne, które w tym parku rozprzestrzeniły się obficie dzięki sąsiedztwu fragmentów naturalnych lasów.

Następnie na krótko zajechaliśmy do zaplanowanego zieleńca o charakterze naturalnego łągu nadwiślańskiego, wchodzącego w obszar Natura 2000, położonego kilkadziesiąt metrów od nowo budowanego stadionu narodowego. Niestety, na dzień przed sesją Wisła zalała cały teren aż po wał, na którym znajduje się ulica Wybrzeże Szczecińskie. Z tego powodu nie mogliśmy obejrzeć interesujących nas zbiorowisk. Zobaczyliśmy za to rzadki widok w pełni zalanego łągu *Salicetum albo-fragilis*.

Kolejnym zwiedzanim obiektem był Park w Natolinie. Dawny zwierzyniec króla Jana III Sobieskiego z połowy XVII wieku, po gruntownej przebudowie w 1807 roku jest jednym z ładniejszych założeń ogrodowych w kraju. W części górnej parku, położonej na wysokości, zainteresowaniem uczestników sesji cieszyły się wyjątkowo stare drzewa, m.in. największy w Polsce tulipanowiec *Liriodendron tulipifera* oraz ogromne 300-letnie sosny i dęby. W części dolnej jesienny i niezwykle zarazem urok parku leśnego „przyćmiły” komary, które uaktywniły się po ostatnich opadach. Z tego powodu przeszliśmy pośpiesznie wzdłuż obwodnicy parku, mijając most mauretański, świątynię Diany i główną oś założenia.

Mimo pochmurnej z rana pogody sesja odbyła się w ciepły i słoneczny dzień. Zaplanowana wycieczka *stricto* florystyczno-ogrodnicza, za sprawą uczestników obfitowała również w zagadnienia biochemii, a także matematyki wyższej i nauk humanistycznych, co w parku Natolin

i Skaryszewskim wpłatało się znakomicie, ku naszemu miłemu zaskoczeniu, w historię i charakter tych założeń.

NA POLESKICH BAGNACH

Andrzej RÓŻYCKI

Sesja terenowa na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim odbyła się w dniach 2–4 września. Prowadzili ją dr Piotr Sugier z Zakładu Ekologii Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie oraz mgr Andrzej Różycki z Poleskiego Parku Narodowego.

Pierwszy dzień sesji rozpoczął się od zwiedzenia Ośrodka Ochrony Żółwia Błotnego przy Dyrekcji PPN w Urszulinie. W jednym z pomieszczeń obejrzelśmy jaja w inkubatorach, a w kolejnym żółwika o średnicy pancerza ok. 2 cm. Stąd na łono natury trafiło dotychczas ponad 4700 żółwików. Po zapoznaniu się z hodowlą pojechaliśmy do Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego mieszczącego się w Załuczu Starym, gdzie zwiedziliśmy ekspozycje: przyrodniczą, etnograficzną i historyczną. Następnie wyruszyliśmy na ścieżkę przyrodniczą „Splawy”. Najpierw przeszliśmy przez łąki trzęślicowe z kwitnącym jeszcze goździkiem pysznym *Dianthus superbus* i odnaleźliśmy usychające już liście nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum*. Dalej, po specjalnych kładkach prowadzących przez subborealną brzezińę bagienną, a następnie olsy porzeczkowe z czermienią błotną *Calla palustris* i bobrkiem trójlistkowym *Menyanthes trifoliata*, dotarliśmy na otwarte pło mszysto-turzycowe nazywane tutaj spleją lub splawami. Na początku oglądaliśmy zarośla wierzby rokity *Salix rosmarinifolia* i brzozy niskiej *Betula humilis*, a w niewielkich dolinkach między kępami turzyc i torfowców liczne okazy pływaczy, głównie średniego *Utricularia intermedia* i sporadycznie drobnego *U. minor*. Gdzieś tam widać było resztki po licznych latem kukułkach krwistych *Dactylorhiza incarnata*, a na kilku kępach owocujące jeszcze lipienniki Loesela *Liparis loeselii*, szereg innych gatunków torfowiskowych np.

rosiczki okrągłolistne *Drosera rotundifolia* oraz kwitnące dziewięciorniki *Parnassia palustris*. Przez lasy, doszliśmy do prawie zarośniętych stawów. Tutaj ukazały się nam łany osoki aloesowatej *Stratiotes aloides* i pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris* oraz setki okazów aldrowandy pęcherzykowatej *Aldrovanda vesiculosa*. Z pobliskiego pomostu podziwialiśmy jezioro Łukie ozdobione grzybieniami północnymi *Nymphaea candida*. Po krótkim odpoczynku przejechaliśmy na ścieżkę przyrodniczą „Dąb Dominik” nazwaną tak od drzewa „ochrzczonego” na część lubelskiego botanika prof. Dominika Fijałkowskiego. Przebywszy subborealną brzezińę bagienną, napotkaliśmy kolejne stanowisko wierzby rokity i brzozy niskiej. W drodze nad brzeg jeziora oglądaliśmy rosiczki okrągłolistne *Drosera rotundifolia*, pływacze *Utricularia*, próbowaliśmy także owoców żurawiny *Oxycoccus palustris*. Mieliliśmy też okazję obejrzeć łany turzyc strunowej *Carex chordorrhiza* i bagienną *C. limosa*, a także liczne torebki bagnicy torfowej *Scheuchzeria palustris* i wysiane owocostany świbki błotnej *Triglochin palustre*. Nad jeziorem Moszne prowadzący sesję pokazali, jak cienka jest warstwa splei zalegająca tutaj na płynnej gytii. Wbita w torfowisko tyczka 6 m długości, po przerwaniu warstwy ok. 30 cm pła zapadła się całkowicie w głąb trzęsawiska. Pod nami dno mineralne zbiornika było na głębokości ok. 10 m! Dalej powędrowaliśmy po torfowisku fałującym jak materac wodny (Ryc. 5). To zrobiło na wszystkich ogromne wrażenie. W końcu dotarliśmy do stanowiska wierzby borówkolistnej *Salix myrtilloides*. Dla wielu było to pierwsze spotkanie z tą rośliną i wszyscy starali się ją sfotografować. Po przejściu jeszcze ok. 1 km po uginającej się pod nogami splei, ponownie doszliśmy do kładki turystycznej. Niestety pod koniec wycieczki niebo się zachmurzyło i zrobiło się chłodno, dlatego chętnie wróciliśmy do Urszulina na ciepłą, obfitą obiadową kolację. W czasie posiłku wszyscy wymieniali się wrażeniami, ale zmęczenie też dało znać o sobie.

Drugiego dnia, mimo zapowiadającego się deszczu, wyruszyliśmy na Bagno Bubnów. Już z autokaru wysiedliśmy w pelerynach

Ryc. 5. Na torfowisku nad jeziorem Moszne w Poleskim Parku Narodowym (fot. K. Matyjewska).

Fig. 5. On a peat bog at the Moszne Lake, Poleski National Park (phot. K. Matyjewska).

i z parasolami. W deszczu na łąkach trzęślicowych zobaczyliśmy wełniankę wąskolistną *Eriophorum angustifolium*, gorysza błotnego *Peucedanum palustre*, ciemniżycę zieloną *Veratrum lobelianum*, olszewnika kminkolistnego *Selinum carvifolia*, okrzyzna łąkowego *Laserpitium prutenicum* oraz jeszcze kwitnącą goryczkę wąskolistną *Gentiana pneumonanthe*. Dalej znaleźliśmy jeszcze liczne kępy owocującego kosańca syberyjskiego *Iris sibirica*, a obok liście pełnika europejskiego *Trollius europaeus*. Mogliśmy też zobaczyć pędy gnidosza królewskiego *Pedicularis sceptrum-carolinum*, mieczyka dachówkowatego *Gladiolus imbricatus* oraz kruszczyka błotnego *Epipactis palustris*, a miejscami kukułki krwistej *Dactylorhiza incarnata* i listery jajowatej *Listera ovata*. Na obrzeżach łąk udało się jeszcze natrafić na pierwiosnkę lekarską *Primula veris* i starodubą łąkową *Ostericum palustre*. Pod koniec trasy doszliśmy do stanowiska kwitnącej jeszcze goryczki gorzkawej *Gentianella amarella*. Mimo deszczu

niemal wszyscy fotografowali oglądane gatunki, bo takie ich nagromadzenie to rzadka okazja.

Z Wielkopola przejechaliśmy na kompleks łąkowo-torfowiskowo-jeziorny dwóch dystroficznych jeziorok Lubowierz i Lubowierzek, położonych na Krowim Bagnie. Nieco już podmoknięci pokonaliśmy łąki świeże i weszliśmy w jednolity łąn trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, z którego wystawały nam tylko głowy i parasolki. Po przejściu ok. 500 m wyszliśmy na przyjeziorne torfowisko przejściowe. Tutaj znaleźliśmy podobne gatunki jak nad jeziorem Moszne. Przemoczeni doszliśmy na torfowisko niskie z szuwarami turzycowymi poprzeplatane fragmentami łąk trzęślicowych z turzycą Buxbauma *Carex buxbaumii* i turzycą Davalla *Carex davalliana*. Na fragmencie koszonej łąki spotkaliśmy rozety tłustosza zwyczajnego dwubarwnego *Pinguicula vulgaris* subsp. *bicolor*, a w niewielkich młakach ramienice *Chara* sp. i pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris*.

Obejrzeliśmy jeszcze dystroficzne jeziorko Lubowierzek i wróciliśmy do autokaru zupełnie przemoczeni, ale zadowoleni z bogatej florystycznie wyprawy. Po obiedzie w Urszulinie w świetnych humorach wróciliśmy do Warszawy.

PODLASKI PRZEŁOM BUGU

Kamila BRZEZIŃSKA

Nadbużańska sesja terenowa odbyła się w dniach 10–11 września pod przewodnictwem dr. Marka Wierzby z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Rozpoczęliśmy ją przed bramą stadniny na Wygodzie, pod Janowem Podlaskim, skąd wozami zaprzężonymi w srokatę konie dojechaliśmy do granicy Polski na rzece Bug. Wcześniej zrobiliśmy przystanek przy rezerwacie Łęg Dębowy (Ryc. 6). Jeszcze przed wejściem do lasu znaleźliśmy kwitnącą selernicę żyłkową *Cnidium dubium*, pierwszą z kilkuset, które zobaczyliśmy tego dnia. Chwilę później znaleźliśmy się w drzewostanie dębowym, z runem o charakterze florystycznym łąki trzęślicowej,

w którym rosły: sierpik barwierski *Serratula tinctoria*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, a także mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, trudny do odnalezienia o tej porze roku. Udało się odszukać również podkolana białego *Platanthera bifolia*, choć po białych kwiatkach pozostały tylko owoce.

Wyszliśmy na łąkę i rozpoczęliśmy dyskusję, wielokrotnie powracającą jeszcze tego dnia: „Czy to jest łąka selernicowa?”. Byli z nami prof. Tomasz Załuski, który wydzielił łąki selernicowe i dr Marek Wierzba, doskonale znający specyfikę nadbużańskich fitocenoz. Dodawaliśmy swoje spostrzeżenia z dolin Sanu, Nidy, Wisły. Rozmowę jednak przerwało odnalezienie czarcikęsika Kluka *Succisella inflexa*. Niektórzy z nas widzieli go po raz pierwszy, inni wyjaśniali subtelne cechy odróżniające go od czarcikęsu łąkowego *Succisa pratensis*. Zaraz po tym odwiedziliśmy kompleks łągów, w których obejrzeliśmy zróżnicowane tarasy rzeczne (od zalewowych, przez zalewane sporadycznie, do nadzalewowych) oraz odnowienie wiazu i jesionu. Następnie dr Wierzba poprowadził nas

Ryc. 6. Przy rezerwacie Łęg Dębowy w Parku Krajobrazowym Podlaski Przełom Bugu (fot. E. Stępień).

Fig. 6. In the vicinity of the Łęg Dębowy Reserve, Podlaski Przełom Bugu Gorge Landscape Park (phot. E. Stępień).

przez bory, w których, w niewielkich lukach drzewostanowych oglądaliśmy stanowiska rojownika pospolitego *Jovibarba sobolifera*.

Później zwiedziliśmy stadninę w Janowie Podlaskim, między innymi historyczne stajnie Czołową i Pod Zegarem. Widzieliśmy również głązy z wygrawerowanymi imionami koni pochowanych nieopodal. Przede wszystkim jednak trudno było oderwać oczy od pełnych wdzięku sylwetek koni czystej krwi arabskiej, których dziesiątki znajdowały się na padokach.

Po opuszczeniu Janowa Podlaskiego zatrzymaliśmy się w okolicach Gnojna. Nie sposób opisać widoku na Bug z wysokiej, kilkudziesięciometrowej, stromej krawędzi, przy której rzeka zakręca i zmienia swój bieg. Ten widok przykuł uwagę tak bardzo, że trudno było skoncentrować się na ciepłolubnych okrajkach, które pokazywał nam prowadzący. Dalej poszliśmy w stronę Zabuża by spacerować wzdłuż starorzecza Trojan, wśród mozaiki delikatnych wyniesień i obniżeń, porośniętych ekstensywnie użytkowanymi łąkami. Niektóre z nich nawiązywały florystycznie do łąk świeżych, trzęślicowych, selernicowych i muraw ciepłolubnych zarazem. Uczyliśmy się odróżniać żebrzycę roczną *Seseli annuum*, od selernicy żyłkowej, które rosną tu obok siebie, razem z przytulią północną *Galium boreale* i zwiększającą swój udział w darni trzęślicą modrą *Molinia caerulea*. Istotną rolę odgrywa na tym terenie chaber łąkowy *Centaurea jacea*, a występują również: olszewnik kminkolistny *Selinum carvifolia*, poziomka twardawa *Fragaria viridis*, koniczyna pagórkowata *Trifolium montanum*, pięciornik biały *Potentilla alba* oraz wiązówka bulwkowa *Filipendula vulgaris*. Podobne układy roślinności można spotkać w wielu miejscach w dolinie Bugu. Wróciliśmy więc do rozważań, czy tego typu fitocenozy należy traktować jako łąki selernicowe, czy może trzęślicowe. Nie znajdując jednoznacznej odpowiedzi z żalem zmuszeni byliśmy zakończyć wycieczkę, chociaż większa część uroczyska Trojan nie została jeszcze przez nas odkryta z powodu nasilającego się deszczu i zbliżającego wieczoru.

Kolejnego dnia, pod parasolami, obejrzelśmy murawy kserotermiczne na zboczach

Góry Zamkowej i Góry Uszeście koło Mielnika. Pomimo jesiennej pory i deszczu udało się odzyskać sporo gatunków ciepłolubnych, między innymi kwitnące jeszcze osobniki astra gawędki *Aster amellus* i czosnku skalnego *Allium montanum*. Kilkadziesiąt lat temu zagrożeniem dla tych muraw był zbyt intensywny wypas. Dzisiaj po wypasie nie ma nawet śladu, a zbocza porastają zarośla. Usuwanie krzewów, kilkakrotnie powtarzane w ciągu ostatnich dwudziestu lat, wydaje się niewystarczające dla ochrony muraw kserotermicznych. Murawy na zboczach Góry Uszeście, Góry Pieszczańskiej i Góry Rowskiej zostały włączone w planowany projekt ochrony muraw kserotermicznych w Polsce, realizowany przez Centrum Ochrony Mokradeł we współpracy z Klubem Przyrodników. Jest więc nadzieja, że uda się ponownie usunąć zakrzaczenia, a może nawet przywrócić wypas.

Wycieczkę zakończyliśmy krótkimi wizytami w Muzeum Diecezjalnym w Drohiczyźnie oraz na Świętej Górze Prawosławia – Grabarce. Pozostał nam jednak niedosyt wrażeń. Chcielibyśmy w pełni sezonu obejrzeć łąki na Trojanie, murawy na krawędziach doliny Bugu, polanę w Mierzwicach, bory koło Serpelic, odwiedzić ponownie Grabarkę. Odjechaliśmy z postanowieniem, że jeszcze wrócimy nad Bug. Mamy nadzieję, że poprowadzi nas ponownie dr Marek Wierzbica, który zna tutaj każdy zakątek.

PUSZCZA BIAŁOWIESKA

Izabela SONDEJ

Sesja terenowa w Puszczy Białowieskiej odbyła się w dniach 9–12 września. Poprowadzili ją dr hab. Anna Kwiatkowska-Falińska, dr Bogdan Jaroszewicz i dr Wojciech Adamowski z Białowieskiej Stacji Geobotanicznej Uniwersytetu Warszawskiego oraz dr Ewa Pirożnikow i dr Katarzyna Kolanko z Uniwersytetu w Białymstoku, a także mgr Izabela Sondej z Uniwersytetu Szczecińskiego.

Pogoda, którą zastaliśmy na miejscu, nie wróżyła udanej wyprawy. Dzień był pochmurny

i deszczowy, jednakże uczestnicy byli pełni optymizmu i wiary w poprawę aury. Następnego dnia warunki atmosferyczne polepszyły się na tyle, że po śniadaniu wyruszyliśmy do Obszaru Ochrony Ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego. Wyniki badań prowadzonych od lat przez Białowieską Stację Geobotaniczną na terenie Parku Narodowego organizatorzy prezentowali w lesie na specjalnie przygotowanych planszach. Po godzinnym marszu grupa uczestników rozdzieliła się. Część wybrała krótszą trasę, tzw. turystyczną, gdzie podziwiano naturalne grądy, rekordowej wielkości drzewa porośnięte epifitami, powalony przed 36 laty „Dąb Jagiełły”, okazałe wykroty świerków. Po wyjściu z rezerwatu grupa ta udała się do Muzeum Przyrodniczo-Leśnego BPN oraz Rezerwatu Pokazowego Żubrów. Pozostali uczestnicy wybrali dłuższą trasę o długości ok. 12 km, wiodącą w głąb rezerwatu przez uroczysko „Łągiery”. Trasa wiodła

przez grądy *Tilio-Carpinetum* regenerujące się na powierzchni carskich poletek łowieckich, a następnie prowadziła w kierunku doliny rzeki Orłówki, porośniętej łągiem jesionowo-olszowym *Fraxino-Alnetum*, zalany w ostatnich latach w wyniku działalności bobrów. Dotarliśmy także do najstarszej stałej powierzchni badawczej w BPN, założonej w 1936 roku przez prof. Tadeusza Włoczewskiego. Kontynuowane są tam badania nad dynamiką drzewostanu, z których wynika wzrost roli grabu w niemal wszystkich zbiorowiskach leśnych Puszczy. Podczas całej wyprawy w rezerwacie, lichenolodzy mogli nacieszyć oczy rzadkimi gatunkami porostów, takich jak: *Lecanora thysanophora*, *Reichlingia leopoldii*, *Arthonia byssacea*, czy *Chrysothrix candelaris*. Wieczorem w Ośrodku Edukacji Leśnej „Jagiellońskie” przy ognisku dzieliliśmy się swoimi wrażeniami z wycieczek oraz zbieraliśmy siły przed kolejnym dniem.

Ryc. 7. W sercu Puszczy Białowieskiej (fot. P. Zaniewski).

Fig. 7. In the heart of the Puszcza Białowieska forest (phot. P. Zaniewski).

Drugiego dnia dojechaliśmy autokarem do granicy z Białorusią, gdzie po skrupulatnym sprawdzeniu paszportów i wiz przez białoruskich pograniczników przeszliśmy „gęsiego” przez granicę państwa na terytorium naszego wschodniego sąsiada. Ze względu na obowiązujący zakaz, wielu uczestników musiało oprzeć się pokusie fotografowania płotu znajdującego się na granicy. Po białoruskiej stronie czekał na nas autokar z przewodnikiem, który zawiózł nas w wybrane miejsca Państwowego Parku Narodowego Belovezhskaya Pushcha. Piesza wycieczka po białoruskiej stronie Puszczy była wielkim przeżyciem, ponieważ niewielu turystów ma prawo stąpać po tym terenie. Podziwialiśmy tam olbrzymie sosny *Pinus sylvestris* oraz skupiska dębów szypułkowych *Quercus robur* (Ryc. 7). Obserwowaliśmy również duże powierzchnie drzewostanów, których średni wiek wynosi ponad 90 lat, a pojedyncze drzewa dożywają nawet do 400–600 lat. Następnie Carskim Traktem, powstałym w czasach Aleksandra III, do dziś oznakowanym carskimi herbami, przejechaliśmy do Kamieniuków, po drodze zatrzymując się nad sztucznym zbiornikiem wodnym – Jeziorem Ładzkim. Po obiedzie w restauracji hotelu „Kamieniuki” zwiedziliśmy Muzeum Przyrodniczo-Leśne oraz obejrzelśmy woliery ze zwierzętami. Wczesnym wieczorem powróciliśmy do Białowieży.

W ostatnim dniu pojechaliśmy do ostoi Natura 2000 „Murawy w Haćkach” koło Bielska Podlaskiego, gdzie obserwowaliśmy najlepiej wykształcone murawy kserotermiczne między doliną Bugu a Suwalszczyzną, nawiązujące do zespołów ze związku *Cirsio-Brachypodium pinnati*. Na skutek zaprzestania użytkowania murawy te stopniowo przekształcają się w zbiorowiska z klasy *Trifolio-Geranietae*. Kolejnym zwiedzanym obiektem był rezerwat „Jelonka” położony w gminie Kleszczele. Obserwowaliśmy tam stadia sukcesji borów *Peucedano-Pinetum* na gruntach porolnych oraz regenerację drzewostanów na pożarzysku i po huraganie. Zatrzymaliśmy się jeszcze przy Św. Górze Grabarce, najważniejszym ośrodku kultu religijnego wyznawców prawosławia w Polsce. Zwiedziliśmy

położoną na szczycie wzgórza cerkiew Przemienienia Pańskiego oraz otaczającą świątynię „las” krzyży ofiarnych ustawianych przez pielgrzymujących wiernych. Wycieczka zakończyła się wspólnym obiadem w Siemiatyczach, po którym uczestnicy odjechali do Warszawy.

W GÓRĘ NARWI

Dan WOŁKOWYCKI

Przedmiotem zainteresowania botaników, którzy wyruszyli w górę Narwi, była szata roślinna jednej z ostatnich dużych rzek Polski o dolinie ekstensywnie użytkowanej przez człowieka. Pierwszy przystanek wyznaczony został pod Czartorią, wsią posadowioną wzdłuż lewobrzeżnej krawędzi doliny Narwi. Zaraz za ostatnimi zabudowaniami wiejskimi odsłonił się widok na sielankowy i anachroniczny już dziś krajobraz ciągnących się daleko błoni nie podzielonych żadnymi ogrodzeniami, na których swobodnie pasły się stada koni i krów. W okolicach tych nadal bowiem utrzymywana jest gromadzka własność ziemi i wspólny wypas zwierząt. Dno bardzo szerokiej na tym odcinku doliny wyściełają aluwialne piaski. Występują tam liczne starorzecza i wysokie, piaszczyste odsypy korytowe. W miejscach szczególnie silnie rozdeptywanych przez krowy przekształciły się one w wydmy, stale rozwiewane i tylko miejscami zarastające luźnymi murawami szczotlichowymi. Tam, gdzie procesy eoliczne już ustały, wykształciły się bardziej zwarte murawy ze związku *Koelerion glaucae*, inicjalne postaci muraw kserotermicznych z masowo występującymi goździkiem kartuzkiem *Dianthus carthusianorum* i wiązówką bulwkowatą *Filipendula vulgaris*, a także rozległe płaty zarośli jałowcowych (Ryc. 8).

Przy samym korycie Narwi oglądaliśmy bardzo przerzedzone pozostałości łęgów wierzbowo-topolowych. Wiele wrażeń dostarczyły nam stanowiska gatunków związanych z dolinami dużych rzek, a skupionych zwłaszcza na przybrzeżnych aluwialach i skarpach – m.in. konitritu błotnego *Gratiola officinalis* i ożanki czosnkowej *Teucrium scordium*.

Ryc. 8. W okolicy Czartorii w dolinie Narwi (fot. K. Szkopek).

Fig. 8. Near Czartoria village in the Narew river valley (phot. K. Szkopek).

Z każdym przejechanym kilometrem zbliżaliśmy się do granicy Europy Wschodniej, którą przekroczyliśmy pod Nowogrodem, niewielkim miasteczkiem słynnym ze skansenu kurpiowskiego. Następnym punktem na naszej trasie był fragment doliny pod Jednaczewem na zachód od Łomży, o krajobrazie parkowym z rozległymi łąkami zmiennowilgotnymi z selernicą *Cnidium dubium* i trzęślicą modrą *Molinia coerulea*. Na niewielkich, piaszczystych wyniesieniach, tzw. „grądzikach”, zachowały się tam pozostałości grądów i dąbrów, w których do dziś prowadzi się wypas. Dzięki temu można nadal obserwować procesy kształtowania się zbiorowisk łąkowych w ich inicyjalnych stadiach. Krawędzie tego typu „grądzików” skupiają wybitnie swoistą florę. Rośnie tam m.in. czarcikęsik Kluka *Succisella infexa*, dla którego pogranicze wschodniego Mazowsza i Podlasia to *locus typicus*.

Tuż za Łomżą, miastem pamiętnym w historii botaniki polskiej jako miejsce, w którym Jakub Waga opracował drugą florę krajową,

odwiedziliśmy carskie forty okalające pierścieniem przeprawę na Narwi. Na ich stromych skarpach, z których rozpościerała się szeroka panorama na dolinę rzeki, oglądaliśmy fragmenty muraw kserotermicznych ze stanowiskami goryczki krzyżowej *Gentiana cruciata*. Niestety, zbyt optymistyczne oszacowanie możliwości naszego autokaru sprawiło, że ugrzązł on na rozmięklej po deszczach drodze i w rezultacie trzeba było zrezygnować z części przewidywanego programu. Mimo to, późnym wieczorem dotarliśmy w dobrych humorach do pensjonatu w Tykocinie.

Drugi dzień rozpoczął się od wypadu nad ujście Nereśli, gdzie na rozległej przestrzeni ciągną się murawy bliźniczkowe i jałowczyska z całą grupą stanowisk rzadkich gatunków roślin, m.in. arniki górskiej *Arnica montana*, goryczuszki błotnej *Gentianella uliginosa* i podejrzona rutolistnego *Botrychium multifidum*. Dodatkowych atrakcji dostarczył masowy wysyp prawdziwków i podgrzybków, którymi w krótkim

czasie wypełniły się torby licznych w naszej grupie amatorów grzybobrania.

Późnym przedpołudniem zwiedziliśmy Tykocin, miasteczko o świetnie zachowanym układzie urbanistycznym i barokowej architekturze, której perłą jest Wielka Synagoga z 1642 roku. W jej wnętrzu obejrzelśmy wystawę fotografii z przełomu XIX i XX w., w których kadrach zatrzymały się nieistniejące już nadnarwiańskie pejzaże i obrazy życia, jarmarków, sianokosów i flisackich traw.

Mocnym akcentem kończącym naszą wyprawę był spływ kajakami i canoe w Narwiańskim Parku Narodowym. Tu, zarówno sama rzeka, jak i jej dolina przybrały już zupełnie odmienny charakter. Narew bowiem nie toczy tu swych wód jednym korytem, a wieloma anastomozami, które rozchodząc się i łącząc, a miejscami zupełnie zanikając, tworzą prawdziwy labirynt. Dno doliny jest silnie zabagnione i porośnięte trzcinowiskami oraz turzycowiskami. Po krótkich chwilach osvajania się z łodzią, wiosłem i rzeką daliśmy się ponieść wysokiej, niemal czarnej wodzie i po niedługim czasie przybiliśmy do śródbagiennnej wyspy, której strome brzegi wznosiły się na kilka metrów ponad przyległe torfowiska. „Grądzik” ten, znany wśród miejscowych jako Murawiniec, to swoista wyspa środowiskowa, z piaszczystym podłożem, wierzchowiną porośniętą luźnym lasem liściastym i ze stanowiskami licznych światłolubnych gatunków roślin.

Kiedy odbijaliśmy od brzegów Murawinca, o wodę uderzyły pierwsze krople deszczu, który gęstniał z każdą minutą. Nie ochłodziło to w pierwszej chwili naszego entuzjazmu. Wkrótce jednak ulegliśmy siłom natury i, rezygnując z dotarcia do pierwotnie wyznaczonej mety, zawróciliśmy pod prąd do miejsca wodowania. Stąd, lekko wprowadzając przemoczenie, ale nadal w dobrych nastrojach wyruszyliśmy na obiad do zajazdu w Rzędzianach, nadrzecznej wsi uwiecznionej na kartach sienkiewiczowskiej trylogii. Ugoszczeni tam ciepło, ogrzani płomieniami wielkiego kominka i aż do przesady syci, powróciliśmy pełni wrażeń i miłych wspomnień do Warszawy.

HISTORIA ROŚLINNOŚCI WYSOCZYNY BIAŁOSTOCKIEJ

Mirosława KUPRYJANOWICZ,
Danuta DRZYMULSKA

Sesja terenowa poświęcona zagadnieniom paleobotanicznym odbyła się na północnym Podlasiu, na obszarze Wysoczyzny Białostockiej. Prowadziły ją dr hab. Mirosława Kupryjanowicz i dr Danuta Drzymulska, obie z Zakładu Botaniki Instytutu Biologii Uniwersytetu w Białymstoku.

Pierwszego dnia, późnym wieczorem, dotarliśmy do Supraśla, gdzie zostaliśmy zakwaterowani w pokojach gościnnych Klasztoru Męskiego Zwiastowania NMP. Po nocy spędzonej za klasztornym murem, w bardzo pięknie odnowionych i wygodnych wnętrzach, zwiedziliśmy cerkiew p.w. Zwiastowania NMP, cerkiew p.w. św. Jana Teologa oraz Muzeum Ikon. Nie zabrakło krótkiego rekonesansu po miasteczku, gdzie warte zobaczenia są choćby Domy Tkaczy z XIX w., pałac Buchholtzów, siedziba teatru Wierszalin, czy też zalew z plażą miejską i promenadą wzdłuż rzeki Supraśl.

Okolo południa wyruszyliśmy do Puszczy Knyszyńskiej, w okolicy Czarnej Białostockiej. Pierwszym punktem sesji terenowej był rezerwat Jesionowe Góry z torfowiskiem Machnacz, zajmującym dwa zagłębienia wytopiskowe, oddzielone od siebie pasmem pagórków kemowych. Na stanowisku tym badania palinologiczne i analiza makroskopowych szczątków roślinnych pozwoliły odtworzyć zmiany roślinności i klimatu w poopytymalnej, młodszej części interglacjalu eemskiego, podczas ostatniego zlodowacenia i w holocenie.

Następnie zobaczyliśmy objęte ochroną rezerwatową torfowisko Taboły z bardzo rzadkim zbiorowiskiem roślinnym – brzezina moczarową *Salici-Betuletum polytrichetosum strictae*. Zapoznaliśmy się z późnoglacialną i holocেনską historią tego rozległego złoża osadów organicznych, których pokład osiąga głębokość 6 m.

Trzecim odwiedzanym obiektem było zlokalizowane obok Tabołów torfowisko wysokie Kładkowe Bagno, porośnięte borem bagiennym *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. Torfowisko to tworzą

dwa baseny o różnej miąższości osadów organicznych (5,05 m i 2,15 m) i o różnym wieku. Historia starszego sięga młodszego dryasu, młodsza część torfowiska jest atlantycka. Oba złoża połączyły się zaledwie ok. 400 lat temu.

Późnym popołudniem dojechaliśmy do leżącego kilka kilometrów od granicy z Białorusią miasteczka Krynki, które znane jest z niespotykanego w Polsce, zachowanego do dnia dzisiejszego, układu architektonicznego przypominającego gwiazdę. Zwiedziliśmy je wraz z miejscową sympatyczną panią przewodnik. Obejrzeliśmy trzy synagogi i cmentarz żydowski oraz kościół i cerkiew. Wieczorem dotarliśmy do wsi Kruszyniany, gdzie miło spędziliśmy wieczór przy ognisku z kielbaskami.

Trzeci dzień sesji rozpoczął się zwiedzaniem w Kruszynianach jednego z dwóch zachowanych w Polsce drewnianych meczetów z końca XVIII w. oraz mizaru – cmentarza tatarskiego. Następnie przejechaliśmy na teren Niecki Gródecko-Michałowskiej. Jest to rozległe obniżenie terenu wyróżnione w randze mikroregionu w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Białostockiej. Tutaj obejrzeliśmy stanowisko interglacjału

eemskiego w Michałowie. Potem wyruszyliśmy do Rezerwatu Gorbacz, gdzie znajduje się jeden z niewielu naturalnych zbiorników wodnych, który dotrwał do naszych czasów na obszarze nie objętym ostatnim zlodowaceniem. Mają tu także swoje stanowiska rzadkie gatunki roślin, takie jak chamedafne północna *Chamaedaphne calyculata* i grzybień północny *Nymphaea candida*.

Kolejnym punktem sesji była Kopalnia Torfu „Imszar”, gdzie uczestnicy zapoznali się z metodą pozyskiwania torfu i sposobami jego dalszej obróbki. Mogli też obejrzeć prowadzenie zabiegów rekultywacyjnych na terenie kopalni.

Ostatnim punktem programu było torfowisko Beretnica (Ryc. 9) położone nieopodal Białegostoku, przy szosie do Bobrownik. Jest to zarośnięte jezioro dystroficzne w obszarze wododziałowym trzech małych rzek. Układ roślinności jest tu wyraźnie strefowy. Najmocniej podtopiona partia centralna pokryta jest płem turzycowo-bagiennym, zajęty przez mszar przygielkowy *Rhynchosporium albae*. Jest to jedyne znane stanowisko mszaru przygielkowego na terenie Puszczy Knyszyńskiej.

Należy podkreślić, że bardzo pomocne

Ryc. 9. Przy torfowisku Beretnica w Puszczy Knyszyńskiej (fot. M. Arciszewski).

Fig. 9. At the Beretnica peat bog, Puszcza Knyszyńska forest (phot. M. Arciszewski).

w zorganizowaniu i prowadzeniu sesji byli Nadleśnictwa Czarna Białostocka i Żednia, których pracownicy otoczyli nas w terenie życzliwą opieką. Nie udało się w czasie sesji terenowej uniknąć kilku zaskakujących niezbyt miłych przerw w pracy kierowcy naszego autokaru. Uczestnicy wykazali się jednak cierpliwością i z humorem podeszli do tych niespodzianek. Mimo także nie najlepszej pogody sesję można uznać za w pełni udaną.

DOLINA ROSPUDY I INNE TORFOWISKA POLSKI PÓŁNOCNO-WSCHODNIEJ

Paweł PAWLIKOWSKI,
Filip JARZOMBKOWSKI

Sesja terenowa poświęcona torfowiskom północno-wschodniej Polski, odbyła się w dniach 9–11 września. Po błotach, zaroślach i lasach oprowadzali dr Paweł Pawlikowski z Uniwersytetu Warszawskiego i mgr Filip Jarzombkowski z Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach. Nastroje w grupie były pogodne, a większość uczestników botanizowała z negatywnym zainteresowaniem, mimo że rozpogodziło się dopiero ostatniego dnia wycieczki.

Sesja terenowa obfitowała w atrakcyjne obiekty botaniczne i miała bardzo napięty harmonogram. Na początek odwiedziliśmy dolinę Rospudy w jej dolnym biegu, czyli najśłynniejsze polskie torfowisko ostatnich lat, gdzie obejrzelśmy rozległe, otwarte mechowiska w basenie południowym i bagienne lasy w basenie północnym torfowiska.

Jako że Suwalszczyzna to najzimniejszy region naszego Niżu, świadectw trwającego jeszcze lata było już niewiele, a przyroda na naszej trasie była już zdecydowanie jesienna. Pośród wielu rospudzkich osobliwości botanicznych, większość roślin naczyniowych nie prezentowała się już najlepiej, a storczyki mogliśmy podziwiać wyłącznie w stanie owocującym. Tym większą satysfakcję sprawiło nam spotkanie w pełni kwitnących okazów niezwykle rzadkiej i zagrożonej skalnicy torfowiskowej *Saxifraga hirculus*.

W celu przybliżenia uczestnikom warunków siedliskowych odwiedzanych miejsc, zarówno nad Rospudą jak na innych obiektach przeprowadziliśmy proste pomiary pH i przewodnictwa elektrolitycznego (EC) wody pobranej z powierzchni torfowisk. Na wybranych stanowiskach wykonaliśmy także odwiert świdrem torfowym, co umożliwiło poznanie stratygrafii złoży i prześledzenie historii rozwoju torfowisk. Spore zainteresowanie i plenerową dyskusję wywołały również bogate florystycznie bagienne lasy z dominacją sosny, reprezentujące zespół *Thelypteridi-Betuletum pubescentis*, rozwijające się na torfowisku zasilanym wodami bogatymi w związki wapnia.

Następnie podziwialiśmy torfowiska górnego basenu doliny Biebrzy pod wsią Szuszałewo. Tu nasza dyskusja dotyczyła przede wszystkim zagadnień sukcesji wtórnej oraz metod ochrony czynnej ekosystemów torfowiskowych. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się efektowne owocostany gnidosza królewskiego *Pedicularis sceptrum-carolinum*, których poszukiwanie szczęśliwie zakończyło się sukcesem. Kilka odnalezionych pędów przeżyło prawdziwe oblężenie podczas sesji zdjęciowej! Miłym zaskoczeniem było też znalezienie stanowiska niezwykle rzadkiego, koprofilnego mchu rosnącego na odchodach zwierząt na mokradłach – podsadnika pęcherzykowatego *Splachnum ampullaceum*.

Znad Biebrzy, przez bory Puszczy Augustowskiej, przemieściliśmy się na Pojezierze Sejneńskie, gdzie w planie wycieczki było odwiedzenie dwóch przyjeziornych torfowisk. Nad jeziorem Stulpieniuk w rezerwacie „Łempis” obserwowaliśmy unikalne, bardzo „ostre” gradienty siedliskowe – nawapienne szuwały kłoci wiechowatej *Cladium mariscus* graniczące bezpośrednio z silnie kwaśnymi mszarami z dominacją torfowca brunatnego *Sphagnum fuscum*. Uczestnicy z zainteresowaniem oglądali w odwiertach imponujące pokłady różowawej gytii wapiennej ze szczątkami roślin wodnych (zwłaszcza rdestnic), zalegające pod kobiercem torfowców. Z kolei nad jeziorem Gajlik można było zobaczyć liczne rzadkie gatunki roślin, w tym sześć gatunków „owadożernych” i ich mieszańce, oraz reliktowe

Ryc. 10. Podczas wykonywania odwiertu na torfowisku nad Żytkiejmską Strugą w Puszczy Rominckiej (fot. K. Matyjewska).

Fig. 10. Peat-coring in a bog at Żytkiejmska Struga river in the Puszcza Romincka forest (phot. K. Matyjewska).

mchy jak np. mszar krokiewkowaty *Paludella squarrosa*, tworzący tam rozległe kobierce.

Po długim dniu w terenie, zmęczeniu i trochę zmoknięci, pojechaliśmy na obiadokolację przy ognisku zorganizowaną przez Nadleśnictwo Szczebra, gdzie po obfitym posiłku można było wypić piwo przy okazałej pochodni wykonanej z wydrążonego pnia świerka. Nie był to koniec atrakcji tego dnia – na nocleg udaliśmy się nad jezioro Wigry, do eremów i sąsiednich budynków dawnego kamedulskiego klasztoru.

Trzeci dzień sesji rozpoczęliśmy od przejazdu przez urokliwy krajobrazowo i bardzo zróżnicowany geomorfologicznie teren północnej Suwalszczyzny. Pierwszym odwiedzionym miejscem było Bagno Wiżajny – niezwykle obiekt położony w Górach Sudawskich. Na niewielkim torfowisku (niewiele ponad 0,5 ha), otoczonym

polami uprawnymi, znaleźć można 16 gatunków roślin z polskiej „czerwonej księgi” i „czerwonej listy”. Mimo późnego terminu, udało nam się odnaleźć owocujące okazy m.in. wątlaka błotnego *Hammarbya paludosa* i turzycy skąpokwiatowej *Carex pauciflora*.

Ostatnie dwa obiekty oglądaliśmy w Puszczy Rominckiej, przy samej granicy z Obwodem Kaliningradzkim. Na pierwszym z nich – kopułowym torfowisku źródłiskowym w rezerwacie „Struga Żytkiejmska”, odwiedziliśmy „żywy” fragment torfowiska, na którym zachowało się wiele reliktowych gatunków roślin (Ryc. 10). Oprócz osobliwości florystycznych, takich jak gwiazdnica grubolistna *Stellaria crassifolia*, podziwialiśmy martwice wapienne powstałe w wyniku wytrącania się związków wapnia. Ostatni punkt programu stanowiło torfowisko

wysokie typu bałtyckiego w rezerwacie „Mechacz Wielki”, gdzie obserwowaliśmy strukturę kępkowo-dolinkową oraz rzadkie gatunki roślin wysokotorfowiskowych, w tym malinę moroszkę *Rubus chamaemorus*. Po obiedzie w Nadleśnictwie Ełk, trochę spóźniona, ale – mamy nadzieję – poznawczo zaspokojona grupa udała się w drogę powrotną do Warszawy.

LASY, ŁĄKI I BAGNA POŁUDNIOWEJ LITWY¹

Izabela KIRPLUK

Czterodniowa sesja na Litwie cieszyła się tak dużym zainteresowaniem, że już kilka miesięcy przed zjazdem zarezerwowane były na niej wszystkie miejsca. Sesję litewską prowadzili dr Mindaugas Lapele z Dzukijskiego Parku Narodowego na Litwie i mgr Izabella Kirpluk z Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

Pierwszego dnia po długiej podróży dotarliśmy do Druskiennik, gdzie po zakwaterowaniu w hotelu „Dainava” zwiedziliśmy położony nad Niemnem park zdrojowy z 1884 roku z neoklasycystycznymi pawilonami i pijalniami wód, łaźniakami zdrojowymi i łaźniami publicznymi. Popróbowawszy wody źródlanej z ujęcia nad Niemnem powędrowaliśmy promenadą nadniemeńską w miejsce, gdzie do 1965 roku stała drewniana willa „Poganka”, w której zatrzymywał się Marszałek Józef Piłsudski podczas wizyt w Druskiennikach. Droga powrotna wiodła obok jeziora Druskonis i kościoła neogotyckiego p.w. Najświętszej Marii Panny Szkaplerznej, wg projektu S. Szyllera, z lat 1912–1932, który niektórzy uczestnicy zwiedzili w następnych dniach. Drugi dzień rozpoczął się od przejazdu do Mereczu (Merkine), położonego u zbiegu Niemna i Mereczanki (Merkys), a następnie w okolice Kacinge, skąd uczestnicy przez bory sosnowe w typie *Peucedano-Pinetum* doszli nad jezioro Pakampys. Po drodze oglądaliśmy stanowiska mącznicy lekarskiej *Arctostaphylos uva-ursi*,

tajęży jednostronnej *Goodyera repens*, pomocnika baldaszkowego *Chimaphila umbellata*, sa-sanki otwartej *Pulsatilla pratensis*, widłaków goździstego *Lycopodium clavatum* i jałowcowatego *L. annotinum*. Nad jeziorem czekały na nas wilgotne łąki ze związku *Calthion* i torfowiska niskie pokryte głównie przez zbiorowiska turzyc *Caricetum diandrae* i *Caricetum lasiocarpae* z wielosilem błękitnym *Polemonium coeruleum*, kukułką bałtycką *Dactylorhiza baltica*, skalnicą torfowiskową *Saxifraga hirculus* i kruszczykiem błotnym *Epipactis palustris*. Po przejściu nad jezioro Bedugnis podziwialiśmy unikalne torfowisko wysokie z pływającym płem *Sphagnum tenelli-Rhynchosporium albae* ze stanowiskami turzycy bagiennej *Carex limosa*, przygielki białej *Rhynchospora alba*, bagnicy torfowiskowej *Scheuchzeria palustris* i rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia*. Następnie zwiedziliśmy „Górę Krzyży”, symboliczny cmentarz upamiętniający pomordowanych partyzantów powojennego antysowieckiego ruchu oporu oraz kościół z początku XV w. p.w. Wniebowzięcia NMP ze słynnym obrazem Madonny Mereczańskiej. Po południu udaliśmy się na wzgórze zamkowe ze wspaniałym widokiem na Niemen i jego dopływy a następnie, na zboczach nad Mereczanką, zapoznaliśmy się z roślinnością kserotermiczną reprezentowaną głównie przez zespoły muraw *Agrostietum vinealis* i *Aveno-Medicagietum falcatae* ze stanowiskami lepnicy zielonawej *Silene chlorantha*, goździka Borbasza *Dianthus borbasii*, kruszczyka rdzawoczerwonego *Epipactis atrorubens*. Zwiedzanie tego dnia zakończył krótki spacer po rynku w Mereczu, gdzie na jednym z budynków widnieje tablica upamiętniająca śmierć króla Władysława Wazy w roku 1648.

Trzeci dzień rozpoczęła wizyta w Centrum Informacyjnym Dzukijskiego Parku Narodowego i rezerwatu Cepkeliai w Marcinkańcach (Marcinkonsys). Po wysłuchaniu krótkiej charakterystyki regionu i Parku przejechaliśmy w okolice rezerwatu Cepkeliai (Ryc. 11), do którego doszliśmy pieszo przez wydmy porośnięte borem mszysto-porostowym w typie *Cladonio-Pinetum* ze stanowiskami widlicza spłaszczonego *Diphasiastrum*

¹ Patrz też opracowanie S. Loster, *Wiadomości Botaniczne* 54(3–4): 111–114 (2010).

complanatum i cyprysowego *D. tristachyum* oraz tajemny jednostronnej *Goodyera repens*. Jest to największy w Litwie południowej kompleks torfowisk, o powierzchni blisko 6 tys. ha, obejmujący torfowiska wysokie *Sphagnetum magellanicum* i *Ledo-Pinetum*, przejściowe *Caricetum lasiocarpae*, *Sphagno tenelli-Rhynchosporium albae* oraz niskie *Caricetum drianthrae* i *Caricetum nigrae* otoczone borami sosnowymi i świerkowymi na wydmachach ze stanowiskami arniki górskiej *Arnica montana*.

Po powrocie do Marcinkańców, odwiedziliśmy muzeum etnograficzne z interesującą i bogatą kolekcją eksponatów kultury materialnej Dzuków. Następnie w okolicy wsi Monczagiry (Manciagire) obejrzelśmy obfite stanowiska sasanki otwartej *Pulsatilla patens*, kozibrodu Gorskiego *Tragopogon gorskianus*, jastrzębca żmijowcowatego *Hieracium echinoides*, goździka piaskowego *Dianthus arenarius* subsp. *arenarius*

i kruszczyka rdzawoczerwonego *Epipactis atropurpurea* oraz odbyliśmy krótki spacer do źródeł rzeki Uły, oglądając po drodze stanowiska lepnicy litewskiej *Silene lithuanica* na stromych zboczach doliny rzecznej. Po południu zwiedziliśmy Zerwiny (Zervynos), najciekawsze miasteczko w Parku z zachowanym XVIII–XIX-wiecznym układem ulic i 48 drewnianymi zabytkowymi gospodarstwami, stanowiącymi przykłady ludowej architektury regionu. W drodze powrotnej zatrzymaliśmy się jeszcze w Monczagirach przy cmentarzu, gdzie pochowany jest słynny cieśla ludowy Tomas Miskinis, twórca najsłynniejszych litewskich drewnianych krzyży. Na koniec, w Marcinkańcach obejrzelśmy drewniany kościół p.w. św. Szymona i Judy Tadeusza z 1880 roku, a także pobliski cmentarz gdzie na wielu grobach widnieją polskie nazwiska i imiona oraz znajduje się kwatera żołnierzy polskich poległych w wojnie 1920 roku.

Ryc. 11. Przy źródle Oko Uły w Dzukijskim Parku Narodowym na Litwie (fot. S. Loster).

Fig. 11. At the Ulos Akis spring in the Dzukija National Park in Lithuania (phot. S. Loster).

Czwarty dzień był już pod znakiem powrotu do Warszawy. Podróż wzbogacił tylko krótki pobyt w Liszkowie (Liškiavie) nad Niemnem, gdzie obejrzelśmy najcenniejszy zabytek rokoka na Litwie – klasztor i kościół dominikanów p.w. Św. Trójcy z XVIII w.

Mimo niezbyt sprzyjającej pogody uczestnicy znacznie poszerzyli swoją wiedzę botaniczną i krajoznawczą oraz świetnie bawili się na regionalnym wieczorze folklorystycznym. Sesji towarzyszyła wspaniała atmosfera towarzyska, a główny prowadzący sesję dr Mindaugas Lapele zaskarbił sobie niezrównaną sympatię wszystkich uczestników.

OBIDZIŃSKI A. (red.) 2010. Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę. Zróżnicowanie i ochrona szaty roślinnej pogranicza Europy Środkowej i Północno-Wschodniej. Monografia sesji terenowych LV Zjazdu PTB *Planta in vivo, in vitro et in silico*. Warszawa 06–12.IX.2010., z płytą CD. Wyd. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Warszawa.

Relacje zebrał i wstępem opatrzył

Artur OBIDZIŃSKI

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE W LUBLINIE (1945–2010)

The Polish Botanical Society in Lublin (1945–2010)

Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Botanicznego powstał 12 grudnia 1945 roku. Szczególnie wiele zawdzięcza jednemu z 29 członków-założycieli – Profesorowi Adamowi Paszewskiemu (1903–1991), który był członkiem Towarzystwa od początku jego istnienia, tj. od 1922 roku. Przed II wojną światową pełnił funkcję sekretarza Oddziału Poznańskiego, zaś w Oddziale Lubelskim był pierwszym i wieloletnim przewodniczącym, w okresie 1945–1980, z przerwą w latach 1946–1948, gdy funkcję tę sprawował Profesor Józef Motyka. Prof. A. Paszewski do końca życia pozostał honorowym przewodniczącym Oddziału. Aktywnie uczestniczył w posiedzeniach naukowych i pracach

zarządu, podsuwając wiele inicjatyw i pomysłów, a przede wszystkim zarażając innych wrodzonym optymizmem i humorem. W 1975 roku otrzymał godność Honorowego Członka PTB, a w 1984 także tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Jóźwik et al. 1995, Czarnecka 2000, 2001).

W ostatnich trzech dekadach funkcje przewodniczących Oddziału Lubelskiego sprawowali kolejno profesorowie: Bogusław Sałata (Zakład Botaniki Ogólnej UMCS; 1980–1989); Renata Śnieżko (początkowo Zakład Anatomii i Cytologii Roślin, ostatnio Zakład Biologii Komórki UMCS; 1989–1995); Bożenna Czarnecka (Zakład Ekologii UMCS; 1995–2001); Elżbieta Weryszko-Chmielewska (Katedra Botaniki AR; 2001–2004); Marek Kucharczyk (Zakład Ochrony Przyrody UMCS; 2004–2010); Ewa Szczuka (Zakład Anatomii i Cytologii Roślin UMCS; od kwietnia 2010 roku).

Pomimo znacznego spadku liczebności Oddziału Lubelskiego w ostatniej dekadzie – ze 101 osób na początku 2001 roku do 67 pod koniec 2010 roku, wciąż zajmuje on szóste miejsce wśród 15 oddziałów krajowych – po Oddziałach: Warszawskim, Poznańskim, Krakowskim, Wrocławskim i Łódzkim. Natomiast pod względem regularności spotkań i liczby słuchaczy w ostatniej kadencji Oddział Lubelski uplasował się w ścisłej czołówce (Mikuła 2010). Największa aktywność Członków Oddziału przypadła na lata 1948–1955, z maksimum w 1953 roku – 29 posiedzeń. Liczbę ponad 20 spotkań rocznie odnotowano później jeszcze tylko kilkakrotnie. W 65-letniej działalności odbyły się łącznie 884 posiedzenia naukowe, ze zmienną częstotliwością, zwykle kilka – kilkanaście w roku. Wystąpiło ogółem 396 referentów, którzy wywodzili się głównie z lubelskich uczelni i innych ośrodków naukowych w kraju. Oddział gościł również ponad 60 referentów zagranicznych – z Armenii, Belgii, Czech, Finlandii, Francji, Grecji, Holandii, Indii, Kanady, Niemiec, Rosji, Rumunii, Słowacji, Szwajcarii, Ukrainy, USA, Wielkiej Brytanii i Włoch.

Spośród wszystkich prelegentów aż 233 (blisko 60%) było autorami lub współautorami

tylko jednego referatu, natomiast 18 Członków Oddziału odnotowało co najmniej 10 wystąpień. Byli to (w nawiasach liczba referatów): Dominik Fijałkowski (49), Adam Paszewski (37), Józef Motyka (31), Marek Kucharczyk (22), Józef Bednara (17), Władysław Matuszkiewicz (17), Jerzy Trojanowski (17), Zofia Warakomska (17), Tadeusz Baszyński (15), Bożenna Czarnecka (15), Zofia Demianowicz (13), Agnieszka Kadej (12), Marian Michniewicz (12), Tadeusz Zawadzki (12), Renata Śnieżko (11), Eugeniusz Gawroński (10), Bohdan Rodkiewicz (10), Teresa Rylska (10). Wszyscy wymienieni mieli łącznie 327 spośród 917 referatów lub prezentacji, co stanowi ponad jedną trzecią wystąpień w całym okresie działalności Oddziału Lubelskiego!

Problematyka posiedzeń naukowych zmieniła się w czasie. Pozostawmy przy klasyfikacji zaproponowanej we wcześniejszych podsumowaniach (Czarnecka 2000, 2001, 2006) z następującymi 11 kategoriami: biologia (tzn. zagadnienia ogólnobiologiczne wykraczające poza najszerzej rozumianą botanikę), botanika, fizjologia roślin, cytologia z embriologią, geobotanika, ekologia, ochrona przyrody, taksonomia, florystyka, mikologia oraz inne. Ostatnia kategoria obejmuje tematykę z różnych dziedzin badawczych, realizowaną dzięki współpracy z kilkunastoma towarzystwami i innymi organizacjami naukowymi – głównie Towarzystwem Naukowym Przyrodników im. Kopernika, Polskim Towarzystwem Geograficznym, Polskim Towarzystwem Biochemicznym, Polskim Towarzystwem Gleboznawczym, Lubelskim Towarzystwem Naukowym oraz Oddziałem PAN w Lublinie.

W ostatnich kilkunastu latach największy relatywny wzrost udziału odnotowały zagadnienia z szeroko pojętej botaniki, co sprawiło, że po raz pierwszy w historii Oddziału Lubelskiego ta kategoria wystąpień znalazła się na czele z liczbą 177 spośród 917 referatów, projekcji i dyskusji tematycznych, przed biologią (170) i fizjologią (150). Na uwagę zasługują szczególnie liczne prezentacje z dziedziny botaniki pszczelarskiej, która została zapoczątkowana przez prof. Z. Demianowiczową, a następnie rozwinięta przez zespół badawczy pod kierunkiem prof. Z. Warakomskiej

i prof. E. Weryszko-Chmielewskiej z Katedry Botaniki AR w Lublinie (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy).

Porównywalną z botaniką liczbę – 175 tematów – osiągnęły łącznie tzw. dyscypliny środowiskowe – geobotanika (84), ekologia (55) i ochrona przyrody (36). Zwłaszcza dwie ostatnie odnotowały znaczny progres w minionych trzech dekadach, w przeciwieństwie do florystyki, taksonomii czy mikologii, które reprezentowane były na posiedzeniach Oddziału wręcz sporadycznie.

Niemal zupełnie „wygasła” problematyka fizjologiczna (zaledwie 6 referatów w ostatniej dekadzie), która wraz z anatomią, cytologią i embriologią roślin (ogółem 93 tematy) dominowała w latach 70., 80. i 90. ubiegłego wieku. Było to związane przede wszystkim z aktywną działalnością zespołów badawczych skupionych, odpowiednio, wokół profesorów A. Paszewskiego i T. Baszyńskiego oraz B. Rodkiewicza i jego następców – J. Bednary i R. Śnieżko (Jóźwik et al. 1995, Rodkiewicz 1998, Śnieżko, Bednara 1999, Czarnecka 2000, 2001, 2006). Po utworzeniu Polskiego Towarzystwa Biologii Eksperymentalnej Roślin niektórzy przedstawiciele wspomnianych wyżej dyscyplin wystąpili z PTB, jednak – co może satysfakcjonować – w ostatnich latach zdarzają się powroty „na łono” naszego Towarzystwa.

Udokumentowana liczba uczestników 850 spośród 884 posiedzeń naukowych, jakie odbyły się w latach 1945–2010, wynosi 20 380, co daje średnią 25 osób na jedno posiedzenie. Nie wszystkie wystąpienia cieszyły się jednakową popularnością. Rekord frekwencji – około 500 osób – padł na spotkaniu z prof. J. Muszyńskim z Łodzi, który 8 lutego 1952 roku wygłosił referat pt. „Narkotyki pochodzenia roślinnego i narkomania”. Drugą w kolejności (około 160 uczestników) była frekwencja w dniu 9 grudnia 1977 roku na prelekcji ks. prof. W. Sedlaka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego pt. „Biologiczne aspekty interpretacji życia”. Jeśli do udokumentowanej liczby uczestników dodamy liczbę uczestników tych dwóch posiedzeń oraz szacunkową liczbę słuchaczy pozostałych 32

spotkań z lat 1945–1969, z których protokoły nie zawierają informacji o frekwencji (kolejnych 800 osób), to łączna liczba uczestników sięga 22 tysięcy! Trudno przecenić ten fakt, gdy uświadomimy sobie, że w dobie „sprzed Internetu” i organizacji Lubelskiego Festiwalu Nauki (ostatnia dekada) to właśnie posiedzenia towarzystw naukowych, w tym PTB, stwarzały okazję, by nie tylko sami badacze, ale także nauczyciele i uczniowie szkół średnich mogli zapoznać się z nowinkami z różnych dziedzin botaniki i nauk pokrewnych.

Nowym rysem działalności Oddziału Lubelskiego PTB w ostatnich trzech kadencjach była organizacja sesji terenowych w różnych regionach geobotanicznych Polski południowo-wschodniej, wspólnie z Polskim Towarzystwem Geograficznym. Uczestnicy tych wyjazdów mieli okazję zapoznania się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi doliny Bugu i południowego Podlasia (2001, 2009), okolic Kazimierza i Janowca nad Wisłą (2003), Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Tanwi na Rzeczcu Środkowym (2004), kompleksu torfowisk węglanowych w okolicach Chełma (2007) oraz północnej części Kotliny Sandomierskiej (2010).

Działalność botaników lubelskich zaznaczyła się nie tylko w środowisku naukowym Lublina, lecz i na arenie ogólnopolskiej. Oddział zorganizował dotychczas cztery Ogólnopolskie Zjazdy Towarzystwa (w latach 1946, 1954, 1964 i 1980). W ostatnich dwóch dekadach był również współorganizatorem szeregu innych imprez naukowych różnej rangi, jak XVII Międzynarodowy Kongres „Sexual Plant Reproduction” (2003), XXVI Międzynarodowa Konferencja Fykologiczna (2007), X i XIV Zjazd Lichenologów Polskich (1994, 1999), XXXI i XXXIX Zjazd Polskich Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1999, 2010), cykl sześciu ogólnopolskich konferencji „Biologia kwitnienia, nektarowania i zapylania roślin” w latach 1997–2007 (dwie ostatnie pod hasłem „Biologia kwitnienia i alergie pyłkowe”), konferencja „Pyłek roślin w aeroplanktonie różnych regionów Polski” (2006) oraz trzy spotkania Sekcji Biologii Populacji Roślin przy Komitecie

Ekologii PAN (2007–2009). Warto odnotować także udział Członków Oddziału Lubelskiego w pracach Zarządu Głównego PTB, rad redakcyjnych wielu renomowanych czasopism (*Acta Agrobotanica*, *Acta Physiologiae Plantarum*, *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, *Acta Hydrobiologica*, *Acta Mycologica*, *Environmental and Experimental Botany* i inne) oraz komitetów naukowych PAN: Biologii Komórki, Botaniki, Ekologii, Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin, Mikrobiologii oraz Ochrony Przyrody.

Członkowie PTB wyróżniają się jako popularyzatorzy wiedzy botanicznej w ramach kolejnych edycji Lubelskiego Festiwalu Nauki i działalności Uniwersytetu III Wieku, jak też w ośrodkach edukacyjnych Roztoczańskiego i Poleskiego Parku Narodowego. Są autorami wystaw fotografii przyrodniczej, występują w lokalnych programach radiowych i telewizyjnych. Współpracują jako rzeczoznawcy i konsultanci z wieloma organizacjami naukowymi oraz jednostkami administracyjnymi i gospodarczymi, działają na rzecz ochrony środowiska na forum regionalnym i krajowym.

Były w historii Oddziału Lubelskiego lata tłuste i lata chude, tak jak w większości innych oddziałów regionalnych PTB. Mimo różnych zawirowań w działalności – okresowego odpływu członków, zmniejszonej aktywności czy umiarkowanej frekwencji na posiedzeniach naukowych – Polskie Towarzystwo Botaniczne w dalszym ciągu umożliwia przegląd dorobku badawczego i przyczynia się do integracji środowiska lubelskich botaników. Należy mieć nadzieję, że tak pozostanie przez co najmniej kolejnych 60 lat.

LITERATURA

- CZARNECKA B. 2000. 750 posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- CZARNECKA B. 2001. 55 lat Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego (1945–2000). *Wiadom. Bot.* **45**(1/2): 86–92.
- CZARNECKA B. 2006. 60 lat działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Lublinie (1945–2005). *Wiadom. Bot.* **50**(1/2): 57–61.

JÓŻWIK Z., KARDASZEWSKA E., NOWAK M. (red.) 1995. Księga pamiątkowa Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydawnictwo UMCS, Lublin.

MIKUŁA A. 2010. Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 2007–2009. *Wiadom. Bot.* **54**(3/4): 95–101.

RODKIEWICZ B. 1998. Laudatio. W: Tadeusz Baszyński – doktor *honoris causa* Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Wydaw. UMCS, Lublin, s. 9–18.

ŚNIEŻKO R., BEDNARA J. 1999. Prof. dr hab. Bohdan Rodkiewicz (24 IV 1925 – 20 III 1998). *Wiadom. Bot.* **43**(1/2): 61–62.

Wykorzystano również niepublikowane doroczne sprawozdania z działalności Oddziału Lubelskiego PTB z lat 2001–2010.

Bożenna CZARNECKA

II OGÓLNOPOLSKIE WARSZTATY PTERIDOLOGICZNE „RODZAJ *POLYPODIUM* W POLSCE” (BIAŁA GÓRA 13–16 WRZEŚNIA 2011)

**Second Workshop of Pteridological Section of
the Polish Botanical Society ‘Genus *Polypodium*
in Poland’ (Biała Góra, 13–16 September 2011)**

Na terenie Stacji Monitoringu Środowiska Przyrodniczego UAM w Białej Górze odbyły się II Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne zorganizowane przez Uniwersytet Poznański i Wrocławski oraz instytucje patronujące i sponsorujące – Woliński Park Narodowy, Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Szczecinie i Nadleśnictwo w Międzyzdrojach. Warsztaty, jako forma spotkania członków Sekcji Pteridologicznej, organizowane są co dwa lata (pierwsze, poświęcone rodzajowi *Dryopteris* odbyły się w Katowicach w 2009 roku, a kolejne, trzecie na temat rodzaju *Pteridium* zaplanowano na rok 2013).

Celem warsztatów, oprócz prezentacji wyników badań prowadzonych nad paprotnikami występującymi na terenie całego kraju, było poznanie przedstawicieli rodzaju *Polypodium* występujących na Pomorzu Zachodnim, ze szczególnym uwzględnieniem Wolińskiego Parku

Narodowego. Była to kolejna okazja do dalszego nawiązywania współpracy pomiędzy zespołami z ośrodków: poznańskiego, wrocławskiego, warszawskiego, kieleckiego i katowickiego.

W warsztatach uczestniczyło 15 członków i sympatyków Sekcji Pteridologicznej PTB oraz zaproszeni goście: Nadleśniczy Leśnictwa Międzyzdroje inż. Józef Ciechanowicz, Przedstawiciel Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie mgr inż. Stanisław Kmiecik oraz Przedstawiciel Dyrekcji Wolińskiego Parku Narodowego mgr Bartosz Kasperkowicz. W sesji terenowej prof. Maria Jasnowska z Uniwersytetu Szczecińskiego, osobiście prezentowała uczestnikom swoje dzieło „Scieżkę Przyrodniczą” wiodącą przez rezerwat *Osmunda regalis* położony w północnej części Drożkowych Łąk. Ochronie podlegają tu młode postacie olsów i zbiorowiska zaroślowe oraz las brzoźowo-dębowy z licznie występującym wiciokrzewem pomorskim, kruszcykiem rdzawoczerwonym, sasanką łąkową oraz z długoszem królewskim.

Podczas sesji referatowej prof. Elżbieta Zenkteler omówiła temat „Morfologia i anatomia kłącza *Polypodium interjectum* Shivas”, przybliżając uczestnikom kilka charakterystycznych cech różniących kłącza *P. interjectum* od *P. vulgare*. W doniesieniu „Ozdobne formy w rodzaju *Polypodium*” przedstawiła również modyfikacje kształtu blaszki liściowej oraz listków I. rzędu u gatunków wchodzących w skład kompleksu *P. vulgare*. Student Marek Podsiedlik poinformował o znalezisku „*Polypodium interjectum* Shivas – nowy gatunek dla Wyżyny Kieleckiej”. Następnie dr Krzysztof Świerkosz określił „Udział *Polypodium vulgare* L. w zbiorowiskach z klasy *Asplenietea trichomanis* w Polsce południowo-zachodniej”, uznając gatunek za charakterystyczny dla zespołu *Hypno-Polypodietum* na podstawie analiz z użyciem programu TWINSpan. Stwierdził, że w Sudetach zbiorowiska naskalne z *P. vulgare* zajmują stanowiska o zacieleniu 50%, na podłożu bezwapiennym.

Dr Ewa Szczęśniak na podstawie wieloletnich obserwacji zwróciła uwagę na szeroki zakres tolerancji *P. vulgare* na typy skał (o pH siedlisk

Ryc. 1. Uczestnicy II Ogólnopolskich Warsztatów Pteridologicznych „Rodzaj *Polypodium* L. w Polsce” podczas sesji referatowej ‘Biała Góra 2011’ (fot. E. Szczęśniak).

Fig. 1. Participants of II Polish Pteridological Workshop ‘Genus *Polypodium* L. in Poland’ during lecture session ‘Biała Góra 2011’ (phot. E. Szczęśniak).

Ryc. 2. Dokumentacja fotograficzna stanowisk występowania kompleksu *Polypodium vulgare* (fot. E. Szczęśniak).

Fig. 2. Photo-documentary of *Polypodium vulgare* complex localities (phot. E. Szczęśniak).

Ryc. 3. Prof. dr hab. Janina Jasnowska (w środku) na stanowisku *Osmunda regalis* w Drożkowych Łąkach (fot. E. Szczęśniak).

Fig. 3. Professor Janina Jasnowska (in the center) on the sites of *Osmunda regalis*, Drożkowe Łąki (phot. E. Szczęśniak).

rzędu 4–8) oraz warunki świetlne. W swoim komunikacie „Reakcja *Polypodium vulgare* na antropopresję na przykładzie Dolnego Śląska” wykazała, że gatunek ten aktywnie zajmuje odsłonięcia ścian w kamieniołomach, natomiast nie zasiedla murów.

Z kolei dr Beata Woziwoda i mgr Katarzyna Pawicka zwróciły uwagę na nasilające się zjawisko zbierania paprotników ze stanowisk naturalnych w celu ich sprzedaży do prywatnych ogrodów ozdobnych. W bardzo interesującym doniesieniu „Paprotka zwyczajna i inne rodzime gatunki paproci jako przedmiot handlu – realne zagrożenia i potencjalne korzyści” przedstawiły niebezpieczeństwo pustoszenia stanowisk naturalnych, a także wprowadzania do obrotu roślin pochodzących z upraw szkółkarskich np. w Nowej Zelandii lub, co jeszcze gorsze, z rozmnażania klonalnego *in vitro*. Skala tych zjawisk nabiera masowych rozmiarów, a brak regulacji prawnych i nieświadomość

społeczeństwa utrudnia opanowanie tej niekorzystnej sytuacji. B. Woziwoda w kolejnej prezentacji „Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* L. w Polsce Środkowej – rozmieszczenie, zagrożenia i ochrona” poświęciła wiele uwagi zagrożeniom występującym na niżowych stanowiskach paprotki, odnotowując dalszą tendencję spadkową w liczebności populacji, mimo objęcia tego taksonu całkowitą ochroną prawną od 2001 roku.

Dr Kamila Reczyńska w swoim komunikacie nt. „*Polypodium vulgare* L. w zbiorowiskach dąbrów acydofilnych (Cl. *Quercetia robori-petraeae* Br.-Bl. et R.Tx. 1943) i ciepłolubnych (O. *Quercetalia pubescenti-petraeae* Klika 1933 corr. Moravec in Beg. et Theurill 1984) w Sudetach, na ich Pogórzu i Przedgórzu” stwierdziła, że w dąbrowach kwaśnych paprotka pełni rolę gatunku wyróżniającego.

Dariusz Tłalka zreferował „Występowanie paprotki zwyczajnej *Polypodium vulgare* L.

w Beskidzie Małym (Karpaty Zachodnie)”. Dzięki jego ogromnemu zaangażowaniu pteridoflora Beskidu Małego należy do najlepiej zbędanych na terenie Polski. Korzystając z systemu kartogramów ATPOL D. Tlałka stwierdził 58 stanowisk *P. vulgare* w tym masywie.

Tomasz Kubala wraz z Beatą Grabowską przedstawili referat „Kolekcja mrozoodpornych przedstawicieli *Lycopodiophyta* i *Monilophyta* w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”. Ta bogata kolekcja liczy obecnie 148 gatunków, w tym aż 36 gatunków krajowych. Najliczniej reprezentowane są rodzaje *Dryopteris*, *Athyrium* (i ich liczne formy ozdobne) oraz *Polystichum*, prezentowane w działach Systematyki Roślin oraz w Alpiniarium. Naukowa dokumentacja kolekcji dostępna jest w elektronicznej bazie danych, a zarodniki są obiektem międzynarodowej wymiany pomiędzy ogrodami botanicznymi.

Przedstawiciel Koła Naukowego Przyrodników UAM, student Maciej Jędrzejczak przygotował referat pt. „Górski element we florze paproci Wielkopolski – nowe wyspowe stanowisko interesujących gatunków na Pojezierzu Gnieźnieńskim”. Omówił w nim znalezioną w 2008 roku populację jęczynika (49 kęp) w łęgu olszowym wschodniej Wielkopolski. Na stanowisku tym występowały również paprocie górskie: *Polystichum aculeatum*, *Asplenium trichomanes* i *Cystopteris fragilis*. Koło Naukowe UAM reprezentowała również studentka Wydz. Biologii UAM w Poznaniu Natalia Olejnik, która omówiła wyniki analizy fitocenotycznej i pomiarów biometrycznych „Populacji podejźrzonu księżycowego *Botrychium lunaria* (L.) Sw. na Dziewiczej Górze pod Poznaniem”. Liczne okazy (80 osobników) *Botrychium* występują tu jako element rzadkiego na niżu zbiorowiska *Astrantio-Fraxinetum*, a cała populacja, zlokalizowana w obrębie terenów rekreacyjnych miasta Poznania jest silnie zagrożona antropopresją.

Podczas popołudniowej sesji warsztatowej dokonano przeglądu licznych stanowisk paprotki (prawdopodobnie form mieszańcowych) z kompleksu *Polypodium vulgare* na

kłifie nadmorskim w pobliżu Międzyzdrojów, gdzie paprotka zasiedlała trawiaste murawy lasu sosnowego. Po wykonaniu dokumentacji fotograficznej stanowisk *Polypodium* pobrano liście do analiz z użyciem binokularu. Poszukiwano dwóch gatunków: *P. interjectum* – paprotki przejściowej i mieszańca *P. ×mantoniae* – paprotki mantona. Ku naszemu zaskoczeniu wieczorna identyfikacja taksonu w oparciu o liczbę grubościennych komórek annulusa (pierścienia otwierającego) wskazywała jedynie na występowanie *P. ×mantoniae*. Potwierdzało by to teorię Danielli Ivanovej z Bułgarii o dominującej roli *P. ×mantoniae* w kompleksie *P. vulgare*. Rozmieszczenie obydwu gatunków w Polsce pozostaje nierozpoznane. Nie są one uwzględnione w *Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych* (Zajac, Zajac 2001), ani w krytycznej liście gatunków roślin występujących w Polsce (Mirek et al. 2002). W kluczu Rutkowskiego (2006), ujęto tylko *P. interjectum*, z podaniem zwięzłego wykazu cech morfologiczno-taksonomicznych, bez rysunków pomocniczych.

Fakt występowania tych gatunków i ich rozmieszczenie we wschodnich Niemczech oraz w Czechach (odnotowane w latach 1998 i 1999) sugeruje, że mogą one występować przynajmniej w Polsce zachodniej od Wolina po Dolny Śląsk, chociaż ich zakładane rozmieszczenie może okazać się nawet szersze. Najprawdopodobniej osiągają one w Polsce lokalną, północno-wschodnią granicę zasięgu.

W Niemczech *P. interjectum* jest gatunkiem zagrożonym (kat. R na czerwonej liście), w Czechach wymierającym (kat. EN w czerwonej księdze). W Polsce *P. interjectum* i *P. ×mantoniae* nie zostały ujęte w liście gatunków zagrożonych, w związku z czym nie uzyskały ochrony prawnej – co najwyżej są chronione w kompleksie *Polypodium vulgare*. Dopóki nie zostanie rozpoznane ich pełne rozmieszczenie, oceniony ich udział w zbiorowiskach roślinnych i czynniki zagrażające, dopóty ochrona tych rzadkich gatunków nie będzie efektywna. Trudności z wyróżnianiem *P. interjectum* i *P. ×mantoniae* w Polsce wynikają nie tylko ze słabej znajomości cech gatunkowych i braku danych o ich rozmieszczeniu, ale

także braku rodzimej ikonografii. Dlatego przygotowanie szczegółowego klucza, odpowiednio ilustrowanego, zawierającego mapę rozpoznawczego zasięgu gatunków w Polsce, zwróci uwagę na te taksony i pozwoli na skorygowanie mapy zasięgu w Europie Środkowej i określenie strategii ich ochrony.

Nazajutrz, podczas sesji terenowej, niezastąpionym przewodnikiem po rezerwatach Wolina była Pani prof. Janina Jasnowska z Zakładu Botaniki i Ochrony Roślin, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technicznego w Szczecinie. Przybliżyła nam nie tylko pteridoflorę, ale i geomorfologię tego obszaru o bogatej konfiguracji i dużych deniwelacjach. Szczególne wrażenie na uczestnikach warsztatów zrobił jej wykład nt. aktywnych klifów nadmorskich (skutek abrazji), które stanowią wyróżniającą cechę Wolińskiego Parku Narodowego. Zwróciła również uwagę na to, że mimo szczególnego „ubóstwa” florystycznego Obszaru ochrony ścisłej im. prof. Zygmunta Czubińskiego (unikalna wolińska buczyna storczykowa), z obszaru całego WPN podaje się 54 gatunki prawnie chronione i aż 76 gatunków lokalnie rzadkich lub bardzo rzadkich.

W strefie ochrony ścisłej WPN zwiedziliśmy ponadto Obszar ochrony ścisłej im. prof. Adama Wodziczki – klif o południowej wystawie, ze zbiorowiskami ciepłolubnymi (nieczynne wyrobisko kredy) oraz pięknie położony punkt widokowy, z pasem szuwarów i oczeretowych wysp formujących wsteczną deltę Świny. Po obfitym poczęstunku, ufundowanym przez Nadleśnictwo Międzyzdroje, ostatnim etapem warsztatów był Ośrodek Edukacyjny WPN nad jeziorem Grodno oraz piaszczysty klif z licznymi stanowiskami przedstawicieli kompleksu *P. vulgare*. Drugie Warsztaty Pteridologiczne uważamy za kolejny sukces w działalności naszej Sekcji, która przygotowuje obecnie III Ogólnopolską Konferencję Pteridologiczną, w dniach 13–15 września 2012 roku, na terenie Ogrodu Botanicznego UAM w Poznaniu.

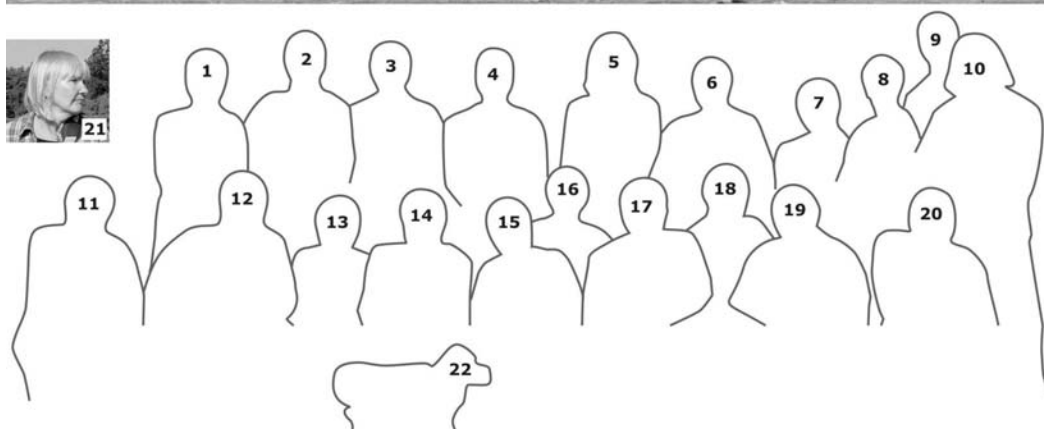
Elżbieta ZENKTELER
Ewa SZCZĘŚNIAK

**TERENOWE WARSZTATY SEKCJI
BRIOLOGICZNEJ POLSKIEGO
TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO
„MSZAKI ROZTOCZA”
(ZWIERZYNIĘC, 14–18 WRZEŚNIA 2011)**

**Field workshop of the Bryological Section
of the Polish Botanical Society
‘Bryophytes of the Roztocze region’
(Zwierzyniec, 14–18 September 2011)**

W krainie jodły, buka i tarpana, czyli na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego, odbyły się tegoroczne, dziewiąte już, terenowe warsztaty Sekcji Briologicznej PTB. Organizatorzy warsztatów Robert Zubel (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) i Zbigniew Maciejewski (Roztoczański Park Narodowy) przygotowali bogaty program zajęć terenowych i seminariów pozwalających poznać mszaki Roztocza, krainy, która w pasie Wyżyn Środkowopolskich wyróżnia się specyficzną rzeźbą oraz największym nagromadzeniem gatunków górskich. Każdy z uczestników otrzymał przygotowany przez nich przewodnik sesji terenowych z opisem wybranych obszarów oraz zestawienie dotychczasowych danych briologicznych. Na rozpoczęcie warsztatów wysłuchaliśmy też dwóch referatów prezentujących Roztoczański PN (T. Grabowski) oraz jego walory przyrodnicze (Z. Maciejewski).

W warsztatach uczestniczyło 21 osób, w tym zarówno członkowie Sekcji, jak i osoby nie zrzeszone (ale zainteresowane biologią mchów i wątrobowców), które zawsze chętnie przyjmujemy w naszym gronie (Ryc. 1). Należy odnotować, że pomysł zorganizowania warsztatów briologicznych na Roztoczu spotkał się z dużą życzliwością i pomocą ze strony administracji Roztoczańskiego PN, w tym dyrektora mgr. inż. Zdzisława Strupieniuka i jego zastępcy mgr. Tadeusza Grabowskiego, którzy znaleźli także czas na osobiste spotkania z naszą grupą. Udostępniono nam zarówno bazę noclegową i miejsce na ognisko, jak i salę prelekcyjną i pracownię biologiczną Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego Roztoczańskiego PN, w których odbywały się wieczorne seminaria i sesje referatowe.

Ryc. [Fig.] 1. Uczestnicy warsztatów, Zwierzyniec 2011. Participants of the bryological workshops, Zwierzyniec 2011.

Od lewej [from the left]: 1 – M. Zgrabczyńska, 2 – P. Górski, 3 – S. Rosadziński, 4 – Z. Maciejewski, 5 – B. Cykowska, 6 – M. Podlaska, 7 – M. Wojterska, 8 – S. Wierzcholska, 9 – R. Zarzecki, 10 – A. Stebel, 11 – R. Jaskuła, 12 – B. Piwowarski, 13 – M. Staniasek-Kik, 14 – T. Paciorek, 15 – A. Rusińska, 16 – G. J. Wolski, 17 – R. Zubel, 18 – E. Fudali, 19 – M. Wilhelm, 20 – G. Vončina, 21 – M. Rutkowska, 22 – pies briologiczny, Neska [bryological dog, Neska] (właścicielka [owner] A. Rusińska) (fot. [phot.] R. Jaskuła).

Zaproszono nas też do zwiedzenia multimedialnej ekspozycji przyrodniczej w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym w Zwierzyncu, jakiej nie powstydziliby się nawet Kew Gardens oraz Izby Leśnej na Floriancie. Umożliwiono nam też wizytę w Ośrodku Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego.

Za gościnność podziękowaliśmy, jakżeby inaczej, briologicznie, zestawiając listę mszaków zaobserwowanych i wynotowanych podczas dwudniowej eksploracji zbiorowisk leśnych w

dolinie Świerszcza. Jest to ponad ośmiokilometrowy ciek wodny tworzący, razem z rzeką Szum, główną oś hydrologiczną Parku. Wstępne opracowanie wyników notowań prowadzonych w terenie i ich porównanie z listą gatunków mszaków dotąd podanych z RPN pozwoliły na dopisanie 30 nowych dla Parku taksonów (23 mchy i 7 wątrobowców). Szczególnych emocji dostarczyło nam odkrycie przez Beatę Cykowską i Grzegorza Vončinę dość obfitego stanowiska *Buxbaumia viridis* (ponad 30 sporofitów/

osobników) – gatunku mchu priorytetowego dla Unii Europejskiej (Natura 2000). W ciągu dwóch dni badań udało się potwierdzić występowanie ponad 60% gatunków mszaków (mchów i wątrobowców) znanych dotychczas z terenu RPN-u lub odkryć kolejne ich stanowiska. Szczegółowe wyniki dokonanej inwentaryzacji, z uwzględnieniem danych ilościowych i ekologicznych, zostaną zaprezentowane we wspólnej publikacji, co stało się już tradycją naszych spotkań. Trzeciego dnia warsztatów mieliśmy okazję poznać jeszcze inny przyrodniczo aspekt Roztocza – lessowe wąwozy Szczecbrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, gdzie największą atrakcją briologiczną okazała się obfita populacja glewika *Phaeoceros carolinianus*. Sesja fotograficzna trwała długo...

W godzinach popołudniowych i wieczornych odbywały się seminaria oraz sesje referatowe i plakatowe, podczas których uczestnicy warsztatów prezentowali założenia i wyniki prowadzonych przez siebie badań. Ogółem przedstawiono 6 referatów oraz 4 plakaty. Pierwszą sesję seminaryjną poprzedziła minuta ciszy dla uczczenia pamięci dwóch nestorów polskiej briologii, którzy odeszli w tym roku na wieczne briologizowanie: prof. Kazimierza Karczmara i dr. Mariana Kuca. Wystąpienia i postery oscylowały wokół bardzo różnorodnej tematyki, a ich przewodnią myślą były wybrane aspekty spontanicznych i antropogenicznych przemian środowiska przyrodniczego i ich wpływ na mszaki. Monika Staniaszek-Kik, na przykładzie antropogenicznie zniekształconego kompleksu torfowisk Ługi (Polska Środkowa), zaprezentowała, jakim dobrym wskaźnikiem i miernikiem antropogenicznych zmian siedliskowych mogą być mszaki. Ewa Fudali omówiła, jak w jej rodzinnym mieście – Wrocławiu, dynamicznie zmieniała się brioflora parków na przestrzeni ostatnich 11 lat w aspekcie trwałości populacji gatunków oraz kolonizacji i rekolonizacji dostępnych substratów i siedlisk. Robert Zubel przedstawił wstępne wyniki prowadzonych wraz ze Zbigniewem Maciejewskim badań nad sukcesją roślinności runa i mszaków na buchtowiskach w zbiorowiskach borowych RPN. Ten sam zespół

autorów zaprezentował także dwa interesujące plakaty dokumentujące zależności między brioflorą a dynamiką zbiorowisk roślinnych, w których rozwijają się populacje mchów (bory jodłowe) i wątrobowców (torfowisko Międzyrzeki). Bogato ilustrowane zdjęcia wystąpienie Marii Wojterskiej i Anny Rusińskiej dotyczące zróżnicowania roślinności torfowisk w północnej tajdze w okolicach Archangielska wywołało kilka spontanicznych okrzyków „zrobmy tam następne warsztaty...”. Podczas zebrania Sekcji ustaliliśmy jednak bliższe miejsce przyszłorocznego spotkania. Chcielibyśmy je zorganizować na terenie Gór Świętokrzyskich, a impulsem do tej decyzji był referat Tomasza Paciorka, który przedstawił stan zbadania flory mchów i wątrobowców w Świętokrzyskim Parku Narodowym. W naszym kraju wciąż jest wiele obszarów będących briologicznymi białymi plamami!

Ewa FUDALI, Robert ZUBEL

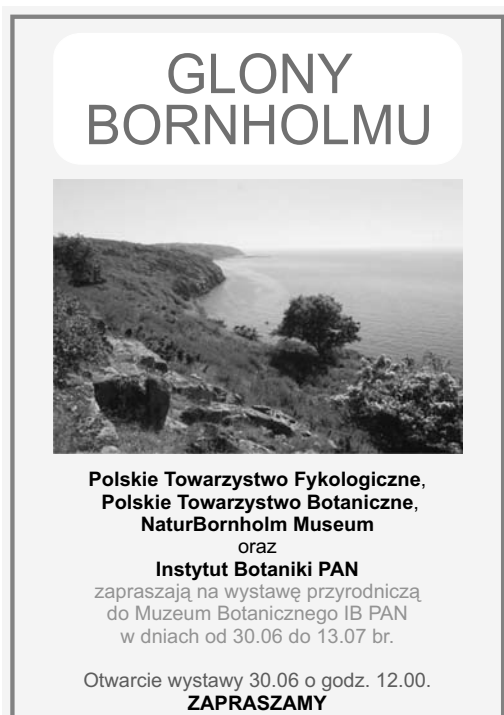
VARIA

BORNHOLMSKIE GLONY W KRAKOWIE

Bornholm's algae in Cracow

Od 30 czerwca do 13 lipca 2011 roku w Muzeum Botanicznym Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie gościła wystawa pt. „Glony Bornholmu” (Ryc. 1). Podróżuje ona od pół roku po Polsce. Jak dotąd prezentowana już była w kilku ośrodkach naukowych, kolejno na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie, na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, dalej na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytecie Łódzkim oraz ostatnio na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Punktualnie w letnie czwartkowe południe na otwarcie wystawy przybyło około 30 gości,

Ryc. 1. Plakat informujący o wystawie „Głony Bornholmu” w Krakowie (autor J. Kowalska).

Fig. 1. Poster informing about the exhibition ‘Algae in the Bornholm island’ in Cracow (author J. Kowalska).

w tym większość z IB PAN. Otwarcia dokonał prof. Konrad Wołowski, Dyrektor IB PAN, jednocześnie jeden z badaczy Bornholmu. Prof. Wołowski krótko przybliżył zgromadzonym gościom okoliczności, dzięki którym powstała prezentowana wystawa (Ryc. 2).

Badaniami na duńskim Bornholmie kieruje od kilku lat prof. Lubomira Burchardt z poznańskiego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Na wyspie tej znajduje się NaturBornholm Museum, zajmujące się propagowaniem szeroko pojętej wiedzy przyrodniczej o Bornholmie. Dzięki współpracy Polskiego Towarzystwa Fykologicznego z tym Muzeum liczna grupa polskich fykologów z różnych ośrodków naukowych mogła pod opieką pracowników bornholmskiego ośrodka, dra Finna Hansena i mgr Hanny Piórskiej, prowadzić badania na duńskiej wyspie. W grupie tych badaczy znaleźli się, oprócz wspomnianych

wyżej prof. dr hab. Lubomiry Burchardt i prof. dr. hab. Konrada Wołowskiego, również prof. dr hab. Barbara Rakowska (Uniwersytet Łódzki), prof. dr hab. Krzysztof Czernaś, dr Barbara Banach, dr Agnieszka Szczurowska i dr Wojciech Pęczuła (Uniwersytet Przyrodniczy, Lublin), prof. dr hab. Jan Matuła i dr Dorota Richter (Uniwersytet Przyrodniczy, Wrocław), dr Ewa Dembowska i dr Marta Luścińska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), dr Beata Messyasz, dr Maciej Gąbka, dr Paweł M. Owsiany, mgr Łukasz Lamentowicz i mgr Andrzej Rybak (Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań), dr Wojciech Kowalski i mgr Katarzyna Komarzewska (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Szczecin), dr Bożena Jaworska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn) oraz dr Małgorzata Poniewozik (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin). Uczestniczyli oni w dwóch wrześniowych wyprawach na Bornholm w latach 2008 i 2010, w celu zbierania prób glonów, głównie mikroskopijnych. Część glonów była oznaczana i fotografowana tuż po zbiorze za pomocą terenowego mikroskopu, pozostałe po przywiezieniu do Polski. Wyniki badań z pierwszej wyprawy zostały zaprezentowane w formie referatu na XXVIII Międzynarodowej Konferencji Polskiego Towarzystwa Fykologicznego. Anglojęzyczne streszczenie tych badań pt. „Autumn flora of different alga habitats on the Bornholm Island” zamieszczone zostało w tomie konferencyjnym „Book of Abstracts – XXVIII International Phycological Conference ‘Algal biodiversity in ecosystems of protected areas’, 21–24th May 2009, Szczecin – Cieszyń Drowskie” (red. M. Bąk, T. Radziejewska, J. Gazda).

Ekspozycja „Głony Bornholmu” prezentowana w Krakowie dotyczyła wyników badań z pierwszej wyprawy na tę wyspę. Ekspozycja ta została zaaranżowana przez dr Joannę Kowalską oraz lic. Magdalенę Łukaszek z Zakładu Fykologii IB PAN. Składała się z 20 tablic formatu B1 oprawionych w metalowe ramy, które rozmieszczone zostały w dwóch rzędach naprzeciwko siebie (Ryc. 2). Ośiem pierwszych tablic po lewej stronie poświęconych było typowo

Ryc. 2. Prof. dr hab. Konrad Wołowski otwiera wystawę w Muzeum Botanicznym Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 2. Prof. Konrad Wołowski is opening the exhibition in the Botanical Museum of the W. Szafer Institute of Botany PAS (phot. K. Romeyko-Hurko).

naukowym zagadnieniom. Przygotowane one zostały w języku duńskim, a w prawym górnym rogu każdej z nich dołączone zostało angielskie tłumaczenie w formacie A4. Tablice te przedstawiały kolorowe zdjęcia niektórych spośród ponad 200 prokariotycznych i eukariotycznych glonów zebranych z kilku różnego typu siedlisk, w tym m.in. z płytkiego jeziora, zbiornika zaporowego, torfowiska, rozlewiska z solanką, jak również wyniki badań fizyko-chemicznych ich wód. Tablice umożliwiły gościom zaproszonym na otwarcie wystawy zapoznanie się z różnorodnością glonów występujących na bornholmskich siedliskach. Były również impulsem do wymiany spostrzeżeń. Pozostałe tablice, choć miały mniejsze znaczenie naukowe, były nie mniej interesujące. Przygotował je dr Wojciech Pęczuła, jeden z wymienionych wyżej fykologów, który badanym okazom sinic (*Cyanoprocarvota*), zielenic (*Chlorophyta*) czy euglenin (*Euglenophyta*) nadał artystyczny wyraz. Tablice te pobudziły

wyobraźnię zaproszonych gości, którzy dzielili się ze sobą swoimi wrażeniami i skojarzeniami (Ryc. 3, 4). Na stołach obok tablic położone

Ryc. 3. Goście zebrani na otwarciu wystawy na tle „artystycznych” tablic (fot. M. Łukaszek).

Fig. 3. Guests gathered during the opening of the exhibition against a background of ‘artistic’ plates (phot. M. Łukaszek).

Ryc. 4. Goście zebrani na otwarciu wystawy przy „naukowych” tablicach (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 4. Guests gathered during the opening of the exhibition close to 'scientific' plates (phot. K. Romeyko-Hurko).

zostały foldery, dzięki którym goście mieli również możliwość zapoznania się z NaturBornholm Museum i samą wyspą (Ryc. 5).

Ryc. 5. Goście zebrani na otwarciu wystawy oglądają foldery o NaturBornholm Museum i Bornholmie (fot. M. Łukaszek).

Fig. 5. Guests gathered during the opening of the exhibition are looking at brochures about the NaturBornholm Museum and the Bornholm Island (phot. M. Łukaszek).

Pamiętką z otwarcia wystawy w Krakowie są zdjęcia, które można oglądać na internetowej stronie IB PAN (www.botany.pl). Po Krakowie wystawa miała jeszcze gościć w Poznaniu, w Ogrodzie Botanicznym i na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza, oraz we Wrocławiu na Uniwersytecie Przyrodniczym. Stamtąd przez Świnoujście planowany jest jej transport do NaturBornholm Museum. Polscy badacze mają nadzieję, że dalsza współpraca z Duńczykami umożliwi dokładniejsze opracowanie flory glonów Bornholmu. Czekamy więc na kolejne wyprawy, ciekawe znaleziska glonów i wartościowe dane, które wzbogacą naszą wiedzę o bornholmskiej przyrodzie.

Joanna KOWALSKA

MIĘDZYNARODOWE STUDIUM DOKTORANCKIE NAUK PRZYRODNICZYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK W KRAKOWIE – HISTORIA I DZIEŃ DZISIEJSZY

**International Doctoral Studies of Natural
Sciences of the Polish Academy of Sciences
in Cracow – past and present**

W 2000 roku, po objęciu stanowiska dyrektora Instytutu Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, prof. Zbigniew Mirek wystąpił z inicjatywą powołania środowiskowego studium doktoranckiego i studiów podyplomowych dla nauk przyrodniczych w ramach Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. W tamtym czasie stawało się coraz bardziej oczywiste, że – podobnie jak w krajach zachodnich – podstawą kształcenia nowych kadr będą studia doktoranckie. Stworzenie wspólnego Studium Doktoranckiego dla kilku instytutów było ze wszech miar korzystne, upraszczało bowiem sprawy organizacyjne, ograniczało koszty związane z prowadzeniem Studium i stwarzało szansę na łatwiejsze starania o subwencje.

Dnia 2 lutego 2000 roku w Sali Konferencyjnej Instytutu Botaniki PAN w Krakowie przy ul. Lubicz 46 miało miejsce spotkanie, w którym

na zaproszenie Dyrektora IB PAN wzięli udział: prof. dr hab. Janusz Kruk i prof. dr hab. Paweł Valde-Nowak z Zakładu Archeologii Małopolski (Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie), doc. dr hab. Krystyna Szeroczyńska i prof. dr hab. Teresa Madeyska z Instytutu Nauk Geologicznych PAN w Warszawie, prof. dr hab. Jan Środoń i doc. dr hab. Marek Doktor z Ośrodka Badawczego w Krakowie z tegoż Instytutu, prof. dr hab. Janusz Starmach i doc. dr hab. Andrzej Kownacki z Zakładu Biologii Wód PAN, prof. dr hab. Adam Kotarba z Zakładu Geomorfologii i Hydrologii Gór i Wyżyn (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN w Warszawie), prof. dr hab. Bronisław Wołoszyn i doc. dr hab. Wiesław Krzemiński z Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN oraz prof. dr hab. Marian Czarnowski i doc. dr hab. Franciszek Dubert z Zakładu Fizjologii Roślin PAN. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN reprezentowali Dyrektor Instytutu, prof. dr hab. Zbigniew Mirek oraz prof. dr hab. Ewa Zastawniak, proponowana na kierownika Studium. Wszyscy zebrani zgodnie wyrazili wolę powołania Studium Doktoranckiego i Podyplomowego Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, a prace organizacyjno-prawno-finansowe powierzone Dyrektorowi IB PAN.

W pierwszym etapie, ze względów proceduralnych, zostało utworzone Studium Doktoranckie przy Instytucie Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie, obejmujące dwie dyscypliny: biologię i ekologię. Przygotowany program Studium, regulamin oraz warunki rekrutacji zostały przedstawione do akceptacji Radzie Naukowej Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie w dniu 22 lutego 2000 roku, a 11 kwietnia tegoż roku zawiadomiono o powołaniu Studium Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, prof. dr hab. Mirosława Handke'go, co w myśl ówczesnych przepisów było warunkiem formalno-prawnym wystarczającym dla zaistnienia i rozpoczęcia działalności.

Po dwóch latach działania Studium przy IB PAN, w listopadzie 2002 roku, zawarto formalne porozumienie pomiędzy Instytutem Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytutem Ochrony Przyrody

PAN (do którego w międzyczasie włączono Zakład Biologii Wód), Instytutem Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN oraz Zakładem Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN w sprawie wspólnego prowadzenia środowiskowego Studium Doktoranckiego Nauk Przyrodniczych Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, działającego ze względów formalnych i organizacyjnych przy Instytucie Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie. Ustalono, że dziedziny objęte programem Studium to: biologia (specjalność: biotaksonomia wszystkich grup organizmów żywych), biogeografia, paleobiologia, różne kierunki biologii doświadczalnej (fizjologia roślin, biotechnologia i in.), podstawy ochrony przyrody (flory, fauny, przyrody nieożywionej i całych ekosystemów) oraz ekologia (pełne spektrum kierunków badawczych).

Dla sprawowania nadzoru merytorycznego nad studium powołano Radę Studium, złożoną z samodzielnych pracowników naukowych wszystkich Instytutów współtworzących Studium, po dwie osoby z każdej placówki. Studium to zostało następnie przekształcone w Międzynarodowe Studium Doktoranckie Nauk Przyrodniczych (MSDNP) PAN w Krakowie, z siedzibą w Instytucie Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, o czym powiadomiono ówczesnego Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, dr Krystynę Łybacką, dnia 15 kwietnia 2003 roku. W działalności Studium kierowano się opracowanym Regulaminem (patrz poniżej). Przekształcenie Studium spotkało się z pełną aprobatą władz Polskiej Akademii Nauk, wyrażoną przez prof. dr hab. Leszka Kaczmarka, ówczesnego Przewodniczącego Wydziału Nauk Biologicznych PAN.

Głównym powodem przekształcenia Studium była chęć przyjmowania doktorantów z zagranicy; ponadto Studium działało bez jakichkolwiek dotacji finansowych, zarówno ze strony Polskiej Akademii Nauk, jak i Ministerstwa, a umiędzynarodowienie jego działalności dawało pewną nadzieję na dofinansowanie przez Komitet Badań Naukowych (w przypadku uczestnictwa doktorantów z zagranicy). W dotychczasowej historii MSNP PAN miało trzech

takich doktorantów. Byli to: mgr Petr Kočár z Republiki Czeskiej i Darta Klavina z Estonii (Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN) oraz mgr Andrea Pereswiet-Soltan z Włoch (Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN). Dwie pierwsze osoby zrezygnowały w różnym okresie uczestnictwa w Studium.

Utworzenie środowiskowego Studium Doktoranckiego w Krakowie wyprzedziło późniejszą inicjatywę Prezesa PAN, prof. dr. hab. Andrzeja Legockiego z 2004 roku, z zaleceniem uruchamiania studiów doktoranckich w placówkach PAN na obszarze całej Polski. W tym samym roku

stworzono możliwość ubiegania się o stypendia doktoranckie Prezesa PAN przyznawane w kilku wybranych obszarach badawczych. Stypendium to przyznawano na 3 lata w wysokości 2000 zł miesięcznie. Spośród doktorantów MSDNP PAN korzystali z niego: mgr Gabriela Gołębiowska i mgr inż. Małgorzata Chrupek – doktorantki Instytutu Fizjologii Roślin PAN, mgr Jarosław Wilczyński z Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN oraz mgr Alicja Kostecka, doktorantka Instytutu Botaniki PAN.

Kandydaci na Studium Doktoranckie zdają egzamin kwalifikacyjny przed komisją, w skład

Ryc. 1. Prof. Zbigniew Mirek, Dyrektor IB PAN (stoi) otwiera w 2006 roku kolejny rok działalności Studium Doktoranckiego w Sali Konferencyjnej im. B. Pawłowskiego, w obecności (od prawej) doc. dr. hab. Andrzeja Skoczowskiego, członka Rady Studium z IFR PAN, prof. dr. hab. Adama Nadachowskiego, Dyrektora ISEZ PAN, kierownika Studium prof. dr. hab. Ewy Zastawniak i jej zastępczyni, doc. dr. hab. Doroty Nalepki (z lewej) (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 1. Prof. Zbigniew Mirek, Director of the W. Szafer Institute of Botany, PAS (standing), opens the successive year (2006) of the Doctoral Studium's activity in the Prof. B. Pawłowski Conference Room, W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Cracow. The remaining persons are (right to left): Dr Andrzej Skoczowski, Prof. Adam Nadachowski, Prof. Ewa Zastawniak, Dr Dorota Nalepka (phot. K. Romeyko-Hurko).

Ryc. 2. Kierownik Studium, dr hab. Dorota Nalepka, prof. PAN wręcza doktorantce mgr Agnieszce Kalandyk indeks na inauguracji w 2011 roku w Sali Konferencyjnej Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie w obecności Dyrektora IB PAN, prof. dr. hab. Konrada Wołoskiego (fot. M. Łukaszek).

Fig. 2. Dr Dorota Nalepka, Doctoral Studium Head, hands Studium's acceptance papers to Agnieszka Kalandyk, M.Sc., 2011. Conference room at the W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Cracow. Prof. Konrad Wołoski, Director of the Institute, in background (phot. M. Łukaszek).

której wchodzi oprócz członków Rady Studium także kandydaci na promotorów przyszłych doktorantów. W przypadku pozytywnego wyniku egzaminu kandydaci zostają przyjęci na Studium. Po podpisaniu umowy cywilno-prawnej i uroczystej inauguracji (Ryc. 1), otrzymują legitymację uczestnika Studium oraz Indeks Doktoranta (Ryc. 2). Obowiązkowe zajęcia dla doktorantów odbywają się zgodnie z programem (poniżej) przygotowanym na każdy kolejny rok akademicki, dla wszystkich kierunków reprezentowanych przez Instytuty. Program obejmuje wysłuchanie wykładów w wymiarze około 60 godzin rocznie, ponadto doktoranci są zobowiązani do uczestnictwa w seminariach zakładowych i posiedzeniach towarzystw naukowych. Wykładowcami Studium są pracownicy naukowcy wszystkich Instytutów współtworzących

Studium. W latach 2003–2006 doktoranci Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN mogli uczestniczyć w wykładach „Biologia rozwoju” prowadzonych w Instytucie Zoologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Każdego roku, na przełomie maja i czerwca w Krakowie, a we wrześniu w Rzeszowie, ma miejsce Naukowa Sesja Sprawozdawcza MSDNP PAN, na której doktoranci, w obecności promotorów oraz Rady Studium, referują wyniki swoich badań i prezentują stopień zaawansowania realizowanej pracy doktorskiej (Ryc. 3). Po każdym wystąpieniu jest czas na przynajmniej pięciominutową dyskusję naukową. Od 2005 roku, w miarę zwiększania się liczby doktorantów, Sesja trwa 2, 3, a nawet 4 dni. Niezależnie od wystąpienia podczas Sesji, każdy z doktorantów zobowiązany jest do złożenia semestralnych

sprawozdań pisemnych, zaakceptowanych przez promotorów (opiekunów naukowych).

Kierownikiem Studium od początku jego powstania do 30 czerwca 2007 roku, była prof. dr hab. Ewa Zastawniak, od 1 lipca 2007 roku funkcję tę pełni dr hab. Dorota Nalepka, prof. PAN. W 2010 roku do Międzynarodowego Studium Nauk Przyrodniczych PAN w Krakowie dołączył Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Biologiczno-Rolniczy; porozumienie o przystąpieniu zostało podpisane w Krakowie, w siedzibie Studium, dnia 18 lutego 2010 roku (Ryc. 4).

Administracyjną obsługę Studium od samego początku zapewnia Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN i tam też mieści się archiwum Studium.

Działalność Studium w miarę upływu lat ulegała stopniowo coraz większemu sformalizowaniu, w miarę ukazywania się kolejnych aktów prawnych w randze ustaw czy rozporządzeń

regulujących działalność tego typu podmiotów. W chwili obecnej ściśle określony czas trwania studiów doktoranckich (4 lata) nie musi kończyć się obroną pracy doktorskiej. O ukończenie Studium informuje wtedy Świadectwo Ukończenia Studium Doktoranckiego. Ostatnio nastąpiła kolejna zmiana przepisów, zgodnie z którą nie będzie takich świadectw dla doktorantów przyjętych w roku akademickim 2011/2012.

Obrony prac doktorskich odbywały się na posiedzeniach Rady Naukowej Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN – dla doktorantów IB PAN i Instytutu (wcześniej Zakładu) Fiziologii Roślin PAN (który dotychczas nie posiadał odpowiednich uprawnień), Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN oraz Instytutu Ochrony Przyrody PAN.

Do 2011 roku włącznie przyjęto na Studium 172 osoby, z których 49 ukończyło studia doktoranckie uzyskując stopień doktora, co jest

Ryc. 3. Sesja Sprawozdawcza MSDNP PAN na Wydziale Biologiczno-Rolniczym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Sprawozdaje mgr Magdalena Nykiel w dniu 13.09.2011 roku (fot. D. Nalepka).

Fig. 3. MSc Magdalena Nykiel at reporting session at the Faculty of Biology and Agriculture, Rzeszów University, 13 Sept. 2011 (phot. D. Nalepka).

Ryc. 4. Podpisanie porozumienia między Instytutem Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i Wydziałem Biologiczno-Rolniczym Uniwersytetu Rzeszowskiego w dniu 18 lutego 2010 roku o przystąpieniu do MSDNP PAN. Obecni (od prawej) Dyrektor IB PAN prof. dr hab. Zbigniew Mirek, Kierownik Studium dr hab. Dorota Nalepka, prof. PAN, Prorektor Uniwersytetu Rzeszowskiego dr hab. Czesław Puchalski, prof. UR oraz prof. dr hab. Zbigniew Szynklar, członek Rady Studium z ISEZ PAN. Sala Konferencyjna im. Prof. B. Pawłowskiego Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 4. Signing agreement between the W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, and the Faculty of Biology and Agriculture, Rzeszów University (February 18, 2010). Right to left: Prof. Zbigniew Mirek (Director, Institute of Botany, PAS), Dr Dorota Nalepka (Stadium Head), Prof. Czesław Puchalski (Prorector, Rzeszów University), Prof. Zbigniew Szynklar (Pol. Acad. Sci.). The Prof. B. Pawłowski Conference Room, Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Cracow (phot. K. Romeyko-Hurko).

odsetkiem bardzo wysokim (Tab. 1). Spośród wypromowanych, 9 doktorantów ukończyło studia terminowo, w okresie czterech lat, 28 bro- niło prace po 5 latach, 7 po 6 latach, a 4 po 7 la- tach. W ciągu 12 lat istnienia naszego Studium Doktoranckiego wypromowano 20 doktorów z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN, 3 z In- stytutu Ochrony Przyrody PAN, 14 z Instytutu Fizjologii Roślin PAN oraz 9 z Instytutu Sys- tematyki i Ewolucji Zwierząt (łącznie 49 dok- torów). Z tej liczby doktorów pracę w swoich

instytutach znalazło 24 osoby (11 w IB PAN, 7 w ISEZ PAN, 6 w IFR PAN).

Liczne jest grono promotorów (Tab. 2) na- szych doktorantów; większość z nich reprezentuje instytuty współtworzące Studium, ale są również promotorzy z kilku innych ośrodków naukowych Polski, takich jak: Akademia Techniczno-Huma- nistyczna w Bielsku-Białej (ATH), Akademia Wychowania Fizycznego im. B. Czecha w Kra- kowie (AWF), Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza (PRz), Uniwersytet Jagielloński

Tabela 1. Statystyka doktorantów MSDNP PAN w latach 2000–2011.

Table 1. Statistics of PhD students of the International Doctoral Studies of the Natural Sciences of the Polish Academy of Sciences in Cracow in 2000–2011.

Doktoranci	IB PAN	IFR PAN	IOP PAN	ISEZ PAN	UR
przyjęci	53	40	29	21	29
wypromowani	22	15	3	9	
ukończyli bez obrony	2	1	7	3	
nie rozpoczęli	2		2	1	
zrezygnowali w trakcie	6	5	6	2	2
przeniesienie	1				
skreśleni	7	5	2	1	
aktualnie studiują	14	14	9	5	27

Tabela 2. Statystyka promotorów MSDNP PAN w latach 2000–2011.

Table 2. Statistics of tutors of the International Doctoral Studies of the Natural Sciences of the Polish Academy of Sciences in Cracow in 2000–2011.

Promotor/Opiekun	Placówka naukowa	Doktoranci	w tym wypromowani
dr hab. Tomasz Baran	UR	1	
prof. dr hab. Grzegorz Bartosz	UR	5	
dr hab. Urszula Bielczyk	IB	1	1
prof. dr hab. Jolanta Biesaga-Kościelniak	IFR	2	1
dr hab. Tomasz Biliński	UR	2	
prof. dr hab. Zygmunt Bocheński	ISEZ	1	1
dr hab. Andrzej Chlebicki	IB	5	1
dr hab. Paweł Czarnota	UR	1	
dr hab. Wojciech Czarny	UR	1	
prof. dr hab. Franciszek Dubert	IFR	7	3
dr hab. Elżbieta Damnicka	IOP	1	
prof. dr hab. Jarosław Dziadek	UR	1	
prof. dr hab. Maria Filek	IFR	4	1
prof. dr hab. Ludwik Frey	IB	1	
prof. dr hab. Zbigniew Głowaciński	IOP	3	2
prof. dr hab. Barbara Godzik	IB	2	2
dr hab. Mykhalio Gonchar	UR	1	
prof. dr hab. Krystyna Grodzińska	IB	1	1
dr hab. Robert Gwiazda	IOP	3	
prof. dr hab. Jan Holeksa	IB	8	3
dr hab. Zbigniew Jakubiec	IOP	4	1
dr hab. Franciszek Janowiak	IFR	2	2
dr hab. Adam Jaworski	UR	1	
prof. dr hab. Stanisław Karpiński	IFR	1	
dr hab. Henryk Klama	IB/ATH	3	1
dr hab. Joanna Kostecka	UR	1	
dr hab. Ewa Krzemińska	ISEZ	1	
dr hab. Krzysztof Kukula	UR	1	
dr hab. Wojciech Litwińczuk	UR	2	

Tabela 2 / Table 2. Kontynuacja / Continued.

Promotor/Opiekun	Placówka naukowa	Doktoranci	w tym wypromowani
prof. dr hab. Kazimiera Mamakowa	IB	1	1
dr hab. Izabela Barcińska	IFR	4	1
prof. dr hab. Anna Maryańska-Nadachowska	ISEZ	3	1
dr hab. Grażyna Mazurkiewicz-Boroń	IOP	1	
prof. dr hab. Zbigniew Mirek	IB	15	6
prof. dr hab. Zbigniew Mieszalski	IFR	4	1
prof. dr hab. Marta Mizianty	IB	1	1
prof. dr hab. Adam Nadachowski	ISEZ	2	1
dr hab. Dorota Nalepka	IB	2	
dr hab. Ewa Niewiadomska	IFR	1	
prof. dr hab. Henryk Okarma	IOP	13	
dr hab. Krzysztof Oklejewicz	UR	7	
prof. dr hab. Halina Piękoś-Mirkowa	IOP	1	
prof. dr hab. Jan Pilarski	IFR	1	1
dr hab. Dariusz Pogocki	UR	1	
dr Tomasz Postawa	ISEZ	1	
dr hab. Małgorzata Prajer	ISiEZ	1	
prof. dr hab. Ewa Przyboś	ISEZ	2	1
prof. dr hab. Magdalena Ralska-Jasiewiczowa	IB	2	1
prof. dr hab. Barbara Rzebiak-Kowalska	ISEZ	1	1
prof. dr hab. Pierre Saumitou-Laprade	IB	1	1
prof. dr hab. Andrzej Skoczowski	IFR	10	2
dr hab. Adam Stebel	IB/ŚUM	1	
prof. dr hab. Leon Stuchlik	IB	1	
dr hab. Ewa Stworzewicz	ISEZ	1	
prof. dr hab. Andrzej Sybiry	UR	2	
dr hab. Grażyna Szarek-Łukaszewska	IB	1	
dr hab. Lucyna Śliwa	IB	1	1
dr hab. Teresa Tomek	ISEZ	1	
prof. dr hab. Helena Trzcińska-Tacik	IB/UJ	1	1
dr hab. Mirosław Tyrka	IFR	1	1
prof. dr hab. Elżbieta Warchałowska-Śliwa	ISEZ	2	2
prof. dr hab. Krystyna Wasylikowa	IB	1	
prof. dr hab. Wanda Weiner	ISEZ	1	
prof. dr hab. Maria Wędzony	IFR	2	2
prof. dr hab. Zbigniew Witkowski	IOP/AWF	3	
prof. dr hab. Władysław Wojewoda	IB	1	1
dr hab. Piotr Wojtal	ISEZ	1	1
prof. dr hab. Bronisław Wołoszyn	ISEZ	3	1
prof. dr hab. Konrad Wołowski	IB	2	1
prof. dr hab. Ewa Zastawniak-Birkenmajer	IB	2	
dr hab. Tomasz Ząbek	UR	1	
dr hab. Jacek Żebrowski	UR	1	
dr hab. Iwona Żur	IFR	2	

(UJ) oraz Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (SUM). Dwa doktoraty miały ko-promotorów, z Francji (Universite de Lille) (obrona w 2009 roku) oraz Politechniki Rzeszowskiej (obrona w 2011 roku).

Ewa ZASTAWNIAK-BIRKENMAJER,
Dorota NALEPKA

<http://www.botany.pl/show?page=46&article=11>
http://dorotanalepka.pl/stud_dr.html
www.botany.pl

PROGRAM MIĘDZYNARODOWEGO STUDIUM DOKTORANCKIEGO POLSKIEJ AKADEMII NAUK W KRAKOWIE

I. PRZEDMIOTY KIERUNKOWE (1–15) (DO WYBORU, PRZYNAJMNIEJ DWA OBLIGATO- RYJNIE).

1. SYSTEMATYKA I TAKSONOMIA

- Metodologia, metodyka i techniki badań taksonomicznych
- Przegląd ważniejszych systemów świata roślinnego i grzybów na tle ogólnego systemu organizmów żywych
- Systematyka i taksonomia poszczególnych grup roślin i grzybów – specyfika badań
- Kodeks Nomenklatury Zoologicznej
- Zasady i teorie klasyfikacji zoologicznej
- Systematyka wybranych grup zwierząt

2. BIOLOGIA DOŚWIADCZALNA

- Wybrane zagadnienia z cytogenetyki
- Metody molekularne w badaniach ewolucyjnych
- Protozoologia doświadczalna

3. PALEONTOLOGIA

- Paleobiologia (wprowadzenie)
- Paleontologia i osteologia kręgowców
- Biostratygrafia osadów lądowych

4. BIOGEOGRAFIA

- Wybrane zagadnienia biogeografii
- Zoogeografia bezkręgowców świata

5. SYSTEMATYKA I BIOLOGIA ORGANIZMÓW WODNYCH

- Bakteriologia – grupy fizjologiczne, rola bakterii w środowisku wodnym
- Algologia – taksonomia, biologia i ekologia cyanobakterii i glonów

- Bezkręgowce wodne – przegląd ważniejszych grup, preferencje siedliskowe, cykle życiowe, grupy troficzne
- Biologia ryb
- Biologia ptaków wodnych oraz ich rola w środowisku

6. EKOLOGIA EKOSYSTEMÓW WODNYCH

- hydrologia i fizyczno-chemiczna charakterystyka wód
- formacje ekologiczne: plankton, nekton, bentos, peryfiton
- ekosystemy wodne: rzeki, jeziora, zbiorniki zaprowadzone
- funkcjonowanie ekosystemów wodnych
- wpływ zanieczyszczeń na ekosystemy wodne
- ekologia wód podziemnych

7. FIZJOLOGIA STRESÓW

- Treść i zakres przedmiotu, podstawowy aparat pojęciowy
- Stres niskotemperaturowy
- Stres wodny
- Stres ozonowy
- Stres tlenowy
- Stres świetlny
- Stres biotyczny
- Stresy pochodzenia antropogenicznego

8. FIZJOLOGIA PLONOWANIA ROŚLIN

- Podstawowe zagadnienia plonowania roślin
- Genetyczne, fizjologiczno-biochemiczne i ekologiczne uwarunkowania plonowania roślin
- Znaczenie jakości materiału siewnego w produktywności roślin
- Transport i dystrybucja substancji pokarmowych a wytwarzanie plonu rolniczego
- Wpływ stresów na plonowanie roślin
- Możliwość i sposoby zwiększania produktywności roślin
- Rośliny alternatywne
- Globalne problemy żywienia ludzkości

9. FIZJOLOGIA KWITNIENIA

- Ekofizjologiczne czynniki indukcji kwitnienia
- Fotoperiodyzm
- Wernalizacja
- Hipotezy indukcji kwitnienia
- Badania nad indukcją kwitnienia w ZFR PAN
- trwałość stanu zaindukowania chemiczna stymulacja kwitnienia

10. KULTURY *IN VITRO* I BIOTECHNOLOGIA

- Zakres przedmiotu, podstawowe pojęcia
- Rodzaje kultur sterylnych

- kultury organizmów i organów
- kultury kalusa
- kultury komórek i protoplastów
- Zastosowania kultur *in vitro*
- mikropropagacja
- selekcja odpornościowa roślin, w tym wykorzystanie zmienności somaklonalnej
- transformacje genetyczne (fuzja protoplastów, transformacje obcym DNA)
- Aspekty prawne i etyczne modyfikacji genetycznych

11. PODSTAWY OCHRONY PRZYRODY

- Biologia zachowawcza (Conservation Biology)
- nowy kierunek nauki w ochronie przyrody główne zagadnienia teoretyczne i metodologiczne
- Różnorodność biologiczna – główny paradygmat ekologii i ochrony przyrody, jak ją interpretować, mierzyć i chronić
- Genetyka i biologia molekularna w ochronie przyrody
- Wielki problem obcych gatunków inwazyjnych
- Jak chronić duże drapieżniki
- Gospodarka leśna, łowiecka i rybicka a ochrona przyrody – zagadnienia konfliktowe i pola ścisłej kooperacji
- Ochrona w pojęciu metapopulacji, zastosowanie w ochronie przyrody teorii biogeografii wysp
- Czynniki ochrony gatunków na przykładach krajowych i zagranicznych
- Ochrona geosystemów dolin rzecznych jako szlaków więzi przyrodniczej
- Ochrona krajobrazu, transformacja geosystemów

12. METODOLOGIA W BADANIACH Z ZAKRESU OCHRONY PRZYRODY

- System prawno-organizacyjny ochrony przyrody, dostosowania do UE i systemów światowych
- Pojęcie „rzadki gatunek”, gatunki kluczowe, parasolowe i specjalnej troski
- Monitoring biologiczny – cele, warunki i zasady monitoringu
- Metody czynnej ochrony fauny i flory
- Systemy gromadzenia i przetwarzania danych, projekty CORINE, NATURA 2000 i inne
- Czerwone księgi i czerwone listy – nowe kryteria i zasady ewidencji zagrożonych gatunków
- Etyka ekologiczna

13. OCHRONA FLORY, FAUNY I EKOSYSTEMÓW KARPAT

- Ekologia i ochrona zagrożonych gatunków górskich

- Antropogeniczne przekształcenia szaty roślinnej Tatr i Podtatrza
- Wpływ zaburzeń antropogenicznych na zróżnicowanie roślinności łąk porolnych w Bieszczadzkim Parku Narodowym
- Flora i rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrzańskim Parku Narodowym
- Wpływ fragmentacji i izolacji na populacje niepylaka apollo i mnemozyny w Pieninach i innych fragmentach Karpat; analiza ekologiczna i genetyczna
- Stan zachowania i strategia ochrony skałek w obszarze Karpat polskich

II. POZOSTAŁE PRZEDMIOTY OBLIGATORYJNE

14. METODOLOGIA I METODYKA NAUK PRZYRODNICZYCH albo FILOZOFIA

15. JĘZYK OBCY

III. REALIZACJA PLANU KSZTAŁCENIA Z ZAKRESU KAŻDEGO Z WYMIENIONYCH PRZEDMIOTÓW (DO WYBORU) ODBYWA SIĘ:

- w formie wykładów, warsztatów i seminariów z aktywnym udziałem doktorantów
- poprzez udział doktorantów w posiedzeniach towarzystw naukowych oraz zjazdach i sympozjach naukowych
- poprzez udział doktorantów w zajęciach szkoleniowo-dydaktycznych
- bezpośrednio w trakcie pracy naukowo-badawczej pod kierunkiem opiekuna i/lub promotora pracy doktorskiej
- podczas indywidualnego szkolenia

IV. NAUKA JĘZYKA OBCEGO ODBYWA SIĘ W RAMACH LEKTORATÓW PROWADZONYCH PRZY KRAKOWSKIM ODDZIALE PAN

REGULAMIN MIĘDZYNARODOWEGO STUDIUM DOKTORANCKIEGO NAUK PRZYRODNICZYCH POLSKIEJ AKADEMII NAUK W KRAKOWIE

(International Doctoral Studies
of the Natural Sciences of the Polish Academy
of Sciences in Cracow)

1. Międzynarodowe Studium Doktoranckie Nauk Przyrodniczych Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, zwane dalej Studium działa zgodnie z Art. 36 Ustawy o PAN, pkt. 3 i pkt. 4 z dnia 25 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 Nr 75, poz. 469), Rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 1991

roku (Dz. U. Nr 58), z dnia 28 grudnia 1992 roku (Dz. U. Nr 5 z 1993 roku) oraz z dnia 8 sierpnia 1997 roku (Dz. U. Nr 101).

2. Studium tworzą: Instytut Botaniki PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, Zakład Biologii Wód PAN i Zakład Fizjologii Roślin PAN.

3. Siedziba Studium mieści się w Instytucie Botaniki im. W. Szafera PAN, 31-512 Kraków, ul. Lubicz 46.

4. Studium kształci kandydatów do stopnia naukowego doktora nauk biologicznych w zakresie biologii i ekologii.

5. Studia trwają cztery lata. Rok akademicki na Studium zaczyna się 1 października.

6. W uzasadnionych przypadkach Dyrektor Instytutu/Zakładu może przedłużyć okres trwania studiów, jednak nie więcej niż o jeden rok.

7. Na Studium mogą być przyjęte osoby, które:

- mają ukończone studia wyższe i posiadają tytuł magistra, lub wyjątkowo licencjata, względnie inżyniera,

- zdały kolokwium kwalifikacyjne.

8. Nadzór nad działalnością Studium sprawuje Rada Dyrektorów placówek wchodzących w skład Studium lub delegowani przez nich pełnomocnicy.

9. Dyrektor Instytutu/Zakładu:

- ustala warunki finansowe realizacji Studium dla każdego z Doktorantów,

- zatwierdza regulamin, program i harmonogram Studium.

10. Za działalność Studium odpowiada Rada Studium z Kierownikiem Studium wybranym spośród członków Rady. Do obowiązków członków Rady należy w szczególności:

- opracowanie projektu regulaminu Studium,

- ustalenie, w porozumieniu z Dyrektorem, formy rekrutacji na studia,

- opracowanie projektu programu i harmonogramu studiów,

- ustalenie zakresu kolokwium kwalifikacyjnego oraz dokooptowanie do komisji egzaminacyjnej, której trzon stanowi Rada Studium, dodatkowych egzaminatorów,

- przedstawienie Dyrektorom wniosków o przyjęcie na studia na podstawie wyników kolokwium, preferencji fundatorów stypendiów oraz opinii potencjalnych Promotorów,

- przedstawienie oceny postępów w pracy Doktorantów po zakończeniu każdego roku akademickiego Radzie Studium,

- przedstawienie Radzie Naukowej, w porozumieniu

z Promotorem lub Opiekunem naukowym, wniosku o skreślenie z listy studentów w przypadku niezdania egzaminów przewidzianych w programie studiów lub niedostatecznych postępów w pracy nad rozprawą doktorską,

- czuwanie nad realizacją programu i harmonogramu studiów oraz nad zapewnieniem Doktorantom optymalnych warunków pracy.

11. Bezpośredni nadzór nad Doktorantem sprawuje Opiekun naukowy (Promotor – po otwarciu przewodu doktorskiego), który:

- wprowadza Doktoranta w proponowaną tematykę rozprawy i metodykę badań,

- czuwa nad postępem pracy, upowszechnianiem wyników w miarę ich uzyskiwania i redakcją rozprawy doktorskiej.

12. Ogólne obowiązki i uprawnienia Doktorantów określają Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu wymienione w punkcie 1. niniejszego regulaminu. W szczególności Doktoranci zobowiązani są do:

- prowadzenia badań w zakresie ustalonego tematu pracy, uczestniczenia w zajęciach przewidzianych programem i zdawania przewidzianych programem egzaminów,

- składania ustnych corocznych sprawozdań w ustalonym terminie miesiąca czerwca przed Radą Studium oraz Promotorami,

- złożenia kierownikowi Studium pisemnych sprawozdań (do 15 czerwca) z przebiegu studiów wraz z akceptacją Promotora,

- otwarcia przewodu doktorskiego nie później niż do końca V semestru studiów doktoranckich,

- publikowania, w porozumieniu z Opiekunem naukowym, uzyskiwanych częściowych wyników badań,

- zaliczenia w formie egzaminu przedmiotów obowiązkowych: przedmiotu kierunkowego, przedmiotu dodatkowego (filozofia lub filozofia przyrody, język inny niż polski),

- złożenia i obrony pracy doktorskiej w ustalonym terminie.

13. Zakres zobowiązań wobec Placówki, w której Doktorant pobiera stypendium, ustala Dyrektor Placówki.

14. Uczestnik Studium Doktoranckiego może uzyskać na czas odbywania studiów stypendium doktoranckie, dotyczy to jednak wyłącznie osób, które w momencie przyjmowania na Studium nie ukończyły 30 roku życia.

Instytut/Zakład może kształcić wolnych słuchaczy

nie otrzymujących stypendium lub ustalić odpłatność za Studia.

15. Doktorant ma prawo do:

- legitymacji Studium Doktoranckiego i indeksu,

- wyjazdu za granicę na stypendium naukowe lub szkolenia naukowego, uzgodnionego z Opiekunem Naukowym, Dyrektorem Instytutu/Zakładu i Kierownikiem Studium.

16. Kierownik Studium, na wniosek zainteresowanego, może go zwolnić z egzaminu z przedmiotu dodatkowego lub/i języka innego niż polski, zdanego w innym trybie niż przewidziany na Studium lub zaliczonego na takich samych warunków poza Studium, pod warunkiem, że ich zakres merytoryczny odpowiada przewidzianemu na Studium.

17. Dyrektor Instytutu/Zakładu może na wniosek Rady Studium utrzymać stawkę

podstawową w miejsce przewidywanej na dany rok stawki progresywnej stypendium w przypadku:

- braku należytych postępów w studiach w kolejnych latach osób otrzymujących stypendium,

- niezłożenia do 15 czerwca sprawozdania z przebiegu studiów doktoranckich,

- nieotwarcia przewodu doktorskiego w przewidzianym terminie (punkt 12).

18. Dyrektor Instytutu/Zakładu może na wniosek Rady Studium zawiesić wypłatę stypendium ze względu na brak postępów w pracy do momentu uregulowania zobowiązań i odrobienia zaległości. Zawieszenie stypendium nie może jednak obejmować okresu dłuższego niż 12 miesięcy.

19. W przypadku udzielenia Doktorantowi urlopu bezpłatnego stypendium wstrzymuje się od pierwszego dnia następnego miesiąca po rozpoczęciu urlopu. Wypłata stypendium zostaje wznowiona po podjęciu obowiązków od pierwszego dnia najbliższego miesiąca.

20. Osoba skreślona z listy uczestników Studium zobowiązana jest do zwrotu całej kwoty pobranego stypendium. W szczególnie uzasadnionych przypadkach kwota ta może zostać obniżona, nie więcej jednak niż do połowy. Zwrot stypendium nie dotyczy osób, które zrezygnowały lub zostały usunięte ze Studium Doktoranckiego w pierwszym roku jego trwania.

21. Sprawy nie ujęte w niniejszym regulaminie (jeśli nie zostały ujęte w ustawie i rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej) rozstrzyga Rada Studium.

Niniejszy regulamin obowiązuje od dn. 28 marca 2003 roku.

CENTRUM KSIĄŻKI PRZYRODNICZEJ PRZY INSTYTUCIE BOTANIKI PAN

Natural History Book Center at the Institute

Rosnące znaczenie Działu Wydawnictw Instytutu Botaniki PAN (patrz str. 144 niniejszego zeszytu) i związana z tym potrzeba dystrybucji wydawnictw własnych a także wydawnictw Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz pozycji innych wydawców (m.in. uczelnianych, korzystających z pośrednictwa Działu Wydawnictw IB PAN) zrodziło potrzebę stworzenia centrum dystrybucji o poważnym zapleczu i szerszych możliwościach. Idea powołania do życia Centrum dojrzała przez lata i mogła w końcu zostać zrealizowana po wybudowaniu nowego pawilonu (tzw. „Liścia”) przy budynku Instytutu od strony ulicy Lubicz. W czterokondygnacyjnym pawilonie dwie dolne kondygnacje zaplanowano

Ryc. 1. Profesor Kazimierz Zarzycki odsłaniający portret prof. Władysława Szafera w Centrum Książki Przyrodniczej (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 1. Professor Kazimierz Zarzycki unveiling the portrait of Prof. Władysław Szafer in the Natural History Book Center at the Institute (phot. K. Romeyko-Hurko).

Ryc. 2. Spotkanie na dolnym poziomie Centrum Książki Przyrodniczej. Na pierwszym planie jeden z owalnych stołów, na których prezentowano dorobek prof. Kazimierza Zarzyckiego (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 2. Official meeting on the lower floor of the Natural History Book Center at the Institute. In the foreground one of the tables with the exhibition of Prof. Zarzycki's publications (phot. K. Romeyko-Hurko).

specjalnie na potrzeby Centrum Książki Przyrodniczej. Podziemie, z dużą salą przeznaczoną na księgarnię, wyposażono w regały i blaty wystawiennicze, gdzie dostępny jest szeroki asortyment krajowych wydawnictw przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem wydawnictw botanicznych zarówno własnych jak i wielu wydawców krajowych. Z Centrum skorzystać mogą wszystkie wydawnictwa uczelniane. Ułatwia to dotarcie również do niszowych i niskonakładowych wydawnictw. W wydzielonej części podziemia znalazła miejsce czytelnia internetowa, gdzie można także usiąść i przeglądać książki czy czasopisma znajdujące się w sprzedaży. Można również, korzystając z katalogu internetowego, łatwo odnaleźć poszukiwane pozycje oraz sprawdzić aktualną listę oferowanych do

sprzedaży wydawnictw. Wejście do księgarni znajduje się na parterze wprost z ulicy Lubicz. Na parterze znajduje się również punkt sprzedaży, a na jego zapleczu część Działu Wydawnictw Instytutu. Wchodzących do księgarni wita duży (naturalnej wielkości) portret profesora Władysława Szafera. Namalowany został przez córkę profesora, Annę Staniszewską (Warszawa), która łaskawie ofiarowała go Instytutowi noszącemu imię profesora W. Szafera, swego założyciela i pierwszego dyrektora. Uroczystość otwarcia Centrum odbyła się 29 marca 2011 roku i stanowiła część obchodów 80. rocznicy urodzin profesora Kazimierza Zarzyckiego, który dokonał w czasie jej trwania uroczystego odsłonięcia portretu. Pierwotnie miała to uczynić sama jego Autorka, ale w ostatniej chwili,

w związku z kłopotami zdrowotnymi, zmuszona była odwołać swój przyjazd do Krakowa. Odstąpienie obrazu połączone było z krótkimi wspomnieniami; osobę profesora Władysława Szafera wspominali m.in. profesorowie: Anna Medwecka-Kornaś, Jerzy Staszkiewicz, Leon Stuchlik i Kazimierz Zarzycki. Zebrani na uroczystości otwarcia Centrum zeszli następnie do znajdującej się w podziemiach księgarni, gdzie po zapoznaniu się z ofertą wystawionych pozycji wydawniczych, odbyła się promocja nowej książki wydanej w związku z obchodami Roku Darwinowskiego *Darwin w oczach polskich botaników XIX–XXI w.*, której pomysłodawcą i głównym redaktorem oraz autorem części tekstów był profesor Kazimierz Zarzycki. Otwarcie Centrum stanowi ważne wydarzenie dla botaniki nie tylko krakowskiej, ale całej botaniki polskiej, daje bowiem możliwość wzmocnienia dystrybucji książki botanicznej i szansę zgromadzenia w jednym miejscu całej praktycznie oferty krajowego rynku. W tym miejscu trzeba zatem życzyć, aby ta nowa możliwość została jak najlepiej wykorzystana przez Instytut i wydawców, zarówno krajowych jak i zagranicznych, ku pożytkowi nas wszystkich.

Zbigniew MIREK

WYDAWNICTWA INSTYTUTU BOTANIKI PAN – DWADZIEŚCIA DWA LATA DZIAŁALNOŚCI

**IB Editorial Office
– twenty two years of activity**

Tekst niniejszy przygotowywany początkowo na 20-lecie Wydawnictwa musiał poczekać nieco wobec nawału innych pilnych zadań. Ukazuje się więc z opóźnieniem, w 22 rocznicę jego istnienia.

SKROMNE POCZĄTKI

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zaznaczył się wyraźnie w wielu dziedzinach naszego życia

rozmaitymi zmianami o kluczowym znaczeniu. W działalności naukowej i okołonaukowej czas ten stworzył zupełnie nowe formy finansowania i organizacji, w tym także nowe możliwości na polu aktywności wydawniczej. Jak pamiętamy, wiele szkół wyższych oraz placówek naukowych PAN oraz instytutów resortowych czy towarzystw naukowych obsługiwało w tym względzie Państwowe Wydawnictwo Naukowe. W tamtym czasie była to już instytucja wysoce niewydolna. Dość przypomnieć, że opóźnienia w wydawaniu kwartalników sięgały dwu do trzech lat a czas oczekiwania na ukazanie się wydawnictw zwartych wynosił niekiedy nawet 7 do 10 lat – w co trudno dziś uwierzyć. Kiedy zatem nadarzyła się okazja i wszystko zostało uwolnione spod wszechwładnej kurateli partii i gorsetu administracji państwowej, można było wziąć ster różnych spraw we własne ręce. Wpadłem wówczas na dość szalony pomysł, by w Instytucie Botaniki PAN, z którym jestem związany od początku mojej pracy, założyć niezależną komórkę wydawniczą, która obsługiwałaby na początek nasze własne czasopisma i serie wydawnicze. Przy okazji można by założyć poważne anglojęzyczne czasopismo, dające możliwość lepszego udostępniania wyników nie tylko pracowników Instytutu. Pomysłem podzieliłem się z dwójką kolegów, dr. J. J. Wójcickim i prof. R. Ochyrą, i po uzgodnieniu, że jest on wart realizacji, udaliśmy się do ówczesnego dyrektora prof. Leona Stuchlika, który wysłuchawszy informacji o zamierzeniu, po krótkiej dyskusji, przystał na pomysł. Wkrótce dostałem oficjalne powołanie na kierownika Działu Wydawnictw i redaktora nowego czasopisma *Polish Botanical Studies*, wydawanego w formacie B5 oraz towarzyszącej mu serii, która ukazywała się w formacie A5 początkowo jako *PBS-Guidebook Series* (z czasem jako *Botanical Guidebooks*). Początki były trudne, bo trzeba było wszystkiego uczyć się od zera, a rynek usług wydawniczych dopiero się tworzył. Współpraca jaką wkrótce nawiązaliśmy z Drukarnią Kolejową spowodowała, że ona sama zaczęła się szybko modernizować, m.in. pod wpływem naszych wymagań; my zaś sami, niemal z tomu na tom doskonaliliśmy nasz

warsztat uczyć się na bieżąco, niejako w toku pracy. A trzeba było nauczyć się wszystkiego – od formatów i gramatury papieru po podstawową terminologię związaną z procesem druku i kalkulacją kosztów; szybko doszła także nauka zdobywania pieniędzy. Zmienialiśmy kolejne „desktoxy” (programy do łamania tekstów) a świeżo przyjęty do pracy po studiach matematyk, mgr Marian Wysocki, zaczynający pracę podobnie jak my od zera, w ciągu kilku miesięcy dał się poznać w środowisku Krakowa jako specjalista w tej pracy, którą szybko polubił i pracuje w Wydawnictwie IB PAN do dziś jako jego filar. Przez pięć lat (1991–1996) w łamaniu komputerowym wspierała Wydawnictwa mgr Anna Wyróstelek, a od ponad czterech lat czyni to na

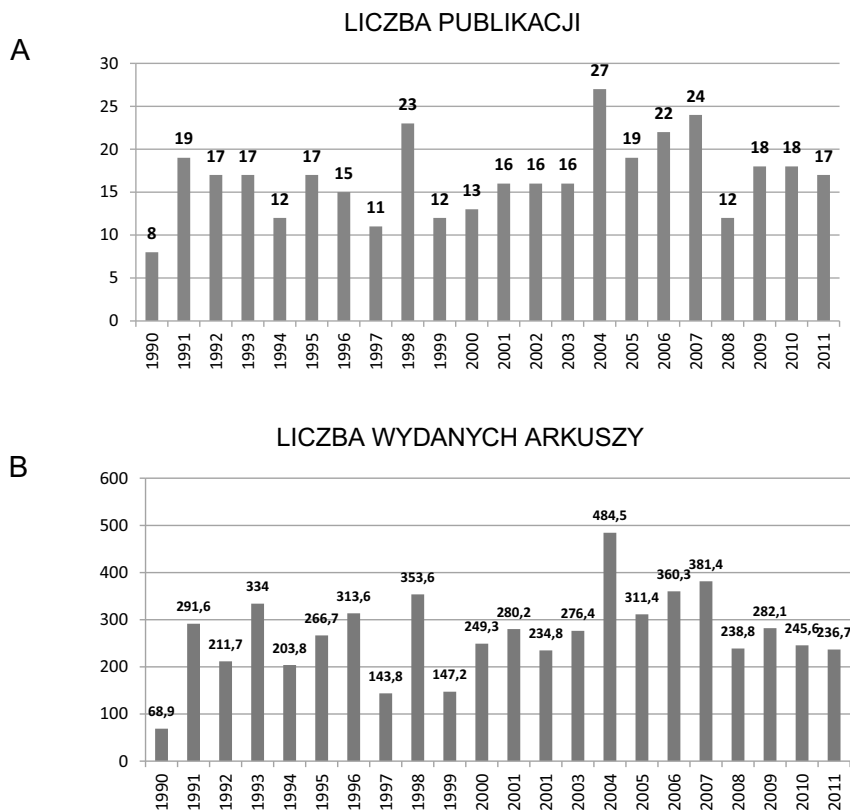
½ etatu mgr Agnieszka Sojka, zatrudniona ponadto w Zakładzie Paleobotaniki.

Po wydaniu pierwszego zeszytu w redakcji *Polish Botanical Studies* zostałem z dr. Janem J. Wójcickim, który do dziś wspiera mnie jako najbliższy współpracownik, a prof. R. Ochrya został na pewien czas redaktorem *Fragmenta Floristica et Geobotanica*. Przy niemałym obciążeniu innymi pracami potrzebna okazała się pomoc przy czysto administracyjnej pracy: kontakt z drukarnią, załatwianie spraw finansowych, marketing i sprzedaż oraz dystrybucja wydawnictw. Ratunkiem okazał się mgr Jacek Wieser (Ryc. 1), który przeszedł z Zakładu Paleobotaniki do Działu Wydawnictw (i któremu po objęciu przeze mnie dyrektury Instytutu

Ryc. 1. Obecny kierownik Wydawnictw, mgr Jacek Wieser (stoi, po prawej) nadzorujący łamanie tekstu przez mgr. Mariana Wysockiego (siedzi, w głębi), przy współpracy z dr. Janem J. Wójcickim (na pierwszym planie) (fot. W. Paul).

Fig. 1. The present head of the IB PAS Editorial Office, Jacek Wieser MSc. (standing to the right) supervising text processing by the make-up editor, Marian Wysocki MSc. (sitting to the left) in collaboration with one of the editors dr Jan J. Wójcicki (sitting in the center) (phot. W. Paul).

Ryc. 1. Liczba drukowanych przez Wydawnictwo IB PAN tomów (A) i arkuszy wydawniczych (B) w latach 1990–2011.
Fig. 1. Number of volumes (A) and printed sheets (B) issued by the IB PAS Editorial Office in the years 1999–2011.

w 1999 powierzyłem kierownictwo tego Działu); później do zespołu dołączyła pani mgr Danuta Białka, na którą spadła cała rachunkowość. Redaktorzy czasopism i serii pozostawali niejako „na zewnątrz” Działu Wydawnictw, w swoich macierzystych zakładach. Od początku uznaliśmy, że potrzebujemy profesjonalnego plastyka do projektowania okładek.

Od początku działalności uznaliśmy, że potrzebujemy profesjonalnego plastyka do projektowania okładek. Trafiliśmy na pana Macieja Pierzchałę, z którym współpraca układała się od początku bardzo dobrze i trwa do dziś, a bezwzględna większość okładek opublikowanych pozycji wyszła spod jego ręki. Wyjątkowo tylko niektórzy redaktorzy przygotowywali pojedyncze tomy wydawnictw zwartych „na własną rękę”.

OWOCNE DWADZIEŚCIA DWA LATA

Po pierwszym trudnym roku i niełatwych kilku kolejnych, gdy trzeba było stale zmieniać technikę i ostateczną formę przygotowywania materiału dla drukarni po złamaniu całości, ustalone zostały standardy i można było wejść w pewną „normalność”. Od samego początku Wydawnictwo służyło szerszemu spektrum podmiotów, nie tylko Instytutowi. Tu wydawane były nierzadko monografie (prace doktorskie, habilitacyjne czy podsumowania projektów badawczych) kolegów z innych ośrodków a także *Wiadomości Botaniczne*, czasopismo Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Obok *Acta Palaeobotanica*, *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, *Polish Botanical Journal* (przekształcone

Ryc. 3. Niektóre pozycje wydawnicze.

Fig. 3. Sample books and journals issued by the IB PAS Editorial Office.

z powstałej w międzyczasie anglojęzycznej podserii *Fragmenta Floristica et Geobotanica*) i *Polish Botanical Studies* oraz *Botanical Guidebooks* Wydawnictwo publikuje liczne serie atlasów, flor, bibliografii oraz innych ciągów wydawnictw zwartych. Szybko utrwalił się stały

rytm wydawniczy i kolejne tomy ukazywały się w minionych latach średnio co 3–4 tygodnie, a łączna liczba wydawanych arkuszy sięgała 300, a nawet więcej. W ciągu roku z usług Wydawnictwa korzystali także autorzy zagraniczni, zachęceni dobrą jakością usług i względnie niską

ich ceną. Dynamika liczby wydawanych tomów zmieniała się nieco z roku na rok, w zależności od liczby zleceń i własnej aktywności, ale nie odbiegała w sposób zasadniczy od pewnych ram, ustalonych przede wszystkim możliwościami Wydawnictwa. Liczbę tomów oraz arkuszy wydanych w ciągu dwudziestu dwu lat istnienia Wydawnictwa przedstawia diagram na Rycinie 2. Łącznie wydano w tym czasie 369 tomów o objętości 5916 arkuszy. Były wśród nich bardzo różne pozycje, w tym tak monumentalne jak choćby *Czerwona Księga Roślin Polski* czy *Czerwona Księga Karpat*, *The Moss Flora of King George Island (Antarctica)*, *The Liverwort Flota of Antarctica*, *Atlas of Pollen and Spore of the Polish Neogene*, *Atlas of the Pleistocene Vascular Plant Macrofossils of Central and Eastern Europe*, *Flora Hellenica Bibliography* czy jedenastotomowa seria *Biodiversity of Poland*. Ważnym elementem całego cyklu była dystrybucja. Odbывała się ona częściowo poprzez tzw. wewnętrzną sprzedaż i wymianę biblioteczną oraz niezależnie poprzez sprzedaż prowadzoną na zewnątrz przez Dział Wydawnictw. Pomocą w sprzedaży były przygotowywane okresowo katalogi.

Z czasem rosnąca liczba kontrahentów i zmieniające się standardy dystrybucji zmusiły do wydawania elektronicznych katalogów

i elektronicznej sprzedaży wydawnictw w sieci. W ostatnich latach podjęto decyzję o udostępnianiu niektórych czasopism „on-line”, celem ułatwienia i przyspieszenia dystrybucji ukazujących się prac. Udostępniono także w formie cyfrowej większość tomów archiwalnych (<http://www.botany.pl>). Ze stworzonej w tym celu lokalnej platformy cyfrowej zaczęły korzystać także wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Botanicznego (PTB). Dzięki niej każdy może łatwo odszukać, ściągnąć i wydrukować sobie artykuł czy inny tekst z dowolnego tomu. Rozrastająca się działalność nie tylko wydawnicza ale i dystrybucyjna zrodziła zapotrzebowanie na nowy lokal; dotychczasowy, złożony z dwu pokoi (z wydzieloną odrębną przestrzenią, gdzie łamane są teksty) nie wystarczał (Ryc. 3). W dobudowanym ostatnio pawilonie od strony ul. Lubicz (tzw. „Liściu”) dwie kondygnacje przeznaczono na cele Wydawnictw i Centrum Książki Przyrodniczej (o otwarciu Centrum nieco szerzej informujemy w odrębnym tekście zamieszczonym w niniejszym numerze).

Mamy nadzieję, że dobrze służące nie tylko Instytutowi Botaniki PAN, ale całej polskiej botanice Wydawnictwo, będzie się nadal dynamicznie rozwijać, udoskonalać swą pracę.

Zbigniew MIREK

Tabela. 1. Publikacje Działu Wydawnictw Instytutu Botaniki PAN w latach 1990–2010.

Table 1. Publications issued by Editorial Office of the Institute of Botany PAS in the years 1990–2010.

1990

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Research progress report (1988–1990). Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1990)	1	Z. Mirek
2.	Polish herbaria. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1990)	2	Z. Mirek
3.	Atlas flory polskiej i ziem ościennych (1990)	II, zesz. 5	J. Mądałski
4.	Atlas of the geographical distribution of spore plants in Poland. Mosses (<i>Musci</i>)* (1990)	Ser. V Part 5	R. Ochryra, P. Szmajda
5.	Atlas of the geographical distribution of spore plants in Poland. Mosses (<i>Musci</i>)* (1990)	Ser. V Part 6	R. Ochryra, P. Szmajda
6.	A. NESPIAK. Podstawczaki [...], strzępiak (<i>Inocybe</i>). Flora polska, rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Mycota) (1990)	19	J. Kochman, A. Skirgiello

7.	J. SIEMIŃSKA. Polska bibliografia fykologiczna. Bibliografie botaniczne (1990)	3	J. Siemińska
8.	W. STOJANOWSKA. Polska bibliografia służowców. Bibliografie botaniczne (1990)	4	J. Siemińska

* Atlas wydawany wspólnie przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

1991

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1990)	30 No. 1–2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1991)	31 No. 1–2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1990)	Ann. XXXV Pars 1–2	A. Jasiewicz
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1991)	Ann. XXXVI Pars 1	A. Jasiewicz
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1991)	Ann. XXXVI Pars 2	A. Jasiewicz
5.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1990)	34 zesz. 2	Z. Mirek
6.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1990)	34 zesz. 3	Z. Mirek
7.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1990)	34 zesz. 4	Z. Mirek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1991)	35 zesz. 1	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr/	Redaktor serii
1.	Polish Botanical Studies (1990)	Vol. 1	Z. Mirek
2.	Jubilee X Conference of the Phycological Section of the Polish.... Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1991)	4	Z. Mirek
3.	Z. RADWAŃSKA-PARYSKA. Zielnik Brata Cypriana z Czerwonego klasztoru. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1991)	5	Z. Mirek
4.	Atlas of the geographical distribution of spore plants in Poland. Mosses (<i>Musci</i>)* (1990)	Ser. V Part 7	R. Ochrya, P. Szmajda
5.	A. SKIRGIEŁŁO. Podstawczaki [...]. Gołąbek (<i>Russula</i>). Flora polska, rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Mycota) (1991)	20	A. Skirgiełło
6.	S. DOMAŃSKI. Podstawczaki [...], pucharkowate. Flora polska, rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Mycota) (1991)	21	A. Skirgiełło
7.	H. KWAŚNA et al. Grzyby niedoskonałe [...]. Sierpik (<i>Fusarium</i>). Flora polska, rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Mycota) (1991)	22	A. Skirgiełło
8.	W. RUDNICKA-JEZIERSKA. Podstawczaki [...], Osiakowe. Flora polska, rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Mycota) (1991)	23	A. Skirgiełło
9.	S. DOMAŃSKI. Basidiomycetes [...], <i>Corticaceae</i> [...], <i>Lindtneria</i> . Mała flora grzybów (1991)	I część 6	S. Domański
10.	M. NOWAK. Bibliografia flory polskiej. Rośliny naczyniowe, za lata 1971–1980. Bibliografie botaniczne	5 (1991)	J. Siemińska

* Atlas wydawany wspólnie przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	S. LISOWSKI. Les <i>Asteraceae</i> dans la flore d'Afrique Centrale Vol. ½. Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum (1991)	Suppl. 1, Tom 1/2	A. Jasiewicz, R. Ochyra

1992

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1992)	32 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1992)	XXXVII, Pars 1	R. Ochyra, A. Jasiewicz
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1992)	XXXVII, Pars 2	R. Ochyra, A. Jasiewicz
4.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1991)	35 nr 2	Z. Mirek
5.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1991)	35 nr 3/4	Z. Mirek
6.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1992)	36 nr 1/2	Z. Mirek
7.	<i>Pieniny. Przyroda i Człowiek</i> ** (1992)	Tom 1	K. Birkenmajer

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

** Czasopismo Pienińskiego Parku Narodowego

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Polish Botanical Studies (1991)	Vol. 2	Z. Mirek
2.	E. ZASTAWIAK (red.), Younger Tertiary deposits in the Gozdnicza. Polish Botanical Studies (1992)	Vol. 3	Z. Mirek
3.	W. FAŁTYNOWICZ. The lichens of Western Pomerania. Polish Botanical Studies (1992)	Vol. 4	Z. Mirek
4.	J. WOLEK. Vademecum statystyki dla biologów. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1992)	6	Z. Mirek
5.	M. ZAJĄC. Index of general distribution maps. Vascular plants... Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1992)	7	Z. Mirek
6.	Atlas of the geographical distribution of mosses in Poland* (1992)	Ser. V, Part 8	R. Ochyra, P. Szmajda
7.	Flora Polski. Rośliny naczyniowe (1992)	Tom III	A. Jasiewicz
8.	S. DOMAŃSKI. Podstawczaki [...], <i>Corticaceae</i> [...]. Mała flora grzybów (1992)	I część 7	S. Domański
9.	J. SIEMIŃSKA, J. PAJĄK. Polska bibliografia fykologiczna. Bibliografie botaniczne (1992)	6	J. Siemińska

* Atlas wydawany wspólnie przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	Lista roślin zagrożonych w Polsce. Wyd. 2 (1992)		K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Heinrich

1993

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1993)	33 No. 1	L. Stuchlik

2.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1993)	XXXVIII, Pars 1	R. Ochyra, A. Jasiewicz
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1993)	XXXVIII, Pars 2	R. Ochyra, A. Jasiewicz
4.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1992)	36 nr 3/4	Z. Mirek
5.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1993)	37 nr 1/2	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Polish Botanical Studies (1993)	Vol. 5	Z. Mirek
2.	W. FAŁTYNOWICZ. A checklist of Polish lichen forming [...]. Polish Botanical Studies (1993)	Vol. 6	Z. Mirek
3.	M. REYMANÓWNA, A. SKIRGIELLO (red.), Międzynarodowy Kodeks [...]. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1993)	3	Z. Mirek
4.	M. RALSKA-JASIEWICZOWA (red.), Jezioro Gościąg – stan badań [...]. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1993)	8	Z. Mirek
5.	A. ZEMANEK, B. ZEMANEK. Studies on the history of botanical gardens and arboreta in Poland. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1993)	9	Z. Mirek
6.	J. SIEMIŃSKA (red.), International symposium Biology [...]. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1993)	10	Z. Mirek
7.	S. BAŁAZY. <i>Entomophthorales</i> . Flora of Poland (Flora polska). Fungi (Mycota) (1993)	24	[A. Skirgiełło]
8.	J. NOWAK. Porosty (Lichenes) <i>Physciaceae</i> sensu stricto. Flora polska. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych (1993)	VI, cz. 3	J. Kochman, J. Nowak, J. Siemińska, A. Skirgiełło

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe (1993)	Wyd. 1	R. Kaźmierczak, K. Zarzycki
2.	Tatry i Podtatrze. Przyroda Kotliny Zakopiańskiej: poznanie, przemiany, zagrożenia i ochrona (1993)	Tom 2	Z. Mirek, H. Piękoś-Mirkowa
3.	Botanostephane Kornasiana – Botanical [...]. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum</i> (1993)	Suppl. 2, Tom 1 / 2	L. Stuchlik, R. Ochyra
4.	A. T. BARRY et al. Bibliography of European palaeobotany and palynology [...] (1993)		E. Zastawniak

1994

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1993)	33 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1994)	34 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1994)	XXXIX, Pars 1	R. Ochyra
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1994)	XXXIX, Pars 2	R. Ochyra
5.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1994)	I	L. Frey
6.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (1993)	37 nr 3/4	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	R. CZAPIK (red.), Studies on embryology and reproduction of Angiosperms. Polish Botanical Studies (1994)	Vol. 7	Z. Mirek
2.	T. MAJEWSKI. The <i>Laboulbeniales</i> of Poland. Polish Botanical Studies (1994)	Vol. 8	Z. Mirek
3.	K. WASYLIKOWA (red.), Warsztaty archeobotaniczne, Igołomia 1990-1991 – 1992-1993. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1994)	11	Z. Mirek
4.	Atlas of the geographical distribution of lichens in Poland (1993)	1	S. Cieśliński, W. Fałtynowicz
5.	Atlas of the geographical distribution of mosses in Poland (1994)	Part 9	R. Ochryra, P. Szmajda

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	Polska Akademia Nauk. Instytut Botaniki im. W. Szafera w latach 1953–1993. Informator	1993	L. Stuchlik

1995

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1994)	34 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1995)	XL, Pars 1	R. Ochryra
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1995)	XL, Pars 1	R. Ochryra
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1995)	II	L. Frey
5.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1994)	38 nr 1/2	Z. Mirek
6.	<i>Pieniny. Przyroda i Człowiek**</i> (1995)	Tom 3	K. Birkenmajer

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

** Czasopismo Pienińskiego Parku Narodowego

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	L. PRZYWARA, E. KUTA. Karyology of Bryophytes. Polish Botanical Studies (1995)	Vol. 9	Z. Mirek
2.	D. TUMIDAJOWICZ. Structure, dynamics and population biology of <i>Dentaria glandulosa</i> . Polish Botanical Studies (1995)	Vol. 10	Z. Mirek
3.	Z. MIREK, J. J. WÓJCICKI (red.), Szata roślinna Parków Narodowych i Rezerwatów Polski Południowej – Przewodnik. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	12	Z. Mirek
4.	P. KÖHLER. Zielnik Józefa Jundziłła. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	13	Z. Mirek
5.	Z. MIREK et al. (red.), Kto jest kim w botanice polskiej. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	14	Z. Mirek
6.	Z. MIREK et al. (red.), Vascular plants of Poland, a checklist. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	15	Z. Mirek
7.	J. J. BARKMAN et al. (red.), Kodeks nomenklatury fitosocjologicznej. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	16	Z. Mirek

8.	Z. MIREK et al. (red.), Vascular plants of Poland, a checklist. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1995)	17	Z. Mirek
9.	Flora Polski. Rośliny naczyniowe (1995)	15	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	D. SZLACHETKO. Systema orchidaliūm. Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum (1995)	Suppl. 3	R. Ochryra
2.	50 Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie – Program Zjazdu	1995	Z. Mirek

1996

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1995)	35 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1996)	36 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1996)	36 No. 2	L. Stuchlik
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1996)	XLI, Pars 1	R. Ochryra
5.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1996)	XLI, Pars 2	R. Ochryra
6.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1996)	III	L. Frey
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1994)	38 nr 3/4	B. Zemanek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1995)	39 nr 1/2	B. Zemanek
9.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1995)	39 nr 3/4	B. Zemanek
10.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1996)	40 nr 1	B. Zemanek
11.	<i>Pieniny. Przyroda i Człowiek**</i> (1995)	Tom 4	P.Valde-Nowak

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

**Czasopismo Pienińskiego Parku Narodowego

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	M. ZAJĄC. Mountain vascular plants in the Polish lowlands. Polish Botanical Studies (1995)	Vol. 11	Z. Mirek
2.	H. PIĘKOŚ-MIRKOWA et al. Endemic vascular plants in the Polish Tatra Mts. Distribution and ecology. Polish Botanical Studies (1995)	Vol. 12	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	A. STRID. Flora Hellenica bibliography. Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum (1996)	Suppl. 4	R. Ochryra
2.	A. WALANUS. Palinologiczna baza danych. Instrukcja obsługi (1994)1996		

1997

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1997)	37 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1997)	XLII, Pars 1	J. Wolek

3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1996)	IV	L. Frey
4.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1996)	40 nr 2	B. Zemanek
5.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1996)	40 nr 3/4	B. Zemanek
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1997)	41 nr 1	B. Zemanek
7.	<i>Pieniny. Przyroda i Człowiek**</i> (1997)	Tom 5	S. Michalczuk, R. Remiszewski

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

** Czasopismo Pienińskiego Parku Narodowego

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Z. MIREK et al. (red.), Polish herbaria. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1997)	18	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	J. WOLEK. Species co-occurrence patterns in pleustonic plant communities (class <i>Lemnetaea</i>). <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum</i> (1997)	Suppl. 5	J. Wolek
2.	P. T. STYPIŃSKI. Biologia i ekologia jemioli pospolitej (<i>Viscum album</i>). <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica. Supplementum</i> (1997)	Suppl. 1	J. Wolek
3.	Zmienność wybranych gatunków krzewów i drzew. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica. Supplementum</i> (1997)	Suppl. 2	J. Staszekiewicz

1998

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1997)	37 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1998)	38 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1997)	XLII, Pars 2	J. Wolek
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1998)	XLIII, Pars 1	J. Wolek
5.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1998)	V	L. Frey
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1997)	41 nr 2	B. Zemanek
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1997)	41 nr 3/4	B. Zemanek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1998)	42 nr 1	B. Zemanek
9.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1998)	42 nr 2	B. Zemanek
10.	<i>Pieniny. Przyroda i Człowiek**</i> (1998)	Tom 6	K. Zarzycki

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

** Czasopismo Pienińskiego Parku Narodowego

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	K. SPALIK. <i>Revision of Anthriscus (Apiaceae)</i> . Polish Botanical Studies (1997)	Vol. 13	Z. Mirek
2.	M. MANDECKA et al. <i>Polish exsiccata of vascular plants</i> . Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1998)	19	Z. Mirek

3.	A. SKIRGIELLO. Podstawczaki [...], 2. Mleczej (Lactarius). Flora Polski. Grzyby (Mycota) (1998)	XXV	A. Skirgiełło
4.	J. NOWAK. Porosty (Lichenes) Buelliaceae (Physciaceae sensu lato). Flora polska. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. (1998)	VI, część 2	J. Kochman, J. Nowak, J. Siemińska, A. Skirgiełło

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	rok wydania	Redaktor
1.	K. Wołowski. Taxonomic and environmental studies on Euglenophytes from Wyżyna Krakowsko-Częstochowska Upland. Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum (1998)	Suppl. 6	J. Wołek
2.	Lake Gościąg, Central Poland. A monographic study	1998	M. Ralska-Jasiewiczowa
3.	R. OCHYRA. The moss flora of King George Island (Antarctica)	1998	
4.	Plant population biology and vegetation processes	1998	K. Falińska
5.	Botanical collections throughout the world. Proceedings of the Second International Conference on the Preservation of Botanical Collections. Cracov, June 26–29, 1997	1998	L. Stuchlik
6.	The 5 th European Palaeobotanical and Palynological Conference, June 26–30, 1998, Cracov. Guide to excursion no 1: Fossil plants from Carboniferous coal basin...	1998	I. Lipiński
7.	The 5 th European Palaeobotanical and Palynological Conference, June 26–30, 1998, Cracov. Guide to excursion no 2: Tertiary-Quaternary (Pleistocene) floras [...]	1998	A. Sadowska, A. Szymkiewicz
8.	The 5 th European Palaeobotanical and Palynological Conference, June 26–30, 1998, Cracov. Guide to excursion no 3: Tertiary-Quaternary (Holocene) floras [...]	1998	A. Obidowicz et al.
9.	The 5 th European Palaeobotanical and Palynological Conference, June 26–30, 1998, Cracov. Guide to excursion no 4: Holocene – prehistoric settlement [...]	1998	K. Wasylkowa

1999

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1998)	38 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1998)	39 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1998)	XLIII, Pars 2	J. Wołek
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1999)	XLIV, Pars 1	J. Wołek
5.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Series Polonica</i> (1999)	VI	L. Frey
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1998)	42 nr 3/4	B. Zemanek
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1999)	43 nr 1/2	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	E. BRZOSKO. The life history of <i>Carex caespitosa</i> . Polish Botanical Studies (1999)	14	Z. Mirek
2.	Z. MIREK, A. ZEMANEK (red.), Studies on renaissance botany. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1998)	20	Z. Mirek
3.	L. BURCHARDT et al. Rabenhorst's algae in Polish collections. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1999)	21	Z. Mirek

4.	R. OCHYRA, G. WCISŁO. Mchy w zielniku Tytusa Chałubińskiego [...]. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1999)	22	Z. Mirek
5.	A. SKIRGIELŁO. Podstawczaki [...] – Łuskowcowate (<i>Pluteaceae</i>). Flora Polski. Grzyby (Mycota) (1999)	XXVII	A. Skirgiełło

2000**CZASOPISMA**

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (1999)	39 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2000)	40 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (1999)	XLIV, Pars 2	J. Wolek
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2000)	VII	L. Frey
5.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (1999)	43 nr 3/4	S. Loster
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2000)	44 nr 1/2	S. Loster
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2000)	44 nr 3/4	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	K. WASYLIKOWA (red.), Rośliny w dawnej gospodarce człowieka. Warsztaty Archeobotaniczne'97. Polish Botanical Studies. Guidebook Series (1999)	23	Z. Mirek
2.	Atlas of the geographical distribution of lichens in Poland	2	S. Cieśliński, W. Fałtynowicz

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	Proceedings of the 5 th European Palaeobotanical and Palynological Conference. <i>Acta Palaeobotanica. Supplementum</i> (1999)	Suppl. 2	L. Stuchlik
2.	Taxonomy, ecology and distribution of grasses in Poland. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica. Supplementum</i> (1999)	Suppl. 7	L. Frey
3.	Z. SZELAĞ. Rośliny naczyniowe Masywu Śnieżnika i Gór Bialskich. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2000)	Suppl. 3	L. Frey
4.	H. BEDNAREK-UCHYRA, J. VÁŇA, R. OCHYRA, R. I. LEWIS SMITH. The liverwort flora of Antarctica (2000)		R. Ochrya

2001**CZASOPISMA**

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2000)	40 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2001)	41 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica</i> (2000)	XLV, Pars 1 i 2	J. Wolek
4.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2001)	46 No. 1	J. J. Wójcicki
5.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2001)	VIII	L. Frey
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2001)	45 nr 1/2	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	R. CZAPIK (red.), Plant embryology. Past, present, future. .Botanical Guidebooks (2001)	24	Z. Mirek
2.	E. ZASTAWNIAK, P. KÖHLER. Polskie badania paleobotaniczne trzeciorzędu. Botanical Guidebooks (2001)	25	Z. Mirek
3.	Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene. Part 1 – Spores	1	L. Stuchlik

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	The origin and early evolution of diatoms	2000	A. Witkowski, J. Siemińska
2.	Studium on grasses in Poland	2001	L. Frey
3.	Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe	2001	R. Kaźmierczak, K. Zarzycki
4.	Przyroda – Nauka – Kultura	2001	B. Zemanek
5.	Mówić o przyrodzie. Zintegrowana wizja przyrody*	2001	A. Dyduch-Falniowska, M. Grzegorzczak, J. Perzanowska, Z. Kijas, Z. Mirek
6.	T. POLLER. Bóg, człowiek, natura: problematyka ekologiczna w nauczaniu Jana Pawła II	2001	Z. Mirek
7.	U. BIELCZYK [tekst] et al. Porosty. Skala do oznaczania stopnia skażenia powietrza [folder]	2001	

* Wspólna publikacja Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Instytutu Studiów Franciszkańskich i Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN

2002

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2001)	41 No. 2	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2002)	42 No. 1	L. Stuchlik
3.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2002)	42 No. 2	L. Stuchlik
4.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2002)	46 No. 2	J. J. Wójcicki
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2001)	47 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2002)	47 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2002)	IX	L. Frey
8.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2001)	45 nr 3/4	S. Loster
9.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2002)	46 nr 1/2	S. Loster
10.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2002)	46 nr 3/4	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł	Tom/rok wyd.	Redaktor serii
1.	R. Czapiak (red.), Embryological and cytological variability of plants in polluted environment. Polish Botanical Studies	15 (2002)	Z. Mirek
2.	Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene. Part 2 – <i>Gymnosperms</i>	2 (2002)	L. Stuchlik
3.	Atlas of the geographical distribution of fungi in Poland	2 (2002)	W. Wojewoda
4.	Atlas of the geographical distribution of lichens in Poland	3 (2002)	U. Bielczyk et al.

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Tom/rok wyd.	Redaktor
1.	B. BARABASZ-KRASNY. Sukcesja roślinności na łąkach, pastwiskach i nieużytkach porolnych Pogórza Przemyskiego. Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum	Suppl. 4 2002	L. Frey
2.	Polska księga traw	2002	L. Frey

2003

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2003)	43 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2003)	43 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2003)	48 No. 1	J. J. Wójcicki
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2003)	X	L. Frey
5.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2003)	47 nr 1/2	S. Loster
6.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2003)	47 nr 3/4	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Z. MIREK et al. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Biodiversity of Poland (2002)	1	Z. Mirek
2.	K. ZARZYCKI et al. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. Biodiversity of Poland (2002)	2	Z. Mirek
3.	R. OCHYRA et al. Census catalogue of Polish mosses. Biodiversity of Poland (2003)	3	Z. Mirek
4.	U. BIELCZYK et al. (red.), The lichens and allied fungi of the Polish Carpathians. Biodiversity of the Polish Carpathians (2003)	1	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	G. WROBIEC. New fossil floras from Neogene deposits in the Bełchatów Lignite Mine. <i>Acta Palaeobotanica. Supplementum</i> (2003)	Suppl. 3	L. Stuchlik
2.	W. GRANOSZEWSKI. Late Pleistocene vegetation history and climatic changes at Horoszkki Duże, Eastern Poland: a palaeobotanical study. <i>Acta Palaeobotanica. Supplementum</i> (2003)	Suppl. 4	L. Stuchlik
3.	Problems of grass biology (2003)		L. Frey
4.	M. NOWAK. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN (1953–2003). Tom 2. <i>Bibliografia</i> (2003)	Tom 2	Z. Mirek
5.	P. T. STYPIŃSKI. Dendroflora Parku Etnograficznego (Muzeum Budownictwa Ludowego) w Olsztynku* (2003)		L. Frey
6.	River biomonitoring and benthic invertebrate communities** (2002)		A. Kownacki, H. Soszka, T. Fleituch, D. Kudelska

* Publikacja wydana przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN na zamówienie Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku

** Publikacja wydana przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN na zamówienie Instytutu Ochrony Środowiska w Warszawie

2004

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2004)	44 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2004)	44 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2004)	Ann. XI, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2004)	Ann. XI, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2003)	48 No. 2	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2004)	49 No. 1	J. J. Wójcicki
7.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2004)	49 No. 2	J. J. Wójcicki
8.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2004)	48 nr 1/2	S. Loster
9.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2004)	48 nr 3/4	S. Loster

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	J. SIEMIŃSKA, K. WOŁOWSKI. Catalogue of Polish eukaryotic and prokaryotic algae. Biodiversity of Poland (2003)	5	Z. Mirek
2.	W. FAŁTYNOWICZ. The lichens and lichenicolous fungi of Poland. Biodiversity of Poland (2004)	6	Z. Mirek
3.	A. DROZDOWICZ et al. Myxomycetes of Poland. Biodiversity of Poland (2003)	10	Z. Mirek
4.	U. BIELCZYK et al. Checklist of lichens of the Western Carpathians. Biodiversity of the Carpathians (2004)	1	Z. Mirek
5.	W. MUŁENKO et al. Microfungi of the Tatra National Park. Biodiversity of the Tatra National Park (2004)	1	Z. Mirek, M. Ronikier
6.	M-M. LIANG. Palynology, Palaeoecology and palaeoclimate, of the Miocene Shanwang Basin, Shandong Province Eastern China. <i>Acta Palaeobotanica. Supplementum</i> (2004)	5	L. Stuchlik
7.	R. KOŚCIELNIAK. Porosty (Lichenes) Bieszczadów Niskich. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2004)	5	L. Frey
8.	Atlas of the Geographical distribution of lichens in Poland (2004)	Part 4	U. Bielczyk et al.
9.	J. ZIELIŃSKI. The Genus <i>Rubus</i> (<i>Rosaceae</i>) in Poland. <i>Polish Botanical Studies</i> (2004)	Vol. 16	Z. Mirek
10.	B. KRZEWICKA. The lichen genera <i>Lasallia</i> and <i>Umbilicaria</i> in the Polish Tatra Mts. <i>Polish Botanical Studies</i> (2004)	Vol. 17	Z. Mirek
11.	W. WOJEWODA et al. Macrofungi of North Korea collected in 1982–1986. <i>Polish Botanical Studies</i> (2004)	Vol. 18	Z. Mirek
12.	E. ZASTAWNIAK (red.), Paleobotanika na przełomie wieków. <i>Botanical Guidebooks</i> (2003)	No. 26	Z. Mirek
13.	H. PIĘKOŚ-MIRKOWA, E. ZENKTELER. Bibliografia pteridologiczna Polski (1848–2003). <i>Botanical Guidebooks</i> (2003)	No. 27	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Rok wydania	Redaktor
1.	Przemiany środowiska przyrodniczego Tatr	2002	W. Borowiec et al.
2.	K. ROSTAŃSKI et al. The Genus <i>Oenothera</i> L. in Europe	2004	L. Frey

3.	P. KÖHLER. Bibliografia Botaniki w Towarzystwie Naukowym Krakowskim Akademii Umiejętności i PAU (1818–1952–2000)	2004	Z. Mirek, J. J. Wójcicki
4.	Palinologia. [Podręcznik]	2003	S. Dybowa-Jachowicz, A. Sadowska
5.	Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps	2004	M. Ralska-Jasiewiczowa et al.

2005**CZASOPISMA**

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2005)	45 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2005)	45 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2005)	Ann. XII Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2005)	Ann. XII Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2005)	50 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2005)	50 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2005)	49 nr 1/2	Z. Mirek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2005)	49 nr 3/4	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	W. WOJEWODA. Checklist of Polish larger Macromycetes. Biodiversity of Poland (2003)	Vol. 7	Z. Mirek
2.	M. OLECH. Lichens of the Tatra National Park. Biodiversity of the Tatra National Park (2004)	Vol. 2	Z. Mirek, M. Ronikier
3.	D. NALEPKA. Late Glacial and Holocene palaeoecological conditions and changes of vegetation cover under early farming activity in the South Kujawy Region (Central Poland). <i>Acta Palaeobotanica. Supplementum</i> (2005)	No. 6	L. Stuchlik
4.	Problemy taksonomii roślin i syntaksonomii. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2004)	No. 6	L. Frey
5.	Atlas of the geographical distribution of fungi in Poland (2004)	Part 3	W. Wojewoda
6.	I. BATOR. Stan obecny i przemiany zbiorowisk łąko-wych okolic Mogilan (Pogórze Wielickie) w okresie 40 lat. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2005)	No. 7	L. Frey
7.	Krystyna Grodzińska Festschrift. <i>Polish Botanical Studies</i> (2005)	Vol. 19	Z. Mirek, J. J. Wójcicki
8.	D. L. SZLACHETKO et al. Contributions to the taxonomic revision of the subtribes <i>Spiranthinae</i> , <i>Stenorrhynchidinae</i> and <i>Cyclopogoninae</i> (<i>Orchidaceae</i>) in Mesoamerica and the Antilles. <i>Polish Botanical Studies</i> (2005)	Vol. 20	Z. Mirek, J. J. Wójcicki
9.	K. WASYLIKOWA, M. LITYŃSKA-ZAJĄC, A. BIENIEK (red.), <i>Roślinne ślady człowieka. Botanical Guidebooks</i> (2005)	No. 28	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Tytuł	Rok wyd.	Redaktor
1.	Miejsce wypasu i gospodarki owczarskiej w koncepcji rozwoju zrównoważonego*	2004	Z. Mirek
2.	Biology of Grassems	2005	L. Frey

* Publikacja wspólna Akademii Rolniczej w Krakowie i Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN

2006

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2006) J. ZIAJA. Lower Jurassic spores and pollen grains from Odrowąż, Mesozoic margin of the Holy Cross Mts, Poland	46 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2006)	46 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2006)	Ann. XIII, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2006)	Ann. XIII, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2006)	51 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2006)	51 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2006)	50 nr 1/2	Z. Mirek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2006)	50 nr 3/4	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autr/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	J. SZWEYKOWSKI. An annotated checklist of Polish liverworts and hornworts. Biodiversity of Poland (2006)	Vol. 4	Z. Mirek
2.	A. NIKEL. Flora i zagadnienia geobotaniczne Pogórza Spiskiego. Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum (2006)	No. 8	L. Frey
3.	K. OKLEJEWICZ. Distribution patterns of <i>Rubus</i> species (<i>Rosaceae</i>) in the Eastern part of the Polish Carpathians. Polish Botanical Studies (2006)	Vol. 21	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	Ostoje roślinne w Polsce (2005)		Z. Mirek, A. Nickel, W. Paul, Ł. Wilk
2.	Red list of plants and fungi in Poland (2006)		Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szelaąg
3.	Rzadkie, ginące i reliktowe gatunki roślin i grzybów. Problemy zagrożenia i ochrony różnorodności flory Polski (2006)		Z. Mirek, E. Cieślak, B. Paszko, W. Paul, M. Ronikier
4.	H. BEDNAREK-OCHYRA. A taxonomic monograph of the moss genus <i>Codiophorus</i> P. Beauv. (<i>Grimmiaceae</i>) (2006)		R. Ochryra
5.	P. KWIATKOWSKI. Current state, separateness and dynamics of vascular flora of the Góry Kaczawskie (Kaczawa Mountains) and Pogórze Kaczawskie (Kaczawa Plateau). Distribution atlas of vascular plants (2006)	Part I	L. Frey
6.	A. STRID. Flora hellenica bibliography (2006)		J. J. Wójcicki
7.	F. VELICHKEVICH, E. ZASTAWNAK. Atlas of the Pleistocene vascular plant macrofossils of the central and Eastern Europe. Pteridophytes and monocotyledons (2006)	Part 1	J. J. Wójcicki
8.	Biologiczne i kulturowe aspekty gospodarki owczarskiej* (2005)		Z. Mirek, A. Nickel, W. Paul
9.	Tradycja i zwyczaje pasterskie Karpat w twórczości dzieci* (2006)		Z. Mirek
10.	Program aktywizacji gospodarczej i ochrony dzie-dzictwa małopolskich Karpat. Owca Plus* (2006)		E. Molik, E. Wierchoś
11.	Zastosowanie osiągnięć nauk w hodowli bydła** (2006)		J. Szarek

* Publikacja wspólna Akademii Rolniczej w Krakowie i Instytutu Botaniki PAN

** Publikacja wydana na zlecenie Akademii Rolniczej w Krakowie

2007

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2007)	47 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2007)	47 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2007)	Ann. XIV, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2007)	Ann. XIV, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2007)	52 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2007)	52 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2007)	51 nr 1/2	Z. Mirek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne*</i> (2007)	51 nr 3/4	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	M. A. CHMIEL. Checklist of Polish Larger Ascomycetes. Biodiversity of Poland (2006)	Vol. 8	Z. Mirek
2.	Biologia traw. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2007)	No. 9	L. Frey
3.	A. ŁUBEK. Antropogeniczne przemiany bioty porostów Świętokrzyskiego Parku Narodowego i otuliny. <i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica. Supplementum</i> (2007)	No. 10	L. Frey
4.	Krystyna Falińska, Janusz B. Faliński <i>Festschrift</i> . <i>Polish Botanical Studies</i> (2006)	Vol. 22	Z. Mirek, J. J. Wójcicki
5.	P. CZARNOTA. The lichen genus <i>Micarea</i> (<i>Lecanorales</i> , <i>Ascomycota</i>) in Poland. <i>Polish Botanical Studies</i> (2007)	Vol. 23	Z. Mirek
6.	J. PIĄTEK. Algae of the peat bog in Modlniczka (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska Upland, S Poland). <i>Polish Botanical Studies</i> (2007)	Vol. 24	Z. Mirek
7.	D. L. SZLACHETKO. Contribution to the orchid flora of Guinea, West Africa. <i>Polish Botanical Studies</i> (2007)	Vol. 25	Z. Mirek
8.	K. VÁNKY. Smut fungi of the Indian Subcontinent. <i>Polish Botanical Studies</i> (2007)	Vol. 26	Z. Mirek
9.	Conservation-related problems of Pteridophytes in Poland. <i>Botanical Guidebooks</i> (2006)	No. 29	Z. Mirek, J. J. Wójcicki

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Rok wyd.	Redaktor
1.	A. ŁAJCZAK. Torfowiska Kotliny Orawsko-Nowotarskiej	2006	Z. Mirek
2.	Biodiversity of wild <i>Triticeae</i> (<i>Poaceae</i>) in Poland	2006	M. Mizianty
3.	M. KOSSOWSKA. Checklist of lichens and allied fungi of the Polish Karkonosze Mts	2006	J. J. Wójcicki
4.	M. CIACIURA. Bibliografia roślin naczyniowych Pomorza Zachodniego	2007	M. Ciaciura
5.	Biological issues in Grassem	2007	L. Frey
6.	Księga Polskich Traw	2007	L. Frey
7.	M. CEGŁA et al. Wypas wspólnotowy a zdrowie zwierząt, monografia*	2006	E. Wierchoś, E. Molik et al.

* Publikacja wspólna Akademii Rolniczej w Krakowie i Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN

2008

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2008) M. KUPRYJANOWICZ. Vegetation and climate of the Eemian and early Vistulian Lakeland in Northern Podlasie	48 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2008)	48 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2008)	Ann. XV, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2008)	Ann. XV, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2008)	52 nr 1/2	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	T. MAJEWSKI. <i>Laboulbeniales</i> . Atlas of the geographical distribution of fungi in Poland (2008)	Vol. 4	A. Chlebicki
2.	A. WACNIK, E. MADEYSKA (red.), Polska północno-wschodnia w holocenie. Człowiek i jego środowisko. Botanical Guidebooks (2008)	No. 30	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Rok wyd.	Redaktor
1.	A. ŁAJCZAK. Natura 2000 in Poland, Area PLH120016. The Orawsko-Podhalańskie Peatlands.	2007	Z. Mirek
2.	Architektura ogrodowa. Obiekty architektoniczne w kompozycjach ogrodowych	2007	A. Mitkowska, Z. Mirek, K. Hodor
3.	P. KWIATKOWSKI. Current state separateness and dynamice of vascular flora of the Góry Kaczawskie (Kaczawa Mountains and Pogórze Kaczawskie (Kaczawa Plateau). II. Phytogeographical analysis.	2008	L. Frey
4.	Czerwona Księga Karpat Polskich. Rośliny naczyniowe	2008	Z. Mirek, H. Piękoś-Mirkowa
5.	G. BONCZAR et al. Zdrowie i środowisko jako czynniki warunkujące efektywność produkcji owczarskiej, monografia*	2008	E. Wierchoś et al.

* Publikacja wspólna Akademii Rolniczej w Krakowie i Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN

2009

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł (rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2009) E. WOROBIEC, G. WOROBIEC. Middle Miocene flora and vegetation of the Legnica and Ruja lignite deposits, Lower Silesia, Poland	Vol. 49 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2009) Harald Walther Festschrift	Vol. 49 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2009)	Ann. XVI, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2009)	Ann. XVI Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2008)	Vol. 53 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2008)	Vol. 53 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2009)	Vol. 54 No. 1	J. J. Wójcicki
8.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2009)	Vol. 54 No. 2	J. J. Wójcicki

9.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2008)	52 nr 3/4	Z. Mirek
10.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2009)	53 nr 1/2	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł/rok wydania	Vol./r.wyd.	Redaktor/Red. serii
1.	Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene Vol. 3: Angiosperms (1)	2008	L. Stuchlik
2.	F. Yu. VELICHKEVICH, E. ZASTAWIAK. Atlas of the Pleistocene vascular plant macrofossils of the Central and Eastern Europe. Pt. 2. Herbaceous dicotyledons	2007	J. J. Wójcicki
3.	W. MUŁENKO, T. MAJEWSKI, M. RUSZKIEWICZ-MICHALSKA (red.), A preliminary checklist of micromycetes in Poland. Biodiversity of Poland	Vol. 9 2008	Z. Mirek
4.	Grass research	2009	L. Frey
5.	K. CZYZEWSKA, M. KUKWA. Lichenicolous fungi of Poland. Biodiversity of Poland	Vol. 11 2009	Z. Mirek
6.	K. ZARZYCKI. Drzewa, krzewy i kwiaty w poezji Juliusza Słowackiego	2009	Z. Mirek
7.	Założenia rezydencjonalno-ogrodowe. Dziedzictwo narodu polskiego	2008	A. Mitkowska, Z. Mirek, K. Hodor
8.	M. WĘGRZYN. Porosty piętra kosodrzewiny w polskiej części Tatr Wysokich	2009	L. Frey

2010

CZASOPISMA

L.p.	Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2010)	Vol. 50 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2010) Kazimierz Szczepanek Festschrift	Vol. 50 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2010)	Ann. XVII, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2010)	Ann. XVII, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2010)	Vol. 55 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2010)	Vol. 55 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2009)	53 nr 3/4	Z. Mirek
8.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2010)	54 nr 1/2	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Rok wyd.	Redaktor/Red. serii
1.	P. MARCINIUK. Szata roślinna śródpolnych siedlisk Podlaskiego Przełomu Bugu	2009	L. Frey
2.	Taxonomy the queen of science – the beauty of alga	2010	K. Wołowski
3.	L. FREY. Karol Linneusz: książę botaników, profesor profesorów	2010	L. Frey
4.	Rare, relict and endangered plants and fungi in Poland	2010	Z. Mirek, A. Nikel
5.	K. ROSTAŃSKI et al. Evening-Primroses (<i>Oenothera</i>) occurring in Europe	2010	Z. Mirek

6.	IX Ogólnopolskie Spotkanie Naukowe „Biologia traw”	2010	M. Szczepaniak, B. Paszko
7.	J. SZWEYKOWSKI, H. KLAMA, Z. MIREK, M. RONIEMER (red.), Liverworts of the Polish Tatra National Park. Biodiversity of the Tatra National Park, Vol. 3	2010	Z. Mirek., M. Ronikier
8.	Z. MIREK. Botanicy na Cmentarzu Rakowickim	2010	J. Marcinek, M. Nowak
9.	G. WOŹNIAK. Zróżnicowanie roślinności na zwałach pogórnich Górnośląska	2010	Z. Mirek
10.	Z. PODBIELKOWSKI. Wiersze	2010	Z. Mirek

2011**CZASOPISMA**

L.p.	Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor
1.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2011)	Vol. 51 No. 1	L. Stuchlik
2.	<i>Acta Palaeobotanica</i> (2011)	Vol. 51 No. 2	L. Stuchlik
3.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2011)	Ann. XVIII, Pars 1	L. Frey
4.	<i>Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica</i> (2011)	Ann. XVIII, Pars 2	L. Frey
5.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2011)	Vol. 56 No. 1	J. J. Wójcicki
6.	<i>Polish Botanical Journal</i> (2011)	Vol. 56 No. 2	J. J. Wójcicki
7.	<i>Wiadomości Botaniczne</i> * (2010)	54 nr 3/4	Z. Mirek

* Czasopismo wydawane przez Polskie Towarzystwo Botaniczne i Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN

WYDAWNICTWA SERYJNE

L.p.	Autor/Tytuł/(rok wydania)	Tom/Nr	Redaktor serii
1.	Biological Invasions in Poland (2010)	Vol. 1	Z. Mirek
2.	A. WACNIK, E. MADEYSKA (red.), Polska północno-wschodnia w holocenie. Człowiek i jego środowisko. Botanical Guidebooks (2008)	No. 30	Z. Mirek

WYDAWNICTWA ZWARTE

L.p.	Autor/Tytuł	Rok wyd.	Redaktor/Red. serii
1.	Karol Darwin w oczach polskich botaników XIX–XXI wieku	2010	Z. Mirek
2.	Rośliny Biblijne. Leksykon	2011	Z. Włodarczyk, Z. Mirek
3.	Konferencja Naukowa Młodzi w Paleontologii „Plantae et animalia in silico”	2011	A. Jarzynka, P. Olejniczak, A. Jurochnik
4.	Zróżnicowanie roślinności i sukcesja wtórna na odłogach wielkopowierzchniowych Pogórza Przemyskiego	2011	B. Barabasz-Krasny, L. Frey
5.	Planta Europa Conference . Actions for Wild Plants. Book of abstracts	2011	Z. Mirek, A. Nikel, W. Paul, M. Ronikier
6.	The vascular plants of the Olkusz Ore-bearing Region. Flora naczyniowa Olkuskiego Okręgu Rudnego	2011	P. Kapusta
7.	Advances in grass biosystematics	2011	L. Frey
8.	The Nature and Culture of Latin America. Review of Polish studies	2011	Z. Mirek., A. Flakus, A. Krzanowski, A. Paulo, J. Wojtusik

SPOTKANIE Z LOGOSEM

Meeting Logos

Niniejszy tekst to zamykająca refleksja mojego referatu na sesji dedykowanej profesorowi Kazimierzowi Zarzyckiemu z okazji 80. rocznicy jego urodzin. Główna część referatu poświęcona była bioróżnorodności Polski oraz działalności Instytutu Botaniki PAN jako Centrum Badań i Dokumentacji Bioróżnorodności Flory i Mykobioty Polski. Zdecydowałem się na odrębne opublikowanie tego tekstu, gdyż stanowi refleksję ogólniejszej natury, która (jak wierzę) nie dotyczy tylko Instytutu Botaniki PAN, czy specyfiki pracy w tej jedynie placówce. Tekst pozostawiam w formie, w jakiej został wygłoszony.

SPOTKANIE Z LOGOSEM. Chciałbym zatrzymać się na chwilę i zastanowić nad głębszym sensem naszej pracy tu w Instytucie Botaniki PAN, gdzie pochylamy się nad bioróżnorodnością. Dziś mamy czas świętowania i jest to dobra okazja do nieco ogólniejszej refleksji. Zatytułowałem ją „Spotkanie z Logosem”. Taka ogólniejsza i głębsza refleksja wydaje się bardzo potrzebna, byśmy myślenia o tajemnicy życia wyrażonej w bioróżnorodności nie ujmowali jedynie jako „przedmiotu naszej pracy naukowej” lub w kategoriach „zasobów środowiska”, które trzeba co najwyżej „racjonalnie użytkować” lub „racjonalnie zagospodarować”. Często zapominamy, że świat, któremu szczególnie walor i sens nadaje obecne w nim życie, manifestujące się bioróżnorodnością, to świat, który powinniśmy poznawać przede wszystkim po to, by bardziej świadomie i twórczo uczestniczyć w *creatio continua*; w podtrzymywaniu rozwoju tego życia, które jest w nim obecne. Świadomie uczestniczyć w kreacji nie znaczy jednak manipulować życiem, jak to często czyni współczesna nauka ogłaszając „koniec biologii”, jako nauki poznającej życie, na rzecz biotechnologii manipulującej życiem i mającej ambicję tworzenia nowego kształtu życia biologicznego; tworzenia go niejako *de novo*.

Kiedy zaczynamy się zastanawiać nad głębszym sensem naszej pracy, to chcąc nie chcąc,

opuszczamy pole badań empirycznych i pole czystej nauki. Współczesna nauka, a w szczególności jej zideologizowana forma, jaką jest scjentyzm, nie lubi słowa „sens”, bo domaga się ono pozanaukowej refleksji, a często także innej perspektywy oglądu rzeczywistości i innej, pozanaukowej drogi poznania. Drogi, którą dziś często lekceważymy i zupełnie zaniedbujemy. *A propos* „innej drogi poznania”, to dostałem ostatnio piękną książkę od naszego Jubilata, Profesora K. Zarzyckiego; książkę będącą zbiorem wywiadów, m.in. ze znanymi biologami, zatytułowaną „Jak wierzą uczeni”. Byłem zaskoczony, czytając pełne powagi wypowiedzi wybitnych naukowców, w większości członków Polskiej Akademii Nauk, bardzo jasno podkreślających ograniczoność nauk empirycznych w poznawaniu tajemnicy życia i świata – a równocześnie, w tym co mówili – otwartych na poznawczy wymiar *Fides*. W tych wywiadach z mocą przywracano do łask obie drogi poznania, a zarazem dwa jego porządki – *Fides et ratio*, których co prawda nie wolno mylić i nie wolno mieszać ze sobą, ale też nie wolno zapominać, że oba są potrzebne – co podkreślano – do pełnego zrozumienia świata i jego najbardziej niepojętego fenomenu, jakim jest życie wyrażające samo siebie bioróżnorodnością.

Fides et ratio – dwa skrzydła potrzebne, jak to kiedyś zauważył Jan Paweł II w swojej encyklice pod tym samym tytułem, do wysokiego i bezpiecznego lotu ludzkiej myśli i ludzkiego ducha.

Nie bez powodu odwołuję się do osoby Jana Pawła II. Chcę bowiem, w kontekście naszych rozważań, przywołać Jego stwierdzenie mówiące, że „Człowiek, aby zrozumieć samego siebie, musi nauczyć się obcować z przyrodą” a więc w szczególnie sposób z bioróżnorodnością, czyli całym bogactwem życia obecnego w tejże przyrodzie i stanowiącego jej wyjątkowy komponent – by nie powiedzieć – sens jej istnienia. Witając przed paru laty Kardynała Stanisława Dziwisza w progach Instytutu odwołałem się do tych, przywołanych powyżej słów Jana Pawła II, a Kardynał poprosił, aby zostały one w Instytucie jako kanwa naszej stałej refleksji. Powiesiłem

je w gabinecie dyrektorskim pod otrzymanym w darze od Kardynała portretem Jana Pawła II, wielkiego obrońcy życia we wszystkich formach jego istnienia. Dziś jest dobra okazja do głębszej refleksji i postawienia pytania o sens owej sentencji w kontekście naszej pracy. Zapytajmy, czym jest owo kluczowe dla sprawy *obcowanie z przyrodą*, a więc w szczególny sposób z bioróżnorodnością; obcowanie, którego mamy się *nauczyć, aby poznać samych siebie*. Obcowanie mieści w sobie trzy ważne aspekty: pierwszy to bliskość, drugi to poznanie, trzeci to miłość. Poznanie jest bardzo ważne, jest bowiem na usługach miłości. *A miłość, to adekwatna odpowiedź (dana tu i teraz) na autentyczne potrzeby danego bytu*. Aby odpowiedzieć adekwatnie, należy odnośne potrzeby dobrze poznać. Z kolei, aby poznać, trzeba być blisko. W poznaniu, o którym mowa, droga wiodąca poprzez *ratio* – poprzez rozum, poprzez naukę – wpisana jest w naszą profesję, jako naukowców, biologów (botaników). Możemy zapytać, czy aby nie takie, na miłość właśnie (czyli na służbę) ukierunkowanie naszego poznawczego wysiłku, miał na względzie Kardynał, prosząc by ta myśl Jana Pawła II towarzyszyła pracy Instytutu? Jeżeli tak, czego można się domyślać, to jest zadziwiające, jak spójne byłoby takie właśnie ukierunkowanie wysiłku poznawczego z myślą Mariana Raciborskiego – twórcy krakowskiej szkoły geobotanicznej. Napisał on kiedyś znamienne słowa o miłości Ojczyzny, którą stawiał w centrum całego ludzkiego życia: *uczucie miłości ojczyzny, wspólnoty ze społeczeństwem i ziemią wytworzone jedynie na podstawie tradycji i lektury, historii i poezji może być bardzo silne, lecz jeśli mu braknie bliższej znajomości rzeczy mglistym się staje i bezpłodnym*. Tymczasem miłość musi być płodna.

Ta myśl Mariana Raciborskiego została umieszczona przeze mnie jako motto na pierwszej planszy wprowadzającej w otaczającą nas tutaj muzealną wystawę¹, poświęconą historii polskiego krajobrazu roślinnego. Wystawa jest

owocem trudu poznawczego polskich paleobotaników, czy szerzej geobotaników. Przez przywołanie słów Mariana Raciborskiego chciałem podkreślić, że owo *bliższe poznanie i zrozumienie* historii współczesnego krajobrazu roślinnego Polski, krajobrazu będącego najwyższym poziomem organizacji bioróżnorodności, jest warunkiem mądrej i odpowiedzialnej miłości Ojczyzny, która była tak głęboko wpisana w działalność ochroniarską patrona Instytutu – Władysława Szafera, ucznia Mariana Raciborskiego. Takie ukierunkowanie trudu poznawczego pozwala także zrozumieć dlaczego, nazwany przez Władysława Szafera duchowym ojcem ochrony przyrody Jan Gwalbert Pawlikowski, uważał ochronę przyrody nie za gałąź przyrodoznawstwa, skądinąd podstawowego dla tejże ochrony, ale przede wszystkim za etykę – a więc naukę o *dobru i odpowiedzialności*. Dobro każdego żywego bytu trzeba poznać, by wiedzieć, jak odpowiadać na jego życiowe potrzeby i jak go przez to chronić. Obok poznania, będącego owocem naszej pracy naukowej, nie można jednak przejść obojętnie lub też potraktować go instrumentalnie. Poznanie nie jest po to, by nim dowolnie manipulować; robić z nim, „co się zechce”. Ono zawsze zobowiązuje, woła o odpowiedź, czyli rodzi odpowiedzialność za poznane dobro każdego bytu; dla nas odpowiedzialność ta wyraża się w mądrym upowszechnianiu wiedzy, tworzeniu biologicznych i szerzej, ogólnoprzyrodniczych podstaw dobrego gospodarowania środowiskiem oraz podstaw ochrony zagrożonej bioróżnorodności. Taka postawa należy, przede wszystkim poprzez działalność Władysława Szafera, do pięknej tradycji współtworzącej tożsamość Instytutu.

Wróćmy jednak do owego obcowania z przyrodą, od którego zaczęliśmy naszą refleksję, przywołując myśl Jana Pawła II. Wiemy, że jego szczególnym elementem jest poznanie, które powinno prowadzić ostatecznie nie tylko do „wysokoimpaktowych” publikacji, ale przede wszystkim do pełnej miłości troski o zachowanie tożsamości ojczystego krajobrazu, opisanego bioróżnorodnością; tego krajobrazu, który stanowiąc środowisko naszego życia, kształtuje nas i buduje

¹ Sesja odbywała się w sali Muzeum Botanicznego IB PAN, gdzie rzeczona wystawa się znajduje.

naszą własną tożsamość, a budując ją, ujawnia tym samym, *kim jesteśmy*. Tak zamyka się hermeneutyczny krąg wypowiedzi Jana Pawła II dotyczącej w ogólności przyrody a w szczególności sposób bioróżnorodności i jej znaczenia w życiu człowieka. Oczywiście, znaczenie to nie ogranicza się jedynie do aspektów tu poruszonych.

Zadziwiająca jest spójność prowadząca od wypowiedzi Mariana Raciborskiego, wiążącego dogłębne poznawanie przyrody z miłością Ojczyzny, poprzez społeczny wymiar zaangażowania Władysława Szafera, ukazującego nam praktyczny wymiar tej miłości wyrażony w ochronie przyrody, po swoistą koronę tego ciągu, jaką jest wypowiedź Jana Pawła II. Dzięki tym trzem wypowiedziom lepiej rozumiemy znaczenie bioróżnorodności z jednej strony, z drugiej zaś – pełniej odczytujemy tożsamość Instytutu, który poznaniu tej bioróżnorodności służy. Dostrzegamy przez to także społeczny wymiar oraz najgłębszy sens i szerszą perspektywę naszej pracy.

Sens ów musiał także dostrzec kiedyś w działaniach Władysława Szafera ówczesny biskup Karol Wojtyła, podczas ich wspólnych krakowskich spotkań i rozmów. Wyraził to później w słowach wypowiedzianych w akademickiej kolegiacie Św. Anny, odpowiadając mszę świętą za śp. profesora Władysława Szafera w kilka tygodni po jego śmierci. Powiedział wówczas: „W tej chwili muszę przypomnieć moją rozmowę ze Zmarłym, na kilka tygodni przed śmiercią. Głównym [jej] tematem była Ojczyzna [i] przyszłość narodu” – i dodał – „To mówił wielki wychowawca, wielki uczony, a także wielki syn polskiego narodu”. Piękne świadectwo z wiarygodnych ust o patronie Instytutu.

Na koniec, w kontekście tych rozważań warto dodać jeszcze jedno ogniwo do tego logicznego ciągu. Jesteśmy – jako biolodzy – prawdziwymi szczęściarzami, bo nasza praca to nieustanne obcowanie z pięknem, z najwykwintniejszymi dziełami sztuki, jakimi są twory przyrody i całe to bogactwo bioróżnorodności. Piękno przyrody jest ważne i domaga się kontemplacji. To także jedna z dróg poznania. Przypomni nam o niej i o jej ważności ów tischnerowski gazda, który

„od czasu do czasu szedł w góry, nie po to jednak, by tam trawę kosić lub owce paść”, ale – jak pisał ks. Józef Tischner – „by się pięknem gór nadziwować”. To spotkanie z pięknem przyrody uskrzydla nas do pracy. A uskrzydla nie bez powodu, bo jak zauważył kiedyś Cyprian Kamil Norwid: „piękno jest po to, aby... zachwycalo ... do pracy; ... praca zaś po to, by ... się zmartwychwstało”. Dla biologa, pochylającego się nad tajemnicą życia, takie ukierunkowanie wysiłku poznawczego ma szczególnie głęboki sens.

Zbigniew MIREK

POLSKIE BADANIA I BADACZE SEGETALNI, CZYLI O SPOTKANIACH NAUKOWYCH I PRZYNALEŻNOŚCI KLUBOWEJ

**Outline of the Polish studies and segetal
researchers about scientific meetings
and club belonging**

KONFERENCJE I DORÓBEK

W dniach 6–7 września 2011 roku odbyła się Krajowa Konferencja Naukowa z wieloletniego już cyklu pt. „Rejonizacja chwastów segetalnych w Polsce”, który w brzmieniu początkowym miał rozszerzenie „dla potrzeb rolnictwa”. W latach 1971–1985 był to międzyresortowy temat badawczy, opracowany w ówczesnym Zakładzie Ekologii i Zwalczenia Chwastów IUNG we Wrocławiu (od 2007 roku Zakład Herbolgii i Technik Uprawy Roli IUNG PIB) pod kierunkiem prof. Józefa Roli i walnym udziale prof. Eugeniusza Kuźniewskiego, który do jego realizacji stworzył ogólnopolską grupę badawczą złożoną z botaników i agrobotaników. Dzięki roztropności i niezwyklej wprost witalności prof. Józefa Roli, ustanie finansowania nie wpłynęło na zahamowanie badań nad chwastami, wręcz przeciwnie – aktywność naukowa wspomnianej grupy badawczej utrzymała się, a po roku 2000 – powodowana „ściganiem się o punkty” ilościowo nawet wzrosła. Ta nowa strategia szybko

pokazała, że sprawne ogłaszanie drukiem prac, wymagających przeprowadzenia badań w „laboratorium terenowym”, polega w znacznej mierze na dzieleniu problemu badawczego na mniejsze fragmenty czy stosowaniu innych jeszcze zabiegów. Rezultat łatwo zauważyć, bowiem wydawnie poprawione zostały wskaźniki ilościowe, zapewne na niekorzyść opracowań całościowych. Dowodnie mówią o tym cztery wydane dotąd bibliografie z pracami polskich badaczy (Jackowiak, Latowski 1996, Latowski, Jackowiak 2001, 2006, 2011), poświęcone chwastom polnym z zakresu florystycznej, ekologicznej i historycznej geografii roślin, fitysocjologii, taksonomii, różnych aspektów biologii i ekologii, zagadnień metodycznych, a także z obszaru wiedzy interdyscyplinarnej. Dość powiedzieć, że bibliografie te zawierają łącznie 2263 prace. Oddzielne zestawienia z tego zakresu obejmują ponadto 38 podręczników, skryptów i atlasów oraz 50 rozpraw doktorskich.

Wrześniowa konferencja była jubileuszowym 35 spotkaniem, w którym – jak zawsze – uczestniczyli pracownicy kilkunastu uczelni oraz instytutów badawczych z całego kraju, dla których chwasty segetalne są głównym lub ważnym obiektem badawczym.

Konferencyjny cykl odznacza się cechami, dzięki którym – jak się wydaje – funkcjonuje nieprzerwanie z wysoce satysfakcjonującą, coroczną regularnością. Regularności tej nie zdołał nawet przerwać stan wojenny w 1982 roku! Na czele cyklu stoi niezmiennie i niepodzielnie nim zarządza prof. Józef Rola – *Explorator superior* for. *asperulus*.

Spotkania segetalne były na ogół dwudniowe. Rozpocynały się zamówionymi wystąpieniami plenarnymi, po czym wygłaszano referaty związane z przewodnią tematyką danej konferencji, a w części popołudniowej (od 1985 roku) normą stały się też sesje plakatowe. Pierwszy dzień wieńczyło wieczorne spotkanie integracyjne „pod dachem” lub „przy ognisku”, okraszone dobrym jadłem, muzyką i tańcami. Niekiedy konferencje trwały 3 dni, wówczas w pierwszym dniu przedstawiano wyłącznie referaty plenarne. Wygłaszał je często samodzielnie (lub

ze współpracownikami) Józef Rola – animator i niestrudzony rzecznik utrzymania konferencyjnych mityngów, ówczesni liderzy organizującego ośrodka (Saturnin Borowiec, Helena Domańska, Dominik Fijałkowski, Tadeusz Głazek, Józef Misiewicz, Benon Polakowski, Andrzej Sendek, Ewa Stupnicka-Rodzyńkiewicz, Helena Tokarz, Waldemar Żukowski) bądź zapraszani wybitni specjaliści (Janusz B. Faliński, Jan Kornaś, Wiesław Oleszek, Zdzisław Wójcik), a niekiedy również goście z krajów ościennych (Ukraina, Słowacja, Niemcy).

Drugi (względnie trzeci) dzień w całości wypełniała sesja terenowa, w czasie której uczestnicy zapoznawali się z chwastami rosnącymi na wcześniej zlustrowanych przez organizatorów plantacjach. Szczególnie żywe były dyskusje w czasie pierwszych konferencji. Zderzyły się wówczas ze sobą dwa, zgoła odmienne podejścia, które hasłowo można sprowadzić do pojęć „gleba” i „roślina”. Przedstawiciele nauk rolniczych istotę składu roślin zachwaszczających uprawę przypisywali warunkom glebowym, mniejszą uwagę przykładając do prawidłowej identyfikacji trudniejszych taksonów, podczas gdy botanicy wskazywali na ścisłe powiązania struktury gatunkowej zachwaszczenia z warunkami glebowymi, rodzajem uprawy, właściwościami biologicznymi chwastów czy położeniem geograficznym analizowanej agrocenozy polnej. Nierzadkie były sytuacje, w których botanicy niejako „odkrywali” przed uczestnikami nieznane im wcześniej, trudniejsze taksony m.in. z rodzaju *Aphanes*, *Avena*, *Galeopsis*, *Galium*, *Polygonum* czy *Veronica*. Natomiast agrobotanicy skutecznie wprowadzili geobotaników w tajniki klasyfikacji gleb, a zwłaszcza konfrontowania i korygowania diagnoz kompleksów glebowych uwidocznionych na mapach glebowo-rolniczych.

Intensywne i owocne doskonalenie metodyki miało miejsce w czasie pięciu początkowych konferencji, począwszy od inauguracyjnej w Lublinie (1977) i następnych w Łodzi (1978), Szczecinie (1979), Olsztynie (1980) i Krakowie (1981). Chodziło też o warsztatowe ujednolicenie prowadzonych obserwacji i sporządzania analiz, by tym samym uzyskać wysoką wiarygodność

w uchwyceniu aktualnego zachwaszczenia. Oczekiwana rzetelność osiągnięto uwzględniając regionalną strukturę zasiewów oraz prowadzenia badań w miejscowościach wyznaczonych metodą „złotych punktów”, zapewniającą równomierne rozłożenie w geograficznej przestrzeni, a zaproponowaną przez prof. Eugeniusza Kuźniewskiego.

Jego autorstwa był też pomysł włączenia do badań powierzchni stałych, dających wgląd w dynamikę przemian chwastów. Wkład metodyczny prof. E. Kuźniewskiego znalazł odzwierciedlenie w segetalnej nomenklaturze (*Explorator elegans* var. *methodicus* for. *nauta-marinus*).

Zgromadzona dokumentacja, licząca ogółem ponad 75 tysięcy analiz jednostkowych, stała się podstawą makroregionalnych syntez, opublikowanych w postaci dwóch serii przez IUNG w Puławach. Opracowania te ukazywały nasilenie zagrożenia upraw przez wybrane chwasty (w 6-stopniowej skali) na użytek praktyki rolniczej w jednostkach administracyjnych (gmin i województw) całego kraju.

Pierwsza seria R (220/1–8) była syntezą badań przeprowadzonych w latach 1976–1985 i obejmowała chwasty najbardziej uciążliwe dla rolnictwa: *Agropyron repens* i *Stellaria media* (wszystkie uprawy), *Apera spica-venti* (zboża ozime i rzepak), *Chenopodium album* (zboża jare, burak, kukurydza, ziemniak, rośliny strączkowe), *Stellaria media*, *Galium aparine* i *Tripleurospermum inodorum* (zboża ozime, rzepak), *Anthemis arvensis*, *Avena fatua* (zboża jare), *Setaria viridis* i *S. glauca* oraz *Echinochloa crus-galli* (kukurydza, burak, ziemniak, rośliny strączkowe).

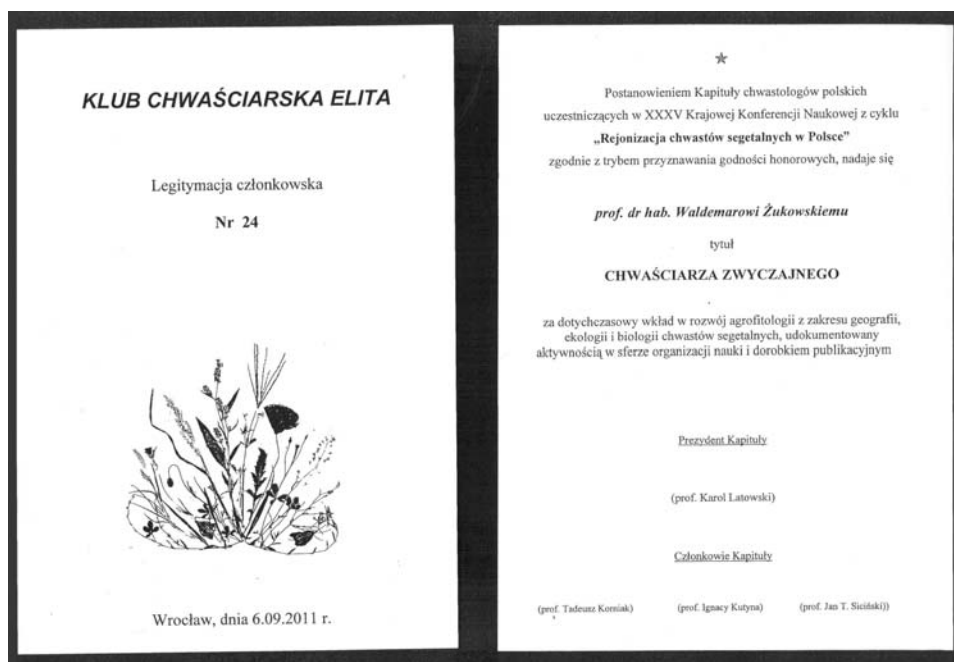
Seria druga R (292/1–8) zawierała analizę występowania: *Equisetum arvense* (wszystkie uprawy), *Galeopsis tetrahit* (zboża ozime, rzepak), *Lamium purpureum* i *L. amplexicaule* (zboża ozime, rzepak), *Polygonum convolvulus*, *P. persicaria* (wszystkie uprawy) oraz *Viola arvensis* (zboża ozime, rzepak).

Jako zasadę przyjęto, że każdy ośrodek biorący udział w badaniach przyjmuje obowiązek zorganizowania konferencji, przy czym informację o miejscu i tematyce przekazywał zawsze

niestrudzony organizator i niekwestionowany szef omawianego cyklu, czyli prof. Józef Rola. Nie może zatem dziwić, że w artykule z 2007 roku „Segetalia Polonica – systema novum” (patrz *Wiadom. Bot.* **51**(3/4): 127–132), nasz segetalny guru został „typem nomenklatorycznym”, któremu nadałem rangę klasy (*Rolopsida*).

Po 1981 roku konferencje określały hasła tematyczne. Chronologiczny ich rejestr przedstawia się następująco: VI (1982) Gdańsk (Stare Pole k. Malborka) „Niektóre aspekty geograficzno-ekologiczne roślinności segetalnej Pomorza Wschodniego”; VII (1983) Warszawa (Poświętne) „Zbiorowiska segetalne Mazowsza”; VIII (1984) Słupsk (Redło) „Wybrane aspekty ekologii chwastów segetalnych Pomorza Środkowego”; IX (1985) Poznań (Sielinko) „Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów”; X (1986) Rzeszów „Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów”; XI (1987) Wrocław „Dynamika zachwaszczenia pól uprawnych”; XII (1988) Katowice (Bielsko-Biała) „Występowanie *Agropyron repens* w uprawach polowych”; XIII (1989) Siedlce „Problem chwastów gleb lekkich i metody ich zwalczania”; XIV (1990) Wrocław (Wysoka) „Technika komputerowa – metodyka badań chwastów”; XV (1991) Kraków „Zachwaszczenie upraw na przestrzeni lat 1980–1990”; XVI (1992) Lublin „Problem chwastów na wtórnych odłogach”; XVII (1993) Szczecin „Zmiany w zachwaszczeniu pól wywołane trudną sytuacją ekonomiczną rolnictwa”; XVIII (1994) Olsztyn (Bęsia) „Przyczyny i źródła zachwaszczenia pól uprawnych”; XIX (1995) Bydgoszcz „Ekspansywne chwasty segetalne”; XX (1996) Łódź „Ginące i zagrożone gatunki flory segetalnej”; XXI (1997) Wrocław „Zachwaszczenie wtórne roślin okopowych i ściernisk”; XXII (1998) Wrocław (Łosiów) „Wpływ powodzi w roku 1997 na zachwaszczenie pól uprawnych”; XXIII (1999) Skierniewice „Przenikanie gatunków ruderalnych z siedlisk sadowniczych i parkowych do zbiorowisk upraw warzywniczych i rolniczych”; XXIV (2000) Siedlce „Zbiorowiska chwastów w gospodarstwach ekologicznych”; XXV (2001) Wrocław „Udział *Amaranthus retroflexus*, *Chenopodium album*

i *Echinochloa crus-galli* w zbiorowiskach segetalnych”; XXVI (2002) Słupsk (Ustka) „Rośliny segetalne jako bioindykatory”; XXVII (2003) Kraków (Krynica) „Chwasty segetalne – pozytywne aspekty występowania w agrocenozach”; XXVIII (2004) Olsztyn „Sukcesja wtórna roślinności na gruntach porolnych”; XXIX (2005) Poznań (Czerniejewo) „Flora i roślinność segetalna obszarów chronionych”; XXX (2006) Wrocław (Krzyżowa) „Dynamika zbiorowisk segetalnych w gospodarstwach różniących się sposobem użytkowania pól”; XXXI (2007) Lublin „Biologia chwastów segetalnych”; XXXII (2008) Rzeszów „Roślinność towarzysząca uprawom energetycznym oraz biologia wybranych gatunków chwastów”; XXXIII (2009) Siedlce „Migracja gatunków i rola gatunków migracyjnych w zbiorowiskach segetalnych oraz biologia gatunków z rodziny Poaceae”; XXXIV (2010) Bydgoszcz „Dynamika roślinności segetalnej na terenach zainwestowanych oraz biologia gatunków zachwaszczających uprawy na terenach podmiejskich”; XXXV (2011) Wrocław (Winna Góra) „Bioróżnorodność zbiorowisk chwastów terenów rolniczych”.

POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ KLUBU

Uczestnicząc niemal od samego początku w zespole segetalnym i naocznie śledząc jego bieżącą aktywność (w czasie sesji sprawozdawczych, na konferencyjnych dyskusjach), miałem nie lada okazję do poznawania twórczości każdego członka zespołu. Zainteresowanie to, podsycane stałą mobilizacją ze strony niezapomnianego prof. Janusza B. Falińskiego, a później również słowami zachęty i ciepłym przyjęciem pierwszej bibliografii (w 1996 roku) przez prof. Jana Kornasia, przerodziło się w publikowanie – wspólnie z kolegą – prof. Bogdanem Jackowiakiem – kolejnych opracowań bibliograficznych.

Wieloletnia obecność w naszkicowanych tu badaniach segetalnych była niecodziennym doświadczeniem nie tylko na niwie naukowej. Coroczne spotkania konferencyjne i rozliczne inne okazjonalne kontakty (bibliografie, syntezy, rozmowy) dały niezłą orientację o osobowości wszystkich stałych członków zespołu. Tak nagromadzoną wiedzę wykorzystałem do „uwiecznienia” 24 osób i zdiagnozowania ich za pomocą epitetów taksonomicznych (Latowski 2007).

Dekadę wcześniej, powodowany ambicją uatrakcyjnienia pierwszego jubileuszu – XX konferencji, powołałem do życia elitarne stowarzyszenie, któremu nadałem nazwę „Klub Chwaściana Elita”. Poczuję się do całkowitej odpowiedzialności za wszelkie regulacje z tym Klubem związane, ponieważ ustalenia zostały tam wprowadzone przeze mnie niedemokratycznie, z pominięciem jakichkolwiek konsultacji! Najważniejsze z nich podaję poniżej.

Opracowałem regulamin nadawania godności honorowych, który powiada, że nominację może uzyskać każda osoba z zespołu polskich agrofytologów, jeśli tylko spełnia ona przewidziane wymogi.

Ustanowiłem trzy stopnie godności honorowych. W kolejności, od tytułu najwyższego rangą, są to: CHWAŚCIARZ *PRIMUS INTER PARES*, CHWAŚCIARZ NADZWYCZAJNY, CHWAŚCIARZ ZWYCZAJNY. Nadanie godności musi być udokumentowane odpowiednią, tj. wskazaną w regulaminie, liczbą prac z zakresu rozmieszczenia, ekologii i biologii chwastów segetalnych, a ujętych we wspomnianych bibliografiach. Z tego powodu nie przyznałem dotąd godności najwyższej (*primus inter pares*), która *ex definitione* powinna być szczególna. Zwolna jednak zbliża się do urzeczywistnienia...

Ciałem kolegialnym Klubu jest Kapituła. Pracami kieruje Prezydent, którym oczywiście samozwańczo się ogłosiłem. Skład osobowy członków Kapituły każdorazowo wyznacza Prezydent Kapituły.

Nadanie honorowych godności potwierdzają ewidencjonowane i numerowane legitymacje członkowskie, wręczane nominatom przez Prezydenta Kapituły Klubu Chwaściana Elita w trakcie uroczystej kolacji. Werdykt Kapituły nie przewiduje skarg ani odwołań...

KLUB CHWAŚCIARSKA ELITA

Edycja I (Wrocław, 1997 rok)

Nr leg.

1. Aurelia U. Warcholińska – chwaściana nadzwyczajny
2. Saturnin Borowiec – chwaściana zwyczajny

3. Józef Rola – chwaściana zwyczajny
4. Ignacy Kutyna – chwaściana zwyczajny

Edycja II (Wrocław, 2001 rok)

5. Ewa Stupnicka-Rodzynekiewicz – chwaściana zwyczajny
6. Jan Teofil Siciński – chwaściana zwyczajny
7. Eugeniusz Kuźniewski – chwaściana zwyczajny
8. Janina Skrzyczyńska – chwaściana zwyczajny
9. Teofil Łabza – chwaściana zwyczajny
10. Marian Wesołowski – chwaściana zwyczajny
11. Zygmunt Wnuk – chwaściana zwyczajny
12. Jan Kapeluszyński – chwaściana zwyczajny

Edycja III (Kraków – Krynica, 2003 rok)

13. Henryka Rola – chwaściana zwyczajny
14. Teresa Dąbkowska – chwaściana zwyczajny

Edycja IV (Wrocław – Krzyżowa, 2006 rok)

15. Tadeusz Korniak – chwaściana zwyczajny
16. Czesława Trąba – chwaściana zwyczajny
17. Czesław Hołdyński – chwaściana zwyczajny
18. Józef Misiewicz – chwaściana zwyczajny
19. Maria Jędruszcak – chwaściana zwyczajny

Edycja V (Siedlce, 2009 rok)

20. Jadwiga Anioł-Kwiatkowska – chwaściana zwyczajny
21. Stanisław Balcerkiewicz – chwaściana zwyczajny

Edycja VI (Wrocław – Winna Góra, 2011 rok)

22. Kazimierz Adamczewski – chwaściana zwyczajny
23. Adam Dobrzański – chwaściana zwyczajny
24. Waldemar Żukowski – chwaściana zwyczajny

LITERATURA

- JACKOWIAK B., LATOWSKI K. 1996. Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów segetalnych. Bibliografia polskich prac do roku 1995. Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu, 5. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- LATOWSKI K. 2007. Segetalia Polonica – systema novum. *Wiadom. Bot.* **51**(3/4): 127–132.
- LATOWSKI K., JACKOWIAK B. 2001. Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów segetalnych. Bibliografia polskich prac za lata 1996–2000. Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu, 11. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- LATOWSKI K., JACKOWIAK B. 2006. Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów segetalnych. Bibliografia polskich prac za lata 2001–2005. Prace Zakładu Tak-

sonomii Roślin UAM w Poznaniu, 16. Esus Druk Cyfrowy, Poznań.

LATOWSKI K., JACKOWIAK B. 2011. Rozmieszczenie, ekologia i biologia chwastów segetalnych. Bibliografia polskich prac za lata 2006–2010. Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu, 18. Wydaw. Kontekst, Poznań.

Seria 1

TOKARZ H. (red.) 1987. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion północny. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/1).

KORNIAC T. (red.) 1988. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion północno-wschodni. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/2).

KUŹNIEWSKI E. (red.) 1988. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion południowo-zachodni. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/3).

LATOWSKI K. (red.) 1988. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion środkowo-zachodni. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/4).

SICIŃSKI J. T., ROLA H. (red.) 1988. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion środkowy. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/5).

FIJAŁKOWSKI D. (red.) 1986. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion środkowowschodni. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/6).

SENDEK A., ROLA H. (red.) 1987. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion południowy. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/7).

WESOŁOWSKI M. (red.) 1988. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1976–1985) – makroregion południowo-wschodni. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (220/8).

Seria 2

TOKARZ H. (red.) 1992. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion północny. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/1).

KORNIAC T. (red.) 1993. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989)

– makroregion północno-wschodni. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/2).

ROLA H. (red.) 1992. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion południowo-zachodni. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/3).

ROLA H. (red.) 1992. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion środkowo-zachodni. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/4).

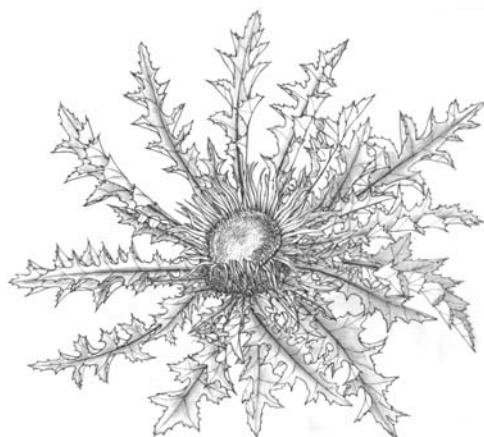
ROLA H. (red.) 1994. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion środkowy. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/5).

SKRZYZYŃSKA J. (red.) 1993. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion środkowo-wschodni. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/6).

ROLA H. (red.) 1993. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion południowy. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/7).

WESOŁOWSKI M. (red.) 1993. Występowanie wybranych gatunków chwastów w uprawach rolniczych (1978–1989) – makroregion południowo-wschodni. Suplement 1. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Puławy. R (292/8).

Karol LATOWSKI

**POEZJE BOTANIKÓW
POETRY OF BOTANISTS***Cmentarze drzew*

Gdzie dzisiaj stoją wielkie miasta
Tam przed wiekami las wyrastał,
A łąki pośród ciemnych borów
Cieszyły oko grą kolorów.
Barcie miodem leśnym brzemienne
I pola złotych kłosów pełne.

Dziś na tych miejscach stoi nowa,
Też puszcza, ale... betonowa.
Żegnajcie drzewa, nasze drzewa!
Dzisiaj elegię o was śpiewam
I smutny pamięć niosę w darze
Patrzając na miasta – drzew cmentarze.

**ALFABET BOTANICZNY (FRAGMENTY)
FRASZKI CD.***Figa*

To skromnisia oczywiście –
Słodki owoc kryją liście.

Firletka

Płatki przez wiatr potargane –
Pięknym różem malowane

Floks

Liczne, choć nieduże kwiaty
Mają zestaw barw bogaty.

Forsycja

Złociście i radośnie
sygnalizuje przedwiośnie.

Goryczak

Nie miejcie zdziwionej miny –
Grzyby to już nie rośliny.

Hortensja

Hortensja to nie dziewczyna
Tylko krzew, czyli roślina.

Kalina

Wiosną – biały wieniec,
Jesienią – rumieniec.

Kaktus

Nie agawa, nie aloes –
Jego liść, to nie jest kolec!
Kaktus, mówię wam rzetelnie,
Przekształcił liście na ciernie.

Litops

Ten to się urządził sprytnie –
Jest kamieniem, który kwitnie.

Laur

Laur często gości
W kuchni i... twórczości.

Maciejka

Zachwyca nas drobnym kwiatem
I odurza aromatem.

Mak

Ten przyrody jest wybrykiem –
Łączy piękno z narkotykiem.

Mimoza

Pochodzi z tropiku –
Nie lubi dotyku.

Nastureja

Ma złotą ostrogę
Na daleką drogę.

Niecierpek

To musicie ujrzeć sami
Jak on rzuca nasionami.

Rogownica

W polu sobie rośnie,
Bardzo lubi ciszę
Bo do górskiej siostry
Często listy pisze.

Sosna

Zielona, pełna życia.
Ma igły – nie do szycia.

Sukulenty

Każdy z nich ma dla ochłody
Własny rezerwuuar wody.

Żmijowiec

Chociaż kwiatek ma niebrzydki
To ozdabia nieużytki.

Kazimierz KLUCZEWSKI

M a m a

kiedy odeszła
to jakby część mnie też umarła
wokół ten sam świat
a jednak inny
nic nie jest już takie jak przedtem
jakby przygasła część światła
które tę Ziemię oświetlają
rozpoczął się mój marsz
ku odchodzeniu.

Kraków, 6 grudnia 2011

Magdalena NOWAK

OGRODY BOTANICZNE I ARBORETA BOTANICAL GARDENS AND ARBORETA

DAWNE OGRODY BOTANICZNE WILNA – DWIE DEKADY PÓŹNIEJ

Old botanic garden in Vilna (Vilnius, Lithuania) – two decades later

W 1995 roku opublikowałem na łamach *Wiadomości Botanicznych* artykuł pt. „Dawne ogrody botaniczne Wilna” będący rezultatem mojego pobytu w tym mieście jesienią 1992 roku (Köhler 1995). Opisana tam została pokrótce historia każdego z trzech dawnych ogrodów botanicznych oraz ich stan w roku 1992. Po blisko 20 latach, w 2011 roku miałem okazję ponownego odwiedzenia dawnych ogrodów botanicznych w Wilnie. Niniejszy artykuł jest uzupełnieniem tego poprzedniego. Znalazły się tu również porównania obecnego stanu ogrodów z tym przed 20 laty.

OGRÓD NA DZIEDZIŃCU COLLEGIUM MEDICUM SZKOŁY GŁÓWNEJ LITEWSKIEJ

Ogród ten już w chwili planowania był bardzo niewielki, mierzył bowiem tylko ok. 200 m². Kolekcje założone przez Jeana Emmanuela Giliberta (1741–1814), pierwszego kierownika ogrodu, zostały znacznie wzbogacone przez okazy wyhodowane z nasion egzotycznych roślin przywiezionych przez kolejnego kierownika – Johanna Georga Forstera (1754–1794). Po jego wyjeździe z Wilna w 1787 roku ogród podpadł.

W 2011 roku, podobnie jak 20 lat wcześniej, wygląd dziedzińca byłego Collegium Medicum zupełnie nie wskazuje na to, że w drugiej połowie XVIII w. przez kilkanaście lat był tam ogród botaniczny. Natomiast w porównaniu ze stanem sprzed dwóch dekad, obecnie teren jest uporządkowany (Ryc. 1). Może przydałaby się jakaś niewielka tablica informująca o funkcji tego miejsca w przeszłości?

Ryc. 1. Dziedziniec Collegium Medicum, stan obecny (fot. P. Köhler).

Fig. 1. Collegium Medicum, court; present state (phot. P. Köhler).

OGRÓD NA SOROKISZKACH

Teren po drugim ogrodzie botanicznym Wilna, podobnie jak 20 lat temu, także i obecnie jest parkiem miejskim (na Sorokiszkach). W jego północnej części zbudowano kompleks kortów tenisowych. W budynku, który 20 lat temu pokazano mi jako siedzibę Katedry Historii Naturalnej, Gabinetu i Zielnika Uniwersytetu Wileńskiego z czasów Stanisława Bonifacego Jundziłła, mieści się teraz Litewskie Centrum Kultury Ludowej. Natomiast podczas obecnego pobytu w Wilnie, jako była siedzibę Katedry Historii Naturalnej wskazano inny budynek, położony ok. 100 metrów na zachód przy samej ulicy Barbary Radziwiłłówny, na terenie dawnej dzielnicy Wilna zwanej Cielętnikiem. Są problemy konserwatorskie z jego odnową; po nałożeniu na budynek nowego dachu, dalsze prace zostały wstrzymane (Ryc. 2).

OGRÓD BOTANICZNY NA ZAKRECIE

Jest to jedyny czynny ogród spośród dawnych ogrodów botanicznych Wilna. Do informacji podanych w poprzednim opracowaniu można dodać poniższe. W latach 1919–1936 pracował w ogrodzie jako inspektor Konstanty Proszyński (1859–1936), botanik i mikolog. Do jego głównych zasług należy organizacja ogrodu, który w 1935 roku liczył już 1035 gatunków (Mowszowicz 1985, Mowsz. [J. Mowszowicz] 1987, Rukšėnienė, Jonynaitė 2006, Wiśniewski 1938). Kwitnące okazy ogrodowych roślin dokumentował mistrzowskimi rysunkami. Są one obecnie przechowywane w Zielniku Uniwersytetu Wileńskiego. Część z nich została ostatnio wydana w postaci pocztówek (Ryc. 3).

Znany badacz służalców Franciszek Ksawery Skupieński (1888–1962) ([Anonim] 1935, 1962, H. B. 1987, Mowszowicz 1962, 1965, Śródka, Szczawiński 1985) objął kierownictwo

ogrodu w 1937 roku i od razu rozpoczął starania o jego zreformowanie. Do pomocy miał głównego inspektora ogrodu – Andrzeja Michałskiego (1904–1973), który po wojnie przeniósł się z rodziną do Bydgoszczy, gdzie kierował aż do przejścia na emeryturę Miejskim Ogrodem Botanicznym przy ul. Niemcewicza, który wspólnie rozwinął (Sokołowska-Rutkowska, Piszcz 1975, T. M. 1987, Wojtkowiak, Maćkowski 2007). Franciszek Skupieński od razu zauważył niekorzystne warunki klimatyczne panujące na niższej terasie Wilii zajmowanej przez ogród, sugerował w związku z tym przeniesienie go w inne miejsce parku na Zakrecie. Jego propozycje zostały w lipcu 1939 roku zatwierdzone przez Radę Wydziału Matematyki i Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Stefana Batorego. Jednakże wybuch wojny uniemożliwił ich realizację. Po przyłączeniu Wilna do Litwy w 1939 roku władze litewskie zamknęły Uniwersytet Stefana

Batorego, a do Wilna przenieśli uniwersytet z Kowna. Nominalnie kierownictwo ogrodu przejął od F. Skupieńskiego Konstantin Regel (1890–1970), dotychczasowy kierownik Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Kowieńskiego. Za radą dotychczasowego polskiego personelu ogrodowego K. Regel powierzył pieczę nad ogrodem Jakubowi Mowszowiczowi (1901–1983), wybitnemu botanikowi, który po wojnie kontynuował swą działalność naukową na Uniwersytecie Łódzkim ([Anonim] 1949, 1965, 1971, 1981, Czyżewska 1978, Fagaszewicz 1984, Hereźniak 1985, Hereźniak, Czyżewska 2000, Klimavičiute 2002, Kurowski 1984, 2004, Ławrynowicz 1985, Rutowicz 1971, Siciński 1984, Sowa 1972, 1984, Stypiński 1976, 1977). J. Mowszowicz opiekował się ogrodem do czasu mianowania przez władze litewskie nowego kierownika. Został nim mikolog i botanik Antanas Minkiewicz (Antanas Minkevičius 1900–1998), kierownik

Ryc. 2. Budynek dawnej Katedry Historii Naturalnej, stan obecny (fot. P. Köhler).

Fig. 2. Building of former Natural History Department, present state (phot. P. Köhler).

Ryc. 3. *Stanhopea insignis*, rycina Konstantego Proszynskiego.

Fig. 3. *Stanhopea insignis*, drawn by Konstanty Proszynski.

Katedry Systematyki Roślin Niższych (http://lt.wikipedia.org/wiki/Antanas_Minkevičius). Okupację niemiecką ogród przetrwał bez większych zniszczeń. Niestety podczas walk o Wilno w 1944 roku zarówno kolekcje, jak i szklarnie bardzo ucierpiały (w tym jedna została zniszczona całkowicie). Po wojnie ogród był raczej w złym stanie, a kolekcje obejmowały zaledwie 300 gatunków. Kolejny etap historii Ogródu rozpoczął się w 1954 roku, gdy Aldona Łuczyńska (Aldona Lučinskienė) została mianowana jego kierownikiem (funkcję tę pełniła do 1974 roku). Do końca lat 50. XX w. uporządkowano dział systematyki roślin, kwiaciarstwa (roślin ozdobnych), dendrologii i pomologii, oraz alpinarium. W 1964 roku wybudowano trzy nowe szklarnie, a powierzchnię ogrodu rozszerzono do 7,35 ha.

Kolekcje ogrodowe ciągle wzbogacano nowymi gatunkami tak, że w 1971 roku ich liczba osiągnęła prawie 4000. Były to najlepsze lata w powojennej historii ogrodu (Skridaila, Žilinskaitė 2009). W 1974 roku założono nowy ogród botaniczny na wschód od Wilna, w Kairenai, o powierzchni prawie 150 ha. Tam przeniosła się dyrekcja ogrodu i, ze zrozumiałych względów, główny punkt ciężkości działalności naukowej (Skridaila 2001). Ogród na Zakrecie stał się filią nowego ogrodu i stracił swe dotychczasowe znaczenie.

Obecnie (w 2011 roku) Ogród Botaniczny na Zakrecie (w Parku Vingis) nadal funkcjonuje (adres: M. K. Čiurlionio 110, 03100 Vilnius). Jego główną funkcją naukową jest systematyka. Posiada także arboretum, działy pomologiczny i roślin ozdobnych oraz rosarium. W porównaniu z tym, co widziałem przed dwudziestu laty, jego obecny stan jest o wiele lepszy. Największe wrażenie robi oczywiście najpiękniejszy wiosenną porą dział – roślin ozdobnych. Bardzo mili i kompetentni pracownicy chętnie dzielą się swą wiedzą (także w języku angielskim), a goście ogrodu są szczególnie ciepło przez nich przyjmowani. Nadal na zajęcia przychodzą tu studenci z pobliskiej Katedry Botaniki i Genetyki Uniwersytetu Wileńskiego (przy ul. Čiurlionisa). Często gościem jest także telewizja litewska, która relacjonuje co bardziej spektakularne przejawy kolejnych faz fenologicznych ogrodowych roślin. Obecnie Ogród Botaniczny odwiedzany jest także przez publiczność (wstęp wolny); przed 20 laty było to niemożliwe. Kolekcje kwitnących roślin często służą do przyozdabiania i uświetniania uniwersyteckich sal i uroczystości. Gorzej (w porównaniu z 1992 rokiem) przedstawia się infrastruktura. Wysoka szklarnia na rośliny drzewiaste, która 20 lat temu jeszcze funkcjonowała (Köhler 1995: 146–147), obecnie popada w ruinę: liczne powybijane szyby chyba już od dawna zupełnie nie zapewniają w zimie odpowiednich warunków do utrzymania należytej temperatury. Szklarnia ta wygląda na nieużywaną od kilkunastu lat: drzewa, które zdołały w niej się zasiać, zdążyły na tyle wyrosnąć, że obecnie ich gałęzie wystają

Ryc. 4. Stara szklarnia w Ogrodzie Botanicznym na Zakrecie, stan obecny (fot. P. Köhler).

Fig. 4. Old glasshouse in the Botanic Garden at Zakret, Vilna, present state (phot. P. Köhler).

już poza jej metalową konstrukcję (Ryc. 4). Należy przypuszczać, że utrzymanie nowego ogromnego Ogrodu Botanicznego w Kairenai pochłania tak dużo sił i środków, że po prostu nie wystarcza ich dla ogrodu na Zakrecie.

Zawile, zmienne, a często i dramatyczne były koleje losu wileńskich ogrodów botanicznych i osób związanych z tymi instytucjami (Grębecka 1998, Klimavičiute 1997, 1998a, 1998b, Kuźnicka 2001, Zamojska 2006). Po dwóch najstarszych z nich nie pozostał już żaden ślad, trzeci jeszcze funkcjonuje. Historia tych ogrodów może być metaforycznym obrazem dziejów całego miasta i jego zmiennej roli, jaką pełniło w historii botaniki. Odwiedzając Wilno i zwiedzając jego zabytki, może warto także czasem pamiętać o miejscach, które w przeszłości pełniły ważne funkcje dla nauki o roślinach.

LITERATURA

- [ANONIM], 1935. [Franciszek Xawery Skupieński]. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego* (za 1934) **27**: 96–97.
- [ANONIM], 1949. Mowszowicz Jakub. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* **III**(1): 16–18.
- [ANONIM], 1962. Skupieński Franciszek Ksawery. *Roczniki Uniwersytetu Warszawskiego* **III**: 133–134.
- [ANONIM], 1965. Jakub Mowszowicz. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* 1957–1962: 169–170.
- [ANONIM], 1971. Prof. dr habil. Jakub Mowszowicz – w 70 rocznicę urodzin. *Biologia w Szkole* **XXIV**(5): 55–56.
- [ANONIM], 1981. 50-lecie pracy naukowej Profesora Jakuba Mowszowicza. *Wiadomości Zielarskie* **23**(7/8): 23.
- CZYŻEWSKA K. 1978. W 45-lecie działalności naukowej prof. dr habil. Jakuba Mowszowicza. *Acta Univ. Lodz., Zesz. Nauk. Uniw. Łódzk., Nauki Mat.-Przyr., Folia Bot.*, ser. II, **20**: 3–8.

- FAGASIEWICZ L. 1984. Jakub Mowszowicz 1901–1983. *Chrońmy przyrodę ojczystą* 40(4): 63–65.
- GRĘBECKA W. 1998. Wilno-Krzemieniec. Botaniczna szkoła naukowa (1781–1841). *Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki*, 7. Retro-Art, Warszawa.
- H. B. [H. Bukowiecki], 1987. Skupieński Franciszek Ksawery (1888–1962). W: S. FELIKSIĄK (red.), *Słownik biologów polskich*. Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa, s. 492.
- HEREŹNIAK J. 1985 [wyd. 1987]. Jakub Mowszowicz (1901–1983). *Rocznik Sekcji Dendrologicznej PTB* 36: 167–172.
- HEREŹNIAK J., CZYŻEWSKA K. 2000. *Profesor Jakub Mowszowicz*. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, Seria: Sylwetki Łódzkich Uczonych, z. 58.
- KLIMAVIČIUTE J. 1997. Department of Botany at the S. Bator University (1919–1939) and influence of the investigations on the botanical sciences in Lithuania. *Lietuvos Jaunųjų Botanikų Darbai* 1997: 113–119.
- KLIMAVIČIUTE J. 1998a. Scientometric characteristics on the development of botany in Lithuania in 1919–1943. *Botanica Lithuanica* 4(1): 85–98.
- KLIMAVIČIUTE J. 1998b. The development of botany science in Lithuania in 1919–1943. Vilnius.
- KLIMAVIČIUTE J. 2002. 100th birth anniversary of Professor Jakub Mowszowicz. *Botanica Lithuanica* 8(1): 91–96.
- KÖHLER P. 1995. Dawne ogrody botaniczne Wilna. *Wiadomości Botaniczne* 39(1/2): 144–147.
- KUROWSKI J. K. 1984. Wspomnienie o Profesorze Jakubie Mowszowiczu. *Sylvan* 127(10): 75–78.
- KUROWSKI J. K. 2004. Dwudziestolecie śmierci profesora Jakuba Mowszowicza twórcy łódzkiej szkoły geobotanicznej. *Wiadomości Botaniczne* 48(1/2): 35–37.
- KUŹNICKA B. 2001. Autobiografia J. F. Wolfganga z 1850 roku w świetle źródeł rękopiśmiennych i drukowanych. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 46(3): 55–69.
- ŁAWRYNOWICZ M. 1985. Profesor Jakub Mowszowicz (1901–1983) – in memoriam. *Wiadomości Botaniczne* 29(3): 179–184.
- MOWSZOWICZ J. 1962. Franciszek Ksawery Skupieński 1888–1962. *Życie Szkoły Wyższej* X(9): 95–97.
- MOWSZOWICZ J. 1965. Franciszek Ksawery Skupieński. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* 1957–1962: 419–421.
- MOWSZOWICZ J. 1985. Prószyński (Proszynski) Konstanty (1859–1936). W: kom. red. W. KONOPCZYŃSKI (red. gł.) et al., *Polski Słownik Biograficzny*, 28. Wrocław – Kraków, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 568–569.
- MOWSZ. [J. Mowszowicz], 1987. Prószyński Konstanty (1859–1936). W: S. FELIKSIĄK (red.), *Słownik biologów polskich*. Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa, s. 434–435.
- RUKŠĖNIENĖ J., JONYNAITĖ D. 2006. Vilniaus universiteto herbariumo senoji kolekcija. Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, Vilnius.
- RUTOWICZ H. 1971. Profesor dr Jakub Mowszowicz. *Wiadomości Botaniczne* 15(4): 251–256.
- SICIŃSKI J. T. 1984. Prof. dr hab. Jakub Mowszowicz Zasłużony Nauczyciel PRL 1901–1983. *Biologia w Szkole* 37(2): 118–120.
- SKRIDAILA A. 2001. Introduction of woody plants in Vilnius University Botanical Garden in 1781–2000. Vilnius.
- SKRIDAILA S., ŽILINSKAITĖ S. 2009. Vilniaus universiteto Botanikos sodas. Vilnius University Botanical Garden. W: R. ŽADEIKIENĖ (red.), Lietuvos botanikos sodai. Botanic gardens of Lithuania. Vilnius Universitetas, Vilnius, s. 5–44.
- SOKOŁOWSKA-RUTKOWSKA I., PIŚCZ K. M. 1975. Andrzej Michalski. *Wiadomości Botaniczne* 19(1): 73–76.
- SOWA R. 1972. Działalność dydaktyczna Profesora dr habil. Jakuba Mowszowicza. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego, Nauki Matematyczno-Przyrodnicze*, Ser. II, 51: 1–5.
- SOWA R. 1984. Prof. dr hab. Jakub Mowszowicz (5 XII 1901 – 18 XII 1983). *Acta Universitatis Lodzensis, Folia Botanica* 3: 347–351.
- STYPIŃSKI P. 1976. Profesor J. Mowszowicz żarliwy dydaktyk i naukowiec. *Biologia w Szkole* 29(4): 53–54.
- STYPIŃSKI P. 1977. Działalność popularyzacyjno-naukowa prof. Jakuba Mowszowicza (w 75-lecie urodzin). *Wszechświat* 1977(2): 45.
- ŚRÓDKA A., SZCZAWIŃSKI P. 1985. Skupieński Franciszek Ksawery. W: A. ŚRÓDKA, P. SZCZAWIŃSKI, *Biogramy Uczonych Polskich. Materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN. Część II: Nauki biologiczne. Prace OIN PAN. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, Zakł. Nar. im. Ossolińskich*, s. 350–352.
- T. M. [T. Majewski], 1987. Michalski Andrzej (1904–1973). W: S. FELIKSIĄK (red.), *Słownik biologów polskich*. Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa, s. 365.
- WIŚNIEWSKI P. 1938. Konstanty Prószyński. Wspomnienie pośmiertne. – Nachruf. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 15(4): XXVII–XXIX.
- WOJTKOWIAK W., MAĆKOWSKI D. 2007. Pamiętajmy o pierwszym ogrodniku „botanika”. *Gazeta.pl* (Bydgoszcz, 12 VII 2007) <http://bydgoszcz.gazeta.pl/bydgoszcz/1,35608,4310625.html>
- ZAMOJSKA D. 2006. „Ta ludność życzy mieć uniwersytet...” – walka o utworzenie Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 51(3): 7–46.
- <http://lt.wikipedia.org/wiki/Antanas_Minkevičius>, dostęp: czerwiec 2011.

**NOWE PERIODYKI I SERIE
NEW PERIODICALS AND SERIES****BIULETYN KOMITETU OCHRONY
PRZYRODY POLSKIEJ AKADEMII NAUK**

Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk jest wydawnictwem ciągłym (ISSN: 2082-8756; poszczególne tomy posiadają indywidualne numery ISBN) wydawanym przez Komitet Ochrony Przyrody PAN od 2010 roku. *Biuletyn* obejmuje część artykułową i sprawozdawczo-informacyjną. W części artykułowej prezentowane są zagadnienia, które stanowiły przedmiot merytorycznych dyskusji na spotkaniach organizowanych w ramach Komitetu. Dotyczą one ważnych i aktualnych problemów ochrony przyrody w Polsce. W części sprawozdawczo-informacyjnej prezentowane są stanowiska Komitetu w sprawach kluczowych dla ochrony przyrody, sprawozdania i kalendarium prac Komitetu w danym roku oraz bieżące

informacje, dyskusje, recenzje itp. Nadesłane manuskrypty artykułów są recenzowane przez specjalistów.

Poszczególne tomy mają swój temat przewodni – do tej pory były nimi *Natura 2000* (Tom 1) i *GMO* (Tom 2). W pierwszym tomie opublikowane zostały cztery następujące artykuły: *Uwagi do wdrażania sieci Natura 2000 w Polsce* (J. Kruszelnicki), *Natura 2000 w Polsce: stan wdrożenia, problemy, trudności, zagrożenia, nadzieje* (M. Makomaska-Juchiewicz), *Blaski i cienie ochrony przyrody we Wspólnocie Europejskiej* (R. Olaczek), *Natura 2000 a sprawa białowieska* (R. Olaczek), a w drugim pięć artykułów: *Zboża genetycznie modyfikowane (GM) w rolnictwie: aspekty zdrowotne, środowiskowe i społeczne* (K. Lisowska, M. Choraży), *Organizmy genetycznie modyfikowane: aspekty prawne i doświadczenia z procesu implementacji prawa o GMO na terytorium Polski* (P. Połanecki), *Uprawy i pasze z kontrowersyjnych odmian GMO w Polsce: możliwe skutki ekologiczne i gospodarczo-społeczne* (L. Tomiałojć), *Genetycznie modyfikowane organizmy (GMO) zagrożeniem dla polskiej wsi, rolnictwa, zdrowia i środowiska* (S. K. Więckowski).

Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk publikowany jest w języku polskim. Artykuły zaopatrzone są w angielskojęzyczne abstrakty, dwujęzyczne tytuły, opisy i podpisy rycin i tabel. Pozostałe teksty (stanowiska, apele, varia) mają dwujęzyczne tytuły. Periodyk drukowany jest w formacie B5; udostępniony jest także nieodpłatnie w formie elektronicznej w formacie PDF na stronie internetowej Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk pod adresem <http://www.botany.pl/kop-pan/index.html>.

Adres redakcji:

Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk
Instytut Botaniki im. W. Szafera
Polska Akademia Nauk
ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków
E-mail: z.mirek@botany.pl

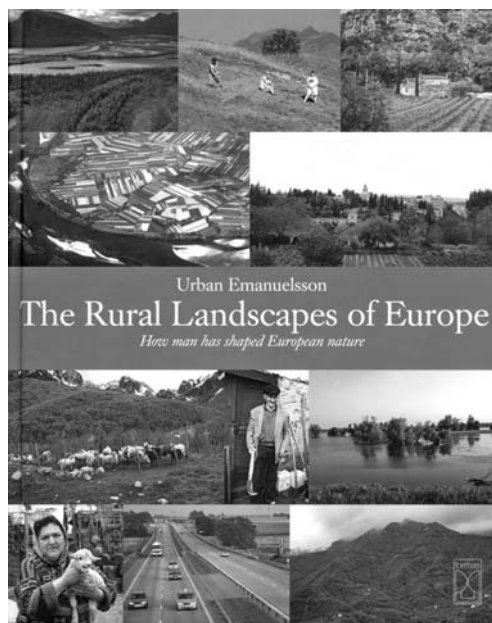
Jan J. WÓJCICKI

RECENZJE • BOOK REVIEWS

U. EMANUELSSON. *The Rural Landscapes of Europe. How man has shaped European nature.* The Swedish Research Council Formas, Stockholm, 2009, 383 str., kolorowe mapy, ryciny i fotografie. Twarda opr., format 29,5 × 23,5 cm. Cena: 596 kr, ISBN 978-91-540-6035-1.

Autor tej interesującej pozycji jest Szwedem, profesorem biologii, specjalizującym się w ekologii krajobrazu (przede wszystkim wiejskiego), planowaniu przestrzennym i ochronie przyrody. Obszerna monografia daje doskonały wgląd w tematykę wiejskiego krajobrazu Europy i wpływu człowieka na ukształtowanie współczesnego krajobrazu przyrodniczego naszego kontynentu. Na początek Autor charakteryzuje środowiska przyrodnicze i główne czynniki, zarówno naturalne jak i antropogeniczne, mające wpływ na krajobraz (jak np. sposób użytkowania ziemi). W kolejnym rozdziale rozpatruje relację między człowiekiem a krajobrazem oraz stawia tezę, że to przede wszystkim sposób zdobywania pokarmu miał zasadniczy wpływ na kształtowanie się krajobrazu Europy w ciągu historii. Następnie prezentuje najbardziej podstawowe typy (modele) użytkowania ziemi związane ze zdobywaniem pokarmu i ich historyczny rozwój od gospodarki zbieracko-łowieckiej, po współczesne rolnictwo intensywne. Kolejny duży rozdział poświęca krajobrazowi otwartemu; podkreśla, że jego istnienie w znacznym stopniu związane z gospodarką człowieka, stanowi kluczowy problem ochrony przyrody na naszym kontynencie. Autor zastanawia się na ile i dzięki jakim czynnikom krajobraz otwarty mógłby istnieć w obszarze z natury lesistym, jakim jest większa część kontynentu europejskiego. W kolejnych rozdziałach omawia różne typy krajobrazów rolniczych Europy w ujęciu historycznym. Ukazuje, jak lokalne warunki środowiska wpływają na typ użytkowania ziemi a tym samym na kształt krajobrazu i obecną w nim bioróżnorodność.

Liczne z podawanych przykładów i charakteryzowanych modeli pochodzą głównie z obszarów lepiej poznanych przez Autora w czasie jego podróży: Skandynawii, Bułgarii, Rumunii, Hiszpanii czy Czarnogóry. Rozpatruje także wpływ wielkich wojen, plag, epidemii czy katastrof a nawet systemów politycznych na krajobraz. Na koniec omawia współczesny krajobraz Europy i niebezpieczne tendencje związane z jego przemianą. Książka jest oryginalnym dziełem

jednego autora, co przy tak obszernej tematyce może zadziwiać. Stanowi jednak doskonałe źródłowe opracowanie, po które musi sięgnąć każdy, kto zajmuje się nie tylko kształtowaniem ale i przekształcaniem krajobrazu Europy oraz jego wpływem na bioróżnorodność i możliwości jej praktycznej ochrony. Bogactwo wątków i poruszonych problemów oraz stawiane tezy zachęcają do szerszej dyskusji, na którą jednak nie mamy tu miejsca. Książka napisana jest bardzo przystępnie i doskonale zilustrowana, co bardzo ułatwia odbiór zawartych w niej treści. Stanie się więc zapewne ciekawą lekturą nie tylko dla profesjonalistów, ale także dla szerszego kręgu

odbiorców zainteresowanych tożsamością europejskiego krajobrazu.

Zbigniew MIREK

NADCHODZĄCE SPOTKANIA FORTHCOMING MEETINGS

- SEVENTH INTERNATIONAL LICHENOLOGICAL SYMPOSIUM IAL 7 – “LICHENS: FROM GENOME TO ECOSYSTEMS IN A CHANGING WORLD”, 9–13 I 2012

Informacja: Lichen Research Unit, PO Box 1109, Faculty of Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, THAILAND
Tel. +66 22293335
Fax: +66 22293346
E-mail: lichen@ru.ac.th lub lichen.ial7@gmail.com
<http://www.ial7.ru.ac.th>

- I KONFERENCJI DENDROCHRONOLOGÓW POLSKICH, 10–12 II 2012

Informacja: Leśny Zakład Doświadczalny SGGW, Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, ul. Akademicka 20, 95-063 Rogów
Tel./fax: +46 874 83 74
E-mail: biuro@cepl.sggw.pl
<http://cepl.sggw.pl>

- PLANT BIODIVERSITY CONFERENCE 2012 – “CONSERVING PLANT BIODIVERSITY IN A CHANGING WORLD: A VIEW FROM NW NORTH AMERICA” 13–14 III 2012

Informacja: University of Washington Botanic Gardens, Seattle, WA, U.S.A.
<http://bit.ly/plantbiodiversity2012>

- BIT'S 4TH ANNUAL WORLD CONGRESS OF BIOSOFT-2012 – FROM E-CELLS AND E-MOLECULES TO M-HEALTH, 23–25 III 2012

Informacja: Ms. Candice Gao, Organizing Committee of Bio-Soft, East Area, F11, Building 1, Dalian Ascendas IT Park, 1 Hui Xian Yuan, Dalian Hi-tech Industrial Zone, LN 116025 Beijing, CHINA
Tel: +411 84799609 ext. 801
Fax: +86 411-84799629

E-mail: candice@bitconferences.com
<http://www.bitlifesciences.com/biosoft2012/default.asp>

- 5TH WORLD CONGRESS OF INDUSTRIAL BIOTECHNOLOGY, 25–28 IV 2012

Informacja: Ms. Amy Qiao, Organizing Committee of IBIO-2012, East Wing, 11F, Dalian Ascendas IT Park, No. 1 Hui Xian Yuan, Dalian Hi-tech Industrial Zone, LN 116025, CHINA
Tel: +86-411-84799609 ext 821
Fax: +86-411-84799629
E-mail: amy@bit-ibio.com
<http://www.bitlifesciences.com/ibio2012/default.asp>

- 1ST SCIENTIFIC CONFERENCE “MODERN PHYTOMORPHOLOGY”, 24–26 IV 2012

Informacja: Andrew Novikoff, Grushevskogo str. 4, Lviv, 79005, UKRAINE
Tel. +38 (067) 1720263
E-mail: phytomorphology2012@gmail.com
http://ibss.nas.gov.ua/wp-content/uploads/2011/10/Phytomorphology_I_Eng.doc

- IV INTERNATIONAL CONFERENCE – ADVANCES IN MODERN PHYCOLOGY, 23–25 V 2012

Informacja: Dr. Olga Burova, M. G. Kholodny Institute of Botany of NASU, Tereshchenkivska Str., 2, Kyiv, 01601, UKRAINE
Tel. +38 044 2352034
E-mail: algae2012@ukr.net
http://www.botany-center.kiev.ua/algae2012_eng.htm

- XIII TORUŃSKIE SEMINARIUM EKOLOGICZNE – OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA „EKOLOGIA MIASTA”, 25–26 V 2012

Informacja: Toruńskie Seminarium Ekologiczne, Instytut Ekologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń
Tel. +56 611 25 26
Fax: +56 611 44 43
E-mail: tse@umk.pl
<http://www.tse.umk.pl/>

- 9TH INTECOL INTERNATIONAL WETLANDS CONFERENCE, 3–8 VI 2012

Informacja: Ms. Mandy Stage, Conference Coordinator, Orlando, Florida, U.S.A
Tel. ++352 392 5930

E-mail: mstage@ufl.edu
<http://www.conference.ifas.ufl.edu/intecol>

- MOSS2012 AND THE 3RD INTERNATIONAL CONFERENCE ON MOLECULAR SYSTEMATICS OF BRYOPHYTES, 15–22 VI 2012

Informacja: The New York Botanical Garden, 2900 Southern Boulevard, Bronx, New York 10458, U.S.A.

Tel. +1 718 8178624

<http://www.regonline.com/builder/site/Default.aspx?EventID=1015479>

- VI INTERNATIONAL WEED SCIENCE CONGRESS – “DYNAMIC WEEDS, DIVERSE SOLUTIONS,” 17–22 VI 2012, HANGZHOU, CHINA

Informacja: Hong-Juan Huang, Institute of Plant Protection, CAAS, No. 2 West Yuanmingyuan Rd., Beijing 100193, CHINA

Tel. +86-10 628 15937

Fax: +86-10 628 15937

E-mail: iwsc2012local@wssc.org.cn

http://www.iwss.info/coming_events.asp

- III KONFERENCJA NAUKOWA Z CYKLU “MOKRADŁA I EKOSYSTEMY SŁODKOWODNE. FUNKCJONOWANIE, ZAGROŻENIA I OCHRONA”, 31–23 VI 2012

Informacja: Dr inż. Katarzyna Ignatowicz, Katedra Technologii w Inżynierii i Ochronie Środowiska, Politechnika Białostocka, ul. Wiejska 45a 15-351 Białystok

Tel. +85 7469644

Tel. kom. +728 998653

e-mail: konferencja.mokradla@gmail.com

<http://www.wb.pb.edu.pl>

- ANNIVERSARY CONFERENCE – “INTRODUCTION, CONSERVATION AND USE OF BIOLOGICAL DIVERSITY OF THE WORLD’S FLORA”, DEDICATED TO THE 80TH ANNIVERSARY OF SSI “CENTRAL BOTANICAL GARDEN OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF BELARUS”, 19–22 VI 2012

Informacja: Dr. Lyudmila V. Goncharova, Central Botanical Garden of NAS of Belarus, 220012, Minsk, 2v Surganova str., BELARUS

Tel. +375 17 2841483

Fax: +375 17 2841484,

E-mail: hbc@bas-net.by

<http://cbg.org.by>

- 7TH SYMBIOSIS CONGRESS – “THE EARTH’S VAST SYMBIOSPHERA”, 22–28 VII 2012

Informacja: Prof. dr hab. Katarzyna Turnau, Instytut Nauk o Środowisku, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków

Tel. +12 664 51 55

Fax: +12 664 69 12

E-mail: katarzyna.turnau@uj.edu.pl

<http://www.eko.uj.edu.pl/symbiosis>

- 13TH INTERNATIONAL PALYNOLOGICAL CONGRESS (IPC XIII–2012) AND 8TH INTERNATIONAL ORGANISATION OF PALAEOBOTANY CONFERENCE (IOPC IX–2012), 23–30 VIII 2012

Informacja: IPC/IOPC2012 Congress Management Office (Hikaru Takahara), at Laboratory of Forest Vegetation Dynamics, Kyoto Prefectural University, 1-5, Hangi-cho, Shimogamo, Sakyo-ku, Kyoto, 606-8522 JAPAN

Tel./Fax: +81 75 703 5683

E-mail: ipciopc2012@kpu.ac.jp

<http://www.psj3.org/en/index.htm>

- PLANT BIOLOGY CONGRESS, 29 VII – 3 VIII 2012

Informacja: Ms. Katja Lemke, Kongress & Kommunikation gGmbH, Hugstetter Straße 55, 79106 Freiburg, GERMANY

Tel. +49 761 21680818

Fax: +49 761 21680817

E-mail: lemke@kongress-und-kommunikation.de

<http://www.plant-biology-congress2012.de/home.html>

- INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON AQUATIC PLANTS – “PLANTS IN HYDROSYSTEMS: FROM FUNCTIONAL ECOLOGY TO WEED RESEARCH”, 27–31 VIII 2012

Informacja: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań

Tel. +61 8466415, +61 8466520

Fax: +61 8466510

E-mail: aquaticplants@up.poznan.pl

<http://www.aquaticplants2012.pl>

- WORLD CONSERVATION CONGRESS, 6–15 IX 2012, JEJU, REPUBLIC OF KOREA

Informacja: Congress Secretariat, IUCN, Rue Mauverney 28, 1196 Gland, Switzerland

Tel. +41 22 999 0336

Fax: +41 22 9990002

E-mail: congress@iucn.org
<http://www.iucnworldconservationcongress.org>

● 8TH EUROPEAN CONFERENCE ON ECOLOGICAL RESTORATION, 9–14 IX 2012

Informacja: Profesional Event & Congress Organiser,
5. května 65, 140 21 Prague 4, CZECH REPUBLIC
Tel. +420 261 174 308
E-mail: info@ecer2012.eu
<http://www.eцер2012.eu>

● 19TH AUSTRALIAN ORCHID CONFERENCE, 11–16 IX 2012

Informacja: The Secretary, 19th Australian Orchid Conference, P O Box 576, Morley 6062, WESTERN AUSTRALIA
Tel. +61 0417 903 280
E-mail: bruce@pegasusconsulting.org
http://www.waorchids.iinet.net.au/19th_AOC_Conference.htm

● XXI MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA “CZŁOWIEK I PRZYRODA W KARPATACH – PRZEKSZTAŁCENIA KRAJOBRAZU, KONKURENCJA O PRZESTRZEŃ I ZASOBY NATURALNE”, 13–15 IX 2012

Informacja: Stanisław Kucharzyk, Bieszczadzki Park Narodowy, Belska 7, 38-700 Ustrzyki Dolne
Tel. +13 4611091
Fax: +13 4613062
E-mail: skucharzyk@bdpn.pl
<http://www.bdpn.pl/>

● SYMPOSIUM “THE EAST ASIAN FLORA AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF THE WORLD’S VEGETATION”, 23–27 IX 2012

Informacja: Symposium Secretariat, Botanical Garden-Institute FEB RAS, Vladivostok 690024, RUSSIA
Tel. +7 423 2388041; +7 914 7038565
Fax: +7 423 2388041
E-mail: krestov@biosoil.ru
<http://www.geobotanica.ru/symposium>

● II INTERNATIONAL CONFERENCE PLANT KINGDOM IN THE RED DATA BOOK OF UKRAINE: IMPLEMENTATION OF THE GLOBAL STRATEGY FOR PLANT CONSERVATION, 9–12 X 2012

Informacja: Olesya Bezsmertna, National Dendrological Park “Sofiyivka” of NAS of Ukraine, Kyivska Str., 12a, Uman’, Cherkasy Region, 20300, UKRAINE

Tel. +38 067 3322837

E-mail: redbookconference@i.ua
http://www.botany-center.kiev.ua/ConferencesInfo/Uman-RedBook-2012_Eng.doc

● 13TH INTERNATIONAL ASSOCIATION OF BOTANICAL GARDENS CONFERENCE – “BOTANICAL GARDENS FOR SCIENCE AND PRACTICE OF PLANT SCIENCES AND ECOLOGY”, 13–15 XI 2012

Informacja: Secretariat of 13th IABG Conference, c/o South China Botanical Garden, Chinese Academy of Sciences, 1190, Tianyuanlu, Tianhe, Guangzhou, Guangdong, 510520, CHINA
Tel. +86 20 85232311
Fax: +86 20 85232311
E-mail: huangruilan@scbg.ac.cn
<http://www.iabg2012.com>

● 11TH INTECOL CONGRESS – ECOLOGY: INTO THE NEXT 100 YEARS, 18–23 VIII 2013

Informacja: Intecol 2013, c/o Congrex UK Ltd, 26–28 Hammersmith Grove, London W6 7BA, UNITED KINGDOM
Tel. +44 20 88341014
Fax: +44 20 88341151
E-mail: info@intecol2013.org
<http://www.intecol2013.org>

● 10TH INTERNATIONAL CONGRESS OF PLANT PATHOLOGY (ICPP 2013) – “BIOSECURITY, FOOD SAFETY AND PLANT PATHOLOGY: THE ROLE OF PLANT PATHOLOGY IN A GLOBALIZED ECONOMY”, 25–30 VIII 2013

Informacja: ICPP2013 Congress Secretariat, Room 406, Plant Protection Building, China Agricultural University, No. 2 Yuanmingyuan Xilu, Haidian District, Beijing 100193, CHINA
Tel. +86 10 62731025, 86 10 62732049
Fax: +86 10 62813785
E-mail: lihui@cspp.org.cn
<http://www.icppbj2013.org>

● XIV INTERNATIONAL CONGRESS OF MYCOLOGY, 27 VII –1 VIII 2014, MONTREAL, CANADA

Informacja: e-mail: iums3014@nrc-cnrc.gc.ca
<http://www.montrealiums2014.org>

● 10TH INTERNATIONAL MYCOLOGICAL CONGRESS, 3–8 VIII 2014

Informacja: Lekha Manoch, Bangkok Convention Center, Bangkok, THAILAND
e-mail: agrlkm@ku.ac.th

• 9TH EUROPEAN PALAEOBOTANICAL – PALYNOLOGICAL CONFERENCE, 2014

Informacja: Evelyn Kustatscher, Museum of Nature

South Tyrol, Bindergasse 1, 39100 Bozen/Bolzano, ITALY

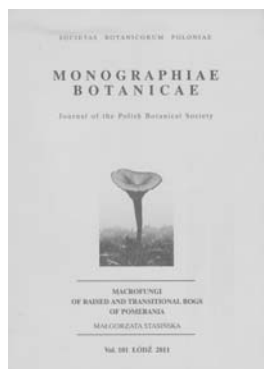
Tel. +39 0471 412960

Fax: +39 0471 412979

E-mail: Evelyn.Kustatscher@naturmuseum.it

Opracował: Jan J. WÓJCICKI

LITERATURA BOTANICZNA • BOTANICAL LITERATURE

M. STASIŃSKA 2011. Macrofungi of raised and transitional bogs of Pomerania. Monographiae Botanicae, Vol. 101, Societas Botanicorum Poloniae, Łódź, ss. 142. ISSN: 0077-0655; ISBN: 978-83-86292-73-8. Cena 30,00 zł.

W pracy przedstawiono wyniki wieloletnich badań nad grzybami wielkoowocnikowymi występującymi na torfowiskach wysokich i przejściowych całego polskiego Pomorza, nad ich różnorodnością gatunkową (ponad 190 gatunków), stosunkami mykocenologicznymi w wybranych leśnych i nieleśnych fitocenozach torfowiskowych (badania mykosocjologiczne prowadzono na 108 stałych powierzchniach obserwacyjnych), oraz nad szeregiem szczegółowych zagadnień pokrewnych. W tekście zamieszczono niezbędne syntetyczne tabele i ryciny ilustrujące poszczególne zagadnienia. Starannie zestawiony materiał o charakterze dokumentacyjnym umieszczono na końcu książki w trzech dodatkach: w pierwszym zamieszczono tabele mykosocjologiczne dla poszczególnych fitocenoz torfowiskowych na badanych stałych powierzchniach, w drugim – pełną listę grzybów wielkoowocnikowych stwierdzonych na wysokich i przejściowych torfowiskach Pomorza, a w trzecim – mapy rozmieszczenia 21 gatunków grzybów na badanym obszarze. Przedstawiana praca stanowi ważny krok w poznaniu bioty grzybów siedlisk coraz bardziej zagrożonych.

Dystrybucja: Zarząd Główny PTB, Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa; tel. +22-5530532, e-mail: ptb-bibl@biol.uw.edu.pl

Opracował: Jan J. WÓJCICKI

**7th International Symbiosis
Society Congress**
"The earth's vast symbiosphere"

July 22–28, 2012 Kraków, Poland

Organizers:

International Symbiosis Society, Jagiellonian University,
Polish Academy of Sciences, American Consulate
in Krakow, Malopolska Biotechnology Centre
and others.

7th International Symbiosis Society Congress
July 22 – 28, 2012, Kraków, Poland

We look forward to your registration and contributing paper submissions!

Bookmark and access often the web site:
<http://www.eko.uj.edu.pl/symbiosis>